

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de casibus conscientiae

Astesanus <de Ast>

Venedig, 18.III.1478

Incipit liber primus

[urn:nbn:de:bsz:31-310618](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310618)

Ad hoc moneo ut in principio tituli. scilicet prima littera fiat magna et minio et azuro. et in principio cuiuslibet articuli nisi forte primi. fiat paragraphus in signis siue duplex seu cum aliquibus floribus ut titulus articuli facilius discernatur. questiones vero principales et notabilia principalia a capite linee inciduntur. et in eorum initio fiat paragraphus simplex. ita quod sit ultra lineam pentensis in medio per longitudinem coline. Et si oportet aliter fieri paragraphi in principio linee. infra predictam lineam fiat. et fiat paragraphus si ubi est signatus in exemplari.

¶ Isti sunt tituli primi libri huius summe que de divinis preceptis. s.

De lege divina.	.i.
De preceptis in cōi.	.ij.
De preceptis de calogi in cōi.	.iij.
De expositione primi precepti.	.iiij.
De latría quid est et quomodo differt a idolatria et omnia.	.v.
De actibus latría.	.vi.
De superstitione in cōi.	.vij.
De superstitione cultus indebiti veri dei.	.viij.
De idolatria.	.ix.
De divinatione et eius speciebus in cōi.	.x.
De cognitione demonum respectu futurorum.	.xi.
De impressione astroorum circa quam quidam mathematici errant.	.xij.
De divinatione per somnia.	.xij.
De sortilegijs.	.xiiij.
De multiplicibus observantijs superstitiosis.	.xv.
De temptatione que dicitur temptatio.	.xvi.
De secundo precepto.	.xvij.
De iuramento.	.xviij.
De perjurio.	.xix.
De voto.	.xx.
De adiuratione.	.xxi.
De tertio precepto quod est de observantia sabbati.	.xxij.
De ferijs.	.xxiiij.
De quarto precepto quod est de parentibus honorandis.	.xxiiij.
De quinto precepto. scilicet non occides.	.xxv.
De iniurijs corporalibus alijs ab homicidio.	.xxvi.
De duello.	.xxvij.
De torneamentis.	.xxviij.
De bello.	.xxix.
De trengis.	.xxx.
De sexto precepto. scilicet non mechaberis.	.xxxi.

De septimo precepto. scilicet non furtam facies ubi primo de rapina.	.xxxij.
De furto proprie sumpto.	.xxxiiij.
De sacrilegio. puta est species furti.	.xxxiiij.
De furto interpretatio.	.xxxv.
De octavo precepto ubi primo de mendacio.	.xxxvi.
De falso testimonio et testibus.	.xxxvij.
De iudicibus et eorum officialibus.	.xxxviij.
De advocatis.	.xxxix.
De accusatoribus.	.xl.
De accusatis.	.xli.
De falsarijs.	.xliij.
De duobus ultimis preceptis quibus prohibetur concupiscentia alienarum rerum et reus.	.xliij.
De preceptis evangelicis regulantibus circa operanda et vitanda.	.xliij.
De preceptis evangelicis regulantibus intentionem.	.xlv.
De lege humana scripta. scilicet de constitutionibus.	.xlvj.
De lege humana non scripta. scilicet de consuetudine.	.xlvij.

¶ Incipit liber primus de lege divina. Titulus primus.

Icturi ergo in

boc primo libro de decem preceptis moralibus de divina lege in qua ipsa continentur bre-

niter aliqua premittemus. Et primo de eius necessitate. 2º de eius distinctione. 3º de veteris legis obligatione. Circa primum sciendum quod ad directionem humane vite necessaria fuit habere legem divinam propter tria. primo propter excellentiam finis hominis. Nam per legem dirigitur homo ad actus proprios in ordine ad finem ultimum. et si homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis non deberet quod haberet aliquod directivum ex parte rationis supra legem naturalem et legem humanam que ab ea derivatur. sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis eterne que excedit proportionem naturalis facultatis humane. ideo necesse fuit ut dirigeretur etiam ad suum finem lege

diuinitus data. 2° ppter incertitudinem
humani iudicij. p̄cipue de rebus contingē
tibus particularib⁹. ppter quā contigit de
actibus humanis esse diuersa iudicia di
uerfor. ex quibus etiā diuerse 7 cōtrarie
leges pcedūt. 7 ideo ut homo sine oī dubi
tatione possit scire quid sit agendū 7 quid
vitandū. necesse fuit ut in actibus p̄p̄is
dirigeret per legem diuinā que errare non
potest. 3° ppter insufficientiā humane le
gis. quia homo potest de his legem facere
de quibus potest iudicare. iudiciū autē ho
minis non pōt esse de motibus interiorib⁹
qui latent. sed tñ de exterioribus q̄ patent
7 tñ ad perfectionē virtutis requiritur q̄
in vtriq⁹ actibus homo sit iustus. 7 id lex
humana non potuit sufficienter coercere
7 ordinare interiores actus. sed necesse fuit
q̄ sup̄ueniret lex diua.

c Circa 2^m s. distinctionē legis diue
sciendū q̄ duplex est lex diuina. s.
vetus 7 noua. he autē non distin
guuntur ab inuicem sicut oīno specie diuer
sa. sicut distinguuntur equus 7 bos. s. sicut
perfectus 7 imperfecti in eadem specie. ut
puer 7 vir. 7 hoc modo distinguitur lex ve
tus a lege noua. Unī apls Gal. 3° cōparat
statum veteris legis statū puerili exilij
sub pedagogo. statū autē noue legis statū p
fecti viri qui iam non est sub pedagogo. 7
ideo oēs differentie que assignantur inter
nouam legem 7 veterē accipiuntur s̄m per
fectū 7 imperfectū. Precepta. n. cuiuslibet
legis dantur de actibus v̄i tūti. Ad agen
dum autē opera virtutū aliter inclinatur
imperfecti qui nondū habent virtutis ha
bitū. aliter illi qui sūt p̄fecti per habitū vir
tutū. primi. n. s. imperfecti inclinatur ex ali
qua causa extrinseca. puta ex cōminatiōe
penarū. vel ex p̄missione aliquarū extrinse
carū remuneratiōnū. ut bonozū. vel diuitia
rum. vel alicui⁹ bñ. 7 ideo lex vetus q̄ da
batur imperfectis id est nondū gratiā con
secut⁹. congrue dicitur lex timoris in q̄tū
inducebat ad obseruantiam p̄ceptoz. per
cōminatiōnē quarūdam penarū. Dicitur
etiā habere quodā p̄missa t̄palia. Perfe
cti autē inclinatur ppter amorē virtutis
non ppter aliquā penā vel remunerati
ōnem. 7 ideo lex noua que p̄ncipaliter con
sistit in ipsa sp̄iali gratia cordibus. indi
ta dicitur lex amoris. 7 dicitur habere p̄mis
sa sp̄ialia 7 eterna que sūt obiecta virtutis
p̄cipue charitatis. 7 ideo per se in ea incli

natur. non quasi in extranea. 7 ideo etiā
lex vetus dicitur coercere manū nō aīnz
quia qui abstinet ab aliquo peccato timo
re pene non simpliciter recedit eius volun
tas a peccato sicut recedit eius voluntas q̄
abstinet a peccō amore iusticie. 7 ppter h̄ lex
noua que dicitur lex amoris dicitur aīum
coercere. Sic igitur patet q̄ sunt tres dif
ferentie legis 7 euāgelij p̄ncipales. ex qui
bus oēs alie oriuntur. 7 ad quas oēs alie re
ducuntur. Prima est q̄ lex ad obseruantia
p̄ceptoz inducit per timorē. euāgelij
v̄o per amorē. 7 hanc assignat Aug⁹ cō
tra Adamantiū manichei discipulū dicens
Brenis differentia legis 7 euāgelij timor
7 amor. 2° est q̄ lex p̄mittit tēp̄oralia.
euāgelij eterna. vñ xps in p̄ncipio sue
p̄dicatiōnis statim dicit. Penitentia egite
appropinquabit. n. regnū celoz. hanc po
nit Aug⁹ li. 4. cōtra Faustū. 3° est q̄ lex
coercet manū. euāgelij autē aīnz de quo
xps Mat. 5. Nisi abundauerit iusticia ve
stra plus q̄ scri. 7 p̄ba. nō intra. in reg. ce.
Suerūt tñ aliqui in statu legis habentes
charitatem 7 gratiā sp̄is sc̄i. qui p̄ncipali
ter expectabant p̄missa sp̄ialia 7 eterna.
7 s̄m hoc per tenebāt ad euāgelij sine no
uū testamētū. Similiter 7 in nouo testa
mento sūt aliqui carnales nondū p̄tingen
tes ad perfectionē noue legis ppter quod
oportuit etiā in nouo testamēto indici ad
virtutis opera per timorē penarū 7 p̄ aliq̄
t̄palia p̄missa. Lex autē vetus 7 si p̄cepta
charitatis daret. Leuit. 19. Dilige p̄xi
mum. 7 Deut. 6. Dilige dñm deū tuū.
non tñ per eam sp̄is sc̄is dabat per quē
charitas nostris cordibus infunditur. ut di
citur ad Ro. 5.

c Circa 3^m sciendū q̄ lex vetus cō
tinebat p̄cepta legis nature. 7 q̄
dam p̄cepta p̄pria q̄tū ad prima
oēs tenebant ad obseruantia veteris legi.
non quia erant in veteri lege. sed quia erāt
de lege nature. sed q̄tū ad 2° tenebatur
ad obseruantia legis veteris solus popul⁹
iudeoz. Cui⁹ ratio est. quia lex vetus data
est populo iudeoz. ut quandā p̄rogatiua
sc̄itatis obtineret ppter reuerentiaz xpi q̄
ex illo populo nasciturus erat. Admitte
bantur tñ ad obseruantiaz legis gentiles
de q̄ habet Exo. 12. quia perfectius 7 secu
rius salutem consequerentur sub illis q̄
sub sola lege naturali. sicut 7 nūc layci trā
scūt ad clericatū. 7 seculares ad religiōnē

licz tr sine hoc saluari possent.

De pceptis in coi. ti. 2.

Pro breuiter de lege diuina videtur quod est de pceptis. et primo in col. 2. in speciali de pceptis decalogi. Circa primum pvidendum quod est pceptum. 2. de diuisionibus pcepti. Circa primum notandum quod pceptum est iussio vel imperium faciendi aliquid vel non faciendi. Facienti autem dicitur quod est debiti fieri. vult honorare patrem. Non faciendi autem quod est debiti non fieri. ut mechari. Iussio autem vel imperium est superioris. sicut obedire minoris. vbi sic potest describi. Iussio est voluntas superioris expressio de faciendo vel non faciendo et inferioris est. Circa 2. notandum quod pceptum aliud est affirmatiuum. quod est de faciendo. vt honorare patrem. aliud est negatiuum quod est de non faciendo. vt non occides. Et dat ista diuisionem secundum rationem cause. for malis pcepti. Differunt autem in effectu pceptum affirmatiuum quod restrictio noie solet dici pceptum. et pceptum negatiuum quod prohibitiio dicitur. quia affirmatiuum obligat sp id est in omni tempore. sed non ad sp id est non ad omne tempus. Negatiuum autem obligat sp et ad sp. et h intelligit de pceptis decalogi et iuris naturalis. vbi gratia honorare patrem pceptum est affirmatiuum quod obligat me sp. quia sp tenetor ad honorandum patrem. s. non ad sp honorandum. non enim est possibile nec expediens vt sp honorare eum. s. cu oportunitas occurrat et tempus requirit. Negatiuum autem pceptum obligat sp et ad sp. sicut non mechaberis. quia sp teneor et quocumque tempore non mechari. Item pceptorum aliud est nature. aliud discipline. aliud legis scripture. pceptum autem nature autem est datum aut inatum. si datum autem est datum propter naturam pseruandam secundum actum nutritiue. vt Gen. 2. De omni ligno paradisi comedere. aut propter naturam multiplicandam secundum actum generatiue. vt crescite et multiplicamini. Gen. 1. et 9. Si inatum. iuxta illud Ro. 2. Si genes naturaliter ea que legis sunt faciunt. eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex que ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. s. scriptura inata est cuiuslibet. pceptum ergo hoc institum est psciencie cuiuslibet secundum dictam rationem de faciendo vel non faciendo hoc vero recipit diuisionem. nam aliud est ordinatum in reu. sicut diligere creatorem super omnia. et obedire ei in omnibus et super oia

quod est institum cuiuslibet conscie. Aliud est manifestatiuum ordinis in pximu. et hoc dupliciter. s. secundum viam inocentie. vt illud 1. Thimothee 4. Quod ab alio oderis tibi fieri etc. et secundum viam beneficentie. vt illud Matthee 7. Quicquid vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis. Hec igitur est diuisionem pcepti nature siue legis naturalis. Pceptum vero discipline generaliter est pceptum datum ad probationem. vt homo sciat se deo debere obedientiam non tamen in expediens vel bonis s. etiam in indifferentibus. Et hoc etiam recipit diuisionem. Nam aliqod pceptum discipline datum est ad probationem obedientie. vt illud pceptum negatiuum datum Ad Hebr. 2. De ligno scie boni et mali ne comedas. quodam ad probationem fidei. vt illud datum Abrabe Gen. 22. Tolle filium tuum Isaac etc. et est pceptum affirmatiuum. Pceptorum autem legis scripture quedam sunt moralia. vt que in decalogo. quedam iudicialia. vt que in testamento nouo sunt instituta. et quibus Exo. 21. Hec sunt iudicia que ppones eis. quedam ceremonialia. vt que fuerunt instituta in figura futurorum. sicut ea que de compositione tabernaculi et de sacrificijs et h. Ad legem. n. dei pertinet ut homines ad iustitiam et ad vniuersum ordinem vtriusque autem horum in coi pertinet ad dictam legem nature. et ad h referuntur pcepta moralia. s. oportet quod vtriusque determinet per legem diuinam vel humanam. Pceptum autem code de cultu diuino determinat per pcepta ceremonialia. cultus. n. dei vocatur cerimonias que sunt munia. i. ea que cereris que dicebat dea frugum vt quidam dicunt. eo quod primo ex frugibus oblationes deo offerbantur. sicut ut maximus Valerius refert nomen cerimonie est introductum ad significandum cultum diuinum apud latinos a quodam oppido iuxta Romam quod cerere vocatur. eo quod Roma capta a gallicis illuc sacra romanorum ablata sunt. et reuerentissime habita. Sic igitur illa pcepta que pertinet sp alie in lege ad dei cultum dicuntur ceremonialia. De vero pceptum de iusticia inter homines seruanda determinat per pcepta iudicialia. Secum h igitur oportet ponere tria genera pceptorum veteris legis. s. moralia que sunt de dictamine legis nature. ceremonialia que sunt determinationes cultus diuini. Et iudicialia que sunt determinationes iusticie inter homines obseruande. vbi cum aplos Ro. 7. dixisset quod lex est scia. subiunxit quod mandatum est in illis. s. pceptum ad iudicialia. et scia pceptum ad ceremonialia. dicitur. n. scia quod est deo dedicatum

propter discipline

propter legis scripturam

propter mandatum

propter qd

propter nature

7 bonū quod honestūz quantū ad moza
lia. Ad hoc nota q̄ ceremonialia adeo
sūt enacuata ut non tñ sint mortua s̄ etiā
mortifera obseruantibus post xpm. ma-
ri me postq̄ est divulgatū euangeliū. p̄cep-
pta aut̄ iudicialia sūt quidē mortua. quia
nō habēt vim obligandi. nō sūt tñ morti-
fera. quia si quis p̄ncips ordinaret i re-
gnō suo ea obseruari non peccaret nisi for-
te hoc modo obseruarentur. s. ut ita obser-
uari mandarentur tanq̄ habētia vim ob-
ligandi ex veteris legis institutione. talis
n. intentio obseruandi esset mortifera. In-
ius aut̄ differentie ratio sumi potest ex p̄-
dictis. dictū est. n. q̄ p̄cepta ceremonialia
sūt figuralia p̄mo 7 per se tanq̄ instituta
p̄ncipaliter ad figurandū xpi mysteria ut
futura. 7 ideo obseruatio eoz p̄ndicat vi-
tati fidei s̄m quā consistemur illa mysteria
laz esse cōpleta. P̄cepta aut̄ iudicialia
non sūt instituta ad figurandū sed ad dis-
ponendū statū illius populi qui ordinaba-
tur ad xpm. 7 ideo mutato statu illi^o popu-
li xpo veniente obligationē amiserūt. lex. n.
fuit pedagogus ducens ad xpm ut dicit̄
ad Gal. 3. Quia ḡ huiusmodi iudicialia
non ordinantur ad figurandū sed ad ali-
quid faciendū. ideo obseruatio eoz abso-
lute non p̄ndicat veritati fidei. sed inten-
tio obseruandi tanq̄ ex obligatiōe legis.
bene p̄ndicaret veritati fidei. quia p̄ hoc
haberetur q̄ status prioris populi adhuc
duraret 7 q̄ xps nondū venisset.

De p̄ceptis decalogi in cōi. ti. 3.

Deinde considerandū est de p̄-
ceptis decalogi 7 p̄mo i cōi. 2.
de vnoquoq̄ illoz in speciali.
Circa p̄mū p̄ de distinctione 7
ordine p̄ceptoz decalogi. 2. de continētia
alioz p̄ceptoz moralū i p̄ceptis decalogi
3. de modo ipsa tradendi. 4. de reb̄ta ob-
seruatione eoz. 5. de possibilitate dispensa-
tionis ipsoz. **C**irca p̄mū querūtur plu-
ra. s. quomodo distinguūtur p̄cepta decal-
ogi. 1. s̄m modū coloroz 7 pbabiliozoz
qui habetur ab Augustino super Exo. di-
stinguūtur hoc modo. s. ut p̄mū p̄ceptū sit
Nō habebis eos alienos corā me. 7 nō
facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē
Secūdū. Nō assumes nomen dēi tui in
vanū. Tertū. Memento ut diem sabbati
sanctifices. 7 hec tria dicūtur ad p̄mā

tabulā pertinere. P̄mū aut̄ p̄ceptū sc̄i-
te tabule est. Honora patrē tuū 7 matrē
tuā. 2. Nō occides. 3. Nō mechabe-
ris. 4. Nō furtū facies. 5. Nō loque-
ris cōtra p̄ximū tuū falsū testimoniū. 6.
Nō cōcupisces domū p̄ximī tui. nō ser-
uūz. non ancillā. non bouē. non asinū. nec
oīa que illius sūt. 7. Nē desiderab̄ vxo-
rē eius. Magister tū sniaz lib. 3. dist. 37.
ponit illud sextū. cōgrue. n. potest poni se-
xtū uel septimū. quia anteq̄ dicat. nec de-
siderabis vxoꝝē eius. dicitur non cōcu-
piscas domū p̄ximī tui. 7 postq̄ p̄hibuit
cōcupiscentiā vxoꝝis itēz subdit. non ser-
uūz. non ancillāz. vñ x̄sus. Sperne eos.
fugito p̄nuria. sabbata serua. Sit tibi p̄s
amor. sit tibi matris honor. Nō sis occi-
sor. fur. mechus. tclis iniquus. Unicusq̄
thoz resq̄ cauetō suae. Ratio aut̄ nume-
ri sic potest accipi. Lex. n. dina est ad ordi-
nandū homines ad xū 7 inter se 7 quem
libet ad seipsum. quia tñ non ita apparet
ratio reb̄ti i bis que facit bō s̄m seipsum
ideo inter mandata ad que reducūt̄ alia
sicut ad magis nota. non fuerūt posita ni-
si p̄cepta de ordine hominū ad xūz 7 ad
p̄ximū explicite. licz etiā continent ordi-
nem hominū implicite ad seipsum. Sicut igit̄
tur p̄cepta legis humanā ordinant hominē
ad cōmunitatem humanā sub aliquo p̄n-
cipe hoic. ita p̄cepta legis diuine ordināt ho-
minē ad cōmunitatē quandā sine rez pu-
blicaz hoīuz sub xō. Ad hoc aut̄ q̄ aliq̄s
in aliqua coitate bene cōmorez requiri-
tur ut bene se habeat. 7 ad xū qui p̄est cō-
munitati. 7 ad alios coitatis consocios 7
participes. Oportet igit̄ q̄ in dina lege p̄-
ferantur quedā p̄cepta ordinantia ad xū
deinde alia p̄cepta ordinantia ad alios p̄-
ximos simul cōuenientes sub xō. Prin-
cipi aut̄ coitatis reb̄t homo tria. p̄mo si
delitatem. s. ut honozē p̄ncipatus quantū
in se est ad aliū non transferat. 2. reueren-
tiam. s. ut in eū nihil iūrosū cōmittat. 3.
famulati. s. in recōpensationē beneficiorū
ab eo perceptoz. Hoīz p̄mū p̄cipit p̄-
cepto p̄mo. 2. secūdo. 7 3. tertio. Potest
etiam dici s̄m Augu^m q̄ p̄mo p̄cepto p̄ci-
pitur nobis reuereri p̄mū p̄ncipij vnitatē.
secūdo eius veritatem. tertio bonitatz q̄
sanctificamur. 7 in qua quiescimus sicut
in fine. Potest etiam dici q̄ per p̄mū p̄-
ceptum ordinamur ad xū quantū ad op̄.
per secūdū quantū ad os. per tertū q̄stum.

ad eoz quia i sanctificatione sabbati fm
 qd est preceptum morale quies cordis p
 cipitur in eum. Ad primos aut bene se
 debet quis habere et specialiter et gene
 raliter. specialiter quidem quanti ad eos
 quozus est debitor ut eis debitum reddat.
 ad quod pertinet preceptum de honoratioe
 parentuz. Generaliter quanti ad omnes
 ut nulli nocentur inferat opere vel ore
 vel corde. Opere quidem nec quanti ad
 personam ppriam. contra quod dicitur: non
 occides. neqz contra personam coniuncta
 ad propagationem prolis. contra quod di
 citur: non mechaberis. neqz in rem posses
 sam. contra quod dicitur: non furtum fa
 ges. Hocumentum aut oris prohibet cu
 dicitur: non loqueris contra proximu falsu
 testimoniu. Hocere aut contingit primo
 in affectu per concupiscentiam oculoꝝ et
 per concupiscentia carnis. contra que duo
 dicitur: non concupisces domu proximi tui
 nec desiderabis uxorem eius. **Sed con**
tra predicta obijciuntur. quia sup illud Ro.
 7° concupiscentiam nesciebas nisi lex vi
 cere. dicit glo. bona est lex que dum con
 cupiscentiam prohibet omnia mala pbi
 bet. et sic sufficit solum prohibere concu
 piscenciam. super si uult ergo alia precepta.
 R^o qd concupiscentia dicitur dupliciter.
 vno modo generaliter. put dicitur quilibet
 appetitus libidinosus et imoderat^o. et
 sic sumitur in illa glo. Alio modo speciali
 ter. p appetitu relectabilis fm gustuz et ta
 ctum. et sic prohibetur precepto speciali.
Quomodo precepta decalogi debent ordi
nari. R^o qd ordinantur supradicto mo.
 Ratio cuius ordinis est. quia precepta de
 calogi sunt de his que quasi statim rationa
 bilia et debita videntur. tanto aut aliquid
 apparet facilius rationabile quanto suu
 cotrarium apparet grauius. et ideo ordo
 preceptoꝝ decalogi sumitur fm qd eis vitia
 magis vel minus graua opponuntur. vñ
 sp illud preceptum pponitur cui grauius vi
 tiuz opponitur. ut patet intuenti. **Quo**
modo precepta decalogi habent distingui
numerari in talibus. R^o qd dupliciter. vno
 modo fm sensu litteralem. et sic qnqz fue
 runt in vna tabula et qnqz in alia. et hoc
 modo distinguit Iosephus qui fuit histo
 riographus. et qui ad sensum litterale pn
 cipaliter respiciebat. Alio modo fm sen
 sum mysticum. et sic distinxerunt doctores
 sacre scripture dicentes mandata ordina

tia ad eum pertinere ad primam tabulam
 ordinantia vo da primu ad secunda tabu
 lam. Illa. n. distinctio secunde tribule a pri
 ma fiebat ad insinuanda et comendanda
 ebaritate geminam.

Sequitur videre de 2° s. de continen
 tia alioꝝ preceptoꝝ moralium in pre
 ceptis decalogi. circa quod scien
 dum qd omnia precepta moralia reducitur
 ad precepta decalogi. vnde Aug^o de decem
 cordis loquens de primo precepto legis na
 ture. s. quod est bonu est ordinate diligen
 dum. et de precepto dilectionis dei et primi
 dicit. illud vnu preceptum continet illa duo
 et illa duo continent illa decem. et illa decem
 continent omnia. **Ad** cuius euidentiam
 sciendum qd qstum sufficit ad presens pre
 cepta moralia se habent ad primu preceptuz
 legis nature in triplici differentia. Quaedam
 n. sunt in quibus omnia alia precepta mo
 ralia radicanur. sicut in conclusioni
 bus principio proximioribus. cuiusmodi
 sunt precepta de dilectione dei et primi. Alia
 sunt que etia de primo ordinantur ad illa
 tamen quia ppter oblivionem rationis hu
 mane homo potest errare circa illa. id scri
 bi debuerit. et hec sunt decem precepta decalo
 gi. Alia sunt ad que reducenda i prima pn
 cipia indiget homo maiori inuestigatioe et
 sapientu instructione sine diuina reucla
 tione. et talia reducuntur ad decem precepta
 decalogi. Nam ad primu preceptum reduci
 tur omnia que prohibet illa que defuunt
 idolatrie. ut sunt filij vel filie per igne iustra
 tio. ariloꝝ sciscitatio. somnioru et angu
 rioꝝ obseruatio. maleficioꝝ et incantatio
 num operatio. phitonu. diuinoꝝ. mortuo
 rum interrogatio. de quib^o habet Deut^o
 18°. Ad secundu reducuntur blasphemie. de q
 Leuit. 24° et false doctrine. de qua Deut^o
 13°. Ad tertiu reduci videntur omnia ce
 rimonialia. in qstum tñ est morale vident^o
 ad ipsu reduci prohibitiones illoꝝ peccato
 rum q maxime quiete mentis impediunt in
 vacando deo. ut est phibitio timiditatis. et
 temerarie audacie. et spectantium ad gula
 et omnes phibitiones imoderatie passio
 num. et precepta de fortitudine in qstum est
 moderatua passionum: que quiete men
 tis in deo impediunt. In quantum tñ actus
 fortitudinis est ordinabilis ad vtilitatem
 coitatis et maxime ad honorem fidei. sic
 fortiter sustinere ppter defensionem fidei.
 reduci potest ad preceptu primu. Ad qrtuz

reducit pcepta de honoratione seruum. de quo Leuit. 14. et omnia pcepta de reuerentia superiorum. Ad quintum reducitur prohibitio iniuste violentie contra primum. de qua Leuit. 19. et prohibitio odij. de qua ibi dicitur. Ad sextum reducitur prohibitio meretricij de qua Deut. 23. et prohibitio coitus contra naturam. de qua Leuit. 18. et prohibitio voluntarie effusionis seminis per quemcumque modum excepto federe matrimoniali. et etiam prohibitio gula in quantum prestat fomentum luxurie. Ad septimum reducitur prohibitio usure. de qua Deut. 23. et prohibitio acceptionis rei aliene per fraudem de qua Deut. 25. ubi dicitur. Non habebis in sacculo diuersa pondera. et prohibitio rapine. Ad octauum reducitur prohibitio falsi iudicij. de qua Exo. 23. et prohibitio mendacij et periurij que etiam reducitur ad secundam et susceptionis mendacij. et acceptionis munerum de quibus habetur ibidem. quia omnia predicta cooperantur ad corruptionem iudicij. Et prohibitio extractionis. de qua Leuit. 19. ubi dicitur. Non eris criminator nec susurro in populis. Utrum autem sint aliqua que reducuntur ad vltima duo pcepta infra videbitur cum de illis ageretur. Sic ergo patet quod omnia pcepta moralia alia a decem pceptis decalogi. aut in eis continentur sicut principia in conclusionibus. sicut primum principium legis nature. et pceptum de dilectione dei et proximi. aut reducuntur ad ea sicut conclusiones ad principia.

Sequitur videre de 3. scilicet de modo tradendi decem pcepta. Et circa hoc queruntur plura. scilicet utrum mandata decalogi debuerint tradi per modum obligationis et pcepti. Respondeo sic. Ratio huius est. tum quia deum decebat. tum quia nobis expe diebat. ut utique decebat. quia in his vobis decalogi consistit regula iusticie secundum quam dicitur lumen rationis recte. et quoniam etiam iustus debet esse emulatoz rectitudinis et iusticie. et in subditis et in seipso. hinc est quod homini leges iusticie imposuit ad quas ipsum obligauit. ut nullo modo liceret ipsum eas impune transgredi. Nobis etiam expediebat. Primo propter gloriam angelicam. quia gloriosus est homini obtinere beatitudines per merita que sine meritis. et quoniam cum aliquid redditur ex meritis. quodammodo homo qui meretur obligat sibi retributo rez. et magis debet hominem obligari deo quam deus homini. hinc est quod ad opera per que con

tingebat mereri debuit homo per pcepta obligari. ut deum obligatus obediret. et merito proficeret. et ad maiorem gratie cumulū perueniret. **2.** propter pacem conseruandam que tamen bonū est. sicut dicit Augustinus. ut cuncta pacem appetant. pax autem seruari non potest ubi homo usurpat sibi quod est alienum. ideo ut pax seruetur inter homines debuit deus mandata homini tradere. in quibus obligaretur ne quod est alienum sibi usurparet. sed redderet deo et proximo quod eis deberet. ne aliter faciendo iurias. pacem frangeret. et frangendo pacem ipse in se pacem amitteret. **3.** Sed obijciunt contra predicta. quia dicitur Ro. 7. Peccatum occasione accepta per mandatum operatum est in me omne concupiscentiam. sed deus nihil imponere debet quod auget concupiscentiam. Respondeo quod dictum apostoli habet veritatem sed valde per accidens et occasionaliter. ex hoc enim quod per legem erat peccati cognitio. et tamen per ipsam non erat gratie collatio. concupiscentia nitebat in veteri. et hoc scilicet perpetrante peccati. occasionaliter fuerit et ipsius concupiscentie intensio et peccati aggravatio. sed hoc non erat de principali intentione ferentis mandata. nec de ipsorum mandatorum obligatione. Nam deus sic tribuit mandata obligatoria quod si fuerit promptus tribuere gratiam adiutricem ad illa implenda. vnde quod per mandatorum obligationem augetur concupiscentia hoc non erat ex ipsis mandatis sed potius ex negligentia et culpa hominis. deus autem pro negligentia hominis non debuit dimittere quoniam diligentiam circa salutem hominis exerceat. Unde modus charitatis cadat sub pcepto legis diuine. Respondeo circa hoc fuerunt tria opiniones. quidam enim dixerunt absolute quod omnis modus charitatis non cadit sub pcepto. quia si caderet. sequeretur quod quicumque non haberet charitatem peccaret mortaliter in opere quod facit. quancumque sit de genere bonorum. quod est inconueniens. Alij dicunt absolute modum charitatis esse sub pcepto. nec esse impossibile seruare hoc pceptum non habentem charitatem. quia potest se disponere ad hoc quod ei charitas infundatur. nec quicumque aliquis non habens charitatem facit aliquid de genere bonorum peccat mortaliter. quia hoc est pceptum affirmatiuum scilicet ut ex charitate operetur. et non obligat per se sed per tempore illo quod aliquis habet charitatem. Utrique autem quantum ad aliquid verum dixerunt. **4.** Alius enim charitatis dupliciter considerari

potest. vno mo' fm q' e' qda' actus per se. 7 sic cadit sub pcepto legis quod e' h' sp'ali dicit. diliges dñm tuu. 7 diliges p'imi tuu. 7 q'nti ad hoc fecidi vtz dixerit Alio modo fm q' e' mod' aliaz vtutu. 7 fm q' act' aliaz vtutu ordinat ad charitate q' est finis pcepti ut dicit. i. Timot. p. 7 sic veru' dixerit p'mi. q' modus charitatis no' cadit sub pcepto. hoc e' dicit q' in hoc pcepto: honora patre tuu. non ieli dicit q' pater ex charitate honoret. sed tñ q' pater honoret. vñ qui honoret patre lz no' habeat charitate. non est transgressor hui' pcepti. licet sit transgressor pcepti qd' est de actu charitatis. p' quam transgressio'ne pena' meret. Sic g' qui honoret parentes tenet ex charitate honore no' ex vi hui' pcepti quod e' honora parentes. si ex vi huius pcepti quod est: diliges dñm tuu ex toto corde tuo. Et h' duo pcepta affirmatiua no' obligantia p' sp. possunt p' diuersis t'pibus obligare. 7 ita pot' contingere q' aliq's implens h' pceptu' de honore. ratione parentu' non transgrediatur tñ pceptu' de omissione modi charitatis. Si g' obijciat q' si mod' charitatis no' cadat sub pcepto. g' aliq's implere pot' pcepta legis sine charitate. 7 per consequens sine gratia q' charitati sp' est adiuncta. hic at est error pelagij. utz per Aug. de heresib'. Dicendū q' non potest seruare quis omnia pcepta legis nisi seruet pcepta charitatis quod sine gratia non fit. 7 ideo pelagi' errant. h' t'bo. 3. dif. 36. ar. 6. c.

Q Equitur videre de. 4. f. de rebita obseruatione xcc' pceptoz. Circa quod q'ritur vtz dei pcepta merito sunt seruanda. R' q' sic. 7 hoc patet p' ex parte dei cuius auctoritate nulla e' maior. ps. Tu solus altissimus super omnem terram. Ipse. n. est dñs noster iure creationis. iure gubernationis. 7 iure redemptionis. ideo merito tanq's subditi 7 serui eius ei obedire debemus. ut. si p'sus pcepta diligenter obseruemus. Act. p. Obedire o'z eo magis q's hoibus. Propter qd' dñs recte priusq's mandata pponat premitit Ero. 20. Ego sum dñs deus tuus qui eduxi te de terra egypti. 7 de domo seruitutis. q. d. bene possum vobis precipere. 7 vos debetis mihi obedire. quia ego sum domin' deus tuus per creationem qui eduxi te 7c' per redemptionem fm sensum spirituales

2º ex parte nostri. quia obseruatio eoz est nobis fructuosissima. Mat. 19º. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. 7 transgressio piculosissima. psalmista. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. maledicti. quia dicit eis. Ite maledicti i igne eternu'. Considera qd' posuit nos deus in paradisu' 7 infernu'. nec aliter possum' ingredi paradisu'. nec euadere infernu' nisi per obseruantia' mandator'. 3º ex parte ipsoz mandator'. tam quia sunt irreprensibilia. nihil. n. continent irrationabile Ro. 7º. Mandatu' sanctum iustum 7 bonu'. Tam quia sunt leuia. nihil. n. continent graue. i. Job. 5º. Hec est charitas dei ut mandata eius custodiamus. 7 mandata eius gratia non sunt. vnde dicit. Hec est charitas dei. habenti. n. charitatem dei pcepta sunt facilia. non habenti sunt difficilia. Et ponit Aug' exemplum de aue sine plumis cui difficile est volare. habenti vo' facile. Similiter habenti peruersam voluntate' videntur mandata difficilia. que habenti charitatem sunt facilia. Sed dices ergo non habenti charitatem sunt difficilia. verum est. sed cuiuslibet non habenti charitate' facile est eam habere. quia deus paratus est eam dare cuiq's se disponenti eam recipere. vnde Deut' 30. Mandatum qd' ego tibi precipio hodie non est super te. nec pcul possum. nec in celo situm. sed iuxta te est valde. sermo eius in ore tuo 7 i corde tuo ut facias illu'.

Q Equitur videre de 5º. f. de possibili tate dispensationis de cem pceptoz. Et circa hoc querit vtz pcepta decalogi sint dispensabilia. R' q' non. pcepta eni legis eterne non sunt dispensabilia siue per homines siue per deuz. Sic elis est enim deus 7 seipsu' negare no' potest. 2º. Timot. 2º. Sicut autem dicit Augustinus 22º libº contra Faustū. Let eterna est ratio uel voluntas diuina ordinem naturalem conseruari iubens 7 perturbari prohibens. in quo patet ex consequenti q' nec deus nec homo dispensare potest in lege nature. Est. n. ut dicit Augustinus libº 83. questionu'. q. 53. transcripta in animā rationalem ex ineffabili atq's sublimi rerum administratione que fit per diuinam prouidentiam. Et ideo ut dicit diss. ius naturale cepit ab exordio rationalis creature. nec variatur tpe sed permanet

inmutabile. Omnia ergo precepta que ex primo principio legis nature necessario et inmutabiliter consequuntur sunt inmutabilia. et per consequens indispensabilia. talia autem sunt omnia precepta decalogi accepta secundum intentionem precipientis. et ideo sic accepta sunt ita inmutabilia quod in illis nec deus nec homo dispensare potest. unde dicitur. 6. §. bis ita quod respondetur. dicitur moralia precepta ad naturale ius spectant atque ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. In aliquibus autem alijs mandatis ex primo principio legis nature sequentibus. non tamen ita inmutabiliter quoniam in paucioribus propter aliquas particulares circumstantias possit contingere ut eorum observatio non esset secundum legem nature. sed magis contra. potest dispensari in loco habere. ut patet in precepto de reddendo depositum petenti. quod depositum si quis redderet quando esset innotabile preiudicium ipsius petentis et rei publice non faceret secundum legem nature. sed magis contra. quia talis redditio perturbaret ordinem rationis quem eterna lex et naturalis iubent iniolabiliter observari.

Nec obstat predictis quod deus precepit Abzabe quod filium suum occideret. Gen. 22. quia per illud preceptum non occidetur prohibetur secundum intentionem prohibentis occasione hominis sine causa rationabili. innotens autem ex causa rationabili potest occidi. cum hoc precipit ille qui est deus vite et mortis. Quod ipse dominus rationabiliter potest tum quia homo in statu nature lapsus est de bito mortis propter peccatum originale. tum etiam propter maiorem utilitatem eius qui occiditur qua ex causa afflicti Job plus quam exigerent peccata actualia que fecerat. Job. 6. Utinam apprehenderent peccata mea quibus iram merui et cala. quod patior in statera quasi arena maris hec grauior appareret. Cum autem deus precipit Dece pro face re filios fornicationis quod est contra illud non mechaberis. intelligitur quod illos de muliere fornicaria generaret. ad quam non affectu fornicario. sed sicut ad mulierem ex mandato dei factam suam accederet.

Cum etiam precipit filiis israhel quod asportarent res egyptiorum non precipit eis furtum. sed quod res illas quas dominus omnino transulerat in ius eorum propter malitiam egyptiorum et propter seruitium quod a filiis israhel ceperant portare secum. **Q**uod autem dicitur Ber. 2. de dispensatione et preceptis quod in preceptis

secunde tabule dispensare potest deus et non homo. intelligitur non de preceptis acceptis secundum intentionem mandantis. quia sic claudunt in se debitum ordinem ad proximum quem dominus infringere non potest. propter quod idem Ber. c. l. c. 6. dicitur. Deo non potest invariari quicquid de dilectione. humilitate. ceterisque virtutibus tam in nouo quam in veteri testamento spiritualiter observandum traditur. sed illud intelligitur quantum ad actus qui secundum virtutem littere non habent ordinem hunc annexum ut est non occidere. parentes honorare. quod non essent honorandi in quantum faceret contra deum et retraherent honorantes a dei amore. In quo casu dicit dominus Luc. 14. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem. etc. **S**ed que lex nature non potest reuocari vel a suo mutari conditore sicut lex positiva. **R**espondeo quia lex nature cum sit quedam participatio legis eterne ut dictum est. adeo innotibus nostris est impressa quantum ad suum primum principium seu preceptum. et quantum ad decem precepta decalogi accepta secundum intentionem precipientis. continet hominis ordinem ad deum et ad proximum. eo autem ipso quod deus est ultimus finis debet homo ordinari ad deum. et eo ipso quod proximus est ordinabilis ad eundem finem debet ordinari ad proximum. sicut ergo deus non potest negare se ipsum esse ultimum finem. ita negare non potest hominem ordinari debere ad ipsum et per consequens nec ad proximum. unde etiam sequitur quod legem nature non potest infringere in quantum est continens ordinem illum. lex autem humana cum non contineat nisi precepta que sunt determinationes quedam preceptorum legis nature. et conclusiones tales que ut in paucioribus propter circumstantias aliquas particulares possunt a lege nature variare. non habet predictorum ordinem duplicem inmutabiliter annexum. et ideo magis potest reuocari vel mutari a suo conditore quam lex nature. **R**espondeo. 3. dicitur. 37. q. 1. ar. 5. c. et. c. **D**ixerunt tamen quidam quod deus dispensare potest in preceptis 2. tabule. quia per precepta secunde tabule ordinatur homo ad proximum. per precepta vero prime tabule ordinatur ad deum sicut ad finem ultimum. sublato autem ordine rei ad finem tollitur ordo illius rei ad aliam et non e converso. cuius ratio est. quia ille ordo est propter illum et non e converso. et ideo sublato ordine ad proximum adhuc remanet

ordo ad teum. non eoduerso. 7 ideo tens
 dispensare potest in illis pceptis no i illis.
S3 cōtra hoc obicit. qa ordinē hois
 ad xū facit amor xī. 7 ordinē hois ad p
 ximū facit amor. pximi. sed remoto amo
 re. pximi remouet amor xī. i. Job. 4. Si
 quis dixerit qa diligo xū 7 fratr. in suis
 odit mendax est. g. 7c. Preterea. per h q
 filij israhel mādato xī acceperūt vasa egyptoꝝ.
 non tollebat ordo pximi ad p
 ximū. qa nō acceperūt ea nisi ut facta sua
 alias fecissent cōtra amorē pximi. 7 p cō
 sequens xī. vñ non cōmiserunt furtum.
Dicendum ē q non potest pcepere seu
 dispensare q fiat malū nisi amota ratioe
 mali q erat ratio phibitionis. vñ pcepit
 filijs israhel q tollerēt illa vasa amota ra
 tione furti. **E**x pdictis verificari potest
 dictū antiquoꝝ. s. q duplex est malū. qd
 daz ē malū in se. 7 hoc nulla circūstantia
 potest bene fieri. 7 ideo illud xus non po
 test pcepere. vt odire xū. vcl ee gnoscē non
 suaz ex libidine. 7 hī. aliud ē qd est malū
 non in se. 7 tale potest bñ fieri posita aliq
 circūstantia. 7 tale deus pcepere pōt. imo
 eospo q pcepit est bonū. bec Alex. angli.
 i. t. i. c. de signis volūtatis dinc. q. i. ar. 3. o.

De expositione pmi pcepti. ti. 4.

Consequens p̄siderandū est de
 singulis pceptis decalogi. 7 p
 de pmo pcepto. de quo pmo sūt
 exponenda verba quib⁹ tradi
 tur. 2. psequēdū est latius de idolatria 7
 alijs q p ipsū p̄hibent. Circa p̄mū p̄mō d
 bis q p̄tinent ad decalogi q̄si titulū. 2. de
 bis q p̄tinent ad ipsū pceptū. 3. de bis q
 mouere debent ad ipsū obseruandū. Cir
 ca p̄mū q̄ sciēdū q Exo. 20. p̄mittit̄ deca
 logo q̄si titul⁹ talis. Ego sū dñs deus tuus
 q eduxi te de terra egypti de domo seruitu
 tis. Itaz leges ferre 7 pcepta iungere nō
 cōuenit alicui nisi p̄sente multitudini. ut g
 dñs ostēdat hoc p̄uenire sibi manifestat i
 pdictis v̄bis se esse dñm 7 rectorē vn̄uer
 soꝝ dicens. Ego sū dñs creans oia p potē
 tiā. deus fouens 7 gubernans oia p sapiē
 tiā. vt. n. dicit Damasc. li. p. ca. 9. theos
 grece qd ē idē qd xus latine dī a thea qd
 ē fouere vn̄uersa. Dicit̄ etiā a theaste qd
 est p̄siderare oia. An⁹ te redimens 7 re
 parans per bonitatē 7 clementiā. Et sic in
 pdictis v̄bis per h̄ tria dñs deus tu⁹ in si

naat trinitas. pater. 7 fili⁹. 7 spūs sc̄is. p
 tria appropata. per pdicta tria vocabula
 designata. Per hoc q ibi singular ē dicit̄
 ego sū. designat̄ essentie vnitas. 7 sic patz
 quis loquit̄ 7 iungit sequētia 7 mādata.
 qa deus cui hoc facē cōpetit ut visum est.
 Sequit̄. qui eduxi te 7c. In quo ostendi
 tur cui loquit̄. qa populo educto d̄ egypto
 Ubi attendendū q pcepta decalogi inata
 sūt cuiuslibet consciē. Sūt etiā data ipsis
 iudeis specialit̄ 7 exp̄sse vt hic dicit̄. 7 iō
 pcepta ista s̄m q sūt inata respiciunt oēs
 coiter. s̄m vō q sūt data illū populū singu
 lariter quē. s. dñs eduxit ad literā de egypto.
 Spūaliter t̄m cū dicit̄. eduxi te 7c. tan
 gitur triplex effectus respondēs trinitati
 appropuatis. educere. n. est potentie. de
 terra egypti sapiētie. egyptus. n. tenebre in
 terptatur in quo error infidelitatis nota
 tur. de domo seruitutis est bonitatis 7 cle
 mentie. dom⁹. n. seruitutis est reat⁹ peccati.
 qa qui facit pctū seru⁹ est peccati. Dicit̄ g
 ego sū dñs qui te eduxi. s. per potentia. x.
 qui te eduxi de terra egypti. i. de tenebris
 erroris 7 infidelitatis ad intelligentiā vi
 tatis. ego tu⁹ q eduxi te de domo seruitutis.
 i. reatu peccati 7 p̄anoꝝ moꝝ ad liberta
 tem gratie 7 affectionē bonitatis. **P**ot
 etiā spūaliter in dictis verbis notari bene
 ficiū creationis 7 beneficiū reparationis.
 primū cum dicitur. ego sū dñs deus tuus
 2. enz subditur. qui eduxi te 7c. De his
 duobus sūt duo articuli fidei qui inf oēs
 articulos sūt maxima fūdamēta fidei. vñ
 sūt quasi duo radij siue oculi dirigentes
 nos in viā mandatoꝝ dei. homo p̄us ocu
 los aperit q̄ ambulet. sic homo p̄us debet
 cognoscere per fidē quā erequat̄ per ope
 rationē. Recte ḡ pmo ponit̄ pdicta v̄ba
 pertinentia ad fidē. 7 postea ponit̄ mādata
 pertinentia ad operationē. **M**otandū aut̄
 q in illis v̄bis. ego sū dñs 7c. s̄m Alex.
 angli. ut dicit̄ est s. ponit̄ q̄si titul⁹ decalo
 gi. s̄m vō alios assignat̄ ratio p̄mi p̄
 cepti.

Equitar videre de 2. s. de his que
 pertinent ad ipsū pceptum. Circa
 quod sciendum q̄ primum p̄cep
 tum est. Non habebis deos alienos. co
 ram me. non facies tibi sculptile nec om
 niem similitudinem que est in celo desuper
 7 que in terra xozum. nec eorum que
 sunt in aquis sub terra non adorabis ea.
 nec coles. ego sum dominus deus tuus

fortis zelotes visitans iniquitatem patrum
in filios in tertiam et quartam generatio-
nem eorum qui oderunt me. et faciens
misericordiam in milia bis qui diligunt
me et custodiunt precepta mea. In his
verbis primo ponuntur ea que pertinent ad
ipsius preceptum. et ea que monere debent ad ipsius
observandum. scilicet ego sum deus tuus. et cetera. Et
ea primo nota que ibi remouet ois idolatria
idolatria. n. est exhibitio honoris soli deo
debita creature facta. Aut g. exhibet actu
interiori. scilicet affectu. propter quod dicitur: non co-
les. Aut actu exteriori. propter quod dicitur:
non adorabis. et hec differentia assignat
inter colere et adorare in glo. Honor autem
exhibitus siue exteri? siue interioris. aut est
exhibitus creature spirituali. ideo dicitur: non
habebis deos alienos. unde Origenes in glo.
angelos quibus gentes commisit excelsus.
vocat scriptura deos. quasi a deo datos.
vnde ego dixi. dii estis. Aut est exhibitus crea-
ture corporali. et hoc aut in imagine ficta
que nullius rei naturalis est representatio. id
dicitur: non facies sculpsit. aut imagine vera
id est alicuius rei representatio. ideo dicitur
ibi: neque omnem similitudinem celestium terre-
strium aquatilium. et nomine celestium possunt
accipi non solum sidera sed etiam aues. quia
sicut dicitur celi sunt illud. et cetera. Aues ce-
li comedunt illud. Potest etiam notari
que cultus deorum alienorum dupliciter apud
aliquos seruabatur. quidam. n. quasdam crea-
turas per deos colebant sine institutione ima-
ginum. vnde Varro dicit que antiqui romani
deos diu sine simulacris coluerunt. et huius cul-
tus prohibetur primo cum dicitur: non habebis
deos alienos. Apud aliquos vero erat cul-
tus falsorum deorum sub quibusdam imagini-
bus. et ideo prohibetur etiam ipsarum imaginum
institio. cum dicitur: non facies sculpsit. et ipsa-
rum imaginum cultus. cum dicitur: non ado-
rabis. Sed forsitan insurget aliquis
contra christianos facientes imagines dicens
eos idolatrare. quia faciunt contra illud
non facies tibi sculpsit. neque omnem similitu-
dinem. Sed hoc remouet per hoc quod in
textu sequitur. non adorabis ea neque coles
quod dicitur. non facies ea ad adorandum vel colen-
dum. christiani autem ad hoc non faciunt imagi-
nes. sed ad memorandum. et ois honor ille
qui imagini exhibetur. ut dicit Damascenus.
ad prohibendum id est ad illud quod ima-
go presentat refertur. Honor autem qui exhi-
betur sanctis est honor dulcis et non laetitia.

Nota

dulcia enim est honor debitus creature in qua
num est diuine bonitatis participatio. la-
etitia vero est honor soli deo debitus in qua
num est principium omnis rei productum
et conseruatum. Dubitaret autem aliquis
de hoc quod dicitur aquas esse sub terra. sed
hoc intelligi debet respectu aquarum que re-
cipiuntur in venis terre unde fontes erum-
punt et flumina. ratione etiam hanc aquarum
dicitur esse terra super aquas sicut in illo psalmo.
Qui fundauit terram super aquas. Non autem in-
telligitur respectu oceanum quod tota terra
circum et ei supereminet ut natura minus
grauis. Et hec dicta sunt quantum ad supersti-
tiam littere primi precepti. Ad amplio-
rem tamen intelligentiam notari potest quod in
predictis verbis tria prohibentur nobis
per que mens nostra auertitur a reueren-
tia creatoris. Primo omnes prophane pa-
ctiones demonum. ibi. non habebis deos alie-
nos. et hoc siue fiant per incantationes ver-
borum siue inscriptiones characterum vel ima-
ginum siue per imolationes sacrificiorum.
in his. n. tribus consistunt omnes artes ma-
gice. prohibentur igitur omnes prophane pa-
ctiones demonum siue sint ad ludificationem
sentium. ut faciunt histriones. siue ad transmu-
tationem naturarum. ut fecerunt magi Pha-
raonis. siue ad inuestigationem futurorum
contingentium. ut faciunt divini. omnia huius
vocat Augustinus pactiones demonum.
in talibus. n. attribuitur creature quod de-
bet attribui creatori. et ideo peccatur con-
tra primum verbum primi precepti. n. non
habebis deos alienos. Et de facientibus huius
dicitur Deuteronomio 32. Proiecuerunt eum in
deum alienis. Et ideo sicut apostolus ad Ro-
manos 1. Tradidit illos deus in passionem igno-
minie. Et omnes false et superstitiose ad-
iunctiones errorum prohibentur cum dicitur.
non facies tibi sculpsit. omnis. n. error est
fictio mentis. errorem autem facit fanta-
sia obnubilans rationem que facit quod illud
quod non est esse videtur. Huiusmodi
autem adinventiones errorum procedunt
aut ex improbo ausu inuestigationis
prohibite. ut errores philosophorum. sicut
ponere mundum eternum. et quod vnus intel-
lectus est in omnibus hominibus. aut ex
peruerso intellectu sacre scripture ut here-
ses hereticorum qui male sentiunt de christo.
de trinitate et de spiritu sancto. aut ex inor-
dinato affectu carnalitate humane ut er-
rores epicurorum dicentium nullam aliam esse

Dulcia est
laetitia est

vit i q̄s istam. 7 nicholaitarū dicentiu q̄
 licet cuiuslibet turpiter agere cum qualibet.
 Omnes illi errozes tāq̄ stulti 7 vani sunt
 detestabiles. quia sūt contra fecidū verbū
 p̄mi mandati. s. non fa. ti. sculp. vñ d̄iere
 mias. Stultus factus ē omnis homo a sci
 entia sua. confusus est artifex in sculptili
 suo. vana sūt opera eoz 7 r̄su digna. 7 i
 tpe visitationis sue peribit. 3° p̄hibetur
 omnes peruersē appreciationes creatura
 rum cū dicitur: nec oēm similitudinez. 7c
 Omnis aut̄ puerſa appreciatio creatura
 rum p̄cedit aut ex sublimitate. aut ex cu
 piditate. aut ex celestatione. p̄ modo ē ido
 latria superboz. 2° cupidoz. 3° lasciuoz.
 Sicut. n. dicit hiero. Quod quis pl^o ve
 neratur 7 amat hoc illi deus est. Colit aut̄
 sup̄bus similitudinē celestui. quia sup̄ oia
 diligit preferri. Colit cupidus similitudi
 nem terrestrū. quia super omnia diligit di
 tari. Col. 3° Auaritia ē idoloꝝ seruit. Co
 lit lasciuus similitudinem aquatiliū. quia
 suer omnia diligit celestari in delinij bus
 mūdi que sūt flexibiles inlar aquarum.
 P̄bil. 3° Quoz deus venter est.

Sequitur videre de 3° s. de his que
 monere debent ad obseruandū
 p̄mum p̄ceptū. que quidem po
 nuntur in his verbis. Ego sum d̄s 7 ta
 fortis 3c. 7c. vbi ponit̄ duo. s. cōminatio
 7 p̄missio. ad obseruationem. n. p̄cepti
 p̄cipue monēt̄ timor 7 timor. 7 sicut auis
 ad volandū indiget alis duab^{us}. 7 ad am
 bulandū homo duobus pedibus. ita timo
 re 7 amore inducitur hō ad implentionem
 p̄dicti p̄cepti. timor aut̄ aggr̄at in ho
 mine ex cōsideratione diuine iusticie. amor
 vō ex cōsideratione diuine misericordie
 Ad incutiendū ḡ timorē transgressōis p̄
 ponit̄ cōminatio ut sic timeamus d̄nā iu
 sticiam. Ego inquit sū d̄s deus tu^{us} fortis
 3c. i. fortissimū habēs zelū iusticie. visitās
 id est vindicans inq̄tatē patrū in filios.
 Sed h̄ videt̄ eē cōtra illud quod dicitur
 Ezech. 18° Filius non portabit inq̄tatem
 patris. Ad q̄d respōdet̄ per illud q̄d hic
 sequit̄. s. eoz qui oderūt me per imitatioz
 paterne malicie. Tertiā vō 7 quartā ge
 nerationē ponit̄. quia tñ solent viuere pa
 tres. puniūt̄ ḡ in filiis ad quos exemplū
 male vite transmiserūt. 2° ponitur p̄mis
 sio ut diuam misericordiam cōsiderem^{us}
 7 amemus. faciens inq̄t misericordiaz in
 milia. i. in infinitum diligentibus me. 7 cu

stodientibus p̄cepta mea. in quo ostēdit̄
 quantū iusticia excedat misericordia.

De latria quid est 7 quomodo differt a
 theusebia 7 dulia. ti. 5°

Deinde post expositionē verboꝝ
 in quib^{us} tradit̄ p̄mū p̄ceptū
 considerandū est plen^o de ido
 latria que p̄hibet̄ p̄ ipsū. Est
 aut̄ idolatria latria idolis exhibita. Latria
 n. dupliciter sumit̄. s. p̄prie 7 coiter. p̄prie
 fm q̄ dicitur cultus deo v̄bitus 7 deo ex
 hibitus. 7 hoc modo opponitur idolatrie.
 coiter vō sumitur fm q̄ est cultus soli deo
 v̄bitus. 7 hoc modo idolatria potest dici
 latria. s. cum ille cultus idolis exhibetur.
 Et ideo ad maiorem intelligentiam p̄mo
 dicendum est de latria. postea de idolatria
 De latria aut̄ dicendum est p̄mo de ipsa.
 7 postea de actibus ei^{us}. Circa p̄mū dicēdū
 est p̄mo quid sit latria. 2° quomō differt
 a theusebia 7 dulia. **Q**uā ad p̄mū con
 siderandū q̄ latria grece idem est quod
 religio latine. ut vult Aug^o. x^o de ciuitate dei.
 ca. 4°. vñ dicitur ibidem q̄ cultus deo v̄
 bitus quator noibus vocatur. s. duobus
 apud grecos 7 duob^{us} ap̄ latinos. Apud
 grecos dicitur latria 7 theusebia id ē cul
 tus diuinus uel cultus bonus. Apud vō
 latinos dicitur religio 7 pietas. ita q̄ hec
 duo nomina correspondent illis duobus.
 hez quodāmodo sint in plus quantū ad
 modum consuetum. sic ḡ latria idem ē q̄d
 religio. religio aut̄ dicitur a relegendo. scz
 penitentia ad diuinum cultum ut dicit Isi
 doꝝ lib^o etimologiaz. quia huiusmodi
 sunt in corde frequent̄ reuoluenda. Pro
 uer. 3° In omnibus v̄is tuis cogita illuz.
 vel a religendo. s. eum quem per peccatū
 amissimus. ut dicit Aug^o. x^o de ciuitate dei
 vel a religādo. vnde Aug^o de vera religio
 ne. religet nos religio vni omnipotēti deo
 Ideo patet q̄ religio vñdecunq̄ dicatur
 proprie importet ordinem ad eum. vnde
 Aug^o. x^o de ciuitate dei. dicit q̄ religio di
 stinctus non quemlibet sed dei cultum si
 gnificare videtur. Extenso tamen nomi
 ne refertur etiam ad ea que humanis co
 gnitionibus exhibentur. ut etiam idē dice
 re videtur ibidē. 7 sic religiosi dici possūt
 cōmuniter omnes qui deum colunt. specia
 liter tamen dicuntur religiosi qui vitam
 suam totam deo dedicantes a mundanis

*idolatria e
 latria e
 sumit*

negocijs se abstrahit.

Circa 2^m sciendum quod differunt latría
et theusebia licet aliquando suman-
tur p eodē fm ppriā acceptionez
quia theusebia pprie respicit cultū interio-
rem qui pprie pertinet ad virtutes theologi-
cas. sed latría ad seruitutē exteriorē que
pertinet ad iusticiam. latría. n. grece idem ē
quod seruitus latine de ratione sui voca-
buli. ut vult Aug⁹ li^o x tri. Si autē latría
respiceret cultū interiorē pncipaliter cum
iste consistat in credendo et sperando et di-
ligendo deū. ut dicit Aug⁹ in ench. tūc nō
esset virtus cardinalis sed theologica. nō
in quā ab alijs distincta. si cōsequens ad
oēs illas fm Boni. 3. ois. 9. q. 2. ar. 3° c. sed
h modo non sumit ita pprie sicut mō sup
dicto cū nomen eius impositū fuerit a sui
tyte q pprie respicit actū exteriorē. vtroq;
mō modo ptingit recipi eas dici. et fm hoc
doctoz pōsitiones diuersificari. vñ quidaz
ponūt eam specie virtutis cardinalis. s. ius-
ticie quidā vō tres theologicas circūple-
cti. et vtrumq; vere potest dici sine cōtra-
rietate. ppter diuersū modū accipiēdi fm
Boni. vñ s. Sed quomodo se habet la-
tría ad dulia. h^o ad cui⁹ euidentia sciēdi
quod dulia multipliciter sumitur. vno modo
fm quandam analogiam. et tūc im portat
cultū debitū nature superiori siue creatu-
re siue creatori fm aliquā rationem quaz
creator colcat creaturē. utpote fm rationē
domini. et sic accipitur in glo. sup illud ps
In ecclesijs benedicā dño. glo. deo cui de-
betur latría. dño cui debet dulia. Alio mo-
do fm ambonomasia. et sic dicit reuerētiā
debitā creature humane dei facte. et sic su-
mitur. glo. super illud ps. Adorate scabel-
lum pedū eius. vbi dicit quod dulia maior de-
betur soli humanitati xpi. 3° fm significa-
cationē ppriam. et sic fm Aug⁹ p de trini.
ca. 6° latría dicitur cultus nō deo debitus
dulia vō bonoz debitus et exhibitus crea-
ture rationali. et sic coiter accipi consuevit
et hoc modo latría et dulia sūt diuerse spe-
cies virtutis. quia respiciūt cultū exteriorē
res formaliter diuersos. Aliter. n. et alia ra-
tiōe adoratur creator et creatura. Adora-
tur. n. creator. quia i ego est summa maiestas
que est pncipale pncipiū ois boni. qd ha-
bere potest ille qui adorat. creatura vero
adoratur inquantū consideratur ut adiu-
uans. et hoc uel ad esse ut pater carnalis.
uel ad bene esse ut pater spūalis. Si que-

ratur quare glo. supraposita magis dicit
latriam debere deo. et dulia domino. cuz
idem sit dominus et deus. Dicendū quod do-
minus colatur creature. et de creatorē et
creatura dicitur analogice. deus autē non
ita colatur. sed si dicat de creatorē et crea-
tura dicitur equivoce. et ppter ea dicit la-
triam debere deo et dulia dño. non ut si-
gnificetur quod alia specie adorationis adora-
tus sit in q̄tum deus. et alia in q̄tum dñs.
sed ut innotescat differentia hoz vocabulo-
rum. et simul cum differentia inuit cōueni-
entiam. Et predictis patet quod latría est vir-
tus ad reddendum bonoz deo debituz
habilitatiua moralis ad iusticiā. reducibil

De actibus latrici. 6

Postea considerandū est de latría
siue religione q̄ntū ad actus ei⁹.
et p in cōi. 2° in speciali de actu
sacrificandi. 3° de actu adoran-
di. Circa p̄mū sciendū quod religio aliq̄s
actus pducit mediantib⁹ virtutibus quib⁹
imperat ordinans eos in dei reuerentiā. q̄a
virtus ad quā pertinet finis imperat virtuti-
bus ad quas pertinent ea que sūt ad finē.
et sic religionis actus per modū imperij po-
nitur Jaco. h. Esse visitare pupillos et vi-
duas in tribulatione hoz. qd est act⁹ dicitur
a misericordia. et immaculatū se custodi-
re ab h seculo. quod elicitur a temperātia
uel aliqua huius vice. Aliquos vō pdu-
cit p se et imediate. per quos hō ordinatur
tū ad dñm. et inter hos act⁹ habz aliquos
interiores tanq̄ pncipales et p se. et illi vi-
dentur esse et notio et oratio. Aliq̄s vō hz
exteriores q̄ntū secundarios et ordinatos ad
act⁹ interiores quibus ipsa virt⁹ q̄ntū signis ad
excitandū mentē ad act⁹ spūales. Et in ali-
quib⁹ hoz actū exteriorē hoz ad vene-
randū deū exhibet ut in orōne. In aliq̄b⁹
vō aliqd deo de reb⁹ exteriorib⁹ offert. et
h uel pmittēdo ut i votis. uel dando ut i
sacrificijs. et oblatiōib⁹ pncipijs. et t̄cimis
hec. n. differūt. quia sacrificia pprie dicun-
tur quādo aliquid fit circa res deo obla-
tas. sicut quod animalia occidebantur. quod pa-
nis benedicuntur. frangitur. et cōmēditur. et
hoc ipsum nomen sonat. nam sacrificium
dicitur ex hoc quod homo facit aliquid sacz
oblatio autē directe dicitur quando deo
aliqd offert. etiā si nihil fiat circa ipsum.
sicut offerri dicuntur denarij. uel panes

in altari circa quos nihil fit. unde omne sacrificium est oblatio et non e converso. Primitie autem sunt oblationes quae deo offeruntur. ut legitur Deuter. 16. Non autem sunt sacrificia quia nihil sacrum circa ea fiebat. Decime autem proprie loquendo nec sunt oblationes nec sacrificia. quia non exhibentur deo immediate. sed ministris cultus divini. In aliis quibus autem actibus exterioribus religionis aliquid divinum assumitur. ut aliquod sacramentum vel nomen divinum. Et quidem de oratione et devotione. nec non et de oblationibus primitiis et decimis. atque assumptione sacramentorum infra in suis locis agetur. De assumptione vero nominis divini et etiam de votis in quibus etiam aliquo modo dei nomen assumitur. infra dicitur cum de precepto 2. agatur. unde refertur ut ad presens consideremus nomen de adoratione et sacrificijs.

Equitur ergo videre de 2. scilicet de sacrificijs. Circa quod sciendum quod sacrificium quod offertur exterioriter significat spirituale sacrificium quod interioriter anima offert se deo secundum illud psalmum. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Anima autem offert se deo in sacrificium sicut principio sue creationis. et sicut fini sue beatificationis. et ideo illi soli deo est offerendum sacrificium tam interioriter quam exterioriter. unde Exo. 22. Qui immolat diis occidetur propter quod soli deo. Tenetur autem omnes offerre deo sacrificium tam interioriter scilicet mentem et votum. quam exterioriter bonam operationem. secundum illud psalmum. Sacrificate sacrificium iusticie. Et. n. triplex sacrificium. scilicet bone operationis. devotionis orationis et immolationis. Primum est virtutum omnium. 2. est theologiarum. 3. est speciale ipsius patrie.

Equitur videre de 3. ar. scilicet de adoratione. et de hac queruntur plura. scilicet utrum adoratio importet actum corporalem. Respondetur quod sic. ut. n. dicit Damascenus. 4. li. quia ex duplici natura compositi sumus scilicet intellectuali et sensibili. ideo dupliciter deo adorationem offerimus scilicet spirituales que consistunt in interiori motu anime. et corporales que consistunt in exteriori corporis humilitate et quia in omnibus actibus patrie illud quod est exterioriter refertur ad illud quod est interioriter sicut ad principalem. ideo exterior adoratione fit propter interiorem ut scilicet propter signa humilitatis que corporaliter exhibemus. excitat affectus noster ad subiiciendum se deo. quia conaturalis est nobis ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus. unde genuflectimus nostram infirmitatem signantes respectu

dei. prosterimus autem nos quasi profetes nos nihil esse ex nobis. **U**trum adoratio requirat locum determinatum. Respondetur quod sic. Sicut. n. dicitur est in adoratione principalior est devotio mentis interior. secundarius autem est quod pertinet exterioriter ad signa corporalia. mens autem interior apprehendit deum quasi non comprehensum aliquo loco. sed corporalia signa necesse est esse in loco determinato. et ideo loci determinatio non requiritur principaliter ad adorationem quasi sit de necessitate eius. sed secundum quandam decretam sicut et alia signa corporalia. secundum illud Iob. 2. Domus mea domus orationis vocabitur. Per illa autem verba Iob. 4. Venit hora quae nec in monte hoc. nec in hierusalē adorabitur patrem. predicat dominus cessationem adorationis tam secundum ritum indeorum adorantium in hierusalē quam secundum ritum samaritanorum adorantium in monte gariaz. Uterque. n. ritus cessavit veniente spiritali euangelij veritate. Sic ergo locus determinatus eligitur ad adorandum. non propter eum qui adoratur quasi loco concludatur. sed propter ipsos adorantes. et hoc triplici ratione. primum propter loci considerationem ex qua specialem devotionem concipiunt adorantes ut exaudiant. ut patet ex oratione Salomonis. 3. Regum. 8. 2. propter sacra mysteria et alia sanctitatis signa quae ibi continentur. 3. propter concursum multorum adorantium ex quo fit oratio magis exaudibilis secundum illud Mattheus. 18. Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo ibi sum.

Sciendum insuper quod secundum quandam concordantiam adoramus versus orientem. primum propter divine maiestatis indicium quod nobis manifestatur in motu celi qui est ab oriente. 2. propter paradysum in oriente constitutum ut legitur Genesim. 2. secundum litteras. lxx. interpretum. quasi redire queramus ad paradysum. 3. propter christum qui est lux mundi. et dicitur orientis Zacharias. 6. Et qui ascendit super celum celi ad orientem. et ab oriente venturus expectatur secundum illud Mattheus. 24. Sicut fulgur erit ab oriente et paret usque in occidentem. ita erit et

Utrum tres persone adorentur una adoratione. Respondetur quod sic. Una est enim essentia sine essentia sine excellentia trium personarum. et ideo unus honor et una reverentia et per consequens una adoratio debetur. In cuius signum legitur de Abrahā 3. Genesim. 18. quod tres vidit et unum adoravit dicens. Domine si inveni gratiam et cetera. Quando tamen nominantur tres persone singillatim ter flectimus genua in signum trium personarum.

Utz adorari possit aliq̄ creatura. **R.**
 q̄ sic. Deo. n. debet reuerētia p̄pter ei⁹ ex
 cellentiā q̄ coicat aliq̄bus creaturis non
 fm̄ equalitatē s̄ fm̄ quandā participatio-
 nem. 7 id̄ alia veneratiōe veneramur deū
 q̄d̄ p̄tinet ad latrā. 7 alia veneratiōe q̄d̄
 dam creaturas excellentes q̄d̄ p̄tinet ad
 dūliam. Et q̄a ea q̄ ceteri agūt signa sūt
 interiori reuerētie. q̄d̄az exteriora ad re-
 uerentiā p̄tinentia exhibent̄ excellentib⁹
 creaturis inter q̄ maximū ē adoratiō. sed
 aliqd̄ est q̄d̄ soli deo debet. s̄ sacrificiū. 7 h̄
 habēt ex v̄bis Auḡ. x. de ciui. vii. Scdm̄
 q̄ reuerentiā excellētū creature debita Ma-
 than adorauit Dauid. 3. Regi. p̄. vbi d̄r̄
 q̄ Mathan p̄beta ingressus ante regem
 Dauid adorauit eū p̄nus in terrā. 7 hoc
 etiā modo adorauit Abrahā angelos
 Gen. 18. 7 s̄ s̄ Josue 5. 13 intelligi possit q̄
 adorauerit adoratiōe latrē deū q̄ i p̄sona
 angeli apparebat 7 loq̄bat̄. Jobānes aut̄
 p̄hibitus est adorare angelū. Apoc. vii.
 Tum ad ostendendū dignitatē hoīs quā
 ē p̄ xpm̄ adeptus ut adequet̄ angelis. vñ
 subdit̄ sibi. Conseru' tu' sū 7 frat' tuoy.
 tū etiā ad excludendū idolatrie occasiōē
 vñ subdit̄. deū adora. tum ad ostendendū
 dignitatē Jobānis q̄ excellētior erat mul-
 tis angelis. Scdm̄ etiā reuerentiā q̄ deo de-
 bet. Marchoche noluit adorare Amou
 timens ne rei honozē transferret ad homi-
 nem ut dicit̄ Isai. 43. **Utz humani-
 tas xpi sit adoranda cultu latrē. R.** h̄ du-
 pliciter p̄t̄ intelligi. aut̄ habēdo respectū
 ad humanitatē xpi in se. 7 sic eū sit creatu-
 ra non obstante q̄d̄ est v̄bo vnita: non est
 ei latrā exhibēda. 7 sic dicit̄ glo. sup̄ illud
 ps̄. Adorate scabellū pedū ei⁹. q̄ caro xpi
 adorat̄ a nobis nō adoratiōe latrē q̄ soli
 creatori debetur. s̄ illa q̄ dūlia dignior est.
 Aut̄ habēdo respectū ad verbū cū quo ē
 vnita hypostatice. 7 sic hūanitati xpi cult⁹
 latrē debet. vna. n. adoratiōe adorat̄ sup-
 positū 7 natura. ita q̄ natura p̄ suppositū
 xps̄ aut̄ est nomen p̄sonē in duab⁹ naturis
 fm̄ Damas. li. 3. ca. 3. 7 ideo vna 7 eadē
 adoratione adoratur. xps̄ 7 humanitas
 eius. 7 huic modo respōdendū concordat
 Damas. li. 3. ca. 8. dicens sic. Unus est
 xps̄ perfect⁹ deus 7 perfect⁹ hō quē adora-
 mus cū patre 7 spū sancto vna adoratio-
 ne cū incōtaminata carne eius. nō inado-
 rabile carnem eius dicentes. adoratur. n.
 in vna verbi hypostasi. h̄ Rich. 3. dif. 9. q̄
 2. arti. p̄. c. Utz imago xpi sit adorāda

cultu latrē. **R.** imago p̄t̄ dupliciter con-
 siderari. s̄ uel fm̄ q̄ ē quedā res. 7 sic nul-
 lus honoz sibi debetur sicut nec alicui la-
 pidi uel ligno. uel fm̄ q̄ est imago. 7 tunc
 q̄a idē motus ē in imaginē in q̄stū est
 imago. 7 in imaginatū. vñ honoz debetur
 imaginī 7 imaginato. 7 ideo cū xps̄ latrā
 adoret̄: ei⁹ imago similis debet latrā ado-
 rari. Uñ Damas. li. 3. ca. 8. dicit. q̄ ho-
 nor imaginis p̄uenit ad p̄botypū. i. ima-
 ginatū. **Sed** obijcit̄ illud Exo. 26. nō
 facies tibi imaginē nec sculptā similitudī-
 nem. dicendū q̄ illud p̄ eo tpe p̄hibitu⁹
 est in q̄ deus naturā humanā nō assūpse-
 rat. tūc. n. cū deus oīno spūs esset infigura-
 bilis erat. secus aut̄ est postq̄ naturā assū-
 p̄sit humanā. Sūt aut̄ imagines h̄ intro-
 ducte p̄pter simplicitū instructionē. 7 p̄pter
 affectus excitatiōē q̄ frequent̄ mouetur
 magis ex visis q̄ ex auditis. 7 p̄pter ma-
 iorē 7 frequentiorē memoratiōē. Si di-
 catur q̄ h̄ imagines nec p̄ vel testamē-
 tum nec p̄ nomī approbant̄. Dicendū q̄
 apli multa tradiderūt q̄ in canone nō sūt
 inter que ē vñū de imaginib⁹. vñ Damas
 li. 4. ca. 8. dicit q̄ Lucas xpi 7 b̄tē v̄gi-
 nis imagines depinxit. 7 xps̄ imagines
 suā abagaro direxit. ut histoia ecclesiasti-
 ca tradit. **Utz** crux xpi sit adorāda ado-
 ratione latrē. **R.** honoz siue reuerētia nō
 debetur nisi rationali creature. insensibili
 aut̄ non debet nisi ratione nature rationa-
 lis. 7 h̄ dupliciter. vno modo in q̄stū rep̄sen-
 tat naturā rationālē. alio modo in q̄stū ei
 p̄iūgitur quocunq̄ modo. p̄ modo solent
 hoies venerari imagines regis. 2. ei⁹ ve-
 stem. vtrūq̄ aut̄ venerant̄ hoies eadē ve-
 neratione q̄ venerant̄ 7 regē. Si q̄ quera-
 tur de cruce in q̄ fuit xps̄ crucifix⁹. vtroq̄
 modo est a nobis veneranda. vno modo
 in q̄stū rep̄sentat figurā xpi extēsi in ea.
 alio modo ex p̄actu eius ad xpi mēbra. 7
 ex h̄ q̄ ei⁹ sanguine est p̄fusa. vñ vtroq̄
 modo adoratur eadē adoratiōe cū xpo. s̄
 adoratiōe latrē. 7 id̄ cruce alloq̄mur 7 de
 precamur q̄ ipsū xpm̄. Si aut̄ loq̄mur de
 effigie crucis xpi in alia materia. s̄ lapidī
 ligni ul' alia materia 7 h̄. sic veneramur
 crucez tñi ut xpi imaginē quam venera-
 mur adoratione latrē ut dictū est s̄. Aliq̄
 aut̄ dicūt q̄ crux ipsa in qua p̄pendit xps̄
 in q̄stū est res quedā nō adorat̄ eadē ado-
 ratiōe. s̄ latrē cū verbo. cū non p̄tincat ad
 personā verbi q̄si pars eius. s̄ adoratione
 byperdulie in q̄stū ē quedā res xpi. rōne

cuius similitudo et vestis et alia que ad humanitatem christi referuntur hypodulia adorantur. et hoc est positio in home. 3. q. 25. ar. 4. c. Alij vero dicunt quod illa crux non debet adorari ut est res quedam. nec adoratio latric. nec dulia. sed adoratio cuiusdam honoris et reuerentie tanquam instrumenti nostre salutis. sicut etiam reuerentur sacramenta pro eo quod sunt instrumenta nostre salutis. et hoc est positio Boni. 5. dist. 9. q. 1. ar. 4. c. **U**ter mater christi sit adoranda adoratio latric. hoc quod non. pro eo quod est pura creatura. quia tamen est mater dei quod est excellentissimum. ita quod excellentius creature pure conuenire non potest. ideo sibi non tamen conuenit honor dulia sed etiam hypodulia. quod nomen sumit de glo. hier. 4. ubi dicitur dulia maior et dulia minor. **U**ter scilicet reliquie sint alio modo venerande. hoc quod sic. Sicut. n. vult Aug. pro de civi. dei. Qui ad aliquem afficit ea que de eo relinquitur pro morem veneratur. non tamen corpus aut partes corporis. sed etiam aliquid exteriora ut vestes et similia. Manifestum est autem quod scilicet dei venerare debentur tanquam christi membra filios et amicos. et intercessores nostros. et ideo reliquias scilicet quelescunt in eorum memoriam honore congruo venerari debentur. unde et ipse christus habet reliquias conuenienter honorari in presentia earum miracula faciendo. **U**ter aduersarij adorari possint sine peccato. hoc quod non. etiam si christus forte credat nisi interius vel exterioris actualiter conditio exprimat. quia ipsa nouitas rei insolite consideratione et attentione requirit. sicut dicitur de beata virgine quod cogitabat que liter erat ista salutatio. In adoratio vero hostie sufficit hanc conditionem habere habitualiter. scilicet consecratio debite est facta pro eo quod hostie consecratio est confecta.

De superstitione in cōi. ti. 7°

Deinde considerandum est de vitijs oppositis religioni siue latric. et pro de illis que conueniunt cum religione in hoc quod exhibet cultum diuinum. 2° de vitijs manifesta sunt tria ad religionem habentia pro contemptu eorum que pertinet ad cultum diuinum. Primum horum pertinet ad superstitionem. 2° ad irreligiositatem. unde pro consideratione est de superstitione et tribus eius. et pro in cōi. 2° de partibus eius in spali. Circa primum plura queruntur. pro vix superstitio sit vitium religioni contrarium. hoc quod sic. opponit autem ei su per excellentissime. quia plus exhibeat i cul-

tum diuinum quam vera religio. sed quia exhibet cultum diuinum vel cui non debet vel eo modo quo non debet. Et hoc autem superstitioni dicitur sunt secundum Iulianum. lib. 1. etimologiarum. quod expectantur et imolabant ut sui liberi sibi supstitutes fierent. hoc est etimologia non significatio. **S**ed obicitur quod in glo. ad Cor. 2. dicitur quod superstitio est religio supra modum seruata non est ratio. hoc sicut bonum metaphorice reperitur in malis. puta dicitur bonum latro. ita etiam nota virtutum quas accipiunt transumptive in malis. ut prudentia quas ponit pro astutia secundum illud Luc. 16. Silij huius seculi prudentes. sunt. filii. et secundum hunc modum superstitio dicitur religio. Uter sint diuerse species superstitionis. hoc quod sic. vt. n. supradictum est vitium superstitionis consistit in hoc quod transcendit modum virtutis secundum aliquas circumstantias. non autem quibus circumstantiarum corruptarum diuersitas. variat specie peccati. sed tamen que referunt ad diuersa obiecta vel diuersos fines. secundum bec. n. act. morales species forunt. Diuersificantur igitur superstitionis species primo ex parte obiecti. potest enim diuinus cultus exhiberi. vel cui exhibetur est. scilicet. modo tamen indebito ut si quis tempore gratie coleret deum secundum veteris legis ritum. et hec est prima species superstitionis. vel ei cui non debet. scilicet. cuiusque nature. et hoc est aliud genus superstitionis. quod diuiditur in multas species secundum diuersos fines diuini cultus. Ordinat autem diuinus cultus pro ad reuerentiam deo exhibendam. et secundum hanc primam species huius generis est idolatria que diuina reuerentiam indebite exhibet creature. 2° ad hoc quod homo instruat a deo quem colit. et ad hoc pertinet superstitio diuinitatis que demones consulit per aliquam pactam cum eis inrita tacita vel expressa. 3° ad quadam directionem actu humanorum secundum instituta dei que colitur. ad quod pertinet superstitio que diuina obseruationum. et hec tria Aug. 2° de doctr. christiana tangit. Superstitiosum est inquit quicquid institutum est ab hominibus ad faciendum et colendum idola. pertinet ad colendum sicut deum. creaturam partem vel vllam creature. et hoc pertinet ad primam et pro subdit. vel ad consultationes et pacta que dam signorum cum demonibus placita atque ferata. quod pertinet ad 2°. et pro par. Ad hoc igitur pertinet omnes ligature etc. quod pertinet ad 3°.

De superstitione cultus indebiti veri dei. ti. 8°.

Deinde considerandum est in spali de partibus sine speciebus superstitionis. et pro de superstitione cultus indebiti veri dei.

2° de supstitiōe idolatrie. 3° de supstitiōe di-
uinationū. 4° de supstitiōe obseruantiarū.
Circa p̄mū q̄ritur plura. s. vtz i cultu
veri dei possit esse aliqd permissiōis. **R.** q̄
sic. ut. n. dicit Aug⁹ li. 5 mendaciū. **D**en-
daciū maxime p̄nitiosū est. quod fit in p̄-
tinentib⁹ ad religionē xpianā. Est autē mē-
daciū cū aliqs exterius signat h̄riū v̄itati
sicut autē significat aliqd v̄bo ita 7 facto.
7 in tali signatiōe facti p̄sistit cultus reli-
giōis exteri⁹. ut patet ex supradictis. 7 iō
si p̄ cultum exteriōrē aliqd falsū significet
tur: erit cultus p̄nitiosus. **H** autē contingit
duplicit^{er}. vno modo ex pte rei sic̄te a qua
discordat significatio cultus. 7 h̄ mō tpe
legis noue pactis xpi mysterijs p̄nitiosus
est vti cerimonijs legis veteris: qbus xpi
mysteria significabant futura. sicut etiam
p̄nitiosū esset signis p̄steri xpm esse pas-
surū. Alio modo ex pte colentis. 7 h̄ p̄ci-
pue i cultu cōi q p̄ ministros exhibet i per-
sona totius ecclesie. sicut. n. falsarius esset
pponens ex pte alicui⁹ non cōmissa sibi.
Ita etiā exhibens deo cultū ex parte ec-
clesie cōtra modū dīna auctoritate p̄stitu-
tum 7 i ecclesia p̄suetū. vñ dicit **Ambr⁹** In
dignus est q̄ aliter edebat ministerijs q̄s
xps tradidit. 7 ideo dicit glo. sup. Coll. 2^a
q̄ superstitiō est q̄si traditioni humane no-
mē religiōis applicat. **N**ō tñ q̄ in diuer-
sis ecclesijs diuerse sūt p̄suetudines i cultu
dīno: q̄ in nullo v̄itati repugnāt. 7 iō sunt
seruande 7 eas p̄terire nō licet. **U**tz in
cultu veri dei possit eē aliqd superfluu⁹
R. q̄ sic. Sciendū tñ q̄ aliqd superfluu⁹
dicitur dupliciter. vno modo fm quanti-
tatem absolutam. 7 sic nihil potest esse su-
perfluu⁹ in dīno cultu. quia nihil potest hō
facere quod non sit minus eo quod ve-
bet deo. Alio modo fm quantitatem p̄por-
tionis. q̄. s. non est fini p̄portionatum. **S**i
nis autē dīni cultus est ut homo ut gloriā
deū. 7 ei subijciat se mente 7 corpore. 7 iō
qcquid homo facit pertinet ad gloriā dei
7 ad hoc q̄ mens hominis deo subijciat. 7
etiam corpus p̄ moderatam cōcupiscētia-
rum refrenationē fm dei 7 ecclesie ordina-
tionē 7 p̄suetudinē eoz qbus p̄iuit non
superfluit in cultu dei. **S**i v̄o sit aliquid qd
quantū ē de se non p̄tineat ad aliqd trīnz
p̄dictoz. aut etiā sit p̄ter dei 7 ecclesie insti-
tutionem. uel p̄tra p̄suetudinē eoz. q̄ fm
Aug⁹. p̄ lege bīana bīda ē. totū ē superflu-
uz reputādū 7 supstitiosū. q̄ i exteriōrib⁹

tñ p̄sistens ad interiōrē nō p̄tinet cultū.
vñ Aug⁹ li. 2^a de vera religiōe inducit Luc.
17ª Regnū dei intra vos est 7 supstitiosus
q̄. s. exteriōrib⁹ p̄ncipalē curā impendūt.

De idolatria. ti. 9°.

Einde p̄siderādū ē d̄ supstitiōe
idolatrie. De hac autē q̄runtur
plura. s. vtz sit spēs supstitiōis.
R. q̄ sic. ut dicitur i. **I**dolū. n.
reductū est ab eo qd ē idos ut dicit **Isido.**
idos autē dicit formā ab idea tractā. ut dicit
Seneca. vñ idolū p̄prie d̄ simulacrū rep̄-
sentatiū rei existētis uel rei ficte. 7 fm h̄
idolatria p̄prie d̄ cū simulacra colūt. **E**x
cōi tñ p̄suetudine q̄a creaturas colebant
gētilēs: sub quibusdā imaginib⁹ impositū
ē nomē idolatrie ad significādum quem-
cūq̄ cultū creature etiā si sine imaginib⁹ sic
ret. **C**ult⁹ nāq̄ dīn⁹ sic creature sensibili
exhibebat p̄ aliq̄ sensibilia signa. puta sa-
crificia. ludos. 7 alia h̄i. ita etiā exhibeba-
tur creature rep̄sentate p̄ aliquā sensibile
formā sine figurā q̄ dicitur idolum. **D**iner-
simode tñ cultus dīn⁹ exhibebat⁹ idolis.
quidā. n. p̄ quandā nephariā artē imagi-
nes q̄sdam p̄struebāt: q̄ v̄tute demonum
aliqs certos effect⁹ habebāt. vñ putabant
in eis esse aliqd dīnitatis. 7 p̄ p̄s eis cul-
tū d̄ nū ueberi. 7 h̄ fuit opinio **hermetis**
termegisti. ut dicit **Aug⁹** 8° de ciui. dei. **A**lij
v̄o exhibebant cultum dīnitatis nō ip̄s
imaginibus. sed creaturis q̄p̄ erant ima-
gines. oīa autē h̄ ad supstitiōis idolatrie p̄-
tinebāt ut p̄ 3^a p̄ **Aug⁹** 2^a de do. xp̄ia. **N**o-
tandū autē q̄ apl̄s. i. **Cor.** 8° dicit. **S**cimus
q̄a nihil ē idolū in mūdo p̄ eo q̄ imagies
ille q̄ idola dicebant non erant aīate. nec
aliquā v̄tutē dīnitatis h̄ites. ut **hermes**
ponit q̄si eēt aliqd p̄positū ex aīa 7 corpore
Et s̄llr̄ itelligendū ē illud qd d̄. **J. x. c.** q̄
idolis imolati nō ē aliqd. q̄a p̄ h̄i⁹ imola-
tionē carnes imolant: nec aliquā sanctifica-
tionē p̄sequēbāt ut gētilēs putabant. nec
aliquā imūdiā. ut indei credebāt. **N**ō
etiā q̄ latria vno⁹ p̄t significare actum
humanū ad cultū dei p̄tinentes. 7 sic dicit⁹
v̄ninoce de cultu dīno 7 de cultu fm q̄ p̄
tinet ad idolatriā. sicut etiā solutio tributi
v̄ninoce d̄ sine exhibeat⁹ vero regi siue
falso. Alio modo sumit⁹ put ē idē religiōi
7 sic cū sit v̄t⁹ de ratiōe ei⁹ ē q̄ cult⁹ dīn⁹
exhibeat⁹ ei cui debz exhiberi. 7 sic equoce

dicit de latria vere religionis et de idolatria
 Utrum idolatria sit peccatum. R. q. sic. Exo.
 20. Non adorabis ea. s. exteri. nec coles
 s. interi. ut exponit glo. et loquitur de sculpti
 libus et imaginibus. Nam et si oēs superiores
 reuereri debeant. non tamen eadem reuerentia
 oibus debet: q. debetur summo deo q. in sin
 gulari ratione oēs excedit. Dixerunt autem
 qdam heretici nō esse peccatosi si q. p. scru
 tiōis tpe respensus: exteri idola colat. dū tamen
 mēte fide seruet. s. h. ē manifeste falsū. cū in
 exteriori cultus sit signū interioris. sicut est
 punitiōis mendaciū verbis asserē p. trariū
 eius qd. credit in corde. ita etiā si exteriori
 re n. cultū exhibeat alicui. s. illud quod sen
 tit in mente. Est etiā idolatria grauissimū
 peccatorū. vñ dicit glo. sup. Leuit. 19. Om
 ne peccatū est imūditia aie. s. idolatria ma
 xime. et h. est verū q. n. est ex pte ipsi. p. cti
 sicut. n. in republica grauissimū eē videt
 q. aliq. honores regū impendat alteri q. s.
 vero regi. q. q. tū ē in se totū ordinē rei
 publice p. rbat. ita in p. cti s. q. p. tra. cum
 p. mitatur que tū sūt maxima. grauissimū
 eē videt honore d. n. impendē creature.
 q. quātū ē in se facit aliū. vñ in mundo:
 minūes p. n. cipiāt d. n. Alio tamen modo po
 test attendi grauitas ex pte peccatū. sicut d. f.
 graui. eē peccatū ei. q. peccat sciēt q. peccā
 tis ignorat. et h. h. n. b. i. b. i. l. p. h. i. b. e. t. g. r. a. u. i. u. s.
 peccare hereticos q. fide sciēt corripunt
 quā acceperūt q. s. idolatras ignorāter peccā
 tes. Et sicut etiā alia p. cti s. p. t. e. ē. m. a. i. o. r. a.
 p. p. t. e. m. a. i. o. r. e. p. t. e. m. p. t. i. p. e. c. c. a. t. i. s. Que fuit
 causa idolatrie. R. causa eius d. i. s. p. o. s. i. t. u. a.
 fuit ex pte hoīz. et h. tripliciter. p. ex inordi
 natione affect. put. s. hoīes aliq. hominē
 nimis honorātes vel nimis venerātes ho
 norē d. n. impenderūt ei. 2. q. h. o. n. a. l. i. e.
 in representatiōe electat ut dicit p. h. s. i. s. u. a.
 poetria. et id hoīes a p. n. c. i. p. i. o. vidēt p. d. i.
 ligētā artificis imagines: hoīz exp. s. s. i. n. a. s.
 factas: d. n. i. t. a. t. i. s. cultū eis impenderūt. 3.
 p. p. t. e. i. g. n. o. r. a. t. i. a. v. e. r. i. t. e. i. c. u. i. e. x. c. e. l. l. e. n. t. i. a. h. o.
 mines nō p. s. i. d. e. r. a. n. t. e. s. q. u. i. b. u. s. d. a. c. r. e. a. t. u. r.
 p. p. t. e. p. u. l. c. h. r. i. t. u. d. i. n. e. s. i. u. e. v. t. u. t. e. z. d. i. n. i. t. a. t. i. s.
 cultū exhibuerūt. et his tribus h. i. n. l. i. s. s. a.
 p. i. e. n. t. e. p. m. a. c. i. 4. t. e. 2. i. s. t. e. 3. a. 2. 3. u. t. z.
 diligētē inuēt. Alia autē causa idolatrie
 s. c. o. n. s. u. m. a. t. i. o. f. u. i. t. e. x. p. t. e. d. e. m. o. n. i. i. q. s. e. c. o.
 lendo: hoīz exhibuerūt: in idolis dādo
 respōsa. et alia q. videbant hominibus mi
 rabilia faciendo. vñ p. s. Oēs d. i. g. e. n. t. i. u. m.
 r. e. m. o. n. i. a. Et nota q. in p. m. a. e. t. a. t. e. n. o. n. f. u. i. t.

idolatria p. p. recentē memoriā creatoris
 mū. d. i. ex q. adhuc vigeat cognitio vniū
 dei in mēte hoīz. s. in 2. e. t. a. t. e. l. e. g. i. t. e. e. i. m. u. e.
 ta a Henroth q. ut d. f. cogebat hoīes ignē
 adorare. uel a Hino q. imaginē patris sui
 beli adorare fecit. Apud grecos autē ut
 Isidor. refert Promethe. p. m. u. s. s. i. m. u. l. a.
 era hoīz fuit de luto. Iudei vō dicit q.
 Iysmabel p. m. s. i. m. u. l. a. c. r. a. d. e. l. u. t. o. f. e. c. i. t. In
 sexta vero etate excluda est per virtutē et
 doctrinā xpi q. de diabolo triūphauit.

De dinatione et a. sp. b. in cō. ti. x.

Postea considerandū est de sup. s. i.
 tiōe dinatione. et p. in cō. 2. de
 p. t. i. b. e. i. u. s. i. n. s. p. a. l. i. Circa p. m. u.
 querūt plura. s. v. t. z. d. i. n. a. t. i. o. s. i. t.
 p. c. t. i. s. R. q. sic. vñ d. f. d. e. c. u. t. i. s. Non sit
 q. p. h. i. t. o. e. s. p. s. u. l. a. t. n. e. q. s. d. i. n. o. s. e. t. z. 6. q. s. o. i.
 c. i. t. u. r. q. d. i. n. a. t. i. o. e. s. e. x. p. t. i. t. s. u. b. r. e. g. u. l. i. s. g. n.
 quēq. iaceat h. m. q. d. p. n. i. e. d. i. s. t. i. n. i. t. o. s. Ad
 qd. intelligendū notādū ē q. d. i. n. a. t. o. r. n. o. n.
 dicit si q. s. p. n. i. c. i. e. t. e. a. q. n. e. c. e. s. s. a. r. i. o. u. e. l. u. t.
 in plurib. eueniūt q. h. u. m. a. n. a. r. o. n. e. p. n. o. s. c. i.
 p. s. i. t. s. i. c. u. t. a. s. t. r. o. l. o. g. i. e. x. c. o. g. n. i. t. i. o. n. e. c. a. z. p. n. i.
 c. i. a. n. t. i. n. f. a. l. l. i. b. i. l. i. t. e. r. f. u. t. u. r. a. s. e. d. y. p. s. e. s. et
 c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. i. o. n. e. s. t. e. l. l. a. z. p. n. i. c. i. a. n. t. p. i. e. c. t. u. r. a.
 l. i. t. p. l. u. u. i. a. s. et s. i. c. c. i. t. a. t. e. s. et m. e. d. i. c. i. s. a. n. t. a. t. e.
 et m. o. r. t. e. et ita euenit ut in plurib. Non vi
 detur etiam dinatione si q. s. aliq. futura con
 tingētia deo reuclate cognoscat. tūc. n. ipse
 nō d. i. n. a. t. i. q. d. d. i. n. i. ē. f. a. c. i. t. s. m. a. g. i. s. q. u. o. d.
 d. i. n. i. e. s. t. s. u. s. c. i. p. i. t. T. u. n. c. a. n. t. s. o. l. u. d. d. i. n. a. r. e.
 q. i. i. n. d. e. b. i. t. o. m. o. d. o. s. i. b. i. p. n. i. c. i. a. t. i. o. n. e. m. f. i. t. u.
 r. o. z. e. u. e. n. t. u. i. v. s. u. r. p. a. t. P. r. e. t. e. r. a. q. u. i. p. r. e.
 t. e. i. m. a. n. i. f. e. s. t. a. r. e. u. e. l. a. t. i. o. n. e. p. n. i. c. i. a. r. e. p. r. e. s. u.
 m. i. t. a. l. i. q. f. u. t. u. r. a. p. r. i. n. g. e. n. t. i. a. a. d. v. t. r. a. l. i. b. z. u. t.
 s. i. t. i. l. l. a. q. e. x. p. e. n. d. e. t. e. x. l. i. b. o. a. r. b. i. t. r. i. o. u. l. e. t. i. a.
 p. r. i. n. g. e. n. t. i. a. u. t. i. n. p. a. u. c. i. o. z. i. b. z. u. t. s. i. t. q. u. e. p. e. r.
 a. c. c. i. s. p. r. i. n. g. i. t. s. i. u. e. i. r. e. b. h. u. m. a. n. i. s. s. i. u. e. i.
 r. e. b. u. s. n. a. t. u. r. a. l. i. b. u. s. s. i. c. u. t. q. l. a. p. i. d. e. c. a. d. e. r. e. f. i. a. t.
 t. e. r. r. e. m. e. t. et q. h. o. i. e. f. o. d. i. e. r. e. t. h. e. s. a. u. r. i. n. u. e.
 n. a. t. p. s. e. i. r. e. n. t. a. l. i. a. ē. s. o. l. u. s. d. e. i. vñ Ysa. 41.
 A. n. n. u. c. i. a. t. e. q. v. e. n. t. u. r. a. s. i. t. i. n. f. u. t. u. r. z. et s. c. i. e.
 n. u. s. q. u. i. d. e. i. s. t. Uñ Isidor. l. i. e. t. h. i. m. o.
 d. i. e. q. d. i. n. i. d. i. c. i. t. s. i. q. i. d. e. o. p. e. n. i. v. e. i. t. a. t. e. n. s. e.
 p. l. e. n. o. s. s. i. m. u. l. a. t. et a. s. t. u. t. i. a. q. d. a. f. r. a. n. d. u. l. e. t. i. e.
 h. o. i. b. z. f. u. t. u. r. a. p. i. e. c. t. u. r. a. t. s. I. s. i. d. o. s. t. a. t. a. u. t. e.
 h. e. e. p. e. c. c. a. t. vñ d. i. n. a. t. o. s. p. e. p. e. c. c. a. t. et id h. i. c. r. o.
 d. i. e. s. u. p. M. a. t. h. q. d. i. n. a. t. i. o. s. p. a. c. c. i. p. i. t. i. m. a.
 l. a. z. p. t. e. S. z. o. b. y. i. c. i. t. q. a. E. l. u. g. d. i. e. d. e. l. i. a. r.
 Q. u. i. s. a. u. d. e. n. t. d. i. c. e. a. l. i. q. u. a. d. i. s. c. i. p. l. i. n. a. e. s. s. e.
 m. a. l. a. s. a. l. i. q. a. r. t. e. s. s. i. t. d. i. n. a. t. i. o. n. e. u. t. p. a. t. e. t. p.
 b

p̄m̄ l̄i° de memo. q̄ videt q̄ dicitio non
 sit p̄m̄. R̄ q̄ aliq̄ artes sūt ad p̄noscēdū
 futuros euentus q̄ ex necessitate uel frequē
 ter eueniūt. quod non p̄tinet ad dīnationē
 s̄ ad alios futuros euent̄ cognoscendos
 nō sūt aliq̄ v̄re artes sive discipline. s̄ fal
 lac. s̄ vane ex acceptōe temonis iudici
 etc. ut Aug⁹ dicit. 2i. de ciui. vi. **U**tr̄ spe
 cies dīuinationis sint plures. R̄ q̄ sic. ut
 vult P̄sidoz⁹ ethimologiaz. Ad qd̄ intel
 ligendū q̄ ois dīuatio v̄t̄ ad p̄cognitiōz
 euent̄ futuri aliq̄ temonū p̄silio 7 auxilio
 qd̄ quidē exp̄sse q̄z̄ implorat. q̄z̄ antez
 p̄ter hoīs p̄titionē se de modo igerit ocul
 te v̄anis inq̄sitionibus futuroz ut mētes
 hoīz̄ ip̄licet falsitati aut vanitati. Est autē
 vna vana inq̄sitiō futuroz. cuz̄ q̄s futura
 p̄noscere temptat vnde p̄noscī nō possunt
 Demōes autē exp̄sse iuocati solēt futura p̄
 nūciare multiplici. q̄z̄ quidē quibusdāz
 p̄sūgiosis apparitiōib⁹ se aspectui 7 audi
 tui hoīz̄ ingerēt̄ ad p̄nūciandū futura
 7 h̄ spēs d̄ p̄sūgiū ex eo q̄ oculi hoīz̄ p̄
 strigūt. q̄z̄ p̄ sōnia. 7 h̄ d̄ v̄ina. s̄ōnioz.
 q̄z̄ p̄mōuoz aliq̄z̄ apparitiōē uel loca
 tionū 7 h̄ d̄ nigromātia. ut d̄ i. li. et̄bi. Hi
 gros. n. grece moīs d̄ latine. mātia v̄o dī
 uinatio. q̄a quibusdā p̄cantatiōib⁹ adhi
 bito sanguine vidēt̄ resuscitati mortui dī
 uinare 7 ad interrogata respondē. dicitur. n
 de mōes sanguinē amare. Quāz̄ v̄o p̄nū
 ciant futura p̄ hoīes v̄inos. ut p̄z̄ in arre
 pticis. 7 h̄ d̄ dīuatio p̄bitonica. q̄a. s̄. fit p̄
 p̄bitones q̄ sic dicit̄ sūt. ut dicit̄ P̄sidoz⁹. a
 p̄biton apolline q̄ d̄ fuisse auctor dīuinā
 di. Quāz̄ p̄ aliq̄s figurat̄ uel signa q̄ appa
 rent in reb⁹ inaiatis. q̄ quidē si appareāt
 in aliquo corpe terrestri. ut i v̄ngue uel fer
 ferro uel lapide polito. dicit̄ geomantia. a
 geos qd̄ ē tra. Si autē in aqua d̄ idromā
 tia. ab idros qd̄ est aqua. Si in aere dicit̄
 aerimantia. Si in igne piromantia a pir
 qd̄ est ignis. Si autē in viscerib⁹ aialū im
 molatoz̄ in aris v̄ monū. d̄ aruspiciū q̄i
 inspectio in aris. Diuinitio v̄o q̄ fit sine
 exp̄ssa. temonū iuocatiōe diuidit̄ in duo
 genera. q̄z̄ p̄mū ē q̄i ad p̄noscendū futu
 ra p̄sideram⁹ aliqd̄ in disp̄sitiōib⁹ aliaz̄
 rez̄. 7 si qd̄ aliq̄s nitat̄ p̄noscere futura
 ex p̄sideratiōe situs 7 motus s̄idez̄. h̄ per
 tinet ad astrologos. q̄ dicit̄ geneatici p̄t
 nataliū p̄sideratiōes dīez̄. Si v̄o ex cōsi
 deratione dīez̄ uel horaz̄ uel auraz̄. sic
 dicit̄ auruspices. q̄. s̄. dies 7 horas in ne

goijs 7 opatiōib⁹ agendis obseruāt. Ad
 t̄i q̄ obseruare tēp̄e q̄z̄ ē infidelitatis.
 ut in his q̄ pure v̄pendēt a l̄i° ar. q̄z̄
 necia. s̄. p̄t̄ p̄ceptū. ut in nuptijs celestia
 die. q̄z̄ sagacitatis. ut in his q̄ cām h̄t
 naturalē. ut in potiōib⁹ minutioib⁹. 7 h̄
 Si v̄o p̄ voces uel motus anū. uel quoz̄
 eunz̄ aialū. sive p̄ sternutatione boīz̄
 uel salt⁹ mēdroz̄. h̄ p̄tinet gnāl̄ ad angu
 riū qd̄ sic d̄ q̄i auigeriū uel auigariū a ge
 su uel garrim anū. sic auspiciū ab inspecti
 one anū. q̄z̄ p̄mū p̄tinet ad aures. secūdū
 ad oculos. in anū. n. h̄ p̄cipue solent cō
 siderari. Si v̄o h̄ p̄sideratio fiat circa v̄
 ba hoīz̄ alia intentiōe dicta. q̄ q̄s rezoz̄
 quet ad futurū qd̄ vult p̄noscere d̄ omen.
 Si autē p̄sideretur aliq̄ dispositiones figu
 raz̄ in aliquibus corpoz̄ib⁹ visū occurrēt̄
 erit alia spēs dīuatiōis. Nam ex lineamē
 tis man⁹ p̄sideratis dīuatio sūpra dicit̄ cy
 romantia. cyros. n. grece d̄ manus latine.
 Diuinitio v̄o ex quibusdā figuris i spatula
 alicū aialis apparentib⁹ d̄ spatuliman
 tia. Ad 2^m v̄o gen⁹ dīuatiōis qd̄ est sine
 exp̄ssa temonū iuocatiōe. p̄tinet dīuinitio
 q̄ fit ex p̄sideratione corz̄ q̄ eueniūt ex q̄
 busdā q̄ sero sūt ab hoīb⁹ ad ingredūz̄
 aliqd̄ occultū. sive p̄ p̄siderationē p̄ctoꝝ
 qd̄ p̄tinet ad artē geomantie. sive p̄ cōsi
 derationē figuraz̄ q̄ pueniūt ex plūbo li
 quefacto in aq̄. p̄iecto. sive ex quibusdā
 cedulis scriptis uel nō scriptis. in occulto
 repositū. cū p̄siderat̄ quisq̄ accipiat. uel etiā
 ex festucis incōlib⁹ p̄positis q̄s maiorem
 uel minorem accipiat. uel etiā ex taxilloꝝ
 p̄iectiōe q̄s p̄iecta plura p̄iectat. q̄ oia sor
 tū nomen h̄t. v̄i noie sortilegij p̄tinetur
 Sic q̄ triplex ē genus dīuatiōis. q̄z̄ p̄mū
 ē p̄ manifestā temonū iuocatiōe. 2^m per
 solā p̄siderationē dispositiōis uel mot⁹ ali
 cuius rei. 3^m ē dū facim⁹ aliqd̄ ut nob̄ ma
 nifestet̄ aliqd̄ occultū. p̄mūz̄ p̄tinet ad ni
 gromāticos. 2^m ad augures. 3^m ad sortile
 gos. Sub quib⁹ autē hoz̄ multa p̄tinet̄ ut
 p̄z̄ ex dicit̄. Omnes modos p̄dictos po
 nit Aug⁹. 7 h̄ir. 26. q. 4. igit̄ gen⁹. et. q. 5.
 nec mix. et. c. p̄i. et. q. 7. nō obfuetis. **S**z̄
 3̄ sup̄deā obfuet̄ multiplici. aie. n. scōz̄ nō
 fauēt̄ illicite interrogatiōi. s̄ Sauli interrogā
 ti de euentū futuri belli p̄ mulierē p̄bitonū.
 sam. Samuel apparuit 7 futurū bellū p̄di
 xit. q̄ dīuatio q̄ fit p̄ iuocatiōe temonū
 nō est p̄ctū. **P**̄terea aues circa futuros
 euent⁹ t̄p̄m aliq̄ nāl̄iē cognoscūt. s̄m̄ illud

Hiere. 8. Nilius in celo cognovit temp
 sui. h. nalis cognitio e infallibilis 7 a deo.
 g. yti cognitioe aniu ad p. cognoscenda fu
 tura qd est auguriari no est illicita. Pre
 terea Bedeon i numero scdz ponitur utz
 heb. xi. Qui tñ vs? fuit omine ex h q an
 diuit recitatione 7 interpretatione cuiusda
 somnij. ut legit Judici 7. Et filij Eliezer
 seru? Abzabe. ut legit Gen. 24. g. videtur
 q talis dinatio no sit illicita. B. ad pmuz
 dicendū q sicut Aug. dicit ad Simpliciā
 muz. Non e absurdū credē aliq dispensatio
 ne pmisū fuisse ut nō domināte arte ma
 gica uel potentia. s. dispensatiōe occulta q
 pbitonissimā 7 Saulē latebat. se iusti spūs
 ostēderat regis aspectib. dina eū snia per
 eussurus. uel nō vere spūitus Samuclis a
 sua rege est excitat. s. aliqō fantasia 7 il
 luso demoniū imaginaria diaboli machi
 natiōib. est facta. quā appellat Samueles
 scriptura. sicut imagines solent rerū suaz
 noib. appellari. Ad 2. m. dicēdū q illa au
 tōritas loqur de cognitioe aniu respectu
 coz q ptinet ad eas. 7 ad h. p. cognoscēda
 coz motus 7 voces p. siderare non e illi
 tum. puta si qs ex h. q. cornicula crocitat
 pluriā esse cito futurā pdicat. Ad 3. m. di
 cendū q Bedeon obseruauit recitationē
 7 expositionē somnij accipiēs cam. p. omi
 ne qī ordinatā ad sui instructionē a dina
 puidentia. 7 filij Eliezer attēdit vba puelle
 orōne ad xū pmisā. Ad h. nō q in noua
 lege mens hois arceat a t. palii sollicitudie
 7 id in noua lege non e aliqd insitūtū ad
 p. cognitionē futuroz. euentū de t. palibus
 reb. In veteri autē lege q. pmittēbat terre
 na erāt p. solatiōes de futuris ad religionē
 ptinētes vñ dī Ysa. 8. Cū dixerint ad vos
 qrite a p. bitonib. 7 dinis q studēt in incā
 tatiōib. subdit qī rōnez. nūqd nō ppl's a
 deo suo regret vifione p. viuis 7 mortuis
 fuerūt tñ etiā in noua lege aliqui p. betie
 spūs bātes q mltā d. futurū euentū pdixerūt

De cognitioe demonū respca fut. op. ti. xi.

Deinde p. siderandū e de ptibus
 dinatiōis i spali. 7 p. de dinatio
 ne p. demonia. 2. de dinatiōe p.
 astra. 3. de dinatiōe p. somnia.
 4. de dinatiōe p. sortilegia. Circa pmuz
 ad maiorē hui. m. euidētā p. siderandū
 e de cognitioe demonū respectu futuroz. 7
 hui. g. rā q. nūtur plura. s. vtz demones coz

gnoscant futura. B. futuroz triplex e ge
 nus. qdam. n. futura hnt determinatas cas
 7 infallibiles. ut illa q attendūt circa motū
 cozpoz supioz in qb. e determinatio 7 ois
 impedimēti remotio. 7 talia pnt certitudi
 nalitē sciri nō solū a deo 7 in deo. s. etiam a
 creatura. 7 h. in sua cā sicut tēp. edypsis
 7 p. similit. Quedā hnt determinatā cām. s.
 tñ fallibilē. ut illa q sūt fm inscriozez nati
 ram. q. id hnt cām determinatā. ga intērio
 nāe mouet determinate ad vñ. id. vñ fallē
 bitem. ga multipliciter pōt occurrere impedi
 mentū. utpote q. ager seminat. s. terra plu
 guis est. 7 bona dispositio supioz cozpoz
 afferat fructū pingue. 7 ista pnt quodā mō
 sciri 7 p. sciri. nō tñ a deo s. etia a creatura
 q nouit naturas rez supioz 7 inferiorū.
 nō tñ ita certitudinaliter sicut pdicta. Que
 da; hnt cām indeterminatā 7 fallibilē sicut
 ea q sūt a volūate nra. q indeterminata e
 ppter h. q. e ad opposita. 7 fallibilis etiam
 ga pnt volēti p. ficere occurrere multa im
 pedimēta. 7 talia nō pnt certitudinalitē sci
 ri ab aliq creatura in seipsa. s. soluz a deo.
 ul. p. reuelatōz dīnā. Un. Dama. li. 2. c. 4.
 dicit q. futura neq. angeli neq. demones
 nouerūt. s. nali cognitioe. 7 loqur de futu
 ris p. tingētib. Ratio autē hui. e ista. ga co
 gnitio creature dependet ex re. qm. g. res i
 certa est in se 7 i sua cā. ideo creatura non
 pōt illā certitudinalitē noscē aut p. scire. di
 uina autē cognitio nō dependet a reb. imo
 oia q nouit fm moduz vitatis nouit. 7 ga
 sua vitas e certissima. certissime cogscit cō
 tingētia ut nccia. 7 sic certissime nouit. ita
 pōt certitudinalitē demonstrare 7 reuelare.
 id h. p. cognitio futuroz uel e dei uel a deo.
 7 id cū talia futura pdicūt. pdictio dī dī
 ninatio. ga talis e act. dīn. Et etiā ga dia
 boli supbi maxime conāt ostēdere h. in se
 h. e. 7 id dicē q. demōes p. seipsos futura
 p. tingētia p. sciāt certitudinalitē. h. est eis at
 tribnē qd. rei e. id e. ibi ifidelitas 7 infideli
 tati frequēt ānera idolatria. id. dinatio est
 p. hibita. Quis autē demōes nō possint per
 seipsos futura p. tingētia scire certitudinalitē
 tñ frequēt vera pdicūt. ga euentū futuroz
 aliā mō p. sciūt uel p. sciūt. h. autē q. drupli
 cū sciūt. sic dicē Aug. 3. sup. Gen. Aut. n.
 sensus uel ingenij acrimonia. Aut multa
 expientia. Aut dolosa cautela. Aut aliena
 doctrina. Sensus acrimonia. ut qm. vident
 7 diligēt p. siderāt ad qd. inclinet affectio
 nra. uel q. sūt inducentia uel retrahentia.

b. 2

Experiētia tēporū. q̄a ex talib⁹ vidit accidē
talia. Dolosa cautela q̄n p̄ponit aliqd̄ fa
cere ⁊ p̄dicat q̄ aliud sit factur⁹. Aliena
doctrina q̄n iūdo dei iudi⁹ p̄mittit ab āgel⁹
ad dīcere. Et sic patz q̄ demones futura
p̄tingentia ⁊ si p̄nt. p̄babiliter non p̄nt t̄i
certitudinalit̄ p̄sc̄re. S̄z obycit̄ q̄a astro
nomi ⁊ mathematici p̄ cursuz astroz p̄co
gnoscūt ⁊ dicūt multa futura. ⁊ vidēt⁹
q̄ i multis vera dicūt. S̄z maior est itelli
gentia in angelis. ḡ 7c. B. q̄ astronomi
uel mathematici frequēt dicūt vera p̄ic
turando uel fm̄ legēz astroz uel fm̄ dia
boli cōmertiū. fm̄ legē astroz ut q̄n stella
oriatur q̄ bz̄ imp̄ssionem sup̄ diuersos hu
mores t̄ic disponit fm̄ h̄ boiem ad diuer
sos mores ⁊ affectiōes. fm̄ cōmertiū dia
boli ut q̄n volūt vim astroz vltra p̄tendē
q̄ ad id sup̄ qd̄ possūt. t̄ic. n. nisi diabolus
adesset: ita frequēt falsū sicut verū dice
rent. nūc aut̄ cum toto auxilio demonū fre
quent̄ falsa p̄dicūt ⁊ accipiūt. h̄ tanta ē de
monū astutia q̄ ita sciūt occultare fraudē
suā ut ostendāt errozē siue defectū fuisse in
astronomo p̄siderante. nō in arte uel dia
bolo assistēte. In h̄ ḡ stat rō q̄ astronomi
de p̄tingētib⁹ h̄itib⁹ cām fallibilem ⁊ inde
terminatā nō p̄sciūt vera nisi ex p̄ictura
⁊ diabol⁹ ex maiori p̄ictura illa p̄sentit.
nō t̄i certitudinalit̄ p̄sc̄it. h̄ Boet. 2. dist. 7
p. 2. q. 1. ar. 3. o. **U**tr̄ demones p̄noscant
plurias ⁊ h̄. B. qd̄ dicūt q̄ licz̄ demo
nes p̄ suā nālem v̄tutē habeāt futuroz ta
liū valde p̄babilē p̄icturā eo q̄ coz̄ cāe
sūt nāles ⁊ d̄terminatē. ⁊ ut in plurib⁹ ene
niūt. t̄i q̄a p̄dicte cāe sūt imp̄dibiles. idē
h̄i futuroz certā p̄cognitionē p̄ suā nāle
v̄tutē h̄re nō p̄nt. Et si dicat̄ eis q̄ illō ip̄e
dimentū q̄n enenit ē p̄ causam nālem q̄ de
necitate opat̄ dicūt q̄ p̄cursus cāe imp̄
dētis aliq̄d̄ effectū. ⁊ cāe q̄ q̄mz erat ex
se: erat nata illū effectū. p̄ducē. q̄n z̄ est per
accis ⁊ a casu. v̄i talis p̄cursus nō habet
aliquā cām nālem p̄ se. q̄a cū non sit vere
v̄nū non est vere ens. Ūn p̄h̄s 6. metha.
dicūt de tali ente qd̄ est p̄p̄inquū non entī. ⁊
q̄ talis entis nō est gnatio nec corruptio.
p̄ hac etiā opinione videt̄ p̄h̄s eē in eodē
li. v̄bi reprobat opinione dīcent̄ ā oēs ef
fect⁹ nāles enenire de necitate. si. n. p̄curs⁹
causaz nāliū sp̄ eēt de necitate oēs effect⁹
nāles enenirēt de necitate. qd̄ p̄h̄s reputat
falsū. Pro hac etiā opinione facē videtur
excoica⁹ cuiusdā articuli q̄ est talis. s. q̄ ni

bil sit a casu. s. oia enenit̄ de necitate. ⁊ q̄
oia futura q̄ erūt de necitate erūt. ⁊ q̄ in
bil enenit p̄tingent̄: p̄siderando oēs cās ē
erroz. q̄a p̄cursus cāz est de diffinitōe ca
sualis effectus. fm̄ Boetū de p̄so. Alij v̄o
dicūt h̄riū. q̄a natura de necitate opatur. ⁊
iō oēs effectus nāles nisi imp̄diantur p̄ li
berū arbitriū. uel angelicū uel humanū: de
necessitate enenit̄ p̄supposita influentia
gnāli. q̄ necia est ad p̄seruationēz nature
create ⁊ ipsi opationē. v̄i si nā disposuit
nubē ad pluuia: de necessitate resoluetur i
pluuia nisi sup̄ueniat aliq̄ causa fortioz
nālis q̄ bec de necitate imp̄diat̄. a causa
ḡ necessaria enenit̄. ⁊ a cā necia ip̄dit̄
Cum ḡ demones sciūt verit̄ilitatē nāle ele
mentoz ⁊ cozpoz celestīū. ⁊ motū. ⁊ cursū
⁊ p̄iūctionē planetaz inter se. ⁊ euz stellis
firie: p̄sc̄re p̄nt p̄ suā v̄tutē sub certitudine
futura enenit̄ ill̄ az imp̄ssionū nāliū. ⁊ fu
tura imp̄dimentū. ne dispositio ad eas redu
cat̄ ad actū. Pro ista opinioe ē q̄ videm⁹
formicas iminēte pluuia portare granū i
cauernā. q̄a p̄cognoscūt futurā pluuia. ḡ
multo magis diabol⁹ ista cognoscē potest
Qui vult tenē opinioe p̄mā p̄t̄ ridē ad
illud de formicis q̄ illud nō faciūt q̄a fu
tura pluuia p̄cognoscūt. s. q̄a ea q̄ pluuia
de p̄p̄inq̄ futura antecedit̄: faciūt quēdā
imutationē in cozpozib⁹ formicaz. p̄ quas
quodā nāli instinctu mouent̄ ad portādū
granū in cauernā. patet ḡ q̄ illud faciunt
p̄p̄ h̄ qd̄ p̄nt est. nō p̄p̄ h̄ qd̄ est futurūz
P̄t̄ etiāz dici q̄a sensitua p̄t̄ nāliter
imutari ab influentia celesti. nō sic aut̄ in
tellectua. iō non ē incōueniēs qd̄a bruta
p̄ illā imutationē p̄sentem aliq̄d̄ futurūz p̄
cognoscere p̄ estimatiuā: qd̄ intellect⁹ dia
boli p̄ suā v̄tutē naturālē sub certitudine
p̄cognoscere nō possit. Qui aut̄ tenēt secu
dā opinioe respōdent ad articulū excoi
catū q̄ nō est h̄ eos. q̄a nō ponūt q̄ effect⁹
dependētes ex libero arbitrio dīno. angeli
co. uel humano de necitate enenit̄: q̄n ene
niūt. nec q̄ necio imp̄diat̄: q̄n imp̄dit̄.
qd̄ ponebāt illi h̄ quos p̄dicat̄ articul⁹ fuit
excoicat⁹. Ūn nec ponit h̄ opinio p̄cursuz
causaz q̄ sūt volūtarie opantes de necituz
q̄nūis ponat p̄cursū cāz pure naturaliz
de necitate p̄currere q̄n p̄currūt sup̄posito
motu celī sicut modo ē. ⁊ tali influētia ge
nerali sine q̄ nulla creatura esse possit: nec
agē. S̄z t̄i h̄ z. opinio q̄literat̄q̄ incidat
i p̄dicū articulū excoicatū seu quēcunq̄

aliū ē fugiēda. **H Ricb. z. dif. 7. q. 3. ar. 2.º** d
Utz demones cognoscāt cogitationes
cordiū. **Hº** cogitatio cordis dupliciter pōt
cognosci. vno mō in suo effectu. 7 sic non
solū ab angelo. s. etiā ab hoīe cognosci pō
tēst. 7 tāto subtiliº quanto effectº biº fuerit
magis occultº. cognoscit. n. cogitatio cor
dis interdū nō solū p actū exteriorē. s. etiā
p imutationē vultº. Et etiā medici aliquas
affectiōes aī p pulsū cognoscē pīt. 7 mul
to magis angeli nel etiā demones quanto
subtiliº biº imutatiōes occultas corporales
pēndūt. **Uñ** dicit **Augº** in li.º de dinatiōe
demonū. q. aliqui hoīuz dispositiōes nō so
lum voce platas. s. etiā cogitatiōe conce
ptas: cū signa qdam ex aīo expmūt i cor
pore tota facilitate pdisēnt. quis in lib.º re
tractatiōnū **H** dicat nō eē asserēdū quōd **H**
fiat. **Uñ** mō pīt cognosci cogitatiōes p
ut sūt i intellectu. 7 affectiōes pūt sūt i vo
lūtate. 7 sic solus deº cogitatiōes cordiū 7
affectiōes volūtati cognoscē pōt. cuiº rō
ē. q. volūtās creature rōnalis soli deo sub
iacet. 7 ipse i eā solº opari pōt q ē pncipale
eiº obiectū. 7 vltimus finis. 7 iō eā q in vo
lūtate sūt. uel q ex volūtate sola dependēt
soli deo sūt nota. manifestū ē aut q ex sola
volūtate depēdet q aliqs actū aliq consi
teret. q. cū aliqs bz habitū scie uel species
intelligibiles in eo existētes vtrº cis cum
vult. **¶** **P**refea. angelus nō pōt illabi aīe
q nō pōt p nām vidē eā q sūt in aīa qdū
sūt i intimo aīe. **Uñ Augº**. de ecclē. dog. c.
48.º dicit. Internas aīe cogitatiōes diabo
lum nō vidē certi sumº. 7. 3.º **Regl. 8.º** of.
Tu solº nosti cor filioꝝ hoīuz. **¶** **M**otādū
aut q imutatio sensibilis 7 corporalis q cō
comitat cogitatiōes hoīs qñq ē ita exilis
7 indefinīta q diabolº p cam in certā
cognitiōe cogitatiōis venire nō pōt. qñz
est ita fortis 7 cōfirmata q p illā pōt cog
scere cogitatiōe quantū ad spēm. ut q co
gitat de inuidia uel de luxuria. non tñ credo
q p eā posset certitudinalit cognoscē qñ
tūm ad oēs circūstantias singulares. **hec**
Ricb. z. dif. 8. q. z. ar. 4.º. **¶** **U**tz hoibus
liceat vti misterio uel arte demonū ad cog
scendū futura uel aliqd aliud. **Hº** vti mi
nisterio diaboli pōt intelligi vno modo q
tute dina ei aliq licita imperando. 7 **H** mō
licet. vñ **Paulº** ut **hº Act. 16.º** Imperauit
spūi malo q erat i puella pbitonica exire
ab ea. 7 exiit eadē hora. 2º mō ipsum fa
miliariter uel amicabiliter iuocando. 7 **H**

modo est illicitū 7 pbitū hoibus. p lege
diuina. vñ **Leuit. 19.º** Precipit occidi qui
sciscitat magos 7 ariolos. 2º lege positina
ut **p. 26. q. z. et. q. 5. p. totū. 7.º** de malefi
cis 7 mathematicis. l. nemo. 3º etiā sic cre
do lege nature. eo q diabolº est obliuāº
aduersariº sūmi pncipis nri. s. xli. 7 ab ec
clesia irrevocabilit pccūsus. 7 ita mendax 7
fallax q si qñz dicit vītate vtilē. aut di
cit eā p pulsus a deo. aut ut sibi magis cre
dat in mendacio ut sic recipiat cautelosº
7 iō q familiarit iuocat cū pccat directe
7 vñ 7 cōtra ecclēsiā 7 7 scipū. cū diabo
lus sit generi humani pessimū iūmē. **Est**
aut ibi pccū. aut i fidelitatis. ut si credēdo
diabolo dīni aliqd ei attribnat. aut idola
tric. ut in oblatiōibº 7 sacrificijs. aut saltez
inobediētē. q. a facit 7 pbitiōe dei 7 ec
clesie. ut supdicū est. **Et** q. artes magice
sūt cū quibusdā demonū iuocatiōibus uel
cū quibusdā cōmertijs cū demonibº. iō vñ
magis artibº est pbitū tanq illicitū 7
pphanū. **Uñ Augº** 2º de doctrina xpiana
de magis artibº loqnēs dicit. **Omnes** g
biº artes etiā nugatorie uel noxie supstio
nis et qdā pestifera societate hoīuz 7 de
monū qī pacta: infidelis 7 dolose amicitie
pstituta penitº sūt repudiāda 7 refutāda
xpiano. **Sed** obijcit q. **Boetº** in pbe
mio secūdi de syllogismis categoricis di
cit q boni hoīes nō aliter cauēt mala nī
si nouerint illa. g. oīs scia est bona siue sit
respectu boni siue mali. sed ars magica
ē scia. g. 7.º. **Hº** q nō ē verū q ars magi
ca sit scia. s. ē supstio. vñ nulli licet eā di
scere uel docere uel illa vti. **H Ricb. z. dif.**
7. q. 4. ar. 2.º o. **U**tz pccū sit in carecte
ribº q fieri solent in talibº. **Hº** q ē ibi ma
gnū pccū. q. a sūt ad ministeriū demonum
implozandū qd nō licet. 7 iō malo sūt fi
ne. **Si** qrat vñ hnt vtutē. dicēdū q non
hnt ex se. sed ex diabolica pactione. sic. n.
diabolus pepigit cū hīs q sūt ei familia
res q talia sic recogscēt. 7 ad talia se pñ
tez offerret. ondit at p illa se cogi. ut ondat
aliqd eē vtut. i biº artibº i qbº st mlta ne
phāda p q abducit hō a fide 7 a cultu di
uino. nec facit **H** diabolº. q. a i illº delectet. s.
potiº i infidelitate faciētū. **H Bonº. z. dif. 7.**
p. z. q. z. ar. 3.º o.

De ipressiōibus astroꝝ circa qñs
qdam mathematici errāt. ti. 12.º
b 3

Propterea quia mathematici dicunt
eventum futuroz alioz ex astris
ponderet et precegnosci posse. id
considerandum est hic de impressione
astroz respectu hominum et demonum. Un-
de circa hanc questionem plura sunt. videlicet ex impressione lumina-
rum celestium causatur in hominibus diversitas mor-
rum. Et mores hominum et eventus futuroz a si-
x tribus causari dupliciter potest intelligi. aut
necesse est sufficienter. aut dispositiviter et prin-
cipaliter. Si dicatur per modum sic non est falsum.
Sed etiam hereticum. quia repugnat christiane
religioni. tum quia veritas fidei in hoc erro-
re salvari non potest. dum enim ponit omnia a fide-
ribus necesse est cuenire tollit merita. et per consequens per-
mittit. tollit gratiam et per consequens gloriam. Unde quia
bonitas morum per hunc errorem iudicium pati-
tur dum culpa peccatis in sidera refunditur. li-
centia malefaciendi sine reprehensione procedit
et homo ad orandum et colendum sidera incurva-
tur. Si autem dicatur mores hominum a disposi-
tionibus siderum variari dispositiviter et contin-
genter. sic potest habere veritatem. quia nec rationi nec
fidei repugnat. planum est enim quod dispositio
corporis varia multum facit ad variationes
affectionum et morum. autem ut plurimum enim anima
plexiones corporis imitatur. ut dicitur in sex prin-
cipijs. videlicet colerici sunt iracundi. et sanguinei
sunt benigni. et melancholici sunt invidi. et egma-
tici pigri. hoc autem non est necesse. anima enim dicitur suo
corpori et maxime quoniam est adiuta per gratiam. mul-
tos enim videmus colericos mansuetos. et mel-
ancholicos benignos. quoniam ergo virtus corporum
celestium operatur admixtionem et qualitatem comple-
xionum. hinc est quod per consequens operatur quodammodo ad
qualitatem morum. valde tamen et longinquum. plus enim
facit ad qualitatem plexionis virtus nature inferioris
quam virtus sideris. videlicet Augustinus 5. de civitate dei
in solutione cuiusdam questionis de duobus fratribus
quod si infirmabatur et curabatur. cum quereretur unde
hoc esset. magis commendat rationem hypocratis
quam astronomi. Hypocras enim respondit quod
erat propter similitudinem plexionis. et astrono-
mus respondit quod erat propter idempnitatem stelle
tionis. melius enim respondit philosophus. quia causa reddit
magis propriam et magis proximam. Sic ergo di-
cendum quod impressiones siderum alio modo dispo-
nunt ad varietatem morum. non quod de dispositione
necessaria et proxima et sufficienter. sed remota et con-
tingente. Sed obijciunt contra predicta quia plus
libere et proprietate elementorum dicitur quod regna
vacua facta sunt et terre repopulate apud com-
munionem iouis et saturni. sed talia dependunt
ex libero arbitrio. ergo 72. Respondetur quod hoc dicitur plus

non quia homines non poterant resistere in fine vite
illi constellationis ad dissolutionem inclinatis
sed quia noluerunt. quia sic dicitur Ptholomeus in al-
magesti. Sapiens homo desinat astris. quibus
autem iunctio iouis et saturni. eo quod saturnus
habet influentiam melancholicam et malam. iupiter
autem imittit valde bonam influentiam. possit ad-
rixam ad discordiam homines inclinare. illi tamen
inclinatio homines per libertatem arbitrii potest re-
sistere. et satis faciliter cum adiutorio gratie
dei. Obijciunt itaque quia Damascenus libro 2. c. 6.
dicit. Constituit multotiens comete et si quis
quidam mortis regum. ergo 72. Respondetur quidam dicitur
quod cometa nec naturaliter generatur. nec est una
de stellis in firmamento positus. unde nec eius
significatio est naturalis. unde Damascenus libro 2. c. 6.
dicit quod comete non sunt ex his que a principio
genita sunt astra. sed divina institutione sunt ipsius
tempus constituitur. et rursus dissolvitur. hoc Da-
mascus pronunciat autem de per tale signum mortem
regis magis quam aliorum. tamen quia est persona con-
stituta quia ex hoc potest oriri turbatio regni. de cuius
custodia magis sollicitantur angeli propter eorum
bonum. Illius autem quia via per se sequitur vide-
tur quod stella comata sit impressio calida et sic
causa generata in inferiori parte aeris prope ignem
et vaporem calido et sicco. et globus illius vaporis
adunat apparet corpus stelle. partes
autem illius vaporis discolorantur circa illum
globum et in longum protendunt in suis extrema-
tibus illi globo iuncte. sunt quasi eius comete. et
sunt hanc positionem significat et causat. non per
se. sed per accidens mortalitatem pervenientem ex in-
firmis calidis et siccis. quia vehementer
disseperata siccitas confusa est pervenire
et comitari comete generationem. et quia
ut plurimum divites nutriuntur calidis et sic-
cis. idem illo tempore multi divites moriuntur. inter
quos mors regum et principum est magis notabi-
lis. Et ita videtur quod sunt quacumque istarum opi-
nionum nullam penitus habet dominum super liberum
arbitrium. Nota insuper quod iudicia astrono-
morum ex astris per aliquam dispositionem sunt
probabilitate. non tamen necessitate. probabilitatem
autem maiorem habent in actibus nature quam volunta-
tis. et in actibus hominum generalibus. sicut unius
gentis vel provincie quam in particularibus unius per-
sonae. quia maior effectus stellarum imprimuntur in
totam unam gentem quam in unum hominem. et quia
maior pars gentis unius magis sequitur affe-
ctiones naturales corporis quam unius singularis homo
hoc Boetius 2. dist. 14. p. 2. q. 2. arti. 3. o. Ut
fati sit et quod sit. Respondetur opinio fuit quorundam
mathematicorum quod ex vi positionis siderum

naturalē et determinatā. quōs n. influētia celi
 et elementorū impressiōe facit in corpore ho-
 minis. ex q̄ impressiōe quōs repitaf aie in
 somnīs imago alic̄ effect⁹ futuri ex hōi-
 nē q̄ pueniet ex eadē influētia. nec h̄ videat̄
 tur absurdū cū ē hāc impressiōe fieri uide-
 am⁹ in aliquib⁹ bzutis p quā istū natu-
 rali pluuia et uentū futuri apphēndūt. vñ
 et formice ppter talē impressiōe portāt gra-
 nū in cancriā anteq̄ pluuat. quia n. esse-
 ct⁹ sunt virtualit̄ in causis. id effect⁹ pcedēt
 ex vna naturali cā in vno: gerit aliq̄ mō
 similitudinē illi⁹ effect⁹ q̄ postmodū accidit
 ex eadē cā naturali in alio. et hic est q̄ im-
 pressio facta in corpore ex dispositiōe influē-
 tie celi et elementorū: ex qua postea pueniet
 pluuia similitudinē gerit pluuie futuri. et sic
 p illā impressiōe repitari pōt i somnis ipi
 aie imago future pluuie. et crū illō somniū si-
 gnū n̄ cā future pluuie. lz aut̄ hec somnia
 et pcedētia sint signa futuroz: nō tñ opoz-
 tet q̄ illa significata semp euēiāt. quia ex
 aliq̄ cā supueniēte pnt impediri. vñ quando
 q̄ ppter nimīā abundantiā ardētis colere i
 corpore: somniat hō se febricitare: et tñ nō
 sequit̄ febris ppter aliq̄ cām supueniēte
 q̄ tēperat colerā illā: vel q̄ apponit̄ reme-
 diū medicie. Silt̄ quōs ppter dispositiōe celi
 et elementorū q̄ q̄tū est ex pte sua haberet
 cito pluuia cāre. sūt impressiō in boie p quā
 somniat pluuia. nec tñ sequit̄ pluuia h̄ im-
 pediēte aliq̄ cā supueniēte alia. Et bis di-
 ctis cōcordat p̄ b̄s de som. et vigi. patz. ate
 finē vt p̄z cōsiderāti vba ei⁹. Quēdā at̄ fu-
 tura hnt cāz volūtariā i boie somnante.
 vt sūt illa q̄ depēdēt ex ope ipi⁹ somniātis
 et h̄ futura nō puidēt i somnīs p aliq̄s
 cāz determinatā naturalē. s̄ quōs puidēt a
 cām vt cū hō ē aliq̄ volūtariē factur⁹ de
 q̄ nunq̄ volūtariē faciēdi nec aliq̄s inclināti-
 onē habuit ad h̄: s̄ hō somniat se aliq̄d tale
 facere a cām est nisi h̄ hēat p reuelatiōem.
 vñ tlia somnia nō sūt signa nec cām futuro-
 rū s̄ dicunt̄ accātia sine cāmalia. Quōs at̄
 puidēt p aliq̄s cāz determinatā ex volūtate
 creata. vt cū hō i vigilia multū sollicit⁹ fu-
 it de aliq̄ ope faciēdo. et vehementer illud
 facere desiderauit: et cū magna inestigatio-
 ne inquisiuit modū p quē facere possz: et n̄
 potēs modū inuenire obdormit in tali sol-
 licitudie. et ex his causat̄ in aīa quōs dis-
 positio p quā somniat se illud op⁹ facere. et
 pūgit quōs q̄ q̄ i vigilia erat facta ppa-
 ratio ad inueniēdū modū faciēdi. i somnio

ppter sedatiōez motū exteriorū et iterioz
 circa aurorā. repitaf aie mod⁹ ille quem
 in vigilia nō potuit inuenire. vñ accidit q̄
 euigilās se pōit ad faciēdū op⁹ q̄d alias n̄
 fecisset eo q̄ i vigiliādo modū faciēdi non
 poterat repire. et tñ somniū est cā effectus
 futuri p modū iā dictū. et est cā sine q̄ nō.
 Et bis cōcordat p̄ b̄s. 2. de som. et vigi. vt
 patz. ituenti vba ei⁹. Cōtingit ē quōs q̄ ta-
 lia somnia nō sūt cā effect⁹ futuri s̄ tān-
 tū effect⁹ motū q̄ in vigilia pcesserūt me-
 diante q̄dā impressiōe quā reliquerūt i no-
 bis. Quēdā vō futura hnt cāz volūtariā
 in alijs hōib⁹ ab ipso somniāte et i remotis.
 p̄tib⁹ vt. s̄ illa somniat q̄ illi boies facere
 disposuerūt. et tlia puidere nō pnt in som-
 nīs p aliq̄s cāz naturalē et determinatā. s̄ si
 aliq̄s hō somniat aliq̄d q̄d postea accidit
 in remotis p̄tib⁹ p cāz volūtariā h̄ est a ca-
 su. et id h̄ somnia scdm̄ p̄bm̄ ex som. et vi-
 gi. dicūt̄ accātia vel casus. et h̄ itelligo nisi
 illa futura reuelent̄ dormiēti p aliq̄s cām
 volūtariā: sicut p dīnā reuelatiōez imedia-
 te vel mediāte misterio angloy: q̄z reue-
 latōem aie dormiētiū h̄ p̄cipuē nocte sic
 dicit p̄ b̄s. 2. de som. et vigi. si silētes sūt no-
 ctes. quōs sūt magis apte recipere q̄ in vi-
 gilādo ppter sedatiōem motū exteriorū
 et iterioz: et marie circa aurorā quando
 digestio est cōpleta et sedati sunt mot⁹ fu-
 mositati. q̄z n. angelus est limitate virtu-
 tis efficac⁹ reuelare pōt aliquod futuro-
 rū anime dispositē q̄s indispositē. vnde et
 somnia de quibus dictū est p̄ et scdo loco
 quōs habent̄ i tli hora sūt veriora. et bis di-
 ctis cōcordat Auiē. vi. nālū li. 4. c. 2. m̄ q̄
 cūq̄ hora reuelet̄ angelus ver⁹ et bonus
 dormiēti semp est verū q̄d reuelat. Et p̄-
 dictis patz q̄ somniōz q̄dā hnt cām det-
 minatā et h̄ in somniāte vel ex somniāte
 aliq̄ vero nō habēt cām determinatā s̄ sunt
 casualia. et huic distinctiōi cōcordat Auiē.
 vi. nālū li. iij. c. v. vbi dicit q̄ somnia que
 dā sunt nālū. et hec s̄ diuidit̄ in duos mo-
 dos p̄dictos. q̄dā sunt volūtaria. et s̄ bis
 coprehēdi pnt illa q̄ cām hnt volūtariam
 ex somniāte et illa q̄ sunt a casu. p̄z etiā
 ex dictis q̄ somniōz aliq̄ sunt signa. s̄ p̄-
 cedentiū motū vel ex aliquoz futuroz.
 aliq̄ sunt cām. s̄ sine quibus non fierent aliq̄
 futura. aliq̄ sūt accātia. et huic distinctiōi
 concordat Aristot. li. 2. de som. et vig. c. 2.
 diuinatiōe q̄ fit in somnis vt patz ibidēz i
 tuenti. quā ppter vt dicit p̄ b̄s ibidē. somnia

non debemus oio cōtēnere: nec oio te eis curare eo q̄ sicut dicit Auiic. 6. naturali um. li. 4. c. 4. nō omnia somnia sūt vera. Ibis etiā cōcordat sacra scriptura q̄ q̄isq̄ p̄hibet attendere somnijs. q̄isq̄ approbat attendere visionib⁹ q̄ sūt in somnijs. hec Ricard. Si quis q̄ vtatur somnijs ad cognoscenda futura. s. q̄ somnia peccāt ex reuelatione diuina uel ex naturali causa intrinseca uel extrinseca quāntū se pōt ex tēdere talis v̄tus: nō erit illicita diuinatione si aut̄ huiusmōdi diuinatione causet̄ ex reuelatione demonū cū quib⁹ habentur pacta uel exp̄ssa. q̄a. s. ad hoc iocant̄. uel occulta uel tacita. q̄ huiusmōdi diuinatione exten dit̄ ad illud ad q̄d se non pōt extēdē erit diuinatione sup̄stitiosa et̄ illicita. hec Tho. 2. 2. q. 95. ar. 6. o. Prohibet̄ q̄ curiosa obseruatio somniorū. et̄ temerariū ē inīti sō nijs. q̄m̄ difficile ē cognoscere q̄m̄ accidit ex causis naturalib⁹ uel sup̄naturalib⁹. et̄ q̄m̄ ex angelis bonis uel malis. hec Job. de pec. in sūma sua de aīa. Unde sacra scri ptura rep̄bēdit eos q̄ cōfidit̄ in somnijs d̄r̄ enī. Eccl. 34. sicut parturientis cor tu um fantasias patitur. nisi ab altissimo in missa fuerit uisitatio.

De sortilegijs. ti. i. 4.

Deinde cōsiderandū est de diuinatione sortium. et̄ p̄mo de ipsa. 2. de eius pena. Circa p̄mū q̄ritur vtrū sit licita. R̄ q̄ sicut su praedictū est sortes p̄p̄ie dicuntur cū ali quid fit. ut eius cūctū cōsiderato: aliquid occultū inotescat. Et si q̄dem querat̄ in dicio sortium quid tibi sit exhibēdū: siue il lud sit res possessa. siue sit honor. seu di gnitas. siue pena. aut actio aliqua: d̄r̄ sortes diuifozia. Si aut̄ inquirat̄ qd sit agen dū: d̄r̄ sortes consultozia. Si vō querat̄ qd sit futurū: sortes d̄r̄ dinatoria. Et vō hūa ni q̄ requirūt̄ ad sortes nō subdūt̄ d̄r̄ positioni stellarū. nec etiā cūctū ipsoꝝ actu. Unde si q̄s ea intētiōe sortib⁹ v̄tat̄: q̄si huiusmodi act⁹ humani q̄ ad sortes req̄ rūt̄. ex dispositiōe stellarū effectū sortia tur. vana et̄ falsa erit opinio. et̄ p̄sequēs suggestiōe demonū non carebit. et̄ ex hoc diuinatione talis sup̄stitiosa et̄ illicita erit. Hac aut̄ causa remota necesse ē q̄ sortia liū accidētū expectet̄ euentus. uel ex for tuna. uel ex aliqua sp̄ali causa dirigēte.

et̄ siquidē ex fortuna: q̄d locū h̄re pōt t̄ri in sorte diuifozia nō videt̄ h̄re vitū. nisi forte vanitatis. sicut si aliqui non valētes cocordit̄ aliqd̄ diuidē: sortibus v̄ti vclint ad diuifonē q̄si ex p̄nēt̄es fortune q̄sq̄uā accipiet̄ p̄tem. Si vō ex sp̄ali causa in dicitū sortium expectet̄. quādoq̄ quidē expe ctat̄ ex demonibus. sicut legit̄ Eccl. xxi. q̄ rex babilonis stetit in binio in capite vna rū viāz diuinationē querēs et̄ miscēs sa gūttas interrogant̄ idola et̄ ea cōsuluit. et̄ tales sortes sūt illicitē et̄ fm̄ canones p̄hi bēt̄ur. q̄isq̄ vō expectāt̄ur a deo fm̄ illud p̄ uer. i. 6. sortes mittūt̄ur i sinū. s. a d̄no tem perāt̄ur. et̄ talis sorts non est aliqd̄ mali ut dicit glo. Aug. sup̄ illud ps̄. in manibus tuis sortes. m. Nota v̄teri⁹ q̄ sortes pōt sumi multipliciter. Uno mō p̄ electiōe gra uita. ut in ps̄. in manibus tuis sortes m. et̄ ad Eph. p̄. i. quo sorte vocatū sum⁹. Alio mō p̄ eo q̄d est iudiciū diuine volūtat̄is. ut Act. p̄. cecidit sorts sup̄ mathiā. et̄ sic di cit̄ Aug⁹ q̄ sortes nō est aliqd̄ mali. s. res i humana dubitate posita diuinā iudicās volūtatē. 26. q. 2. sortes. sortes enī. s. ipsū opa tū p̄t̄ est in fieri ē res dubia. s. postq̄ ē in facto esse ē res certa. et̄ iudiciū diuine vo luntatis. Sors p̄mo mō nō est aliqd̄ mali nec etiāz secūdo mō est aliqd̄ mali i se sed rōne circūstāt̄ie pōt aliqd̄ mali in se p̄ti nere. Unde p̄hibet̄ ne sub hac specie bo mines in idolatriā labāt̄ur. 26. q. 2. s. his ita. 3. potest accipi sortes p̄t̄ est nomē v̄te ri⁹ deriuatū ad significādū diuinationēz fm̄ q̄ dicit̄ Leo papa t̄ti⁹. q̄ sortes nihil ali ud est q̄s diuinatione et̄ maleficiūz a sanctis patrib⁹ d̄anātū. Et h̄z hoc nō est licita nec credēda nec exerecēda aliquo mō ut dicit̄ i dicto. s. his ita. et̄ c. sequētib⁹. et̄ 26. q. 5. p̄ totūz. et̄ ideo hoc mō p̄hibet̄ sub anathe matis interdicto. 26. q. 5. sortes. Sciēdum etiā q̄ in sortib⁹ 2. mō dicit̄. peccatū po test accidē q̄drupliciter. p̄ si sine vlla neces sitate ad sortes recurrat̄ hoc enī videtur ad v̄i tēptatiōēz p̄t̄nē. Un̄ Aug⁹ sup̄ Luc. qui sorte eligit̄. humano iudicio nō p̄p̄e bēdit̄ur. 2. etiā si q̄s in necessitate absq̄z reuerētia sortibus v̄tat̄. Un̄ Beda super act⁹ ap̄loꝝ. si qui necessitate aliq̄ cōpulsū tū p̄t̄at̄ sortibus ap̄loꝝ esse cōsulēdum videāt̄ hoc ipsoꝝ ap̄loꝝ nō nisi frat̄z col lecto cētū et̄ p̄cibus ad v̄i fūsis egisse. 3. si diuina oracula ad terrena negocia con uertāt̄ur. Unde Aug⁹ dicit̄ ad inq̄sitioēs.

Januarij. His quide paginis euangelicis
fortes legunt. 7 si optadu sit. ut illud potius
faciat qd ad xmonia consuleda pcurrant.
ista tñ mibi displicet pfectudo. 7 ad nego
cia secularia. 7 ad vite bñ varietate con
uertere diuina oracula. 4. si aliqui forti
bus vtatur i electioib⁹ eccliaisticis q fieri
debeat ex inspiratioe diuina uel spūs san
cti. Unde sicut dicit Beda sup Act. Ma
thias ante pentecosten ordinar⁹ forte q
ritur. ga. s. plenitudo spūs sancti nō dñm
erat effusa in ecclia. septem autē diacon. nō
postea nō forte s aploz electioe sūt ordi
nati. Secus autē est in dignitatib⁹ tēporali
bus que ad terrena disponēda ordinantur
in quarū electioe plerūqz fortib⁹ homines
vtūt. sicut 7 i tpalū rex diuisione si neces
sitas inueniat licitū est cū debita reuerētia
fortib⁹ diuinū iudiciū implorare. Unde si
cut dicit Aug⁹ in epla ad Honorati. si in
ter rei ministros sit disceptatio q tpe eozū
psecutionis maneāt 7 qui fugiāt ne forte
morte omniū deserat ecclia si hec disce
ptatio aliter terminari nō possit quātū mi
bi videt. eligēdi sūt forte q maneāt 7 qui
fugiāt. 7 libro p̄ doctrina xpiana dicit
si tibi aliqd abūderet qd oportet dari ei q
nō bñt nec duob⁹ dari possit. s occurre
rent tibi duo quoz neuter alii uel indigē
tia uel erga te aliqua necessitate superaret
nihil intū faceres qd si forte eligeres cui
dandū eēt qd vtriqz dari nō possit. Per
p̄dicta cessat obiectio q sancti viri tam in
veteri testamēto q in nouo forte vsi fuis
se leguntur. Honorati etiaz eēt de fortilegys.
ecclia. 7 eēt eo. dicit q licet vti fortib⁹ pro
litibus dirimēdis. 7. i. 6. q. i. fors. 7 idē dicit
Hosti. 7 hoc intellige fm cū in tēporalib⁹.
7 de forte simplici cū palcis uel huiusmōi
7 sine aliqua supstitione. Nota breuius
q cū aliqd p forte querit. aut illud p̄tinet
ad rē tpalē ut diuiso hereditatis. 7 bis si
milia 7 tñ licet. ff. famil. hercis. si qui sūt.
aut p̄tinet ad rē spūalē. 7 tñ aut p̄tinet
ad electionē alieū plati 7 tñ nullo mō li
cet. eēt de fortib⁹. ecclia. in fine. Aut p̄tinet
ad aliqd aliud spūale iurgū dirimēdum
7 tñ si illud p̄cedit licet. 26. q. 2. non exē
plo 7 argumētū. c. e. ecclia. vbi hoc tñ
p̄hibet in electioib⁹. 7 per hoc videt p̄ce
di in alijs iurgijs dirimēdis. cui⁹ rō pōt
eēt. qd nō ita in alijs sicut in electionib⁹ ē
p̄sum. si vō nō p̄cedit non licet. 26. q. 2.
nō statim. Ad inq̄sitionē autē veritatis de

aliquo futuro nel p̄terito ut furto 7 sili
bus nō licet. c. e. c. p. Quid si contērio
eēt de aliquoz electioe 7 esset paritas in
oibus vtrobiqz. B. scripserūt Laurētius
Ray. Jo. 7 cancellari⁹ q tñ exemplo ma
thie possent fieri fortes. s hoc reprobat.
eēt. c. ecclia vstra. Unde Hosti. dicit q s
nō possit fieri sine auctoritate pape. vñ s
cū 7 goff. in tali casu. nel debet iterū eligē
nel per supiorē alit rectificabit. Quid
de iudicijs ferri cādētis 7 aque feruētis. 7
singularis cōcertatiois que dicūtur vul
garia ni quid sūt licita. B. huiusmōi iudi
cia ordinantur ad alicui⁹ peccati occulti in
quisitionē p aliqd qd ab hoie fit. 7 in hoc
cū fortib⁹ cōueniūt. inq̄tū tñ expectat ali
qs miraculosus effectus a xō. cōm for
tū rōnem excedūt. Unde huiusmōi iudi
ciū reddit illicitū. tñ qd ordinat ad iudi
cādū occulta que diuino iudicio rēseruāt
tūm qd nō est auctoritate diuina scriptūz
2. q. 5. consuluit. 7 extra de pur. vul. c. si.
Quid de his qui inestigāt p̄dita p inspe
ctionē astralabij. aut inscriptiones 7 hi.
B. hoc facere non licet fm Rod. goff. 7
hosti. c. de fortib⁹. ex tuarū.

Circa secūda qd est de pena scilicet
goz sciēdi q pena eoz ē s̄z leges
bonoz p̄blicatio 7 recapitatio ut
p̄z. c. d. maleficij null⁹. 7. l. nemo. 7. l. culpa
7 ē similis culpa p̄bilita discere 7 docere
ut in. l. culpa. Et si quis tali arte mulierez
ad luxuriā p̄uocauerit. bēsijs subdit. ut
d̄ ibidē. l. multi. Scdm autē cano. imponi
tur penitētia spūalis. xl. diez. ut eēt de for
tile. c. p̄. Et si peccati sit notorius eucharis
tia xnegat. de cōse. dif. 2. p dilectioe. Itē
si sit clericus ē deponēd⁹ 7 in monasterio
extrudēdus. si vō layc⁹ sit ē excoicad⁹. qd
intellige qñ rēnuīt agere penitētiā p̄dictā.
7 si criminaliter accuset hoc intellige. 26.
q. 5. nō liceat. 7. c. nō oportet. 7. c. si qs c̄ps
aut p̄folyter. qñ tamē penitētiā cōtēnit agē
est ab excoicatioe incipiēdū. ut. 26. q. 5. si
quis clericus. sed crecēte cōtumacia au
geri debet 7 pena etiā in laycos. q si sūt ser
ui verberib⁹ castigātur. si liberi sūt in clu
one digni: districtamqz sunt in penam re
digendi. ut eadē. q. cōtra idoloz. Ep̄us
aut tales turp̄t de honestatos de prochia
sua debet eijcere. 26. q. 5. c̄pi. qmā de calua
re pōt eos. i. vestes 7 capillos ante 7 re
tro p̄scindere. sicut in quibusdam locis de
cōsuetudie obseruat. 7 de hac caluatioe

loquit. 32. q. i. de benedicto. sed tales sunt infames. 7 no tm ipsi sed etia q pcurrit ad eos. 2. q. 8. q. quis. hec hosti. ¶ Quid si quis sacrificet xpo nūmoz. s. m. amone. ut diues fiat vel filia faciat. Quid etia si qs de sacramētis ecclesie. de eucharistia. s. uel crismate. uel de oleo benedicto. aut aq be nedicta fontiu facit sortilegium. uel baptizat imaginē. nūquid ex hoc sūt irregularē res. Rñdet Rod. q. cu3 talia uideāt esse enozmia ppter idolatriā uel enozmē suspensionē lz sint occulta: generāt irregularitē fm aliqs vō nō. Uñ i bi? dubio pñledū ē talib? q pctā dispēationē. nō tamē pñse dicēdū est eis q als nō sit salus illis. 7 ab solui debēt de peccato si peniteat eos. si autē bi? pctā sint notozia fm eos egēt dispēatioē. s. de hoc pleni? dicet. j. li. 6. ti. de dispensationibus.

De multiplicibus obseruatijs
superstitionis. ti. 15.

Questia cōsiderādū ē de superstitione obseruatijs. Et circa hoc querūtur plura. s. vtrū vti obf natijs artj. notorie sit licitū. ¶ q ars notozia est illicita 7 inefficax. Illi cū quidē est. qā vti qbusdā ad sciētiam acgrēdas. que nō hñt fm se vntē causan di sciam. sicut inspectione quarūdā figurarū 7 platiōe quozūdā vboz ignozozū 7 alijs bi? 7 iō bi? ars nō vti bis ut causis sed ut signis. nō aut ut signis diuinit? institutis. sicut sūt sacramēta signa. Uñ reñat q sūt signa vana 7 supuacua. 7 per psequēs pñtētia quedaz pacta signationū cū demonib? p̄b̄bita 7 federata. ars g notozia est xpiano penit? repudiāda 7 fugiēda. sicut etia alie artes nugatorie ul no xie superstitionis. ut Aug? dicit. 2. de doc. xpia. Est etia huiusmodi ars inefficax ad sciām acgrēdā. cū enī p bi? artē nō interdatur acq̄sitiō scie fm modū hoi cōnālē. s. in adueniēdo uel i addiscēdo. pñs ē q ille effect? expectat a xpo uel a demonib?. cer tū est aut aliquos a xpo sapiām 7 sciām p infusione habuisse. sicut de salomone legi tur. 3. Reg. 3. 7 2. Paral. p. xpūs etia dixit discipulis suis. Luc. 21. ego dabo vobis os 7 sapiām 7 sciām cui non po. res. 7 tradicere oēs aduer. vestrī. sed hoc dō nū nō datur qbuscūq3 cū certa obseruati one s fm arbitriū spūs sancti. iux illud. i.

Corr. 12. Alij datur p spm sermo sapien. postea subditur. hec aut oia opatur vnus atq3 idē spūs diuidēs singulis. put vult. ¶ Ho demones aut nō pertinet illumiare intellectū. acq̄sitiō aut scie 7 sapie fit p illuminationē intellectus. 7 iō nullus vnq3 sciām p demones acq̄sitiuit. p̄sunt tñ demones hoibus colloquēdo aliquaz sciā rū exp̄m̄re documēta. sed hoc nō qrit per artē notozia. ¶ Sed obijcit q. Dani. p. pueris abstinentib? dedit deus sciām i oī libro 7 sapiētia. sed obseruatiō artis notorie sūt fm quedā icinnia 7 quasdā abstinentias. g. 7c. ¶ Illi nō abstinebāt s3 vanā obseruatiā artis notorie. s fm antiē legis diuine nolētes cibis gentiliū inquinari. 7 ideo merito obediētē sūt a xpo sciām p̄scuti. fm illud ps. sup senes intellexi. qā mā. tua quesui. ¶ Utrū obseruatiōes ordjate ad corpōz imurationē ut ad sanitatē ul ad aliqd huiusmodi sint licite. ¶ q nō. dicit enī Aug? de doc. xpiana. q ad superstitionem pertinet volumia magicaz artium 7 ligature 7 remedia que medicoz cōdēnat sciā siue in peccationib? siue in qbuscūq3 notis quas caracteres vocāt. siue in quibuscūq3 reb? suspendēdis atq3 infigēdis. s. Aug?. ¶ Mā in his que sūt ad aliqs effectus corpōzales inducēdos cōsiderandū est vtrū naturalitē uideāt posse tales effectus causare. sic enī nō erit illicitum. licet enī causas nāles ad inducēdum effectus p̄prios adhibere. Si aut nō videantur naturaliter posse tales effect? causare. cōsequēs ē q nō adhibeāt ad hos effectus causandos tanq3 causē s tñ ut signa. 7 sic pertinet ad pacta signationū cū demonib? inita. Unde Aug?. 21. de ciui. cōi. illicitur hoies per creaturas quas nō ipsi s x? cōdidit delectabilib? pro sua diuersitate diuers. nō ut aialia cibis s ut spūs signis q cuiuscūq3 delectationi cōgruūt p varia genera lapidū. herbaz. lignoz. aialium. carminū 7 ritū. Sed obijcit. qā sicut corpa nālia subdit? corpib? celestib?. ita 7 corpa artificialia. ut imagines. s sicut illa ita 7 ista sortiūtur aliquas virtutes ex imp̄sione corpōz celestiu ad aliquos effect? causandos. ¶ R? q naturales virtutes corpōrū nāliū psequūt siales formas ipoz q3 sortiūt ex imp̄sione corpōz celestiu. 7 ideo ex eozidē imp̄sione sortiūt qsdaz vtutes actiuas. Sed forme corpōz artificialiū pcedūt ex p̄ceptiōe artificis. 7 iō cum nihil

aliud fuit q̄ cōpositio ⁊ ordo ⁊ figura ut dī. 2.º p̄sycor̄ nō possūt naturalē virtutē habē ad agēdū. Et inde ē q̄ ex imp̄ssione cor̄por̄ celestū s̄z q̄ sūt artificialia nullā sortit̄ virtutē. s̄ tñ s̄m materiā naturalē.

¶ Quid ex quibusdam fecleratis mulieribus q̄ credūt se ⁊ p̄fiter̄ cum diana ⁊ ca paganoꝝ nocturnis boīs. ⁊ cū herodia ⁊. ⁊ nimia multitudine mulier̄ eḡtare super quasdam bestias. ⁊ multa terrar̄ spacia int̄p̄ste noctis silentio p̄transire cuius q̄ iussionib⁹ obedire velut dīe. ⁊ cūctis noctib⁹ ad eius seruiciū euocari asserunt. etiā ab illis aliq̄s creaturas posse i meli⁹ uel in ceteri⁹ p̄mutari. aut in aliā sp̄m ⁊ similitudinē transformari. B̄ q̄ non a dīno sp̄. s̄ a maligno talia fantasinata mētib⁹ fidelū irrogātur. diabol⁹ enī cū aiām alieius p̄ talē credulitatē subingauerit sibi transformatur se i angelū lucis. ⁊ transformās se in diuersar̄ p̄sonar̄ sp̄s atq̄ s̄l. tūctis mētē quā captiua tenet multipliciter deludit. Nec debet aliq̄s uel aliq̄ in tāta uenire stulticia. ut credat hec oīa que i somnis ⁊ sp̄i tñ sūt. etiā in cor̄pe accidere. cū etiā Paulus nō audeat asserere q̄ fuerit raptus i cor̄pe. quicūq̄ q̄ talia crediderit. s̄ postq̄ sup talib⁹ audierit ueritatem. uel asseruerit. s̄ etiam p̄tinaciter p̄culdubio infidelis ē ⁊ pagano ceterior. 26. q. 5. epi.

¶ Utrū obseruatiōe q̄ ordināt ad p̄cognoscēdū aliqua fortuna uel infortunia sint licite. B̄ q̄ nō. dicit. n. Aug⁹. ⁊. ⁊. doc. xpi ana q̄ ad pacta cū demoni⁹ inuita p̄tinēt milia uanar̄ obseruatiōnū. ut si mēbrum aliq̄d salierit. si iūctū ambulātib⁹ amicis. lapis aut canis aut puer medi⁹ internere rit. lumen calcare. cū qs ante domū suam trāsit. redire ad lectū. si quis dū se calciat sternutauerit. redire ad domū suā: si quis p̄cedēs offenderit. cū uelut a murib⁹ rotatur. plus timere sup̄sitionē mali futuri q̄ dāni dolere. hec Aug⁹. Qēs enī huiusmodi obseruatiōes atēdūt boīs. non ut quasdam causas s̄ ut quedā signa euentū futuroꝝ bonoꝝ uel maloꝝ. non autē obseruātur sicut signa a deo tradita. cum nō sint introducta auctoritate diuina. sed magis ex uanitate humana: coopante demoni⁹ malitia. qui nūtatur boīs aīos huiusmodi uanitatib⁹ implicare. ⁊ iō manifestū est huiusmodi obseruatiōes oēs eē sup̄stitiosas ⁊ illicitas. ⁊ vidēt esse q̄dā relique idolatric. s̄m quā obseruāt anguria. ⁊ q̄

dam dies fausti uel infasti. q̄d q̄dammodo p̄tinēt ad diuinationē que fit p̄ astra. s̄z q̄ diuercificatur dies. nisi q̄ huiusmodi obseruatiōes sūt sine rōe ⁊ arte. unde sūt magis uane ⁊ sup̄stitiose. **¶** S̄z obicit quia irrationabile ē negare illud q̄d q̄si oēs ex p̄riūtur q̄ aliqua tēpora uel loca uel v̄ba audita. uel occurrus boīs. siue aialū. aut distorti uel iordinati actus aliq̄d p̄sagiūz habent alicui⁹ boni. uel mali futuri. q̄ nō vidēt esse illicitū illa obseruare. B̄ hoc q̄d a p̄ncipio in illis obseruatiōib⁹ expti sūt boīs aliq̄d veri a casu accidit s̄ postea cū boīs incipiūt huiusmodi obseruatiōis animū implicare. multa s̄m h̄i⁹ obseruatiōes eueniūt p̄ceptōes demoni⁹. ut h̄i⁹ obseruatiōib⁹ implicati: curiosiores fiāt ⁊ se magis erroris perniciosi multiplicibus laqueis ingerāt. ut dicit Aug⁹. ⁊. d̄ doc. xpi. dicit etiā q̄ h̄i⁹ portētis. occulto dei iudicio p̄ demoniū fallaciā illudū curi ositas humana. dū illud impudētē appetit scire q̄d eis nō p̄uenit inuestigare. dicit etiā Aug⁹ hoc fieri p̄missiōe diuina. ut illi qui hoc audiūt ⁊ vidēt. p̄bentur in qua fide sūt apud uē. ⁊ p̄bat hoc auctoritate Dem⁹. i. s̄ surrexit in medio tui. p̄p̄beta. aut q̄ somniū dicat se uidisse. ⁊ p̄dixerit signū ⁊ euenierit q̄d locutus ē. ⁊ dixerit tibi. canis ⁊ sequamur uos aīos. nō audies v̄ba eius. q̄a temptat uos aīos uel ut palam fiat utrum diligatis euz an non. 26. q. 5. nec mirū. circa fi. **¶** Utrū v̄t imaginatiua possit facere transformatiōes aliquas in cor̄pe in quo est. B̄ q̄ sic. ⁊ h̄ dico accipiēdo imaginatiua nō in q̄stū di stinguit cōtra uirtutes alias sensitiuas iteriores. sed accipiēdo eā p̄ ipsis uirtutib⁹ sensitiuis interiorib⁹. ⁊ hoc declarat p̄ auctores ⁊ experimēta. dicit enī Auic⁹. 6. nālū. li. 4. c. vlti. q̄ aliqui homo pōt ambulare super ⁊ trabē que est i medio uie. Si v̄o p̄sita fuerit super aquā p̄fudaz nō audebit ambulare sup̄ eā. eo q̄ imaginabit i eā aīa forma cadēdi uehēmētē imp̄ssa. cui obedit materia eius ⁊ uirtus mēbroꝝ eius ⁊ nō obediūt eius cōtrario. s̄. ad dirigendū ⁊ ambulādū. ⁊ plura alia experimēta. ⁊ hoc ponit ibidem. Qd̄ aut dicit ibidē de uirtute imaginatiua q̄ pōt eīnea cor̄pa imutare. nō ē tenēdū. q̄a in hoc nimis uirtutem imaginatiōis exēdit. plura etiā dicit Aug⁹. ii. d̄ cūi. ⁊. ad h̄ p̄tinētia. ⁊ inf̄ alia dicit se audisse a q̄dam q̄ tā exp̄ssam

7 quasi solidā spēm feminī corpore cer-
nere soleret. vt ei se q̄si miscere senties. et
am in genitalibus fluere: tantam vim
habet anima in corpus suum. In eodem
et li. Aug⁹ ad memoriā reducit illud qd
habetur gen. xxx. de ouib⁹ iacob ad p̄ban-
dū vt non imagiatōis dīcēs sic sunt ex-
empla q̄ copiose nuāri p̄nt. s̄ vniū sufficit
de fidelissimis libris qd fecit iacob vt oues
7 capre varijs colorib⁹ perent supponen-
do eis naria v̄gulta in cānālib⁹ aquar⁹ q̄
potātes ituerent eo tēpore q̄ conceperant.
S̄ obicit q̄ si ita est videt q̄ quā-
do bō vellet gnāre masculū posset. 7 silic
q̄i vellet feminā. B̄ n̄ sequit. qz 7 si vo-
lūtas aliq̄i posset ip̄rimere i imaginatiōe
nō n̄ sicut vellet. 7 q̄i vellet imaginatiō et
7 si posset corp⁹ trāsmutare i q̄ est. non tū
in trāsmutatiōe q̄licūz. P̄d̄t et imagia-
tiō eē ita debilis 7 corp⁹ ita firmū i disposi-
tionib⁹ suis q̄ illa imaginatiō pax posset
corp⁹ trāsmutare. 7 si ponerent⁹ et q̄ ima-
ginatiō eēt fortis nō p̄t b̄ ip̄rimere posset
ita fortis i vim formatiā q̄ v̄s formatia
semp posset ad talē imaginatiōez masculū
formare. qz aliq̄ alie eāe possent obfistē
puta si v̄t in semie p̄ris eēt debilis. 7 forte
aliq̄ cā oētia q̄ habēt vim formatiaz debi-
litare. 7 semen ineptū ad masculū formati-
ōne reddē. posset n̄ imaginatiō eē ita fortis.
q̄ multū inuaret ad formatiōez masculū.
nisi eēt ip̄dimēta multū fortia ad cōtra-
riū. hec ric̄b. qd̄z. 3. q. 10. o. **U**trū fasci-
natio sit possibilis. B̄ fascinatio fm̄ q̄ po-
test elici ex glo. sup̄ illud Gal. 3. d̄ insen-
sati galathe q̄s vos fascinavit rē. d̄ epl̄r
vno mō dicit iudificatio sensu q̄ sit par-
tem magicā 7 sic p̄t fieri p̄ ministeriū de-
monū nisi phibeat a deo immediate v̄l me-
diāte ministerio sanctorū angelorū. Sc̄do
mō inuidia. 7 sic est et possibilis. sicut mul-
tipler exp̄ientia docet. Tertio d̄ imuta-
tiō ad malū facta in corpore alicui⁹ p̄ ocu-
los alteri⁹ aspiciētis eū. 7 de fascinatione
h̄ mō dicta. dicit Auic. vi. nāliū li. iij. c. v̄l
ti. sic. multoties at̄ aīa opat̄ in corpore ali-
eno sicut in p̄prio quēadmodū est op⁹ oeu-
li fascinātis 7 cōmūtōis opantis. Et eādē
finitaz p̄t Algazel li. suo phyoz. v. c. ix.
Uñ vident̄ abo fuisse opinati boiez ali-
quādo p̄ nālē v̄tutē aīe sue posse aliena cō-
pora p̄ sua volūtate trāsmutare. S̄ h̄
est multū rōnē. qz angeli q̄ sunt nāliter
potētiores q̄ aīa. 7 si p̄nt trāsmutare cor-

pora fm̄ locū. nō tū p̄nt trāsmutare ea ad
aliq̄s nālē formā nisi mediāte ope alteri⁹
nature a natura āgelica. sicut exp̄isse di-
cit au. 3. de trini. 2. oītra et opi. predictam
videt facē excōicatio cuiusdā articuli q̄
talis est. s. q̄ itelligētē supiores ip̄rimūt in
inferiores. sicut vna aīa itellectia ip̄rimūt i
aliā vt in aīaz sensitiuā. 7 p̄ talē ip̄ressio-
nē icantator aliq̄s p̄p̄cit camelū i foueaz
solo visu. h̄ articulus est excōicatio. **Q**uid
h̄ et facit excōicatio alteri⁹ articuli q̄ talis
est. s. q̄ m̄ exterior obedit v̄tutē sp̄iali.
7 dicit̄ ibi q̄ est error si itelligat̄ simpliciter
7 fm̄ oēz modū trāsmutatiōis. h̄is v̄sif
deklarandū est q̄ fascinatio tertio mō dēa
quia de ea principaliter querit̄ sc̄dm̄ ali-
quē modum non est possibilis. 7 secundū
aliquē modū est possibilis. Non enim est
possibile homini q̄ per naturalem v̄tutem
anime sue per oculos talē v̄tutem exiit-
tat que non mediāte trāsmutatiōe p̄p̄ij
corpore neque mediū nocumentum inf̄r
re possit corpore hominis quē aspiciat. maxi-
me cū sc̄dū opi. cōmuniorem videamus
it̄ra suscipiētēs nihil extra mittētēs. Non
est etiā possibile homini q̄ per v̄tutē na-
turalem aīe sue p̄o volūtate sua trāsmu-
tationem imaginando faciat in oculis su-
is: que mediāte trāsmutatiōe mediū sci-
licet aeris possit corpus hominis quem
aspicit in aliquā trāsmutare qualitatem
sc̄dū q̄ sibi placuerit. fm̄ hos duos mo-
dos predictos nō posset vnus homo ali-
um fascinare. quia nulli hominū per natu-
ralem v̄tutem anime sue posset talē v̄r-
tus inesse. Unde sc̄dū illos duos mo-
dos debet itelligi excōmunicatio articuli
de fascinatione. Secundū tamen aliquem
modū fascinatio est possibilis. potest enim
aliquādo cōtingere q̄ homo vel mulier
aspiciēs corpus alicui⁹ p̄neri moueat ip̄m
mediāte visu 7 imaginatione vel aliqua
passione sensibili. 7 quia passio sensibilis
est cum quadam immutatione corporeali.
7 oculi sunt tenerrimi propter quod sunt
imp̄ressionis multū receptiui. it̄co quan-
doque contingit q̄ per aliquā passionem
interiorem trāsmutantur oculi in aliquā
malam qualitatem. maxime cooperāte ad
hoc aliqua imaginatione cuius imp̄res-
sio cito redundat in oculos 7 propter eo-
rum tēritudinem 7 propter vicinitatem
radicis sensuū p̄culariū ad imaginatiōis
organū. Cū at̄ oculi sūt trāsmutati i aliq̄s

qualitatem noctuam. contingere potest qd
transmutent aerem sibi contiguū in aliaz
qualitatem malā. 7 illa pars aliam. 7 sic
vsq; ad aerem contiguū oculis pueri qui
aspicitur. 7 ille aer contiguus poterit qñq;
transmutare oculos ipsius pueri in aliaz
qualitatem malā. 7 mediantibus oculis
ipsius pueri aliquas partes interiores.
Experimentū huius rei manductiuū est. qd
viden⁹ boies patiēte i oculis. qñq; ex aspe
ctu suo ledere oculos cum aspicientis. qd
edtingit ex hoc qd oculi mala qualitate in
fecti inficiūt aerem mediū. 7 aer infectus
inficit oculos directos ad oculos ifirmos
eo qd fm rectā lineam infectio illa terua
tur in directū ad oculos inspicientiū: coo
perante ad h multū imaginatione eius q
aspiciendo oculos ifirmos imaginat se
ledi. plura etiā alia experimenta ad h ma
nductiua possunt adduci. q obmitto cau
sa breuitatis. pdictis aut concordat qdaz
glo. super illud ps. Qui ti te. vi. me. 7 le. di
cens. magna virtus in oculis est. quod i na
turalibus apparet. animal. n. visu; pdict
ictericis. ptiōr videns lupus vocē aufert.
basiliscus si pōr videt occidit. si pōr vide
tur occiditur. Et huius. f. quare basiliscus
videndo occidit hominē ratio reddi pōt.
qd ex aspectu 7 imaginatione excitatur in
eo passio mala que h; excitare in ei⁹ cor
pore mām venenosam p quaz eius oculi
venenosa qualitate inficiunt q aer oculis
ei⁹ ptiōr inficit. 7 ab illa pte aeris ps alia
7 sic inde vsq; ad aerem ptiōr hōi. que
aerē cū hō p inspirationē attraxerit: itōr
caus 7 moritur. h; pdicta qstioe sine pti
dicio 7 teneraria assertionē dicta sūt. bec
Rich. quodlibet. 3. q. 12. o. **U**ter infortu
niū accidens alicui possit ingerere dolorē
eius amico nihil ex h scienti. h; aliquem
hoiem tritari 7 angustari eius amico re
moto infortuniū aliqō patiente qñq; con
tingit a casu. f. qd i illa hora qua su⁹ ami
cus infortuniū patit melācolia in eo mo
net. p cuius motū cadit in tristitiā 7 timo
rem ppter multas cogitationes 7 suspira
tiones nociuas: q p motū melancolicū ex
citant. 7 ex pti mente aggrauat 7 pon
derosus reddit. licz infortuniū amici nihil
ad hoc penitus operetur. qñq; vō h; ptingit
ex aliqua causa volūtaria determiata. dia
bolus. n. qd conatur hoies inducē ad opi
niones suspitiosas. qñq; cū permittitur af
fligit hominē ponderositate 7 tristitia. illa

hora qua amicus eius remor⁹ infortuniū
patitur ut exultet hoc per amici infortu
niū sibi naturaliter cōnisse. Qñq; etiā
hoc cōtingit ex aliqua pbabili suspitione
ut cum quis scit amicū esse in taberna cū
iimicis suis pbabiliter cōniet cum iuadi
ab iimicis. 7 ex hoc qñq; in illa hora qua
amicus eius ab iimicis opprimitur in eo
timor 7 angustia generatur. sed ille dolor
est post aliquam cognitionē. h; Rich. qd li
bet. 3. q. 12. **U**ter herbe uel armonie pos
sint impedire demones a veratiōe hoiz.
h; qd herbe uel armonie non pnt sua na
turali virtute totaliter excludere veratiōz
qua diabolus possit hominem verare si
sibi permittetur a deo uel angelis bonis
possit nō illam verationē mitigare. 7 ita
parua possit esse veratio illa qd possent eā
penitus excludere. 7 hoc quidē facerēt nō
agendo in ipsum demone cum sit spiritus
separatus in quem non potest naturaliter
agere corpus. sed agendo in ipsum vera
rum a demone. omnis. n. cā limitate virtut.
pōtē pōt effectū intensiōrē in materia;
dispositā qd in nō dispositā. cui psonat illō
pbi 2° ex aia. Act⁹ actiuoz sūt i patiēte 7
disposito. demone autē ē agēs limitate virtut.
q verationē intensiōrē facē pōt diabol⁹ in
hoie disposito ad illā verationē. siue ad il
lud ad qd diabol⁹ intēdit adducē. qd i ho
mine dispositiōis h; rie. pnta diabolus pōt
verare intēti⁹ passiōe melancolica hoiem
dispositū ad illā qd hoies h; rie dispositionis
certū autē ē qd herbe 7 armonie multū pnt
imutare dispositionē corpis. 7 ex pti mo
tus sensualitatis. h; p3 ex herbis cū quedā
scinēt ad leticiā. qdā ad tristitiā. 7 sic de
alijs. hoc etiā p3 ex armonijs p pbi 8° po
liticoz. vbi vult qd diuerse armonie hnt p
nocare diuersas passiōes i hoie. h; etiā re
fert Boet⁹ i musica sua. 7 auctor ex ortu
sciaz vbi loquēs de vtilitate musice. dicit
qd valet ad curandū ul' alleuiandū diuersas
infirmittates. Et ita p3 qd herbe 7 armōie
qñq; cāre pnt i hoie dispositōz h; riā illi ve
rationi qd diabol⁹ hoies verare conatur.
ex q sequitur qd ceteris paribus fit vera
tio debilior. Non video tū quomodo her
be uel armonie possint in hoie dispositōz
aliquaz cāre. ppter quā hō nullo mō ve
rari possit a demone si pmittēt. qd diabol⁹
mouendo solū motū locali vapores 7 ipso
spūs inordinato motu possit hoiem mul
tum verare. herbe autē uel armonie nullā

dispositiones causare possent in hoīe sua
n.lli vīte per quā p̄hibetur demoni predi
ctam cōmōtionē facere. p̄tingit tñ qñz q̄
diabolus non p̄mittitur hominem vexare
nisi vexatione ita parū q̄ p̄ aliquā fortē
dispositionē ad cōtrariū totaliter tollerēt
7 tñc aliq̄e herbe uel armōie possent coz
pus hoīs ita ad cōtrariū disponere q̄ illa
vexatio totaliter amoueret. verbi gratia.
diabolus qñz possēt hominē vexare vera
tione tristitie ita rebilit q̄ p̄ aliq̄s herbas
ul' armōias q̄ haberēt cāre dilatationes 7
diffusionē spiritū qui sūt mor' contrarij
tristitie totalit' amoueret illa tristitia. Et
aut' Aug' li. 2. de doctrina xp̄iana p̄dem
nat ligaturas 7 quedā alia de quibus ibi
diffusius scribit. h' attribuens arti magicę
hoc est q̄stū ad illud in qd̄ non p̄it ex sua
naturali vīte. quod patet p̄ h' q̄ dicit sic.
ad h' gen' p̄tinent oēs ligature 7 remedia
q̄ medicor' p̄dēnat disciplina. In quo sa
tis patet q̄ illa cōdēnat q̄stū ad vīū respec
tu cui' non habēt aliquā efficaciam ex sua
naturali vīte. Et tūc aut' ad illud qd̄ h'
Regl. ca. 16. habet q̄ Saul q̄ verabat'
a demone alieniabat' qñ Dauid citharaz
p̄cutiebat coram eo. 7 q̄ recedebat spūs
malus. Sciendū q̄ bene verū est q̄ p̄ ta
cū cithare vīte naturali illi' armonie al
leuiabatur aliquātulū afflictio Saul. inq̄
tum illa armonia aliq̄līter dulcorabat ap
petitū eius p̄ auditū. p̄ quā dulcorationē
reddebat minus aptus ad illā vexatiōē
Sed q̄ spūs malus recederet a Saul qñ
Dauid citharizabat corā eo. h' erat p̄pter
vīm crucis. quod satis expresse dī in glo.
vbi dicit sic. Erat Dauid in canticis mu
sice eruditus. diuersor' sonor' rationabil'
moderatusq̄ cōcentus vnitatē essentie si
gnificat. q̄ varijs modis quotidie resonat
Dauid malignū spū in cithara sua cōpe
scuit. nō q̄ tanta esset vīs in cithara. sed
in signo crucis q̄ in ligno 7 cordaz exten
sione gerebat. q̄ iam tūc demones effuga
bat. 7 h' sūt dicta sine p̄iudicio. hec Ricb.
q̄libet. 3. q. 8. Ut liceat ad collū dina
vba suspēdere. h' in oib' incantationibus
uel scripturis suspēsis duo cauenda vidē
tur. h' quid p̄fertur uel scribit. q̄ si est ali
quid ad iuocationē demonū p̄tendēs: mani
feste est sup̄stitiosū 7 illicitū. Similit' cauē
dum est si p̄tingat ignota nomia ibi ponī.
ne sub illis lateat aliqd̄ illicitū. Un' Criso
dicit sup' Matb. q̄ p̄bcor' magnificātur

subtias exemplo. nūc multi aliq̄ nomia
hebraica āgelor' p̄tingūt. 7 scribūt. 7 allī
gant que non intelligentib' memenda vī
centur. Cauendū est etiā ne aliqd̄ falsū cō
tineant. q̄ sic eius effectus expectari non
posset a deo qui non est testis falsitatis. 2.
cauendū est ne cū v̄bis sacris ibi p̄tinean
tur aliqua vana ut aliqui characteres in
scripti p̄ter signū crucis. aut ne s̄x̄s habea
tur in modo scribendi. uel ligandi. uel in q̄
cunq̄s alia hī' vanitate que ad diuinā re
uerentiā non pertineat. q̄ hoc iudicaret
sup̄stitiosū. alias aut' est licitū. vñ. 26. q. 5.
non liceat xp̄ianis. dicitur q̄ non liceat in
collectionibus herbar' medicinalū aliq̄s
obseruationes uel incantatiōes attende
re. nisi tñ cū symbolo dino. aut oratiōe do
minica. ut tñ creator oīz deus honoret.
Hec his obstat Criso' dicens sup' Matb
q̄ vīte euāgelij non est in lris sine figu
ris ad collū suspēsis. s̄ in intellectu. quia
Criso' loquit' qñ respectus magis ad figu
ras scriptas q̄ ad intellectū v̄bor' habet'
Sed contra p̄dicta ostenditur q̄ liceat
diuina verba ad collum suspendere. quia
non minus operantur verba sacra in coz
poribus hominū q̄ in cozporibus serpen
tū 7 alior' animalū. sed incantationes
quandam efficaciam habent ad rep̄men
dum serpentes. uel ad sanandūz quedam
alia animalia. Unde ps. Sicut aspīdis sar
te 7 obtū. au. f. que ex no. incan. 7 ve. ican.
sa. h' q̄ etiā in incantatiōibus serpentūz
uel quozūcūq̄ animalū si respect' habea
tur tñ ad verba sacra 7 ad vīte diuinaz
nō est illicitū. sed plerūq̄ tales incantatio
nes habent illicitas obseruantias. 7 p̄ ce
mones sortitū effectū. 7 p̄cipue i serpētib'
q̄a serpens fuit p̄mū demōis instrumentū ad
hoīez recipiēdū. vñ glo. dīc' ibidē. q̄ nō lau
dat i scriptura vnde cūq̄ silitudo dat in
scriptura. utz de iūq̄ iudice q̄ rogātē viduā
vix auduit. h' Tho. 2. q. 99. ar. 4. o.
Quid de breniculis q̄ sūt i ascēsiōe. h'
nō s̄t reprobāda cū nō p̄tineāt nisi verba
euāgelica. s̄ sup̄stitiosū ē si credāt cō min'
efficacia si scribāt p̄ lectū euāgelij. ul' p̄
missā. aut alia die q̄ si scribāt cū legūt si
ue cātāt i ecclesia sine missā. h' Ro. 83
qd̄ de carmiatricib' 7 carmiatorib' q̄ car
mināt ifirmos uel p̄eros ul' alia. nūquid
peccāt mortalit'. R' h' s̄o. si nihil sup̄stitiosū
dicunt aut docent aut faciunt. sed tantum
vūtur licitē precibus 7 adiurationibus.

fiat p passionē 7 cruce 7 silia. non credo q peccent mortaliter. nisi talia fecerint p pbibitionē ab ecclesia sibi facta. si credo q pbibendi sūt viri 7 mulieres a talibus qa multa iustitia 7 sapitiosa solent admiscere. nisi forte sit sacerdos religiosus 7 discretus aut etiā laycus siue vir siue mulier excellentis vite 7 pbate discretiois. qui fusa orōe licita sup infirmū: nō super pomū uel piz. aut cingulū. 7 similia. sed super infirmantes manus imponat. iuxta illud Mar. vii. Super egros manus impo. 7 bene habebūt. nec sūt he persone. pbibende a talibus nisi forte timeatur q ad exemplum illoz indiscreti 7 superstitiosi carminatores sibi vsurent abusi: tuentes se exemplo illoz. hec Rod. Quid de portatione reliquiay. B. si portentur ad fiduciam dei 7 scōz nō erit illicitū. si autē circa hoc attendatur aliquid aliud vanū. puta q vas sit triangulare. uel aliqd aliud b. qd nō pti neat ad reuerentiā dei 7 scōz: superstitiosus erit 7 illicitū. hec Tho. vbi s. c. 3^m. Quid erit d sacerdotib. q cā dolor. p moti. aut altare vestib. sacri exiūt. aut qlibz veste lugalibri operiūt. aut cōsuetā luminaria subtrahūt. aut altare uel crucifixū spinis circūcūdant. Quid etiā de illis q p viuis scēter cantant missam defūctoꝝ. uel sub nomine illoꝝ qd odiūt. feret. cum exequiis mortuoz in medio ecclesie ponūt. uel alia silia faciūt. ut illi citius moriant. B. ad h dico q si aliqd pdictoz fiat ppter odium pnatū. grauissime peccat q facit. 7 nisi p legitimā pnam se purgauerit debet reponi. si aut ppter cām cōm puta qa metuit cōtaminationē sacroz ordinū. uel subuersionē fidei. uel hostilitatē suū. uel obsidionez uel dīnoꝝ iudicioꝝ sententiā metuit. 7 ideo tale quid fecit non dicit peccare. qa in tali facto plus hpmilitas q deus placatur q internū linoris dolositas declarat. h etiam pfectudo ecclesie tenet. vñ solet cantare. Deus venerūt gentes 7c. 7 in signū trisidie die veneris sancta altaria spoliare. hec tri distinctio fallit in illis q scient. p viuis celebrant officii defūctoꝝ. Nam tales si fuerint detecti indistincte debent reponi. Quid agendū pnam tam ipse sacerdos qd q cū ad h incitant: debent exilij ppetui ergastulo siue monasterio relegari. h totū habes exp̄sc. 26. q. 5. q. 1. h Ray. Fallit etiā distinctio i illis q altare uel crucifixū spinis circūcūdant. qa ois talis abusus indi-

stincte penitus reprobatur 7 districtius pbibetur. 7 est grauiter puniendus. ut. li. 6. de offi. or. si canonici.

De tēptatiōe q deus temptatur. ti. 16.

Postea considerādū est de vitis oppositis religioni p defectum eius q manifeste sunt tria religioni. vñ p̄tinent sub irreligiositate. boꝝ aut quedaz directe p̄tinent ad irreuerentiā dei. quedā ad irreuerentiā rerū sacraz. Ad gen. p̄mū p̄tinet p̄tinentz quo dei nomen irreuerentē assumit. de q. i. dicit cū de 2° p̄cepto agitur. 7 tēptatio q deus tēptatur. de q. et hic dicendū. Quid rūtū aut plura de ipsa. s. in qbus tēptatio dei p̄sistat. B. q cōsistit in aliquibus factis uel verbis in quib. expectat effectus soli dīne p̄tatis. Ad cui. euidentia p̄siderādū q sic temptare p̄prie est experimentū sumere de eo q temptat. sumit aut experimentū de aliq. ex verbis 7 factis. Et utroq. mō dupliciter. s. apte 7 insidiosē siue occulte. rurū qñ qñ exp̄sc. qñ interpretatiue sic q hō deū temptat qñ v̄bis qñ factis. verbis qdē deo colloquimur orando. vñ in sua petitione aliq. exp̄sc. deū temptat qñ ea intentiōe aliqd a deo postulat ut exploret dei sciam p̄tātē uel volūtatez. factis aut exp̄sc. qñ p ea q facit intendit experimentū sumē dīne p̄tatis siue pietatis aut sapientie. Sed q̄ interpretatiue deū temptat q est nō intendat experimentū sumē de deo aliquid tñ peti uel facit ad nihil aliud nisi ad probandū deū. Quādo q aliq. p̄t. aliquam necitate uel utilitate se p̄mittit dei auxilio in suis petitiōib. uel factis. h nō est deū tēptare. 2. p̄lipo. 20. cū ignoramus qd agē debeam. h solū habemus residui ut oculos n̄os dirigam. ad te. vñ p̄dicatores regni dei q temporalia p̄termittit ut v̄bo dei exp̄diti. vacent. si soli deo initant nō tēptāt deū. btā v̄o Agatha expta erat erga se dei beniuolentiā ut ul. ifirmitates nō pateret. p qbus corporali medicina indigēt. uel statū sentiet dīne sanatiōis effectū. id dicebat. habeo dñz ihm xpm q solo ser. restan. vni. Quādo v̄o h agit sine necitate uel utilitate. h est interpretatiue deū tēptare. vñ super illud Deut. 6. Dñm deum tuū. dicit glo. deū tēptat qui h̄s quid faciat sine ratiōe p̄mittit se piculo: exp̄sc. v̄z libari possit a deo. Utr. tēpta. dei sit p̄cū. B. q sic. vñ

Deut. 6. Non temptabis dñm deū tuū. tēptare. n. ut dicitur est: est experimentū sumere. experimentū aut nullū sumit de eo de quo ē certū. 7 ideo oīs tēptatio ex ignorantia aliq̄ nel dubitatioe pcedit. nel tēptantis ut qs experimentū sumit de aliq̄ re ut eius q̄litas cognoscat. nel alioz. ut cū quis experimentū sumit de aliquo ut alijs inotescat. p quē modū deus dicit nos tēptare. Ignora re aut nel dubitare de p̄tinentib⁹ ad dei perfectionē est peccatū. vñ patz q̄ temptare deū ut tēptās dei v̄tutē cognoscat. ē peccatū. Si aut experimentū sumat de p̄tinentibus ad dei p̄fectionē ut alijs demonstret. h̄ non est temptare deū cū subsit iusta ncc̄itas. nel pia vtilitas. 7 alia q̄ ad hoc p̄currere debent. sic. n. apli a dño petierūt ut in nomine xpi fierent signa. ut dicit Act. 4. ut. s. in fidelib⁹ inotescerent v̄tutes xpi. Ad h̄ nota q̄ deus volebat dare signū Moysi non p ipso tñ. s. p toti⁹ ppli instructione. 7 id resp̄ndit Ysa. 7. q̄si impeditoz cois salutis q̄ signū petere volebat ne petendo deū tēptaret. nequa q̄ tñ deū temptasset. tū ga ex dei p̄cepto petiisset. tū ga h̄ p̄tendat ad coem vtilitatē. Abrahā v̄o Gen. 15. signū petiit ex instinctu dño dicens. Unde scire possū q̄ possessurus sim eam. s. terrā p̄missam. ideo non peccauit. Sedon v̄o Judic. 6. ex debilitate fidei signū petiisse videt de victoria p̄missa. id a pctō nō ex casat. ut dicit glo. ibidē. Sic 7 Zacharias peccauit dicens Luc. 1. ad angelū. vñ h̄ sciā vñ etiā p̄ter incredulitatem punitus fuit. Sciendū tñ q̄ dupliciter aliq̄s petiit a deo signū. vno modo explorando dei p̄tatem. aut dicit ei⁹ veritatē. 7 h̄ de se p̄tinet ad dei tēptationē. Alio mō ut instruat qd sit circa aliq̄s factū placitū deo. 7 h̄ nullo modo p̄tinet ad dei tēptationē. Utz temptatio dei opponatur v̄tuti religiōis. h̄ q̄ sic. ut n. patet ex sup̄dictis. finis religiōis est deo reuerentiā exhibē. vñ oia q̄ directe p̄tinet ad irreuerentiā dei religiōni opponit. temptare aut aliq̄nē ad irreuerentiā ei⁹ p̄tinet null⁹ aut p̄sumit tēptare ei⁹ de cui⁹ excellētia est certus. Un̄ patz q̄ tēptare deū ē peccatū religiōi oppositū. Utz tēptatio dei sit grau⁹ peccatū q̄s sup̄stitio. h̄ q̄ non. sed poti⁹ ecōuerso. quia sup̄stitiosus p̄tatur errorē facto. ut ex dictis patet. s. tēptās deū p̄tendat tñ dubitationē v̄bo nel facto. ut dicitur ē. vñ glo. sup̄ illd̄ Deut. 17. Cū repti fuerint apud te. dicit q̄ maximū scel⁹ ē

bonoz creatoris impendere creature.

De secūdo p̄cepto. ti. 17.

Consequenter p̄siderandū ē de 2° p̄cepto. qd̄ qdem sic ponit Exo. 20. Non assumes nomen dei tui inuā. nō. n. habebit dñs ei⁹ infontē. qui assūperit nomē ei⁹ frustra 7 p̄ circa eius expositionē i cōi est breuit̄ intendendū. 7 postea de q̄busdā sp̄aliter. in quib⁹ nomē dei assumitur ē diffusius tractandū. Circa p̄mū sciendū q̄ h̄ p̄ceptū ut sup̄dictū ē ordinat ad reuerentiā v̄tutis sime. id̄ p̄hibet hic iuanū iurare. In iuramento. n. dei nomē in testimoniū locutiōis assumit. 7 id̄ cū vane iurat. nomen dei in vanū assumit. 7 p̄ p̄s s̄ima v̄tas p̄temnitur. Juramentū aut vanū dēterminatur qd̄ caret aliqua triū cōditionū q̄ ponitur h̄iere. 4. Jurabitis viuit dñs i veritate 7 iusticia. 7 iudicio. vbi dicit glo. interlineal̄ hos tres comites debet h̄ iuramentū. veritas. n. debet eē in p̄scia iurantis. ut ita eē credat sicut iurat. ut iuramento assertorio ut ita facere p̄ponat sicut iurat. ut in iuramento p̄missorio. Iusticia debet eē ex p̄te eius qd̄ iurat. s. ut sit licitū. Iudiciū v̄o debet eē ex parte circūstantiāz v̄triusq̄. s. ut diligenti attendatur. 7 causa. p̄ q̄ iuratur 7 mod⁹. s. n. exist cā dēst iudiciū discretio nis in circūstantiis iuramenti. de his aut trib⁹ 7 alijs p̄tinentib⁹ ad hanc m̄m̄ regre. j. ti. de iuramento 7 iurio. Ad amplioz tñ intelligētiā hui⁹ p̄cepti notari pōt q̄ nomē dei tripliciter assumit. p̄ ad efficiendū ut in sacramētis. sic i baptismo dñ. baptizo te in noīe patris 7 c. 2. ad p̄mittendū. ut cum aliq̄s iurat vel vouet ire ad sōi p̄ctz. nel religiōne intrare. 3. ad exp̄mendū ut cū qs loq̄tur cū iuramento. Similiter multipliciter assumitur nomē dei iuanū. p̄ p̄ sacramēti frustrationē. ut q̄i quis nō credit ut heretic⁹. nel q̄i credit s̄ se non disponit. ut vsurari⁹. nel q̄i gratiā susceptā in sacramento nō custodit. s. p̄ ea delinq̄. de hi⁹ dñ ad Titū p̄. 1. dñtē se nosse deū factis antē negāt. 2. p̄ voti fractionē. 7 h̄ fit tripliciter. p̄ p̄ irrōnabile dilationē. ut cū qs p̄mittit ire ad sōi p̄ctz. s. nō p̄figit certū t̄minū. 7 sic sp̄ p̄rassinat. 2. p̄ h̄riā volūtatez. ut cū quis aliq̄d deo vouit 7 postea penitet. contra tales dicit Deut. Si quid p̄cesserit de labijs tuis non facies irritū. 3. per

apostolica rebellionem. ut cū q̄s apostat a religione. cōtra illud Eccl. 5. Si qd volūsti deo. ne moreris reddere. displicet. n. ei infidelis et stulta pmissio. 3. assumit nomen dei inani per boīs blasfemi locutiōz et hoc etiā fit tripliciter. s. p locutionē male dicaz. ut cū quis maledicit deū. per locutionem falsificā. ut cū quis asserit deo falsum et negat verū. et per locutionē opprobriofam. ut cū quis loquit de secretionib⁹ mēbris xp̄i. pessime. n. blasfemat etiam si verū dicat. et in his xp̄m respicit in q̄bus p nobis humilis fuit. 4. assumitur nomen dei inani in p̄dicatione. q̄. s. fit vana intentiōe Mat. 7. Nōne in noie tuo p̄betanimus. 5. in oratiōe q̄ est sine vlla cordis affectiōe. Mat. 15. Popul⁹ hic la bīs me bo. cor autē eoz lon. est a me. 6. in operatiōe siue p̄uersione. in q̄ forma scētans assumitur tñ in exteriori ope. non p̄ deo. s. solū p humano fauore Mat. 6. Amen dico vobis ecce. mer. suā. Additur etiā huic p̄cepto et etiā p̄mo. et nō alijs p̄ceptis cōminatio pene. cui⁹ ratio est. q̄a pene sūt p̄cipue necēe et illos q̄ sūt. p̄ni ad malū. ut dicitur x. et bī. et iō in illis solis p̄ceptis legis addit cōminatio penaz. in q̄b⁹ erat p̄nitias ad malū. erant autē boies p̄ni ad idolatriā p̄pter p̄uersionē gnālem gentiū Silt. etiā boies sūt p̄ni ad piuriū p̄pter inrandi frequentiā. et iō cōminatio magis additur p̄mis duobus p̄ceptis.

De iuramento. ii. is.

Postea considerandū est diuīstas et quibusdā sp̄aliter in quibus nomē dei assumitur ad p̄p̄ioz v̄boz p̄firmatiōē. 2. de voto i quo assumit ad aliquā sui obligatiōē. 3. de adiuratione in q̄ assumitur ad alioz in ductiōz et de iuramēto. p̄ de ipso. 2. de piurio sibi opposito. Circa v̄o iuramētū p̄siderandū est p̄mo qd est iuramētū siue iurare. 2. quot et q̄ sūt sp̄es ei⁹. 3. vtz et p qd licet iurare. 4. de comitib⁹ iuramēti. 5. de causis p̄pter quas licet iurare. 6. de forma v̄boz iurandi. 7. de obligatiōe iuramēti 8. ex q̄bus redditur iuramētū illicitū. 9. de quibusdā tacitis conditionib⁹. sub q̄bus debet intelligi iuramētū. x. de quibusdam dubijs circa iuramentum. xi. de iuramēti disp̄satione et relaxatione siue absolutiōne. Primo q̄ d̄ritur quid sit iurare. s.

iurare est testem v̄o iuocare. Cū Aug⁹ in quodā sermōe de piurio. Quid est iurare p̄ v̄o nisi testis est mihi v̄o. Sicut. n. dicit ap̄l̄s ad Heb. 6. Iuramentū ad p̄firmatiōē ordinatur. p̄firmatiō autē in scibilib⁹ fit p̄ ratiōē. q̄ p̄cedit ex aliquibus natura liter notis q̄ sūt infallibiliter vera. sed particularia boituz facta et p̄tingentia nō possūt p̄ ratiōē necessariā p̄firmari. et ideo ea q̄ dicuntur de eis solēt p̄firmari p̄ testes humanū autē testimoniū non est sufficient ad p̄firmandū hī. p̄pterea dico p̄mo. p̄fectuz veritatis humane. q̄a plurimi in mendaciū labuntur. 2. p̄pter defectū cognitiōis. quia boies non p̄t cognoscere cōtingentia. nec cordiū secreta. nec etiā absentiā. et q̄bus etiā boies loquuntur. et ex p̄dit rebus humanis ut certitudo aliqua habeatur de ipsis. et ideo necessariuz sūt recurrere ad v̄o iuramētū. q̄a v̄o nec mentiri p̄t nec aliqd cū later. Assumere autē v̄o in testē d̄ iurare. q̄a q̄si p̄ iure in t̄ductū ē. ut qd sub iuocatione v̄o iuramētū d̄ p̄ vero habeatur. Magistralis autē notificatiō iuramēti est q̄ iuramētū ē affirmatiō uel negatiō de aliq̄ sacre rei at̄ testatiōe firmata. s̄m Hoff. et Ray.

Circa 2. sciendū q̄ sp̄es iuramētū sūt due. iuramētū assertoriū et p̄missoriū. Assertoriū est q̄ iuratur aliqd de p̄iti uel de p̄terito sic eē uel non esse. fuisse uel nō fuisse. potest etiā s̄m Rod. fieri de futuro. ut cū q̄s iurat aliqd futurū eē non p̄mittēdo aliqd. ut si q̄s iurat q̄ cras pluet uel ninger et hī. Iuramentum p̄missoriū est cū q̄s iurat se aliqd daturū uel facturū. uel nō daturū uel non facturū. Sūt et alie diuīsiōes iuramētū que p̄tinent ad for̄ iudiciale. et q̄b⁹ ē aliquid b̄uenerit dicēdū vt habeat aliquis nōcia ipsoz. Iuramentū. n. assertoriū ē triplex. v̄nū est volūtariū qd̄ refert pars parti ex cōuentione et iudiciū. et dicitur volūtariuz q̄a volūtate refert et suscipit. Alterū ē necessariū qd̄. s. iudex refert p̄ti i defectū p̄batiōis. ut q̄i h̄z tñ v̄nū testē. et h̄ d̄ necēuz quia nō p̄t recusari nisi ex iusta cā. puta q̄i dabitaret ille cui refert. cū. n. h̄ iuramētuz sit de v̄itate dicēda. in h̄ casu si nō admittit recusatiō p̄t appellari. 3. ē iudiciale. qd̄ i iudicio ps refert p̄ti. et h̄ p̄t recusari nisi sit aliq̄ p̄uē actiōe famosa. ut furti. re. amotax. et hī. Hoff. ti. d̄ iur. iurā. et Her. extra co. c. vlt. et plura alia de bac

m. Itē q̄druplex ē iuramentū. s. de calūnia
 de malitia. de veritate. de iuramento. Iuramentū
 de calūnia vitanda. s. uel nō p̄mittenda est
 cū q̄s iurat se non aīo calūniandi. s. bona
 fide q̄stionē mouisse. 7 mouē. 7 s̄lī re? iu-
 rat se non aīo calūniandi resistere. Et con-
 tinet h̄ iuramentū q̄nq̄. s. q̄ credat se bo-
 nam cām h̄re. q̄ interrogat? non negabit.
 q̄ verū eē credet. q̄ non vter scīēter falsa
 p̄batiōe. q̄ dilatiōē nō petat in fraudē.
 q̄ nō redit nec dabit nec p̄mittet aliqd̄ p̄
 hac cām nisi p̄sonis illis q̄b? leges p̄mittit.
 vñ vsus. Illud iuret q̄ līs sibi iusta vide-
 tur. Et si q̄ref? verū non inficiet. Nil pro-
 mittet nec falsa p̄batio vter. Ut līs tar-
 detur dilatio nulla petet. Iuramentū vō d̄
 malitia. s. vitanda uel nō p̄mittēda differt
 a iuramento calūnie in plurib? q̄a iuramē-
 tū calūnie p̄stat tñ p? lītē p̄testatā. 7 tñ
 senel in tota lite ab eadē p̄sona. 7 h̄z locū
 tñ in p̄phanis sive in tēporalib? causis. tñ
 criminalib? q̄s civilib?. non autē i spūalib?
 uel āneris spūalibus. 7 p̄ ipsū p̄uidet ne
 qd̄ fiat calūniōse in tota lite. Iuramentū
 autē malitiē p̄stat 7 ante lites p̄testatam 7
 p? 7 p̄statur toties ādens aliqd̄ p̄ponitur
 in iudicio. uel p̄tū fieri qd̄ ex malitia pro-
 cedere p̄sumitur. 7 h̄z locū tam in p̄phanis
 q̄s in spūalib?. 7 p̄ ipsū p̄uidetur ne quid
 malitiōse p̄ponatur uel petatur. Tertiu iu-
 ramentū. s. de veritate dicēda differt a iura-
 mento calūnie. q̄a p̄statur i causis spūali-
 bus. illud autē nō. Itēz etiā respōdet i eo
 de eo qd̄ q̄s scit vnde vobz ibi n̄deri sim-
 pliciter scio uel nescio. s. i illo respondetur
 de eo qd̄ q̄s credit s̄m Hoff. s̄m Inno. 7
 Hosti. e. l. litteras. etiā in h̄ respondetur
 de eo qd̄ q̄s credit. Itēz illud p̄tinet plura
 capla ut habitū est s̄. q̄ locū in h̄ non ha-
 bent. Itē in illo dilatio nō impetrat cū sta-
 tim responderi possit credo uel non credo.
 sc̄tus est in hoc q̄n responderi debet quis
 de veritate quā nollit ab alijs discere. Quar-
 tum iuramentū. s. de iuramento defertur tam in
 causis spūalib? q̄s non spūalib? reo: actore
 sufficient non p̄bante. nisi iudex inspectis
 personaz 7 cause circūstantiis: illud acto-
 ri viderit referēdū. h̄ dicit Hoff. ti. de iura.
 calū. 7 Ber. e. l. co. inherētes. 7. c. cū cām. 7
 dimisi p̄bationes q̄a breuitatis. q̄a hec
 non sūt intentiōis p̄tū. Nota tñ q̄ s̄m
 Ber. e. l. co. litteras. magis videt iurādūz
 de calūnia in causis spūalib? q̄s in alijs. q̄a
 in illis p̄iculosius calūniōse litigatur. Uñ

7 hodie in causis spūalibus iuratur de ca-
 lūnia 7 de veritate. ut p̄z li 6. ti. co. si de calū-
 nia. Est etiā aliud iuramentū qd̄ dicit iu-
 ramentū in litem. 7 in h̄ iuratur de affectio-
 ne. ut cū q̄s iurat p̄ quanto nollit re carē
 puta p. c. q̄nq̄ etiā dicitur iurare quis in
 litem cū iurat rem tanti esse p̄cij. uel fuisse
 7 de h. l. co. l. i. 7. ff. de i. lītē iurando. l. siue
 Quid si agam p̄tra te rei vendicatione
 7 tu. scias rem esse meā. 7 nihilominus tu
 velis resistere p̄pter actionem de euictio-
 ne. nūquid iurando de calūnia peccas. vi-
 detur q̄ sic. quia negas rem esse meam 7
 mentiris. R. Hoff. cōsultat in sū. ti. de iura.
 calū. ut post libellum p̄tētū confitearis
 veritatem. nec de calūnia iurabis ex quo
 fateberis rem esse actoris. 7 non min? cō-
 ueniretur stipulatio de euictione.
 Circa tertiu articulum queritur
 plura. s. vtz liceat iurare per deūz
 R. q̄ sic 7 hoc patet p̄mo aucto-
 ritate sacre scripture. dicitur. n. Deu? 6.
 Dñm deum tu. ado. 7 illi soli seruiēs. ac p̄
 nomen illius iurabis. Item legitur dñs in
 veteri testamento iurasse in pluribus locis
 vñ in ps. Iurauit dñs 7 non penitebit cū.
 7 hoc ad ostendendū imobilitatem ei? qd̄
 dicitur. ut habetur ad Heb 6. imo etiam
 p̄cepit i veteri testamēto Leuit. x. Red-
 des domino iuramenta tua. vñ dicit Aug?
 in sermone de verbis apli. Si peccatū esset
 iuratio. non diceretur in lege: reddes dño
 iuramenta tua. reddimus autē domino iu-
 ramenta quādo iuramus per deum. 2. pa-
 tet hoc ratione. 7 primo ratione originis.
 quia iuramentum est introductū ex fide
 qua credūt homines habere deum verita-
 tem infallibilem. 7 oīuz cognitionem. 7 p̄-
 uisionem vniuersalem. 2. ratione finis. q̄a
 iuramentum introducit ad certificādū
 hoīes. 7 finiendū cōtrouersiās. ut dicit
 ad Heb. 6. Solo. n. iuramento credit. q̄n
 de conscia alicuius dubitatur. extra de sen-
 tē. c. si vō. alijs. S̄z obijcit cōtra p̄edi-
 cta illud Mat. 5. Ego dico vobis nō iu-
 rare omnino. 7 illud Jaco. 5. Ante om-
 nia fratres mei nolite iurare. R. quidam
 heretici. s. manichei dixerūt omne iuramē-
 tum esse illicitū. non tñ iuramentū factūz
 p̄ creaturā. sed etiā factū per deum. 7 occa-
 sionem h̄? erroris sui sumpserunt ex ver-
 bis p̄missi. quia nescierūt distinguē q̄
 aliū sensū facit negatio p̄posita vniuersali
 signo. aliū postposita. p̄posita. n. equipollē

facit particulari negatiue. postposito vero suo sermo. i. vniuersali negatiue. vñ differt dicere non ois hō currit. 7 ois hō nō currit. vñ aut nō dicitur: ois non iurabis sed dicitur: non iurabis ois. vñ non phibuit oēs iurationē. s. phibuit ne iuraret oī modo. 7 sine oī causa. vñ Aug⁹ lib⁹ de mendacio. Hoc ideo dicitur. s. ne iurando ad facilitatem iurandi veniat. 7 ex facilitate ad consuetudinē. 7 ex consuetudinē iurantiū decidat. **Eccl. 33.** Vir multū iurans reple. iugitate. Quare q̄ dicit dominus in euangelio. sit sermo vester. est. est. non. non. B⁹ q̄ affirmatio uel negatio q̄ est in corde debet esse in ore. s. q̄a bonū malitia crescete nō creditur simpliciter assertio. ideo adūcit qd̄ amplius est. a malo est. nō. s. culpe. s. pene. non iurantiū. s. iuramentū erigentū. Nam in credulitas hī magis est pena q̄ culpa. vñ non dicit malū. s. a malo. Nec tibi forte videat q̄ vñ in teste iuanū innocetur. eo q̄ non apparet q̄ vñ p̄ ipso q̄ iurat p̄ eū testificetur. q̄a s̄m Rich. 3. dis. 39. q. 1. ar. p. c. 3^m. si debito modo inocef manifestat vñ verū sit quod dicit aliqui in vita ista. uel mouendo corda iudicis 7 aduersus se partis p̄ aliquā latentē inspirationē q̄ creditur iuranti. uel ponendo in palaz factū p̄ q̄ iuratur. uel dando instantiā cordi 7 vbo iurantis. q̄ quandā pbabilitatē aggenerat q̄ iuret verū. uel puniendo mētiē tem. 7 tunc est simul testis 7 iudex 7 si vno non placet in hac vita testificari p̄ aliquō signū. p̄erto tū testificabitur in futuro qñ illuminabit abscondita tenebrarū. 7 mā. consi. cor. ut dicitur. i. Cor. 4. **¶** Ut iurare p̄ vñ sit act⁹ bonus ex genere uel act⁹ indifferens. B⁹ s̄m Rich. vbi s̄. ar. eodez. c. actū quidā in se ordinē rationis includit siue legis eterne. ut diligere vñ p̄pter se. 7 suer oia. 7 assentire p̄me vitati p̄pter se. 7 hī actus non p̄t esse nisi boni. 7 ideo nō tñ sūt simpliciter liciti. s. etiā simpliciter appetendi. Aliqui vñ in se includit aliquod oppositū or̄ s̄m rationis. siue ordinis legis eterne. ut adulterari. 7 plures alij. 7 hī nō p̄t esse nisi mali. 7 ideo sūt illiciti 7 simpliciter fugiendi. Aliqui aut non includit in se ordinē pdicentē. nec aliquid ei oppositū 7 hī sūt liciti. q̄a possūt bene fieri. non tñ sūt simpliciter appetendi. q̄a p̄t male fieri. 7 talis est actus iurandi per vñ. Sicut. n. dicitur est s̄. Iurare per vñ est ipsum aduocare in testem assertionis sue. non autē q̄

libet assertio est debita materia inocationis talis testis. nec quilibet est illicita materia. ideo actus iurandi p̄ vñ in ista generalitate dicitur non ē moralit⁹ bon⁹ neq⁹ mal⁹ ex genere. Iurare tñ vñ p̄ vñ est act⁹ bon⁹ ex genere. q̄a transit sup̄ materia debita. s. q̄a ad huc nō includit ordinē rationis simpliciter. nec aliquid in compossibile ei. ideo iurare verū fieri p̄t bene 7 male. Si autē actus iurandi sit circūstantionat⁹ tribus comitib⁹ includit in se simpliciter ordinē rationis. 7 id nō p̄t esse nisi bon⁹. vñ non tñ ē licitus. s. etiā appetendus. B⁹ Rich. ibi tem. Et q̄a actus indifferēs p̄t eē diuersis ex causis. occasio cadendi in malum. 7 vitandi malū. id dñs monet 7 inducit homines aliqui ad iurandū p̄ vñ. ut in veteri testamēto. ut p̄ h̄ renouaretur a iuramento idolorū cū dicebat. reddes dño iuramentū tuū. Aliqui retrahit. ut in nouo testamēto. ut ostēdant piurū eē fugiendū. B⁹ Bon. 3. dis. 59. q. 2. ar. i. c. in fine. **¶** Ut iuramentū p̄ vñ sit appetendū 7 frequētandum tāq̄ vtile 7 bonū. B⁹ q̄ nō. vñ Eccl. 23. Vir multū iurans implebit iugitate. 7 Aug⁹ in li⁹ 3^m mendacii dicit q̄ p̄ceptū de phibitōe iuramētū ad hoc ē positū ut q̄ntū est in te non affectes. nec quasi p̄ bono cū aliq̄ delectatiōe appetas iurandū. Ad cuius euidentā considerandū est q̄ illud qd̄ non q̄rit nisi ad subueniendū alicui defectui. non numerat⁹ inter ea q̄ sūt p̄ se appetenda. s. inter ea q̄ sūt necessaria ut patet de medicina q̄ queritur ad subueniendū infirmitati. Iuramentū autē q̄rit ad subueniendū alicui defectui. quo. s. vnus homo discredid alteri. 7 ideo non ē habēdū inter ea q̄ sūt p̄ se appetenda. s. inter ea que sūt huic necessaria. q̄bus vñ indebite q̄cūq̄ vitur eis vltra nēcitatē. Vñ Aug⁹ lib⁹ de sermōe dñi in monte dicit. Qui intelligit nō in bonis. i. p̄ se appetēdis. s. in necessarijs iurationē habet. s. se refrenet quantum p̄t ut non ea vitat nisi nēctas cogat. hoc Tho. 2. 2. q. 89. ar. 5. c. Et id̄ Jaco. 5. dicit Nolite iurare. ostēdens nō tñ eē vitandū actū iuratiōis sine cā. s. etiā affectū. vnde monemur circa actū iuratiōis p̄pter periculū piurij vitare consuetudinē 7 etiā actus p̄pter necessitatem. 7 vitare affectū. 7 ad iurandū nō debet q̄s ire nisi coact⁹. Si autē actus iurandi per vñ sit cū istis trib⁹ comitibus. s. cū iudicio in discretiōe q̄ excludit incantela iurandi. 7 cum vitate i assertiōe

et ex causa legitima videri talis testis innocen-
 tione. sic includit i se simplr ordine rō-
 nis. et est latric ac? q eni vti iuocat asser-
 tionis sine testē; pfitetur in eo infallibilem
 veritate et oiaz cognitionē et pūssionē. et
 sic vxo exhibet honozē sibi soli debitu. et
 iō talis actus non tñ est licit? s etiā appe-
 tendus. qz p̄dicto mō circūstātionat? nō
 pōt esse nisi bonus. Si vō aliqs p̄dictozū
 trū comitū ibi defuerit includit aliqd inco-
 possibile ordini rōnis. et iō talis act? ē illi-
 citus et simplr fugiendus. qz cū illo defectu
 nō potest ēē nisi malus. h Ricar. 3. dif. 39.
 q. i. arti. p. c. **U**trū liceat iurare p aliquā
 creaturā. h? fm Bon. 3. dif. 39. q. 2. ar. 2.
 c. iuramētū dupliciter h? fieri. quoddā per
 impcationē. ut cū dō ita vīnat fili? meus.
 et fm hāc formā iurādi creatura ad testifi-
 cādum nō iuocat sed potius ipsi creatori
 oppignorat fm q dicit Aug? et est licitū.
 qz lz ois creatura sit creatoris tñ bonum
 vel solatiū qd ex creatura recipim?. et ē a
 vxo nobis cōcessū. vxo tanqz nostrū oppi-
 gnorare possumus. hoc tñ gen? iuramētū
 fm q dicit Aug? et grauiusimuz. Aliud
 vō iuramētū sit p ipsius veritatis testimo-
 niū et iuocationē. ut qñ aliqs iurat per ali-
 quē ad iuocādū eū in testē. Pōt autē crea-
 tura dupliciter in testimoniu iuocari. vno
 mō fm se et hoc nō licet. qz sic crederet q
 aliquid numinis esset in ea rōne cui? veri-
 tas posset dici et p h? testimoniu cōfirma-
 ri. et sic dō Datb. 5. nolite iurare. nec p ce-
 lum. qz thron? vti est. et ibi dicit glo. qd p-
 fectionis est docuit cū dixit nō iurare oio
 qd vō supstitiosū est: refecant cū subdit.
 nec per celū. h? Bon. ibidē. Sic etiā in-
 telligit illud. 22. q. i. si quis p capillū. et c.
 cōsidera. Prohibet etiam ne iuret p ca-
 put vel capillos vti ppter quosdā hereti-
 cos q ex qdā rusticana simplicitate dice-
 vti h?c humana mēbra cū tñ deus sit spūf
 in corpore? ut. 24. q. si. c. p̄multū. §. si. v. an
 tropomorphite sic dicti. qz vti putabant
 hominē. antropos eni grece dō homo lati-
 ne. p̄sona tñ filij. s. xp̄us est v? et homo. et ē
 de bere. cū xp̄s. Iurare tñ p creaturas nō
 est malū vbi ē permissū a iure. neqz illicitū
 fm hosti. et dicit. j. post pauca. Et autē dī-
 ctū est non debere p creaturas vel mēbra
 creaturaz iurari. vey. est ab initio. hoc. n.
 p̄hibet ne vti honoz ad creaturā trāssera-
 tur. Porro ex quo ē iuratur. p̄inde habet
 ac si eēt iurati per vti. Itā q iurat in celo

iurat in vti throno et in eo q sedet sup ipsū
 ut et c. et iuratur. et si xp̄us. licet eni mul-
 ta p̄hibeāt tñ facta tenēt. et c. que admo-
 dum. §. q. si post huiusmodi. Alio mō pōt
 creatura iuocari in testē inq̄stū relucet in
 ea diuine veritatis vestigiū. et sic licet iura-
 re per creaturā. hoc eni nihil aliud ē qz iu-
 rare p eā q relucet in creatura. vñ tñc non
 veneramur creaturā s creatorē. et sic dicit
 ap̄lus. i. Cor. 2. quotidie morior p gliaz
 vestrā fratres. vbi h? Aug. iuravit ap̄ls
Sciendū autē fm hosti. qz iurare possum?
 p̄ cruce sacratā et in manu ep̄i. 22. q. 5. q. p
 iurat. Itē p euāgelii. 22. q. i. si aliqua. Itē
 p ordinē. i. q. vij. quotiēs. Itē p salutē p̄n-
 cipis. ff. c. l. 3. §. si. et in dicto. c. quotiēs. qz
 intelligit iurare p vti cuius iudicio salus
 p̄ncipis cōsistit. Sed hodie nō videt q sic
 sit iurādū lz hoc fuerit antiqz p̄b? cōcess-
 sum. ar. 22. q. i. §. sic etiā cū in li. machabe-
 ozū. sed obijcit q Joseph. Itē per altare
 seu reliqas. 22. q. i. habemus. Itē p fidei
 interpositionē. et v his que met? cau. ad
 aures. h? hosti. gof. et Ray. et Bern. et c.
 et si xp̄us. Qui aut iurat per creaturā non
 cōcessam debet h? Ray. acerrime fastiga-
 ri. et si p̄stitit i vitio nolēs se corrigē debet
 excoicari. Qui aut iurauerit p capillū vti
 vel alie blasphemā dixerit cōtra vti si sit
 cleric? debet deponi. si sit laycus debet ana-
 thematizari. 22. q. i. clericū. si qz p capillū
 blasphemā credit Ros. esse. qñ aliqs iu-
 rat p mēbra dñi que in alijs hoib? r̄cpu-
 tātur ibonesta. vnde talis mortalit? peccat
 q vō iurat p mēbra dñi q non cēsēt tur-
 pia. vel inbonesta nō peccat mortalit? nisi
 duceret in cōsuetudinē sicut faciūt ribal-
 di. hec Ros. **U**trū recipere liceat iuramē-
 tū ab idolatris factū. h? qz cōtingit ido-
 latrā iurare in forma cōcessā et i forma p-
 hibita. si iurat p̄mo mō nō iurat sicut ido-
 latra. et sic licet iuramentū ab eo recipere in
 aliquo casu et in aliquo nō. sicut eni ille q
 erigit est p̄sona publica aut priuata. si pu-
 blica q̄stuz est ex ordine iuris pōt et debet
 ut index erigere. si puata aut erigit ad ve-
 ritatis p̄firmationē. aut ad veritatis sub-
 uersionē. aut ad sue dubitationis remoti-
 onē. p̄ mō pōt recipi iuramētum sine aliq
 pctō. s. cū ad hoc erigit solū ut firmior sit
 illa p̄missio et veritatis assertio. et mō nō
 pōt ēē sine mortali pctō ut cum qz cogit
 aliquē iurare quē nouit iurare falsū. 3. qz
 suspicat ne homo sine iuramēto dicat sibi

c

falsitate. tunc si suspitō illa si stat i gnali tal
 exactio tenet poti⁹ rōne pene q̄s culpe. si vō
 descēdat ad spēale sic ē p̄ctū veniale. dū d
 p̄rio suo malā h̄z suspicionē. 7 iō vic glo.
 qd̄ ampli⁹ ē a malo ē. f. nō credētis. nō in
 quā est sp̄ a malo culpe s̄ etiam a malo pe
 ne. 7 sic licet iuramētū recipe ab idolatris
 7 infidelib⁹ sicut a xp̄ianis 7 fidelib⁹. Si
 aut̄ idolatra iuret i forma p̄bibita. tūc di
 co q̄ i iuramēto facto p̄ idoli ē dno cōst
 terare. f. idoli venerationē 7 exterioris v̄
 bi p̄firmationē. Si habeat respect⁹ ad p̄
 mū nulli licz iuramētū ab idolatra recipe
 n̄l exigē nec facē. q̄a idoli venerationē ē oīo
 vetstāda. iō d̄ Exo. 23° p̄ nomē exteri
 rū vōy nō iurabitis. Si vō beāt respect⁹
 ad 2^m sic licz ab eis recipe maxie. p̄ bono
 cōi. 7 sic recepit iacob a laban socero suo
 q̄erat idolatra. qd̄ p̄z per b̄ q̄ Rachel sibi
 furata fuerat idola p̄ bono sue posterita
 tis. sic etiā xp̄iani iuramētū a sarracenis
 recipiūt p̄ pace 7 vtilitate cōstatis. vñ licz
 iurare p̄ idoli sit illicitū. q̄a illa ē forma p̄
 b̄bita. tñ vbi est nēcitas 7 cois vtilitas h̄
 exigit licet tale recipe iuramētū. 7 h̄ vult
 Aug⁹ i epla ad publicolā. h̄ etiā habetur
 22. q. i. mouet te. h̄ Boni. 3. d̄. 39. q. ar. 3° e
 Equur vidē 4° articulo. f. d̄ co
 mitib⁹ iuramētū. Circa qd̄ sciēdūz
 q̄ iuramētū h̄z 7 d̄z h̄c tres co
 mites. f. veritatē. iudiciū. 7 iusticiā. Dicit
 4° iurabitis vinit d̄ns i veritate 7 iudicio
 7 iusticia. ut e. c. 7 si xps. s. q̄ aut̄ iacob⁹
 7. s. iacob. 7. 22. q. 2. aduaduertendū. 7
 22. q. i. 7 iurabūt. Rō aut̄ hui⁹ ē fm̄ boni.
 3. d̄. 39. q. circa lram. q. i. q̄a iuramētū cō
 parat̄ ad tria. f. ad iurātē a q̄ p̄cedit. 7 sic
 debet sibi iudiciū. Ad rē d̄ q̄ fit. 7 sic debet
 tur sibi veritas ut sit adēctio sermonis 7
 rei. Ad cām p̄ qua fit sic debet sibi iusti
 cia. f. ut p̄ cā iusta fiat. 7 q̄a oē iuramētūz
 h̄z istos tres respect⁹. iō oē iuramētū istos
 tres comites d̄z h̄c. Sermo enī n̄r vubi⁹
 est fm̄ q̄ d̄ Sap. 9° cogitatōes mortaliū
 timide 7 incerte p̄uidēt n̄r. iō ut fm̄o n̄r
 p̄ diuinā veritatē p̄firmet̄ indiget comiti
 bus ipsū regētib⁹ ne sit dissilis iuocate ve
 ritati. h̄ Boni. ibidē. Aliter vō p̄dicta tria
 distinguit alex. an. 3. t. p̄. in expositiōe. z. p̄
 cepti in p̄n⁹ ut babini ē i ti. p̄cedēt. vebz ḡ
 ibi eē veritas sp̄ i p̄scia. i. ut firmē sciat ita
 eē. als si tñ credat nō debz de scia s̄ de cre
 dultate iurare. debet etiā eē ibi iudiciū. i.
 aliberatio discreta. f. ut nō iuret etiā vepz

q̄s nisi p̄p̄ necessitatē. ut q̄s p̄suadz alicui
 aliq̄d vepz qd̄ expedit ei uel ē vtile credē.
 7 tñ nō vult assertiōi simplici credē. hec
 Ray. iō h̄z hosti. furiosū n̄ p̄t iurare nec
 pupilli. p̄ximi infantie. e. c. de suc. ab intest.
 c. fi. 7. 22. q. 5. puuli nec p̄neri. 7 e. c. q̄ m̄ri.
 accu. p̄f. c. fi. 7 vepz q̄ i iudicio. i. corā iu
 dice nō recipit̄ iuramētū pupilli. Uñ nec
 p̄t eē test. 4. q. 3. c. i. s̄ e. c. iudiciū p̄t iura
 re 7 iurare ex q̄ h̄z sensuz. ut e. c. de velle.
 pu. c. p̄. p̄neris. hoc itellige si sit capax do
 li. alit̄ nō tenet. ul̄ forte capax doli nō ob
 ligat̄ nisi p̄c̄ p̄sentietē iurauerit. uel si p̄
 nō p̄tradixerit q̄scito scinit. al̄ p̄tra. ut. 22.
 q. 5. p̄neri. In casu tñ p̄uenire p̄t q̄s rōe
 iuramētū p̄stū dū erat impubes ut si ipu
 bes iurauerit se p̄stū opas ipse postea
 facit̄ pubes de hoc p̄t cōueniri. ff. de liba
 cā. l. vlti. tale aut̄ factū qd̄ sez caret iudi
 cio. i. discretiōe d̄r temerariū. 7 iō nō f̄nā
 dum. ut e. c. sic. h̄ hosti. d̄z etiā i iuramē
 to eē iusticia ut. f. illud qd̄ iurat̄ sit licitūz
 7 honestū. 22. q. i. ita ḡ. 7 e. c. e. 7 si xp̄us.

Equur vidē 5° scz de causis p̄p̄
 q̄s licz iurare. Circa qd̄ notādūz
 fm̄ alex. an. 3. t. p̄. in expositiōe. z.
 p̄cepti q̄ be sūt multe q̄z qd̄ sūt ex pte
 boni iducēdi. quedā ex pte mali vitandū.
 Ex pte boni sūt septē. f. p̄ veritate p̄firmā
 da. z. Cori. i. p̄. fidelis vepz q̄a fm̄o n̄r q̄ fuit
 apud vos nō ē i illo ē 7 nō. Itē p̄ veritate
 vclarāda. Deut. 19° i ore duoz aut̄ triū
 stat oē v̄bū. q̄a fm̄ iura nō ē testis nisi iura
 tas. Itē p̄ amicitia p̄trabēda. Gen. 26° di
 xerūt viri gerare ad ysaac. sit iuramētum
 inf̄ nos. Item p̄ pace reformāda. Gen. 31°
 iacob iuravit labā. 7 e. c. de iudi. nouit. Itē
 p̄ fidelitate p̄uāda. z. Regl. 5° venerūt se
 nes israhel ad regē 7 p̄cussit cū eis fedus
 corā d̄no. Itē p̄ obediētia 7 subiectiōe re
 cognoscēda sicut iurauerunt viri galaad
 ipsi vepz. In d̄. ii^o d̄ns q̄ h̄ audinit ip̄e me
 diator 7 test. ē q̄ n̄a p̄missa faciem⁹. Itē
 p̄ p̄suetudine ecclie p̄uāda. ut canonici.
 Exo. 24° filij israhel data lege iurauerūt
 se oīo futuros. he ḡ septē cāe sūt iurādī
 p̄p̄ bonū introducēdū. Prop̄ maluz vō
 amonēdū sūt due. f. calumnia sopiēda. ut
 q̄n̄ sit iuramētū de calumia in cōtestatione
 litis. Deut. 6° ois cōtrouersie ad p̄firmatio
 nē finis ē iuramētū 7 p̄ infamia purgan
 da. Deut. 21° si inētū fuerit cadauer hoīs
 occisi. maiores natu cinitatis illi⁹ lauabūt
 manus suas sup vitula. 3. h̄ alex. an. ibidē.

hosti. vo. e. ti. ponit septē cās pp̄ q̄s lz ir-
rare. ad q̄s tñ sup̄dicte nonē p̄nt reduci si
qs attēdat. Ite autē septē cās bis vs̄ib⁹ p̄ti-
nētur. Par 7 fama fides reuerētia cautio
dānū. Defect⁹ veri sibi p̄nt iura caucri.
sub reuerētia p̄bēdit̄ ibi obediētia. de pa-
ce. e. x. de iudi. nouit. de fama. e. x. de pur. ca.
p̄ totū. de reuerētia. e. x. e. null⁹. de cautiōe
dānū. e. x. qd̄ me. cau. e. c. i. de fide obediētia
7 veritate. e. x. de dec. significasti. p̄dictas
etiā cās ponit Bern. e. x. e. null⁹. Ponit eti-
am Ray. ti. de rap. septē cās i q̄b⁹ debēt
p̄byteri uel clerici irrare sic laici. septim⁹
casus ē cū absoluit ab excoicatioe. sex vo
casus in p̄dictis vs̄ib⁹ tangūtur.

Quē vidē de 6. l. de forma iurā
di de hoc nōt bon. 3. dis. 39. q. cir-
ca l. am. q. 3. q. i forma iuramenti
ipsa veritas introducitur i testimoniu. 7 h
pōt eē multipl. aut inq̄tū tenet rōnē p̄n-
cipāns. 7 sic iurat p̄ vū. ita q̄ p̄ importat
habitudinē p̄ncipāns. Aut inq̄stum tenet
habitudinē p̄ncipāns 7 cognoscētis. 7 sic
est hec forma. testis ē mibi deus siue scit de
ns qd̄ idē est. Ro. p̄. Aut inq̄tū tenet ha-
bitudinē retribuētis respectu bonoz. 7 sic
iurat vniū deus. s. q̄ vitam alijs tribuit. i.
Regl. 14. vniū aia mea. s. de officio. Aut
inq̄tū tenet habitudinē retribuētis resp̄-
ctu maloz. 7 sic iurat in hac forma. h̄ fa-
ciat mibi deus. 7 hec addat. 4. regl. 6. Et
qm̄ dina veritas nūc manifeste adducit̄
ad cōfirmationē veritatis tanq̄s oīs vita-
tis p̄ncipiū 7 exemplar. Hinc ē q̄ i nona
lege dupl. iurat scz fm̄ p̄mā formā 7 se-
ciādā. q̄ vo tpe p̄mitte ecclie vītas nōdū
erat plene manifesta s̄ indigebat maiori
euidētia. Hinc ē q̄ tenebat tūc ista forma
testis ē mibi deus. q̄ vo i veteri testamen-
to p̄siderabat dina veritas ut iudicās 7
viciōs 7 remunerās. q̄ sub rōnē seueri-
tatis 7 equitatis. Hinc ē q̄ duplicē formaz
in veteri testamēto seruabāt scz vniū de⁹
7 hoc faciat mibi de⁹ 7 h̄ addat. Si q̄rat
cū aliq̄n iurem⁹ p̄ hāc p̄positionē p̄. aliq̄n
p̄ hāc p̄positionē in. fm̄ q̄ dicit apl̄s ad
Ro. 9. dico in t̄po Isrl̄ 7 nō mētor. q̄ sit
inē has d̄ria. dicēdū est q̄ p̄ magis dicit
ipsam vītatē sub rōnē testificatiōis 7 p̄nci-
piū. Hec autē p̄positio in importat habitudī-
nē dīne vītat̄ sub rōnē testificatiōis 7 exē-
plātis. Cū fm̄ rē idē ē iurare in vo 7 p̄
um. 7 dicē testis ē mibi de⁹. lz sit d̄ria ex p̄
te modi dicēdi. hec bon. ibidē. Itē q̄ iurat

in aīas alioz nō qd̄ sibi videt s̄ qd̄ didi-
cit ab his in quoz aīas iurat dicere tene-
tur. Cū d̄z iurare sic. iuro in aīas talū q̄
ipsi veritatē quā de hoc scuit p̄ me dicent
li. 6. de testi. e. p̄tū.

Quē vidē de 7. articlo scz de ob-
ligatione iuramenti. **U**trum iu-
ramentum sit obligatorium. **H**o-
s̄ Tho. 2. 2. q. 86. ar. 7. o. obligatio refer-
tur ad aliquod qd̄ ē faciēdū uel dimitten-
dū. Cū nō videt respicere iuramētū asser-
toriū qd̄ ē de p̄tū uel de p̄terito. nec etiā
iuramētū de his q̄ sūt p̄ alias cās faciēda
ut si qs iuramēto assereret qd̄ pluvia eras
futura eēt. s̄ tñ iuramētū de his q̄ sūt fa-
ciēda p̄ illū q̄ iurat. Sic autē iuramētū as-
sertoriū qd̄ est de p̄tū uel de p̄terito debet
h̄re veritatē. ita 7 iuramentū de his q̄ sūt
a nobis fiēda in futurū. 7 iō plerūq̄ iu-
ramētū habet quādā obligatiōē diuer-
so tñ respectu. qz in iuramēto qd̄ est de p̄-
terito uel de p̄tū est obligatio nō respectu
rei que iā fuit uel est. s̄ respectu ipsi⁹ act⁹
iurādi ut. iuret qd̄ iā verū est uel fuit. s̄
i iuramēto p̄missorio cadit obligatio eōdē
uerso sup̄ rem quā affirmant alijs iura-
mento. tenet enī alijs facere verū eē illud
qd̄ iurant. aliq̄n uel veritas iuramen-
to. si aut sit talis res q̄ in ei⁹ p̄tate nō fuit
uel iuramēto discretiōis iudiciū. nisi for-
te qd̄ ei erat possibile qm̄ iuravit reddatur
ei impossibile p̄ aliq̄n euentū. si vo sit pos-
sibile fieri s̄ nō debeat. qz ē p̄ se malū. uel
qa est boni impedimētum. tūc iuramento
uel iusticia. 7 iō iuramētū nō est obfua-
dū in eo casu in quo ē p̄tū uel boni ipe-
dimentū. fm̄ enī Regl. vtrūq̄ eozū v̄git
in exteriorē exitū. Sic q̄ dicēdū q̄ q̄cūq̄
iurat aliq̄d se facturū obligat ad illud fa-
ciēdū ad hoc q̄ vītas impleat. si tñ aliq̄
duo comites assint scz iudiciū 7 iusticia.
hec tho. ibidē. Dico enī seruādū ē iuramē-
tū qd̄ seruari pōt sine interitu salutis eter-
ne. e. x. c. si vo aliq̄s. Beda tñ veri⁹ loq̄tur
zz. q. 4. si aliq̄d. vbi fm̄ Rod. inuit a con-
trario sensu qd̄ iuramētū est seruādū qd̄
nō v̄git in priorē exitū. 7 fm̄ illud dictum
bede debet itelligi illud. e. q̄ iuramentum
seruari debet qd̄ seruari pōt sine interitu
salutis eterne. ut idē sit interitus salutis
eterne qd̄ prior exit⁹ ne videat obseruan-
dū esse si qs iurauerit se fac̄ uiz aliq̄d ve-
niale cū veniale fieri possit sine interitu sa-
lutis eterne. hec Rod. Quid si qs pp̄ hoc

q̄ iuravit q̄ sup̄ se comedere vel ocio-
la v̄ba dicet. sup̄ se comedit ul' ociose lo-
cutus fuit. B^o hug. notavit. zz. q. 4. si ali-
qd. q̄ mortaliter peccat. qz facit p̄tra illud
in malis p̄missis rescinde fide. zz. q. 4. in
malis. R^o d. v̄o dicit q̄ nō peccat nisi ve-
nialit. qz illud. c. si i malis. si intelligat ex-
tendi ad venialia q̄nti ad illa nō ē p̄ceptū
s̄ p̄siliū. 7 h̄ mibi magi. placet. Utx iura-
mētū factū p̄ x̄ū sit magis obligatorium
q̄ factū p̄ euāgelii uel econverso. B^o fm
Ray. q̄ iurat p̄ x̄ū multū obligat. q̄ v̄o p̄
x̄ū 7 euāgelia magis obligat. q̄ v̄o his
addit sanctoz reliquias magis obligat.
7 ita ex scēte solēnitare obligatio crescit.
h̄ Ray. Si v̄o v̄n iurat p̄ x̄ū ali' p̄ euā-
gelii. Jo. criso. dicit videt q̄ mai' ē iura-
re p̄ x̄ū. Uñ dicit p̄tra q̄sdā q̄ p̄trariū cre-
debāt. ō itulū scripture p̄p̄ x̄ūm sūt face-
non x̄' p̄p̄ scripturas. zz. q. i. si aliq̄ cā. 7
h̄ ē v̄ez ceteris parib' fm boni. 3. dif. 39. q.
circa l̄. am. q. 2. qz quāto illud p̄ qd iura-
tur ē sancti' tāto iuramētū magis obligat
sez ceteri. parib'. 7 fm Inno. c. 7. si x̄ps
ibi ē maior cōtēpt' in piurio. 7 idem vult
tho. 2. q. 89. ar. io. c. 2. Solz tñ dicit cōi-
ter a doctorib' ut dicit Ray. q̄ si v̄trūq̄ iu-
ramētū eque solēnit' fiat eque obligat. Si
v̄o alit' solēnit' fiat. alit' v̄o nō solēnit'
magis obligat q̄ ad eccliam solēnit' factū
7 p̄ cā' trāgressiōe d̄z iniūgi p̄nia maior
s̄ q̄ntū ad x̄ū eā obligat v̄trūq̄. c. 7. q. ele-
rursus. h̄ Ray. Si dicat q̄ quāto iuramē-
tū ē solēnit' tāto magi. obligat s̄ cū maiori
solēnitare solet fieri iuramētū qd fit p̄ euā-
gelii q̄ qd fit p̄ x̄ū. ḡ magi obligat R̄ndz
Bon. ibidē. c. 2. q̄ nō tñ fit iuramētū p̄
euāgelii s̄ p̄ x̄ū euāgelii ita q̄ nō tñ iu-
ratio fit ad x̄ū habitualit' rōne sui effect'
s̄ etiā actualit' i se 7 ad humanitatē assu-
ptā 7 ad v̄itatē p̄palatā. 7 iō tale iuramē-
tū rōnabilr d̄z fieri cū maiori solēnitare
magis h̄z obligare. Uel pōt dici q̄ hoc ac-
cidit p̄ solēnitare sup̄additā q̄ i forma illa
ab oib' obseruat. Uñ c. 7. e. 7 si x̄ps. dicit
Inno. q̄ i iuramētū. q̄ ius p̄cipit ut ē iura-
mētū testis 7 de calūnia: sp̄ ē iurandū sup̄
sancta v̄i euāgelia. c. 7. de iura. calū. c. fi. 7
ii. q. i. testimonii. 7 idē ē de oib' alijs iura-
mentis que a iure uel iudice nel partibus
necio x̄feruntur. Idem ē etiā si q̄ p̄miserit
aliquid iurare. nulla forma distincta. 7 idē
dicit hosti. sup. c. 7 si x̄ps. Utx iuramē-
tū dolosū sit obligatorii. B^o bice duplex

modus dicēdi. Uñ' ē p̄babilis fm boni. 3.
dif. 39. q. 3. ar. i. c. f. q̄ obligatio iuramēti ē
voluntaria sicut obligatio voti 7 m̄mōnii
7 iō sicut m̄mōnii non ē v̄ez nisi sit ibi
interior cōsensus. nec voti ē obligatorii
nisi sit itētio obligādi. sic nec ipsū iuramē-
tū dolosū dicēdū ē simpliciter obligatorii
in q̄ q̄s sic iurat. ut p̄ illa v̄ba obligare se
nō itēdat. Duplex enī ē for. f. for. ecclie
7 for. cōscie. fm for. ecclie iuramētū tale
est obligatorii. ecclia enī indicat de his q̄
exteri' obligare p̄nt. Uñ cū v̄ba obligatio-
nē exp̄māt. indicat sic iurātez obligari ad
illud qd insinuat. In foro autē v̄i qui iudi-
cat fm secreta cōscie 7 fm v̄itatē. ille non
obligat. qz fenoluit obligare. Uñ H̄regl.
27. moral. 7 habet. zz. q. 5. humane. dicit
q̄ v̄ba v̄elutiū intētiōi. 7 x̄' talia v̄ba
iudicat. qualia ex intimis p̄ferunt. Quia
tñ dolose iuravit 7 nomē v̄i iuanti assu-
psit. statim in ipso actu puriū comisit. nec
reporat cōmodū de malitia. nec i foro ec-
clie. imo cogēt ab ea iuramētū tenē. nec
in foro v̄i. qz ex illo iuramēto apud v̄ez
indicat dign' pena eterna. 7 si veniat ad
p̄niam iniūgi d̄z ei magna pena. 7 sanū cō-
siliū ē 7 d̄ccēs q̄ imponat sibi q̄ iuramē-
tū in q̄ p̄ximū v̄cipe intēdebat implet. h̄
Bon. ibidē. 7 anē d̄z etiā idēnitati p̄ximū
quē dolose iurādo v̄cepit. ut dicit Ricar.
3. dif. 39. q. 2. ar. i. c. 73. obijcit qd J̄si.
z. li. de iūmo bo. c. 31. 7 h̄' zz. q. 5. quāciq̄
arte v̄boz q̄s iurat v̄ez sic accipit sicut il-
le cui iurat intelligit. ḡ 7c. B^o fm. boni. 3.
dif. 39. q. 3. ar. i. c. 73. h̄ dicit J̄sido. non qz
ipse v̄' ad hoc reputet hoīem obligatum
s̄ qz ex hoc q̄ ille non intēdit iurare sicut
ille intēdebat v̄cipe. v̄' qui h̄ regrebat ex
veritate 7 iusticia. reputat ipsū obligatū
ad penā. uel pōt ille sermo causalit' intelli-
gi ut dicat q̄ v̄' sic accipit. qz sic vult ac-
cipi ab ipa ecclia 7 vult ei. iudicari. Ali'
mod' dicēdi ē q̄ iuramētū dolosū simplr
obligat. qz 7 si dolosus itēdat aliū v̄cipe
intēdit tñ obligatoria v̄ba dicere. 7 dū illa
dicit sponte obligat. Nec aliq̄ mō p̄ doli
cordis excusat. qz tñ nō tñ recipiēs. s̄ etiā
am v̄' accipit v̄ba i sensu quē faciūt. 7
iō nō tñ quāntū ad hoīes s̄ etiā q̄ntū ad
x̄ū obligat. P̄zo hac op̄niōe est illud. c.
quāciq̄. 7 q̄ fraus 7 dol' nemini v̄dent
patrocinari. c. 7 de rescrip. sedes. 7 de dolo
7 cōtu. ex l̄. is. P̄ in v̄bis cōsistūt p̄tract'
in qb' v̄n' homo alteri obligat. 7 si non

obligaret qd ex vrbis ei interio nulli pate
 at nullus sciret vtru quis sibi obligat cet
 g frustratorij cent contract qd dice e incō
 ueniēs. Et hui? snie ē Ray. 7 Rod. vii di
 cit Ray. e. ti. in fi. q si iurās nel recipiens
 iuramētū hēat dolū sp dz accipi iuramē
 tū fm intētiōē illi? q nō hz dolū nel artē
 zz. q. 5. §. si ergo. 7. c. q piurare. 7. §. ex bis
 7 idē dicit hosti. Et fm Rod. hoc debet in
 telligi de dolo malo. quia si qs a me iura
 mētū extorquet violēt qd p̄stare nō te
 neor. ille peccat extorquendo. 7 si ego ad
 elidēdā malitiā ei? vrbis duplicib? vtar. in
 telligēs in alio sensu q̄ ipse. nō credo pe
 care. h Rod. Distinguit aut Hration? in
 dicto. §. ex bis. sic. aut vterq̄. iurās 7 iu
 ramētū recipiēs hz purā intētiōē. 7 tunc
 sūt accipiēda vba fm q meli? aptari p̄st
 intētiōi vtriusq̄. Aut vterq̄ hz dolū. 7
 tūc fieri dz interpretatio vboz fm cōem in
 telligētiā nō fm vtilitatē iurātis nel recipi
 entis s̄ publici status ne res peccat. c̄ de
 spon. ex lris. Aut alter tñ hz dolū. 7 tunc
 fieri dz interpretatio p eo q nō hz dolū. ut
 in. c. quaciq̄. Ad aut dicit tenēs opini
 onē p̄mā sez q obligatio voti 7 iuramē
 ti peccit fm eūdem modū. dicit tenēs opi
 nionē secūdā nō esse verū. q̄a votū p̄prie
 fit deo. sed iuramētū hoi. 7 iō obligatio cō
 trahit alit in vno q̄s i alio. q̄a i voto con
 trahit p intētiōē quā deus videt. s̄ i iura
 mēto p deliberatā vboz attestatiōē. i ma
 trimonio vō p cōsensū vrbis exp̄ssū. c̄ de
 spon. c. locū. 7 iō nō est simile. Et circa h
 sez matrimonii distinguēdū est de foro. s̄
 q duplex ē for. s̄. c. 7 ecclesie. Si vō q̄ra
 tur qñ sūt vba duplicia ita q dol? nō int
 uenit cui? intētiōi stādū sit. Dicendūz fm
 Bon. 3. dif. 39. q. 3. ar. i. in fine articuli. q
 verba illa multiplicia si magi. p̄tēdāt vnū
 sensū. illi intētiōi stādū ē q illū intellexit. Si
 vō ind̄nter se b̄nt ad vtrūq̄ cū neutz p
 bari possit standū ē indicio bonoz viroz
 q pensatis cōiecturis 7 rōmb? cōdescēdē
 debēt saniori 7 puriori intētiōi. h bon. lvi
 dē. Petr? at dic. 3. dif. 39. q. 2. ar. 8. c. q qñ
 vbi ē mltplex. aut iurās iurat fraudulēt
 7 tūc stādū ē intellectui recipiētis ne ex h
 dolo illi? decipiat. Aut iurās iurat simplr
 7 tūc stādū ē intellectui ei? 7 illud vult tho.
 3. dif. 39. ar. 3. q̄stūcula. 3. Quid de vro
 re suspecta de adulterio qd ipsa commisit.
 nūquid postq̄ de peccō cōfessa fuit 7 peni
 nit iurare pōt q̄ de adulterio i culpa nō

fit ppter vitādū scandalū viri q nō pōt ali
 ter placari nisi hoc iuret 7 ad hoc cam co
 git. Rader Rod. q pot? debet oia mala
 tolerare q̄s hi? remerariū iuramētū sabire
 cū nōdum possit esse certa q̄ hi? culpa sit
 ei p̄missa ut c̄ de pur. ca. accepim?. Si tñ
 talis mulier cōpulsā iusto metu iuraret s̄
 verbis duplicib? que cōtinēt verū i vno
 sensu 7 in illo sensu intelligeret licz vir ali
 ter intelligeret forte nō peccaret si p̄ caute
 lā hi? malitiā ei? excludēt. **C**ter iuramē
 tū incautū sit obligatorū. **P** fm Ricar.
 3. dif. 39. q. 2. ar. 3. c. iuramētū pōt eē icau
 tū. aut rōne ei? q est iurati. aut rōne mo
 di iurādi. Si 2o modo hoc dupli. aut q̄a
 nō est factū cū deliberatiōe. 7 sic non obli
 gat de necessitate s̄ de congruitate tñ. si sit
 licitū illud qd est iurati. Rod. aut dicit q
 in hoc casu sufficit ad hoc q sit obligatus
 q̄ intendat iducere vti testē. Aut qz nō
 est factū cum debita reuerētia. 7 sic peccat
 homo iurādo q obligat ad obseruādū
 qd iurauit si licitū ē qd iurauit. Iuramen
 tū aut incautū rōne ei? qd iurati est. ē oē
 illd iuramētū cui? iurati derogat charita
 ti. 7 nullū tale iuramētū obligat iurātē ad
 obseruādū qd iurat. 7 qz oia diuina p̄e
 pta 7 cōsilia ordinant ad charitatē. quia
 ut d̄. i. l. bi. p. finis p̄cepti ē charitas. nul
 lum iuramētū ē obligatorium qd derogat
 alicui p̄cepto diuino seu cōsilio. Quia etiā
 quodlibet peccatū mortale derogat alicui
 p̄cepto diuino. qz est cōtra aliqd diuinum
 p̄ceptū. 7 etiā quodlibet peccatū veniale deroga
 gat alicui p̄cepto diuino inq̄stū ē qdā ob
 liquatio a recitūdie diuinorū p̄ceptoz. 7
 dispositio ad mortale peccatū. iō nullū iu
 ramētū de faciēdo peccatū aliqd mortale.
 nel veniale ē obligatorū. zz. q. 4. diffini
 tio. 7. c. si quis. Quia etiā diuina cōsilia
 sūt de bonis operib? superogatiōis 7 p̄fe
 ctionis. iō nullū iuramētū de nō faciēdo
 aliqd bonū superogatiōis nel de faciēdo
 cōtrariū bonis operib? superogatiōis ob
 ligat. nec etiā iuramētum de nō faciēdo ea
 q̄ melius ē facere q̄s nō facere. nel de faci
 endo ea q̄ meli? ē nō facē q̄s facere. iō iu
 rans q non tenebit aliq̄ne i suo seruitio
 quē alis eēt meli? retinere q̄s nō retinē. n̄
 q nō loquetur cū p̄rio cū quo alis meli?
 esset loqui q̄s nō loq. n̄ q si faciet sibi cō
 solationē nel subuētiōē tpalē nel spūalēz
 qd alis meli? esset facē q̄s nō facē. nel qd
 nō visitabit infirmū i domo sua quē alis

melius est visitare in domo quam non visita-
re. et sic de filiabus non obligat ad observan-
dam quod iuravit. Quia etiam status religionis
et platiōis sunt status perfectiōis. id est quod iurat
nūquam se intraturū religionē vel non receptu-
rū platiōis non obligat ad observandū quod iu-
ravit. Et idē sentit theobaldus. 3. dist. 39. ar. 3. quod si
cula. p. o. dices quod talis piurium incurrit. p. p.
defectū iudicij. et idē quod facit quod est melius
non est piurium sed piurio cōtrariū. Idē dicit
robertus. et omnibus eū talibus iuramentis intelli-
tur illud quod habet. 22. q. 4. et recitat ma-
gister sententiarum li. 3. dist. 38. c. in malis pro-
missis rescinde fidem: in turpi voto muta
decretū. quod icante voluisti non facias. et ca-
de. q. si aliquid forte incauti nos iurasse cō-
tigerit quod servatū vigat i peiorē exitū: il-
lud salubriori cōsilio mutandū non erimus
cōtrariū sentit hostiensis. c. 1. §. ex quibus causis.
v. quod. Propter tū reuerentiā diuini nois
inocati. et ad punitionē temeritatis sic iu-
ratiū. et p. reuerentiā eorum quod p. sunt non d. 3. au-
ctozitate p. p. venire cōtra quodlibet iuramē-
tū incauti. s. p. aliquibus recurrē d. 3. ad ali-
quē superiorem suum quod a tali iuramēto debet
absolvere ipsū vel declarare eū non obliga-
tū. maxie quod potest oritur dubiū vtrū obser-
uatiū vergat in peiorē exitū quam non observa-
tiū. Cōtra tū quodlibet iuramēto quod derogat
charitati vel ei perfectiōi. vel disponētibz
ad eā potest hō venire. p. p. auctozitate in
casu necessitatis. Sed obijciē p. p. p. p.
cta. q. 22. q. 4. innocēs. §. si. d. q. illicitū
iuramēto observari. p. p. b. nō ē intelligē
dū generalit. Videt etiam ibidē sentire gra-
tianus quod iuramēto de non sumēdo velicem
religionis nulla auctozitate p. p. b. serua-
ri. p. dist. 85. florentinus. videt gratianus
velle quod si quod tactis sacrosanctis euange-
lijz iuret se non recepturū epatū et postea eli-
gatur est repellendus quod non videt v. n. i.
si tale iuramēto est seruandū. Ad h. tria
ad primū dicēdū quod ibi non debet teneri gra-
tianus. Ad 2. dicēdū quod licet tale iuramē-
tū nulla auctozitate p. p. b. observari.
non tū p. p. p. t. seruari. et idē non sequit. quod hō
p. tale iuramēto obliget. Ad 3. dicēdū
quod ille qui iurat se nūquam recepturū epatū non
repellit ab epatu. quod tū iuramēto obliget
sed quia sic solēnter iurādo: eū iuramēto
illicitū fuerit graviter peccaverit. et p. p. t.
bi. p. p. t. repellit. Obijciē iterū p. p. p.
dca. q. Josue 9. habet quod Josue gabaoni-
tis iuravit quod non occidēt eos quod iuramēto

videt esse illicitū. quia de peccato ei ne cū ho-
minibus illi terre sedus iniret. Exo. 23. et
tū Josue iuramēto servavit. Ad quod dicitur
dū quod deus non peccat filijs israel occi-
dere habitatores illi terre nisi eūnt incozi-
gibiles. cuiusmodi non fuerūt gabaonite. p.
subiugaverūt eos servituti quod ē mors civit.
hec oia Ricar. 3. dist. 39. q. 2. ar. 3. c. ad ar-
gumēta. Utrū iuramēto coactū sit obli-
gatorū. B. bar. et tan. et quidā alij dixe-
rūt quod nulla coactio vel nullū metus excusat i
iuramento assertorio nisi forte a tāto. quod po-
tius debet quod oia mala sustinē quam malum
asserē. i. falsū iurāt. 32. q. 5. ita ne. In iura-
mēto vero p. p. p. p. excusat ab obligatiōe
metus non quod dem leuis si granis siue iust. s.
quod cadere potest in p. p. t. v. p. t. bec distictio
p. p. b. videt. ff. q. d. metus cā. q. in carceres.
Alanus vero distictio quod si habeat animus
adimplēdi obligat alit non. ar. c. 1. de bap-
tatores. circa fi. Alij ut Bon. 3. dist. 39. q.
3. ar. 2. c. et petr. 3. dist. 39. q. 2. ar. 6. c. disti-
guūt duplex for. s. eccle. et cōsciēt. ita quod
obligatio iuramēto coacti cōtrario h. se
obligatiōi iuramenti dolosi resp. ctu huius
duplicis fori. Nā in foro eccle. iuramēto
coactū non ē obligatorū hoc ē verū ut dicit
petr. ibidē. quod ē granis metus. Sed ē si le-
uis. tūm quod eccle. p. p. t. quod ille qui coacte
iuravit non iuravit voluntate implēdi iura-
mēto. sed potest enadēdi p. p. t. n. quod ille qui
iurare p. p. t. eū malitose et dolose peccave-
rit nullū ius acquirit. nec de malitia cōmo-
dū reportare debet. vñ nullū ius h. p. p. t. d.
In foro autem dei iuramēto coactū obligato-
riū est. quia cū deus respiciat voluntatē inte-
riorē. et voluntas non possit cogi coactione
sufficite sed inducēte. et ita voluntas co-
acta voluntas sit. ut etiā dicit aug. et habet
is. q. i. merito. quare iudicat de talē boiez
obligari. et idē in foro p. p. t. h. m. theologos
p. p. t. est ei qui sic iuravit nisi relaxatio
interueniat iuramēto implere. et hoc dicit
eo si iuramēto fuit respectu rei licite. Alij
vero ut hosti. ray. Jo. ber. c. 1. de his qui v. ab
bas. c. ti. ad aures. dicit indistincte quod iu-
ramēto metu etiā gravi extorū ē obli-
gatorū. Unde si quis metu gravi graui coactus
iuraverit rē suā tradere. vel etiā rē suam
iam ab eo traditā non repetere tale iura-
mēto tenet mero iure euz servari possit si-
ne interitu salutis et ne. c. 1. c. de iure iuran.
si vo. Si quis qui in hoc casu p. p. t. iuramēto
suū rem suā repeteret repellit h. m. hosti.

nisi absolutus a papa fuisset. ut c. x. de elec
 venerabilē. §. penul. vbi idē etiā papa euz
 a iuramēto p vim ul' p metu extorto de re
 bus n̄ repetēdis absoluit. c. x. de iurciurā.
 veri. Absoluterit aut aliqñ romani ponti
 fices ab hi' iuramētis hoies nō quasi re
 cernētes ea nō esse obligatoria. s. hi' ob
 ligationē relaxātes ex iusta cā. **S**z nū
 qd ille q metu cōpuls' iuravit dare pote
 rit petēte repellere. R' quidā ut bar. dicit
 q' pōt cū repellere p exceptionē qd met'
 cā. ff. de eo qd me. cau. meti. §. s. qd ptoz.
 7 fm bar. s. c. abbas. sub iur. passo me
 tum nisi sua culpa iciderit metu. ff. de si mu
 lier. Alij dicit ut Jo. ray. 7 rod. q' excepti
 one vtedo peccat. q' cōtra iuramētū licitū
 venire laborat. Predicta vō lex d'z intel
 ligi quātū ad factū. q' iudex exceptionē
 recipiet in violētū odiū. Addit at ray. q' h
 qd dicitū est. s. q' vtedo exceptioe peccat ē
 verū nisi qñ iurabat se solutū. intēdisset
 p' rariū. s. se n̄ solutū. n̄. n. peccauit mor
 taliter ita iurādo. s. vñ pōt vti exceptione
 sine peccato. timēdū ē tamē scādālū 7 ma
 lū exēplū ei' intēdōz nesciētū. Et sic ray.
 videt sentire q' si iurat se facturū aliqd si
 nō intēdat se obligare non est obligat' ex
 illo iuramēto licet mortalit' peccet i iuran
 do sic. Rod. vō credit q' ex quo quis in
 ducit tē in testē alicuius rei licite faciēde
 qcquid intēdat ul' quicquid pponat serua
 re tenetur. **Q**uod q' remediū iste iurās
 habebit cōtra eū qui ipsum iurare coegit.
 R' habebit remediū illd qd habet iurās
 vsuras soluere contra eū cui hoc iuraf. de
 q' vide. j. ti. de vsuris. articulo de pena vsu
 rarij que est ab aduersario. Uñ fm hosti.
 si quis ppter iustū metū iurauerit bñficiū
 resignare tenebit illud resignare. tñ bñfici
 cio resignato pōt rescriptum impetrare 7
 ipsū repetere p actionē qd met' cā. que in
 rem datur licz sit psonalis. sic intelligi po
 test illud c. x. de his q' vi. abbas. Si aut in
 ravit nō repetere. 7 iterū sibi cōferat pōt
 recipere 7 ex secūda receptioe agē. c. x. de re
 nūc. cā inter p. Poterit etiā absolut' p pa
 pam petere ex institutioe pma sic intelligi
 pōt dicitū. c. cā inf. 7 c. x. de iurciurā. si vero
Si aut iuravit nō venire contra sacra
 mentū. i. absolutionē nō petere. pōt ad huc
 eccleie tēnūciare. 7 ecclesia ad eius tēnūcia
 tionē ipsū p'prio motu absoluere. c. x. de iu
 re iurā. quēadmodū. in fi. **S**i vō iuraue
 rit nō tēnūciare nō valet ut patet ibidem

qd est verū quo ad penā pagēdā. sed si is
 q iuravit nō tēnūciare. hoc faciat zelo re
 cuperāde rei magis q̄ salutis p'rimi zelo
 videtur samē eē cōsiliū q' nō tēnūciat. q' a
 reier aret. fm hoc intellige illud c. x. de iure
 iurā. c. i. 7. c. rebitorēs. bec hosti. ti. de his q'
 vi. In hoc tamē casu fm Inno. epus co
 gnoscet p'p'q̄s absoluat iurātē an fuerit iu
 stas met'. **A**d h' nō q' iuramētū p'stitū
 super dānis nō repetēdis nō obligat quin
 expense repeti possent. qz aliud ē dānū ali
 ud ē expēse. c. x. de iurciurā. ad n'f'az. excipi
 unt aut nouē casus in qbus nō valet licz
 interneniat sacramētū metu extortū. p̄ in
 matrimonijs que debent eē libera in p'ra
 bendo. c. x. de spon. cā locū. 2. in p'missione
 dotis eadem rōne. ff. de his que me. cā. si
 mulier. §. si dos. 3. in alienatioe rei ecclesia
 stice. c. x. de re. ec. nō alic. si q's p'sbyterozuz.
 4. in iurisdictione progāda. ff. de indi. l. ij.
 5. in voto. c. x. de voto. licet. 6. in au
 ctoritāte tutoris. ff. de aucto. 7 p'sensu tu.
 l. i. in fi. 7 vbi q's p metu facit testamētum
 ff. de test. l. q' testamēto i fi. 8. i sentētie plati
 onc. ii. q. 3. i iustū. 9. in pcuratoris p'stituti
 onc. ar. c. x. de p'cu. accedēs. Des hos cas'
 ponit hosti. ti. de his q' vi met'. c. fi. Et ber.
 c. x. de sup. c. abbas. Abbas ponit sex. Jo.
 vō tñ ponit q̄mōz q's etiā pōit ray. s. tres
 p'mos. 7 qntū. Rod. aut credit q' iuramē
 tū in casu p' 7 2. 7 5. obligat lz ecclesia ad
 obseruationē nō cogat. **C**lerū iuramētū
 ab idolatra factū p idola sit obligatoriu
 R' fm ray. q' sic. si illud qd p'misit sit lic
 tū. cū enī infidelis iurauerit peccatū i mo
 do iurādū cōmisit. sed si illud seruat i hoc
 bene facit. 7 si nō suat p'ctū p'ctō addit.
 xpianus vō si nō pōt aliter fidē dicitis ei'
 adhibere 7 expedit ei ab illo cautionē h'fe
 licz ille peccet iurādo. iste tñ nō peccat reci
 piēdo. 7 exemplū hui' habetur de laban.
 Gen. 31. 7 de Abimelech. Gen. 21. si tñ abi
 melech p' eos suos iuravit sicut laban p
 eos sochoth. 22. q. i. mouet te. Ibi enī mo
 uet Aug' istas qōnes 7 soluit. Ad idē fa
 cit illud c. x. de iurciurā. si si talis infidelis
 p' tēi verū iuraret iuramēto facili' obuia
 ret licet magis peccaret. Ibis p'cordat tbo.
 2. 2. q. 98. arti. 4. c. 4. m. dicit tñ q' nō licet
 infidelē inducē ad iurandū p falsos eos
 Et idē dicit petr'. 3. dis. 39. q. 2. ar. 4. c. et
 am Inno. s. c. c. 7 si xpianus.

Equit videre octavo sez ex qbus
 reddatur iuramētū illicitū. Circa
 c 4

qđ nō. fm hosti. 7 gof. qđ illa ex quib⁹ in-
ramētū reddi illicitū his vñibus cōtinēt^r
Si iurādū illicitū discerne notando.
Quis. cui. qđ. per quod. ad qđ. cur. quō.
qñ. Quis. qđ. ex psona iurātis iudicat^r illi-
cū iuramētū. ut patet ex sup̄dictis in. 4.
ar. 5. debet etiā ibi eē iudiciū. Itē null⁹ reli-
giosus nel religiosa nel cleric⁹ in quacūq;
causa sine civili siue criminali cogi debz in-
ramētū calūnie p̄stare in p̄pria psona. sed
p̄st hoc alijs idoneis pcuratorib⁹ delega-
re si sue ecclie nouerint expedire. Uñ nul-
lus cleric⁹ nisi de licētia ep̄i. nec ep̄s nisi de
licētia pape iurare debet. e. x. de iura. calū. c.
i. hodie tñ quilibet cleric⁹ in p̄pria cā iura-
re debet in p̄pria psona. e. x. de iura. calū. ce.
tex. Ep̄us etiā hodie si vult pōt tractare
cām suā in psona p̄pria. 7 tūc iurabit de ca-
lūnia p̄tibus euāgelij sed nō tanget ea.
Similif i dicēdo testimonio iurat ep̄s sed
nō tāgit euāgelij. e. x. c. ti. cū in cā. 7 b. p̄p̄
reuerētia dignitatis. qñ tñ abiurat heresiz
nel scisma tāgit euāgelij alif nō. i. q. 7. qñ
ens cordis. Itē licet cleric⁹ in iuramēto
requirere debeat ep̄m sepe tñ hoc nō serua-
tur nec p̄pter hoc vitiat iudiciū. ut e. x. de
iura. calū. c. i. in glo. Nō est etiā necesse qđ
ep̄s i iuramēto requirat papā. ut ibi. c. cū
in causa. Cui. clericus eni cuiq; layco iura-
re nō debet sup̄ sancta dei euāgelia. zz. q. 5.
nullus. ideo nec testimonij dicit. ii. q. i. te-
stimonij. hoc intellige nisi de licētia p̄lati.
e. x. de iura. calū. c. i. Uel dic qđ nec iuramē-
tū fidelitatis extrahere debet redigēdo su-
am eccliam in fuitatē qđ si faciat sup̄ co-
pōt accusari. e. x. de accu. veniēs. qz nec p
sp̄ualib⁹ fieri debet homagiū alif simonia
cōmitti videt. e. x. de simo. ex diligēti. nisi
sit rō cui p̄mittit administratio. e. x. c. nul-
lus. imo nec bñ homagiū faciet licz faciat
fidelitatē. e. x. de re. iu. c. si. hoc intellige nisi
clericus teneat t̄palia a rege rōne quozuz
d̄ inferior. ut e. x. de maio. 7 obediē. solite.
Quid. nā rōne rei sup̄ qua iurat. iuramē-
tū est aliqñ illicitū. ut p̄z ex sup̄dictis. Nā
si super re turpi vel illicita vel iusta inter-
uenerit iuramētū nō valet. ar. e. x. de pac.
c. vlti. 7 sic nō valet iuramētū qđ in noto-
rijs seruet p̄ oia ordo iuris. qz possit con-
tingere qđ remaneret maleficia impuni-
ta. e. x. c. de iurciurā. ad n̄ am. 3. Nec valz
si vir iuret nō habitare cū vxore vel ecō-
uerfo. nisi vellēt ambo cōtinētiā p̄fiteri
e. x. c. ma nos. nec valet si fiat iuramētum

in detrimētū ecclie. e. x. c. sicut n̄ fis. Nec si
fiat in detrimētū nel diminutionē regni. ut
si rex in sua coronatiōe iuret nihil aliena-
re in p̄iudiciū regni. 7 postea faciat imode-
ratas alienatiōes in detrimētū regni non
oblāte iuramēto z^o cōtrario p̄. poterit qđ
est alienatū repetere. ut e. x. c. intellecto. qđ
quis qđ iurauit se facturū aliqđ quo secu-
to sal⁹ corpalis nel sp̄ualis adimat. ul' nō
facturū aliqđ sine quo vtraq; salus nl' al-
tera recuperari ul' p̄seruari nō possit. serua-
re. p̄hibet. 7 babes multa exēpla. zz. q. 4.
. 5. si. v. iuramētū itaq; multipl̄. 7 v. q. q. s.
ergo. bec hosti. Et p̄uēt cū co ber. e. x. c. si
vō. dicit tñ ibidē qđ hoc intelligit si directe
v̄gat in interitiū. qz si occasionalif seruan-
dū est. ut si qs gallicus iurat se moraturū
rome i augusto. occasione talis iuramenti
vita corpalis possit adimi si tūc rome mo-
rare. iuramētū tñ suare debet. Per quid
de hoc habitū ē sup̄. Ad quid. qz finis ad
quē tendit reddit illicitū sacramētum. ut
si quis iuret ut eligat. 8. q. 3. artaldus are-
latensis ep̄us. quia cuius finis bonus est
7 c. Cur. qz si causa turpis sit 7 iuramētū
illicitū est. ut si iuramus in aliquo delicto.
societatē 7 tale iuramētū ē deserēdū. e. x. de
pac. c. vlti. id cōiuratiōes 7 p̄spiratiōes re-
proban^r fm quosdā si sint occulte. qđ ta-
les sūt indistincte illicite. e. x. de sen. 7 re iud.
c. i. si vō publice 7 super licita re sūt licite. i.
q. 1. cōiuratiōes. si si sup̄ re illicita nō tene-
rēt. ii. q. i. si qđ cleric⁹. Jo. an. distinxit tñ
vtr̄ stant sup̄ re licita nel illicita. Quō. qz
ex modo iurādū eēsef illicitū. ut si v̄sit ali-
quis illoz triū comitū de qb⁹ ē sup̄ dictū.
Et nota qđ iuramētū temerariū 7 incō-
sulte caloze iracūdie factū nō ē fuādū. ut
d̄ de dauid qui iurauit nabal. zz. q. 4. qđ
dauid. nō eni pecco i frangēdo tale votū
sed peccauit. qđ temere vōni nel iurati. 33
q. 5. vna sola. Incaute etiā iurat qđ iurat
illud qđ nō credit eē peccatū cū sit. zz. q.
4. tribus. Quādo. tēp⁹ eni reddit iuramē-
tū illicitū. ut si iuret dieb⁹ dñicis nisi p̄ pa-
ce 7 alijs p̄ijs causis. ut e. x. de ferijs c. i. nel
in. xl. zz. q. 5. de creuit. hūic tñ iuri obuiat
cōtraria cōsuetudo hoc ab initio. Nam 7
si iuret talī tempore puto iuramentum
seruandum ut dictum ē. s. e. ti. ar. 3. q. vtr̄
liceat iurare per creaturas circa mediū
solutionis. Itē honestum ē ut iuramēta
fiant a ieiuniis. zz. q. 5. honestū.

Quædam nota dicitur h3 hosti. 7 ber
 ex. e. quæadmodum. q. iuramentum p
 missum h3 conditiones tacitas ut
 faciã hoc si maiori. i. pape placuerit. q. in
 oi iuramento pmissio auctoritas pape si
 ne superioris intelligit excepta. ut ex. e. ve
 niens. §. i. ad fi. de papa nõ e dubium qn ex
 causa possit remittere ul relaxare iurame
 tum ad tẽp. uel impetui. ex. e. si vo. vep
 ce imperatore etiã videt ar. ff. ad municip.
 imperatores. vbi pncipes gram fecerunt in
 risuradi cuidam qui iurauerat se nõ rece
 ptur honorẽ. Et in oi fidelitate impator
 spẽaliẽ debz excipi ut in cõsti. scudoz. im
 perialẽ in fi. h illud facit ptra. quia dat in
 telligẽ q nisi specialitẽ excipiat. exceptus
 nõ videtur. h. p hac via ei illud ex. e. re
 scrip. constitutus. Itẽ si vo placuerit si de
 cederit. z. q. z. beatus. §. i. Itẽ si res i co
 dem statu pmanerit. Itã si tibi sane mẽs.
 iurẽ gladiũ reddere qñcũqz pteres furia
 adueniẽte nõ debeo ipsũ tibi reddẽ. ne in
 terfacias te ul aliũ. z. q. z. ne quis. Itẽ si
 mihi fidem fnaueris. ex. e. p. c. uenit. z. ideo
 si mulier contra fidẽ sponsalium uel matri
 monij uenerit licẽ iurauerim eam tenẽ sp
 pro vxore uel duccẽ eam possim nõ obliã
 te iuramento uenire ptra. ex. e. quæadmo
 dum. Itẽ si iurẽ ad certũ tẽp. tibi pecuniã
 reddẽ spe numeratõis subaudiat si mihi
 pecuniã numeraueris. ut. c. ce non nu. p.
 indubitat. Itẽ si iurem ad certũ tẽpus ali
 quid soluere tibi subaudiat nisi iudex pci
 piat ptrarũ. ar. ex. e. cõsi. significauit. Itã
 ins superioris semper videt exceptũ ut ex.
 e. uenies. §. i. ad fi. 7 multoz. ius ca.
 no nicũ intelligit saluũ in iuramento. ex. e.
 ad nostrã. z. Itẽ si iurez tibi tanqz regi uel
 epõ te deposito obligatus non remaneo.
 Itẽ videt si iurẽ tibi tanqz epõ soluẽ pecu
 niã post depositionẽ non remaneo obliga
 tus qd credo uerũ si pecunia in utilitatez
 ecclie fuerit cõuersa. ex. e. elec. venerabi
 lem. in fi. 7. is. q. 6. alius. Itẽz si iurẽ stare
 mandatis tuis p offensa tibi ul tuis facta
 subaudiat nisi precipias qd imoderatũ. in
 iustum. illicitũ. im possibile. uel inhonestũ.
 qz in bi? nõ e parẽdũ. Unde nõ extẽdit
 tunc iuramentũ nisi ad ea ce quib? e cogita
 ti. uel ce quib? merito debuit cogitari. Uss
 si pcpias tale qd qd fm cõmunẽ psumptio
 nõ nõ iurassẽm si hoc sciuissẽm. nõ uideoz
 obligatus ut ex. e. uenies. 7. c. qnta vall.
 Non tũ sufficit q dicã non cogitauĩ q h

scipis mihi. quia si pena non excedit eni
 pam teneor fuare. si aut excedit redigetur
 ad arbitriũ boni uiri. ut. ff. p socio. si socie
 tatẽ. bec. Inno. 7 hosti. ex. e. quãto. h con
 tra. ex. e. quæadmodũ. §. illud aut. nisi ge
 neralitẽ iurauerit. Sed itellige illud ce co
 q nõ iurassẽm in spẽali ut. ex. e. referip. se
 des. ul illud qñ apparet q in hoc nõ intel
 lexit iurã. als cõcordaret iuri cõmuni ex
 psumptione. ut ex. e. qnta uallis. 7. c. uenies
 Itẽ si facultas se obrulerit. als nõ imputa
 bitur. ut ex. e. querelã. nõcitas g uel ipossi
 bilitas excusat hoicem. id nõ videt uerã
 se q ex cã cõcessa desit iuramentũ. ut ex.
 ce furtis. si qz p nõcitatẽ. h si uoluntarie uer
 nitẽ ptra tũc imputabit. ex. e. p. si. c. z. ve
 rum cum psumat soluẽdo q iurauit da
 re ad certũ tẽp. reddẽ. cõsulo ei ut ante
 diẽ uenies corã iudice cedat bonis. ut ex.
 ce solu. odoard. ¶ Quid si qz iurauit te
 nere obstagia. nec habet in loco qd come
 dat ul vnde soluat. Rõdet hosti. q si nõ
 erat soluẽdo tpe obligationis tenet obla
 gia seruare. q. a videt ad hoc se obligasse
 vnde victũ manib? qrat uel hostiatim va
 dat. ar. ex. ce sen. ex. c. uoluntate. §. pãica
 tores. si aut soluẽdo erat 7 factus est non
 soluẽdo. aut potest medicare sine uerecũ
 dia. ut si sit uilis 7 abiectus. 7 sic idẽ ut p
 us. ar. dif. 93. diaconi. p. sic põt intelligi il
 lud ex. ce sen. ex. ca noscẽ. §. alios. ¶ Itũ e
 homo nobilis 7 in dignitate cõstitutus. 7 ta
 li est subueniẽdũ bñficio iuris ex. e. que
 relam. 7. c. breni. ar. ex. ce renũ. ad suppli
 cationẽ. Itẽ faciãz hoc si cõmode rotero
 ex. ce elec. qz ppter. Itẽz si iures mihi red
 dere uinũ uel bladũ subaudiat eiusdẽ boni
 tatis. nõ g uinũ nouũ p ueteri reddes. ff.
 ce vbo. obli. triticum. Itẽ si iurem tibi da
 re filiã meã uel sorozẽ in vxorẽ. dz sic in
 telligi. i. bona fide laborare ut habeas cã
 ex. ce spon. ex. l. f. s. z. Itẽ si iuro alicui sol
 uere pecuniã dicẽtia subaudiat nisi p euz
 fuero absolutus. vnde is em iuro me põt
 absoluerẽ uel terminũ plõngare. 7 hoc e
 expsum ex. e. c. i. Itẽ si iuro alicui fidelita
 tẽ uel q nõ sum ptra cũ. obligoz ad bec q
 nõ pcurẽ q vitam uel mẽbz. uel suã ter
 rã perdat. porro si offenderit me uel mihi
 primiozes uel ecclies meã. uel cõmuni
 tatẽ meã potero me 7 illos defendere. qz
 primiozes uideantur excepti ce ut ex. e. pe
 tit. o. in ter. 7 glo. Porro qd cõtineat i iu
 ramẽto fidelitatis. patet ex. e. ego. 7. z. q

s. de forma. hec hosti. Itē si iuramētū fua-
 ri nō possit sine interitu salutis etne. vel si
 sit p̄tra leges vel bonos mores fuari nō
 debet. ar. c. x. e. gntanallis. 7. e. ma. z. bern.
 c. x. e. quēadmodū. in glo. 7. sic patz. Item
 p̄positū vel p̄missū ul' iuramētū nō infrin-
 git qui illud in meli' cōmutat. c. x. e. puēt.
 z. sic etiā non d̄t r̄dicare qui ex causa iu-
 sta r̄serit iuramētū. c. x. de voto. licet. 7. c.
 scripture. 7. zz. q. 4. mulier. 7. c. puenit. in
 glo. Itē q̄n̄ plati vel canōici ul' potestates
 vel rectores ul' officiales locoꝝ ul' ciuita-
 tū iurāt statuta 7. p̄suetudines eccliaz vel
 locoꝝ vel ciuitatū scripta vel non scripta.
 bi' iuramenta sub tali generalitate p̄rita
 extēditur t̄m ad licita. 7. eccliaslice liber-
 tati nō p̄traria. li. 6. e. p̄tingit. vbi sic disti-
 guit Jo. an. s. q. aut iurat q̄s exp̄sse statu-
 ta illicita inboncha 7. impossibilia. s. de inf
 ul' de facto. aut generalit' iurat seruare cō-
 suetudines 7. statuta illicita 7. illa se obser-
 uatur in mente gerebat. 7. in huiusmodi
 duobus casib' coipso ē largo modo p̄iu-
 rus. c. x. e. sicut n̄ris. Aut nesciebat nec il-
 lud i mente gerebat. 7. tūc non peccauit 7.
 t̄m ad licita obligat. Item si liberta iura-
 uit nō nubē. itelligi debet de illiciti. nuptijs
 ff. de iurepa. adigere. §. si. 7. c. x. e. veniens.
 in glo. z. an. si. Itē q̄ iurat r̄sidentā facere
 in ecclia si p̄ negocio ecclie sit absens nō
 incurrit p̄iurū. c. x. de de nō r̄si. ex parte.
 z. imo etiā si p̄ negocio p̄prio sit absens nō
 est p̄iur'. c. x. e. p̄ntio. In hoc eni iuramē-
 to factū p̄p̄riū intelligit' exceptū. q̄a i ser-
 mone generali p̄sona loquēs intelligit' ex-
 cepta. s. de solu. inquisitio. 7. in dicto. c. ex
 parte. in glo. in fi.

Sequit' videre de decimo scz de qui
 busdā dubijs circa iuramētū. 7. h̄
 sūt plura. p̄ vtrū debitor teneatur
 p̄t' vim iuramētū q̄ se astrinxit solūc' debi-
 tū excoicatio. de hoc dic ut. 7. 7. li. vbi age-
 tur de excoicatione. ti. li. ar. 3. Quid si
 q̄s iuravit alicui q̄ si inuaret eū in spoliā-
 do alii partiret spolia secū. Nūqd tenet'
 fuare illud iuramētū. R̄ndet Jo. an. q̄ nō
 q̄a magis peccat cū socio partiēdo q̄s sibi
 toni retinēdo. q̄a alijs solūc' nō possumus
 q̄d alijs debemus. c. x. e. ca. re. Nec obstat
 illud. zz. q. 4. §. ecce. vbi d̄t q̄ graui' pec-
 cat si nō fuerit partit' cū socio. q̄a hoc d̄t
 referēdo ad erroneā cōsciam alicui' q̄ se
 teneri credit ex tali iuramēto. 7. iō si nō sa-
 tisfaciat p̄scie mortalit' peccat. hec Jo. i di

cto. §. Quid si femina coniugata dedit
 fidem adultero. B' mala est fide seruādo
 sibi. sed peior est nō fuādo. alibi cōcubēdo
 sed si castitatē p̄ingalē fuaret bene facerz
 nec tūc fide frangēt. ut p̄z in illo. §. ecce. 7.
 duob'. c. se. Quid si q̄s iuret se n̄ ferre
 tēstimonū cōtra aliquē. B' huiusmōi iu-
 ramētū ē temerariū 7. illicitū 7. nō astrin-
 git. vnde p̄ hoc non repellit' a tēstimonio.
 c. x. de tēsti. intimauit. Pone aliq̄s i mio-
 ribus cōstitū' iurat q̄ nō celebrabit mis-
 sam nisi pas fiat miles 7. postea fiat p̄iby-
 ter. 7. anteq̄ celebrat facit se fieri militem.
 Nūqd peccat. R̄ndet hosti. c. x. de spon. cō-
 missum. q̄ in hoc peccauit scz q̄ in sua p̄-
 motione iuramētū hoc tacuit. q̄a licz iura-
 mētū ab initio licitū fuerit. t̄m ex quo fuit i
 sacris illicitū esse cepit. t̄m ex eo q̄ p̄motus
 impleuit iuramētū nō accuso cū. ar. c. x. de
 spon. commissum. Quid si platus abiuret
 ius instituēdi vel aliud sile. R̄ndet bern.
 c. x. de insti. cū venissent. talis illo iure non
 debet vti. nec t̄m p̄pter hoc p̄ndicaf' digni-
 tati. q̄a tūc ecclia pot' vti illo iure. 7. sic
 pot' fuare iuramētū sine p̄ndicio ecclie
 7. sine iterita salutē etne. Quid de iudice
 q̄ scit accusatū ad penā capitis vel quācū-
 q̄ aliā corā se inuue' penitus a culpa que
 sibi imponit'. 7. tamē videt testes paratos
 ad iurādū falsum. nūquid recipit. aut si
 recepit iam. nūqd p̄ illos cōdēnabit sciēt'
 inoētē. B' iudicare p̄tinet ad iudicē scd̄z
 q̄ fugitur publica potestate. 7. iō informa-
 ri debet in iudicio. nō fm q̄ ipse nouit tan-
 q̄s p̄sona p̄nata sed fm illud q̄ inotescit
 sibi tanq̄s p̄sone publice. hoc aut innotescit
 sibi 7. in cōmuni 7. particulari. In coi-
 quidem p̄ leges publicas vel diuinas vel
 humanas contra quas nullas p̄bationes
 admittere debet in aliquo in particulari p̄
 instrumēta 7. testes 7. alia huiusmodi legi-
 tima documēta que magis sequi debet in
 indicādo q̄s illud q̄d ipse nouit ut p̄sona
 p̄nata. ex hoc t̄m inuari pot' ut diligēt'
 discutiat p̄bationes inductas ut possit ear-
 rum inuestigare defectū q̄ si non possit eas
 de iure repellere debet ut dictum est eas in
 indicādo sequi. Unde Aug' sup ps. In-
 dex bonus nihil ex arbitrio suo facit. sed
 fm leges 7. iura pronūciat. Unde fm Ri-
 car. quol. 3. q. 25. tenetur esse valde solici-
 tus fouere partes illam quā in p̄scia sua
 scit esse veram ne preat p̄pter defectus te-
 stium vel aduocatoꝝ vel cōbile parrocinii

nam. 7 si fuerit ad hoc tenetur ut contra eum
 fiant probationes ita efficaces in foro exte-
 riori qd non possit repelli. laborare debet ante
 sententiam diffinitivam p omnes vias si quas
 iuvenit licitas qd innocens conuictus liberetur
 Si vero nullam viam talem potest iuvenire causas
 alij si potest sine scandalo debet committere h3
 bugo. 7 ala. 7 ricar. ibidem. hoc etiam consulti-
 ray. Et si non potest credit ricar. ibidem. qd de-
 bet sibi allegata sententia que in foro ex-
 teriori indicantur valere. 7 hoc declarari
 potest p multa iura. ex. de offi. ordi. si sacer-
 dos. 7. c. nos in queq. 7 dnobus. c. se. 7. z.
 q. i. deus omnipotens. potest etiam hoc pbari per
 rationem. iudex enim magis tenetur esse solici-
 tus p salute boni communis qm p salute p-
 sone singularis. maxime cum ipse in qtu in-
 dex sit persona publica 7 p defensione boni
 communis statuat. Est etiam bonum commune
 sic nobilius bono singularis persone sibi qd
 trahi potest ex sententia pbi. p. et h. c. p. sed si
 iudex sententiar et p aliquo conuicto i iudi-
 cio que non ut persona priuata scit innocentem
 esse. licet hoc eum ad bonum illi. esset tamen
 ad malum conuicti. qd populus scandalizare
 tur 7 via innocentes opprimendi 7 noxios
 dimittendi aperiret. qm enim iniquus iudex per
 odium vel p manerem vellet innocentem punire.
 diceret qd in conscientia sua sciret eum reum esse
 7 qm alius ppter amorem pnatu vellet notum
 dimittere. diceret qd in conscientia sua
 sciret eum innocentem esse. 7 sic via malefaciendi
 iudicibus iniquis eum aperta. Alij tamen di-
 xerunt qd si iudex aliquem conuictum in iudicio
 in conscientia sua sciat esse innocentem. eam 7
 veritatem quam super hoc nouit debet ad
 superiorem remittere. 7 si superior nulli sit
 subiectus 7 sciat illum innocentem esse. debet
 eum absolueri. vel saltem siue sententiam
 ferat siue isti pceptat. alleuiabitur ei? psci-
 entia scdm Ray. Rod. vobis credit qd iudex
 eum quem nouit innocentem nullo modo de-
 bet ad mortem vel mutilationem condem-
 nare vel condemnandum exponere. etiam
 si superior ei pceptat. 7 si hoc faciat mor-
 taliter peccat. 7 potius debet omnia mala
 sustinere qm hoc facere. Sed etiam aliquos
 ptestari debet se habere conscientiam conde-
 nandi ipsum. quia scit eum innocentem. 7 hoc
 iudicibus certis ostendat ut communitas non
 scandalizetur. 7 sic euz absoluat a iudicio
 suo reliquens eis potestatem ut causa deferat
 ad superiorem si volunt siue agatur de perso-

na siue de rebus. Sed predicta sententia vide-
 tur esse contra allegata prima. quia si obli-
 garetur iudex inferior ut comes ad trans-
 ferenda sua iudicariam potestatem in superi-
 orem ut in regem. in casu illo posset sibi p
 iudicari in casibus illis. qd si ter vel quater
 hoc faceret rex dicere posset se esse in pos-
 sessione iudicandi 7 puniendi boves illi? coi-
 tatis. eius iudicio ptermisso. p. licet iudex
 qui non habet superiorem nisi deum non sit sub-
 ditus legibus quas ipse condidit. scdm ipsas
 tamen cum iudicare debet ne populum scandalizet.
 p. punire conuictum i iudicio non tamen est
 de lege positina sed etiam de lege diuina cui
 iudex quilibet est subiectus. Et ideo 2a opi-
 nione dimissa sine puidicio 7 assertioe te-
 meraria videtur standum sibi Ricar. quol. 3.
 q. 25. opinioni prime que multis iuribus
 est munita. Sed obijciunt quia super
 illud Ro. 14. omne quod non est ex fide
 peccatum est. dicit glo. illud quod est contra fi-
 dem. i. contra conscientiam ut credamus illud
 malum esse. peccatum est. 7 qd si iudex pce-
 dat i iudicio sibi iura non facit contra conscia
 sibi h3 conscientiam nisi habeat conscientiam erroneam
 Quid facient in casu predicto officiales
 7 executores qui sciunt testes falsum iura-
 re 7 tamen coguntur a iudice innocentes
 occidere vel alio modo punire. 7 scdm
 Ray. 7 rod. non debent obedire si pro cer-
 to hoc sciunt. Secus est si dubitant. quia
 tunc excusantur ppter obedientiam bonum
 li. q. 3. quid ergo. Scdm autem Ricar. vbi
 supra. 7 alex. an. 3. r. 1. c. de 5o pcepto. q. i.
 ar. 3. in fine. 7 h. de. 2. q. 64. ar. 6. c. 3.
 ministri iudicis condemnatis innocentes
 si sententia intolerabilem errorem vel in-
 iusticiam contineat. non debent obedire.
 alias excusantur carnifices qui occidunt
 martyres. si vero iniusticiam manifestam non
 contineat non peccant pceptum exequen-
 do. quia ipsi superioris sententiam discen-
 dere non habent nec ipsi innocentem inter-
 ficiunt. sed iudex cui ministerium prebet
 Quid agat qui iuravit alicui qd celabit
 homicidium quod ipse procurat. 7. 1. 1.
 h. ti. lxxv. ar. 3. q. 4. Quid de dno qd facit po-
 pulum vel famulum suum vel boves suos iurare
 qd ei dicet si quis viderit vel scierit vel audi-
 erit surripuisse aliquid de rebus suis vel dam-
 nificasse eum in aliquo. Respondet Rod.
 distinguens qd si ille cui est iuratum est tru-
 culentus 7 ferus probabiliter creditur.

ant super hoc merito suspectus habet ille
 q iuravit siue per alios probare possit siue
 nō illud quod ex talib⁹ vidit non tenetur
 reuelare nec p iuramento suare. quia illici-
 tum fuit quod iuravit. cuꝫ per consequēs
 ille q iuravit iurasset qd ei cooperaret i pec-
 cādo. nē si cōmitteret sup hoc discrimini
 vnde nō debuit ab initio hī iuramentū p-
 stare. s̄ pot⁹ oīa mala tolerare. Si autē ille
 cui iurati est. credat māsuctus ⁊ iustus
 ⁊ nō nisi rationabiliter pcessur⁹. diligue
 ga si res hī ⁊ quib⁹ iuravit exputate sint
 custodie iuratis. sine peccato iuramentū p-
 stare pōt ⁊ obfuare debet. Unī si ipse vide-
 rit furē asportātē res ei⁹ custodie cōmēda-
 tas. licz ipse sol⁹ videat pōt clamare ⁊ fu-
 rem manifestare. ⁊ post furē ire ne si i hoc
 negligēs fuerit teneat dānnū restituere.
 nec reputabit tal⁹ proditor criminis sic nec
 reputat q suā iuriā aut dānnū psequitur co-
 ram iudice licz qd intēdit nō possit pbare
 Si autē nō tenet ad custodiā illaz rez. tūc
 si p alios pbare possit q ipse ex talib⁹ scit
 dño reuelat. Si vō pbare nō pōt nō debz
 reuelare. ar. 2. q. 1. si peccauerit. ⁊. 2. q. 7.
 plerūq. nisi talibus psonis q pnt vdesse ⁊
 nō obesse. ar. 22. q. 5. hoc videt. Sed ⁊ si
 qd iuravit intēdit se obligare ad reuelan-
 dū occulta que pbare nō possit. nō fuit li-
 citū iuramentū nec obligatoriu. s̄ talis iurā-
 do peccat. **Q**uid ex duobus hītib⁹
 cōmē mēsurā quā exferre cōsueverūt vē-
 ditorib⁹ bladi. ⁊ inde mercedē accipe. qui
 iurauerūt q ex cetero nō portaret eā. ⁊ ex
 hoc multū dānnificati sūt. qā vēditores bla-
 di ex hac occasiōe sibi ex mēsurā aliā pui-
 verūt nūqd ptra tale iuramentū venire pnt
 Rñdet ro. qd hoc nō pnt auctoritate p-
 pūa nisi ad tāntū inopiā venerint q nulla
 tenus haberēt vnde als viuerēt. etiam ex
 elemosynis. Eps tū sine tāta nēcitate possz
 hī iuramentū in meli⁹ cōmutare cuꝫ nulli
 sit vtile ⁊ aliquib⁹ sit dānosū. Nūqd vno
 eoz pērate pōt alter cōtra iuramentū ve-
 nire. Rñdet ro. qd si alī pdictoz iuravit
 ul iurare intēdit sub cōditiōe. s̄ qd nō por-
 taret hī mēsurā si alter nō portaret. tūc al-
 tero iuramentū nō suante. nec iste tenet ser-
 uare. si autē absolute iuravit. in omnē cō-
 tū suare tenet quicquid alī faciat. Si vō
 nesciat quō iuraverit vel qd intēderit. di-
 stingue. qd si enolumentū mēsure sit ipsis
 duob⁹ cōc a quociqz illoz pteret. vno
 pērate nihilomin⁹ alter suare tenet iura-

mentū cū nullū ex hoc ei fiat pjudiciū. Si
 autē soli⁹ portatis mēsurā sit enolumentū
 est benigne interpretādū qd fide nō suati. si
 tem se suatur nō pmissit cū suo dāno ⁊ al-
 terius lucro. vnde nō tenet suare altero
 nō seruāte. Dostī. etiā ⁊ Inno. ⁊ ber. c. 7. e.
 puenit. ⁊ dicit qd si duo aliqd sibi iucem
 iurent. vno illoꝝ nō seruāte alī suare nō
 tenet. c. 7. e. sicut. 3. in fi. ⁊ hoc nisi illud p-
 missum sit ad rei honorem. 33. q. 5. q. 20.
Eito q multitudo aliq iuret se facturā
 aliqd ul nō facturā. nūqd duob⁹ vel trib⁹
 ptraueniētib⁹ pnt reliq ptrauenire. Rñz
 ro. si simplr ⁊ absolute ⁊ i omnē cōtū
 sit iurati quilibet tenet suare qd iuravit
 quicquid faciāt alij. si autē sub cōditiōe vel
 ob cām sit iurati. null⁹ tenet nisi exilite
 cōditiōe ul cā pnt quā ē iurati. ar. 22. q.
 4. non solū. c. 7. de condi. appo. verū. ⁊ c. 7.
 de iureiur. an. puenit. ⁊. ⁊ hoc intellige vbi
 tota obligatio ponebat in cōtū cōditiōis
 qz seꝫ iurās nō intēdebat se obligare nisi
 exite ul veniēte cōditiōe. als si intēdebat
 se obligare nō tñ ppter illā cōditiōe. s̄ eti-
 am ppter aliā causam tenetur implere licz
 nō extet cōditiō illa. ut si quis iuret ad san-
 ctum Jacobū ire ut frēm suū videat ⁊ pe-
 cata sua redimat lz sciat frēm suū decessit
 se. nihilomin⁹ tenet ppter aliā cām. Et idē
 intellige quicqz qd iurat ex duob⁹ ul plu-
 rib⁹ cōditiōib⁹ ul causis ⁊ nihilomin⁹ intē-
 dit se obligare qualibz caz extante. Et B
 intellige suādū fore in foro ecclie nō i fo-
 ro pnie. vbi iudicat de intēdiōe. **Q**uid si
 qlibet ex illa multitudine iuravit aliqd se
 facturū ul nō facturū si alij suarēt nūqd
 duob⁹ ul trib⁹ illō nō suātib⁹ poterūt alij
 ptrauenire. Rñdz ro. qd i foro penitētia
 li recurrēdū est ad intēdiōe iurantiū. ⁊
 fm eam erit indicādū seꝫ quomō sit intel-
 ligēda cōditiō illa. seꝫ si alij fuerūt vtrū seꝫ
 si omnes alij fuerūt ul aliqui. **Q**uid si nesci-
 atur vtrū illa cōditiō intellecta fuerit de
 omnibus ul tñ de aliquibus. nē si dubite-
 tur vtrū sit iuramentū sub cōditiōe vel
 simpliciter. Rñdet ro. qd si iuramentum
 spectet vtrū ad cōmodum iuratiū ⁊ medi-
 etas multitudinis vel maior pars non
 seruet iuramentum ceteri non tenentur.
 quā iam non extat cōditiō sub qua est
 iuratum. qā quod facit medietas aut ma-
 ior pars. facere dicitur vniuersitas. Si au-
 tem medietas vel maior pars adhuc ser-
 uet. ⁊ hoc vergat in dānnū seruantiū

7 lucra nō seruantiū benigne interpretādū est q̄ aliquib⁹ nō seruātib⁹. alij nō tenent seruare sicut dictū ē sup̄ in casu de mēsurā cōmuni. q̄a nō est verisile q̄ aliq̄s iurātū unū voluerit cōditionē suā facē deteriorēz 7 alioz meliozē. Si autē fuātes iuramētū ex hoc nullū incōmodū patiātur. nō ē tūc eis cōtrauenire. s̄ tēnticē plāto ut cogat vel iurātes sibi iuicē iuramētū remittere uel nō fuātes seruare. Si autē qd̄ ē iurātū spectet ad rei cultū uel pietatē uel religionē. aut si tale qd̄ sit iurātū qd̄ sine iuramēto teneret facere oēs tenentur etiāz si alij nō fuēt. Si autē dubitet̄ vtz iurātū sit simpliciter 7 absolute uel sub cōditione. Aut si nesciā de quot alijs intelligat̄ cōditionē illā sez si alij seruaret̄. teneri debz certū 7 dimittī incertū. 7 interpretādū est q̄ iurātes sūt obligati p̄ hī iuramētū nisi maior pars iurātū trāsgressa fuerit illud. tūc enī quasi iam cōditio nō existit.

Sequit̄ videre de vndecimo sez de dispensatiōe 7 relaxatiōe siue absolutiōe iuramētū. Circa qd̄ sciendū q̄ p̄ bern. c. x. c. quāto. papa pōt quēlibet absoluē a iuramēto ex iusta cā. puta p̄pter intolerabile scādālū. ul̄ si progētur in multos malū exemplū. clāue tū discretiōnis p̄cedente. hui⁹ s̄ntē fuit tan. is. q. 6. auctoritatē. vbi plen⁹ de hoc. dicit etiā ber. c. x. c. p̄tino. q̄ declaratiō siue interpretatiō iuramenti p̄tinet ad papā siue dubit̄ et̄ de ipso qualiter sit seruādū. c. x. c. quāto. siue dubitet̄ vtrū sit licitū uel illicitū. c. x. c. venerabilē. Ros. autē dicit q̄ nō tūc papa sed etiā ep̄us iuramēta licita sicut 7 vota pōt i meli⁹ cōmutare. maxie cū iuraf̄ qd̄ nulli ē vtile 7 alicui ē damnosū ut si q̄s iuret q̄ nō loquat̄ martino ul̄ nō comedat cū eo. uel nō intrabit domū ei⁹. uel nō recipiet aliquid ab eo. uel nō fuiet ei nisi iurauerit hoc ut vitet occasiōz peccādi quā solet incurrere quis ex familiaritate alicuius p̄sonē. Nec obstat illud c. x. c. elec. venerabilē. vbi d̄r q̄ si iuramētū fuerit illicitū papa cōsuli debuit eo q̄ ad papam p̄tinet̄ cōcernere an iuramētū illud fuerit licitū uel illicitū. q̄a loq̄tur de regno alemānie qd̄ q̄bz coipso impator̄ debet eē qd̄ si ne approbatiōe pape nō debet fieri. 7 forte circa magnas p̄sonas 7 ardua negocia p̄pter scādālū. solus papa pōt interponē p̄tē suā in talib⁹ iuramētis. 7 forte etiāz in iuramēto vniuersitatis p̄pter scādālū nō

pōt ep̄us dispensare uel in aliud cōmutare licet hoc possit in iuramēto p̄sonē p̄zimate. Potest etiā dici q̄ q̄i iuramētū est dubiū uel licitū solus papa pōt ipsū relaxare siue aliqua cōmutatiōe. q̄a eius auctoritas excepta videt̄. ep̄us vō 7 si nō possit a iuramēto simpli⁹ absoluere. pōt tū i meli⁹ cōmutare. nec hoc ē p̄tra iuramētū venire. uel ipsū infringē. c. x. c. iurētū. puenit. ij. bec ros. Inno. autē 7 hosti. c. x. c. debitorēs dicit q̄ ep̄us in iuramētis dispensat si sine dolo metu ul̄ vi extorta. is. q. 6. c. i. 7. z. c. x. c. cū p̄tingat. imo etiā ep̄s potest quicq̄ causa in iuramētis licite factis uel p̄stis dispensare. is. q. 6. nos sanctorū. 7. c. iuratos. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 9. c. 3. m. vō circa hoc distinguit. q̄ illud qd̄ p̄mittitur sub iuramēto aut ē manifestū peccatū. 7 tunc nullo modo seruari debet. Aut ē boni maioris ipeiditū ut cū q̄s iurat se nō iurātū religionē. 7 tūc licet seruare 7 non seruare 7 in his duob⁹ casibus nō indiget dispensatione. Aut est dubiū vtz sit licitū uel illicitū. p̄ficiū uel necessariū. simpliciter ul̄ in casu. 7 in hoc quilibet ep̄us pōt dispensare. Aut ē manifeste licitū 7 vtile. 7 tūc videt̄ h̄re locū dispensatiōis ul̄ cōmutatiōis si aliqd̄ melius faciendū occurrat ad cōmunē vtilitātē qd̄ maxie punere videt̄ ad p̄tātē pape qui curā h̄z vniuersalis ecclie. q̄a etiāz ad papaz p̄tinet in oib⁹ generalit̄ que spectat ad dispensationē rez ecclie. sicut etiā ad vniūquēq̄ p̄tinz irritare iuramētū a suis s̄bditis factū circa ea q̄ subdūc̄ ei⁹ p̄tātē. sic pōt pater irritare iuramētū puellē 7 vir vrozis ut d̄r Numeri. 30. sicut dicit̄. j. c. voto. **P**one q̄ aliq̄s iuramento teneat̄ aliqd̄ facere 7 p̄tat̄ dilatiōē uel absolutiōē. 7 obtineat ab eo cui tenet̄. q̄ritur vtrū sit ex toto absolut⁹ a iuramēto. 7 videtur q̄ non. q̄a deo reddēdū ē iuramētū. c. x. c. debitorēs. B. s̄m ray. si iuramētū in fauore dei fiat ut per illō hō se obligare deo intēdat non pōt absolui ab hoīe nisi p̄ cōmutationē in melius sic infra dicit̄. de votis. Si tu dices q̄ ille nō intēdit se obligare deo si tūc hoī. R̄ndet Ros. q̄ nihilomin⁹ ab hoīe nō pōt absolui ex quo iurat se facturū aliqd̄ in fauore dei. sic si iurasset tibi q̄ dare ticio. io. sol. in fauore ei⁹ non posses mihi remittē hī iuramētū. Si autē tale iuramētū sit facturū in fauorem hominis. 7 ille spōte absoluerit. postea nō tenet̄

7 idē ē de dilatiōe solutiōis faciēde si iura
tū fuerit q̄ fiat circa diē. c̄x̄ de sp̄o. p̄terea
i. **Q**uidā cū iurat vniuersitas aliqua
sine cū iurāt aliq̄ se facturos aliqd̄ remit
tere p̄t sibi iuicē iuramētum b̄i. R̄idet
ray. 7 rosb. q̄ si tale iuramētū p̄tineat ad
rei fauorē uel cultū uel religionē uel pieta
tē sibi remittere nō p̄t. ut si duo iurent q̄
ultra mare deo militare ibūt. uel q̄ religi
onē intrabūt. uel q̄ dicēt duo uel tria psal
teria p̄ iuicē. uel si aliqui mechanicū iurāt
q̄ de suo lucro certā portionē dabit i ali
quos pios vsus. Si t̄n aliqui iurēt q̄ vl
tra mare simul ibūt remittere sibi p̄t q̄ si
mul nō eāt. sed nō p̄t remittere sibi quin
vadāt. Quādo autē iuramētū respicit tpa
le cōmodū. distingue. qz si sine iuramēto
facere tenēt qd̄ iurāt: sibi remittē nō p̄t.
qa p̄pter salutē aiay. videt sic iurāt. ut si
carnifices iurēt q̄ carnes infectas uel coz
ruptas p̄ sanis nō vēdēt. Aut mercato
res q̄ nō sopbilitabūt merces suas. nec
p̄pter t̄mū carius vēdāt. Si autē non te
nēt suare qd̄ iurāt. nisi qz iurāt tūc disti
gue q̄ si obseruātia iuramētū spectet t̄n ad
cōmodū uel icōmodū iurātū. 7 iurēt de dā
do siue faciēdo aliq̄ alteri ab altero p̄t re
mittere sibi. ut si quis iuret aliq̄ q̄ faciat ali
quā opam sibi 7 alius ei iuret q̄ merce
tem ei reddet. uel q̄i focij iurāt de coican
dis sibi iuicēz oib̄ suis lucris. Si autē nō
iurēt sup̄ aliquo faciēdo uel nō faciēdo
sibi iuicem. s̄ als iurant se aliqd̄ facturos
nō p̄t remittere sibi ut in casa posito sup̄
de h̄ntib̄ cōmūne mensurā. uel cū iurant
duo focij q̄ si negociabūt tali ul̄ t̄li mer
catōe. uel q̄ nō ibūt ad nūdinās tales. Si
vō iuramētū respiciat cōmodū uel incom
modū alienū. distingue. qa si obseruatio
iuramētū respiciat cōmodū alienū nō p̄t
remittere sibi. ut si aurifabri iurēt q̄ non
vendēt opa sua nisi de materia sic uel sic
purgata. Si autē obseruatio iuramenti sit
d̄ānosa alijs nō est obligatoriū. ut si iurēt
futores q̄ nihil faciēt in nocte de ope artf.
sue. uel certis tēporib̄ anni. p̄pter rarita
tem cari vēdāt opa sua. uel q̄i cines ali
cuius ciuitat̄ vineas habētes iurāt q̄ nō
p̄mittāt vinū allatū aliāde vēdi in territo
rio suo q̄sd̄iu vinū illi⁹ territorij inuenietur
venale p̄ p̄cio tali. Licet autē b̄i⁹ iuramēta
nō obligēt. qz illicitū ē qd̄ iurat cū sit pe
catū etiā sine iuramento talia aut facē uel
seruare corrupta intētiōe. n̄ p̄pter reucre

tiā sacramētū 7 scādaluꝝ alioꝝ nō expedit
q̄ b̄i⁹ iuramēta sibi remittant auctoritate
pp̄ia uel veniāt cōtra ea. sed auctoritate
ep̄i sūt reuocanda uel potius non tenuisse
renūciāda 7 penitētia de ipsis ē ip̄onenda.

De periurio ti. 19.

Postea p̄siderādū est de piurio
7 p̄mo de eius multiplici acce
ptiōe 7 q̄le p̄ctū ei⁹ sit veniale
uel mortale. 2. de granitate pec
cati ei⁹ p̄ cōpationē ad quedā alia pecca
ta. 3. de q̄busdā dubijs circa materiā istā
4. de eius pena. **C**irca p̄mū sciēdū q̄ p̄
iuriū fm̄ gōf. 7 hosti. ti. de iurcirā. d̄ q̄
dupl̄. s̄. falsa iuratio. iuramenti trāsgres
sio. idiscreta iuratio. 7 mendaciū firmatū
iuramēto. p̄ mō piuriū. s̄. put ē falsa iura
tio p̄t cē triplicē. aut qz est falsitas ex p̄
te iurati t̄n. ut cū qz iurat falsū qd̄ credit
ē vep̄. Aut ex parte iurātis t̄n ut cū qz
iurat verū qd̄ credit cē falsū. Aut ex pte
vtriusq̄. ut cū qz iurat cē verū qd̄ ē falsū
7 credit cē falsū. Et in his duobus modis
vltimis ē mēdaciū firmatū iuramēto qd̄
est q̄rtū mēdū p̄ue distinctiōis. Un̄ falsa
iuratio p̄t ē p̄mū mēdū p̄ue distinctiōis
erit solū q̄i falsitas ē t̄n ex parte iurati. p̄
mō falsa iuratio fm̄ gōf. 7 hosti. 7 bern.
c̄x̄ de iurcirā. t̄na. i. si ignorāf fiat. 7 ba
bita omni diligētia nullū p̄ctū iducit. 22.
q. 2. hoies. nō adhibita vō oī diligētia est
p̄ctū veniale. dif. 32. §. verū. in fi. Ray. vō
dicit q̄ b̄i⁹ falsa iuratio si sit adhibita dili
gentia debita: est veniale. si vō pueniat ex
ignorātia iuris uel facti crassa 7 supina.
est mortale. 22. q. v. qui piurat. 2. vō 7 3.
mō iuratio falsa si fiat iocose uel simula
tozie fm̄ gōf. ē peccatū veniale. 22. q. 2. q̄
ait. 7. c. vlti. Scdm̄ vō tho. vbi sup̄. c. 2. m.
px. 7 ray. est peccatū mortale p̄pter reuerē
tiam dei. Si autem fiat seriose ē peccatū
mortale fm̄ gōf. 7 tho. 2. 2. q. 98. ar. 3. c.
22. q. 2. hoies. Sed circa hūc modū vlti
mū ricar. 3. dif. 39. q. 3. ar. 2. c. distinguit sic
scz q̄ ille q̄ iurat aut deliberat de dicto cō
firmādo 7 de iuramento per quod est cō
firmandū. 7 periurat solēniter in presen
tia iudicis. 7 sic periurans non tantū mor
taliter peccat. sed etiam si pzo tali periurio
feratur sententia diffinitiuā cōtra eū i cā
accusatiōis ē infamis. vl. q. i. infames. Aut
deliberat de dicto cōfirmādo 7 iuramēto

nō tamen solēniē piurat. 7 sic etiā intrans
 mortalit̄ peccat cui exp̄sse faciat cōtra rei
 p̄ceptū. L. i. i. 19. nō iurabis in noīe meo
 Aut deliberat de dicto s̄ nō de iuramento
 7 sic pōt p̄tingē q̄ homo piuret sine mor-
 tali pctō. n̄ ē ad min⁹ veniale graue. Aut
 de neutro deliberat. s̄ totū p̄fert ex surre-
 ptioe. 7 sic piurās peccat ē venialis. min⁹
 n̄ q̄s i casu p̄cedēt. s̄ ricar. ibidē. 7 cōdēt
 cū eo boni. 3. dis. 39. q. 1. ar. 3. c. cōcordat eti-
 ā satis t̄bo. vbi sup̄. c. 3. m. Alteri⁹ addit Ricar.
 vbi sup̄. q̄ illud qd̄ ex surreptioe p̄ce-
 dit nō ē p̄fecte volūtariū. ad hoc aut̄ q̄ q̄s
 mortalit̄ peccet regit̄ q̄ peccatū suū sit
 plene volūtariū directe vel interpretatiue.
 qd̄ dico p̄pter illū q̄ cū deliberare possit 7
 deliberare cōcēnit. si ex tali cōceptū ex sur-
 reptioe piurat: videt̄ multis q̄ nō excuse-
 tur a mortali. secus ē si omittit deliberare
 ex negligētia. Per iurū vō 2. mō dictū. s̄.
 quod est transgressio iuramenti. si sit trans-
 gressio iuramenti illiciti sic est peccatum
 in iurādo s̄ nō in contraveniēdo. qn̄ eti-
 am nullo mō ē seruādū. 22. q. 4. c. 1. 7. 7. 3.
 Si vō sit transgressio iuramenti liciti ē mor-
 tale pctū. 6. q. 1. q. 1. q. 1. Per iurū aut̄ 3.
 mō scz̄ fm̄ q̄ ē iuratio indiscreta. ē scdm̄
 gōf. peccatū veniale. dis. 25. §. criminis. in fi.
 Bern. vō c̄x̄ de iurē iurā. tua. i. distinguit
 q̄ si fiat ex deliberatiōe est pctū mortale
 c̄x̄. s̄ sicut ex l̄ris. Si vō iocose vel incau-
 te est veniale. dis. 25. §. alias ea vemi. 7 sa-
 tis cōcordant cū bern. Boni. 3. dis. 39. q. 1.
 ar. 3. c. Ricar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. 3. m. T̄bo.
 vbi s̄. c. 3. m. 7 ray. Ad h̄ nō s̄z̄ boni vbi
 s̄. ar. 2. o. q̄ piurū ē malū nō t̄n̄ in se s̄ ē
 s̄z̄ se ita q̄ nullo pōt fieri bñ. Rōb̄ 2. du-
 plex. vna q̄ piurū plerūq̄ claudit in se
 mēdaciū qd̄ ē fm̄ se malū. 2. aut̄ rō est ge-
 neralis. q̄ oīs piurās sūme v̄itati cōtume-
 liā facit dū eā ad c̄ cōfirmationē induē.
 ad qd̄ nō deberet assumi. 7 iō q̄ nō reor-
 dinat boīem t̄n̄ ad pximū. s̄ etiā ad deū
 inde est q̄ semp̄ est malū. Sed nūqd̄ si
 q̄s piuret necessitate cōpulsus excusabit̄
 a pctō. Rō q̄ ē necessitas nature 7 necitas
 coactiois. Necessitas nāe nō habz̄ legem
 de cōse. dis. 1. sicut. 7 c̄x̄ de cōsue. quāto. vñ
 7 a t̄to 7 a toto pōt excusare. c̄x̄. e. quere-
 lam. Necessitas vō coactiois nō excusat
 a toto in his q̄ fm̄ se sunt mala. s̄ excusat
 soluz̄ a t̄to. q̄ volūtas sufficiēt cogi non
 potest. c̄x̄ de his q̄ vi. sacris. 7 p̄terea. q̄a
 piurū est fm̄ se malū quātūcūq̄ q̄s ad il-

lud cogat: nō oīo excusat. s̄ boni. ibidē. o.
 7 cōuenit cū eo Boni. nāso. Petrus autē
 distinguit. 3. dis. 39. q. 1. ar. 3. c. q̄ duplex ē
 coactio. s̄ absoluta q̄ excusat a toto. 7 cō-
 ditionata q̄ excusat a t̄to. Prima cadit ī
 corpe nō ī aīa. iō actus oīno corpales p̄sit
 p̄ coactionē excusari totalit̄ a peccato. 2.
 cadere pōt etiā ī aīa. iō act⁹ aīe vel solius
 vel mediāte instrumēto corporeo excusa-
 ri p̄sit a t̄to nō a toto. 7 bi⁹ act⁹ sūt mēda-
 ciū 7 piurū. 7 iō p̄ coactionē p̄sit excusari
 a t̄to nō a toto. Et p̄cor. guil. nāso. 7 gōf.
 in sū. ti. de his q̄ vi. p̄bat̄ p̄mū mēbz̄ p̄di-
 cte distinctiois. 32. q. 5. quasi p̄ totum. 2.
 mēbz̄ c̄x̄ de his q̄ vi. sacris. Ad aut̄ di-
 citur c̄x̄ de iurē iurā. v̄ez̄. q̄ illi q̄ venerunt
 cōtra inramētū vi vel metu p̄stutū p̄ vita
 7 reb⁹ seruādis nō sūt p̄pter hoc puniēdi
 tanq̄s p̄ crimie mortali. hoc iō d̄ fm̄ Ricar.
 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. 3. m. 7 T̄bo. 2. 2.
 q. 3. c. 1. m. nō q̄ nō peccet mortalit̄. s̄ quia
 sūt puniēdi pena mīori. q̄a ut d̄ in gio. ibi
 metus attenuat culpā. ut d̄ i. c. sacris. vel
 etiā fm̄ Ricar. vbi sup̄. c. 2. m. illud intelli-
 gitur in indicio fori.

Circa 2. m̄ querūt plura. s̄. v̄ez̄ piurū
 sit maius pctū q̄ homicidiū.
 Rō quidā dicūt q̄ sic p̄ eo q̄ per
 iurū est cōtra rōnis ordinē directe 7 im-
 mediate respiciētē dē. Et homicidiū ē cō-
 tra rōnis ordinē directe 7 imediate respi-
 ciētē pximū. 7 p̄ eo q̄ piurū ē cōtra p̄ce-
 ptū p̄me tabule. homicidiū vō ē cōtra p̄ce-
 ptū 2. tabule. Sed p̄tra ista ē q̄ eisdem
 rōnib⁹ p̄cludi posset q̄ graui⁹ est in d̄nica
 facere op⁹ seruilē q̄s homicidiū. Ideo alij
 dicūt ut Ricar. 3. dis. 39. q. 4. ar. 1. c. q̄ gra-
 uius peccatū ē homicidiū q̄ piurū. q̄ tā-
 to pctū ē graui⁹ quāto p̄trariat̄ directe
 maiori v̄tuti 7 actui digniori. s̄ piurū est
 directe 7 imediate p̄tra actū v̄tatis patrie
 ut patet ex sup̄iorib⁹. homicidiū autē ē dire-
 cte 7 imediate p̄tra charitatē rōne act⁹ se
 cūdarij qui est pximū diligē. Certū ē aut̄
 q̄ nobilior virt⁹ ē charitas q̄s patria. Ho-
 bilior etiā est actus pximū ex charita-
 te diligere q̄s verum ex legitima causa iu-
 rare. graui⁹ ē peccatum est homicidiū q̄s
 piurū. Utrū piurū sit maius peccatū
 q̄s adulteriū. R̄s̄det ricar. vbi s̄. ar. 2. c. q̄
 sic. q̄ tāto pctū ē graui⁹ quāto corrupit
 ordinem digniorē si eque p̄fecte corrupit
 ip̄sū. sicut ordo minus dign⁹ corrupit per
 aliud pctū. certū est autem q̄ ille ordo est

dignior q̄ debet eē hoīs ad vñ immediate
7 directe q̄s ille qui debet eē ad primum
7 ad vñ p̄rio mediāte. Prim⁹ aut̄ ordo
corūp̄it p̄ p̄riū. 2⁹ corūp̄it p̄ adulterū
nec ordo secūd⁹ corūp̄it p̄fectū p̄ adulte
riū q̄s p̄m⁹ p̄ periuriū. Adulterū enī non
est p̄p̄inqui⁹ marie iurie q̄ possit eē cōtra
vñ imo cōuerso. p̄riū enī ē p̄p̄inquus
blasphemie q̄ ē vñ ex ei⁹ odio q̄s adul
riū hōicidīo. ¶ Utz p̄riū sit mai⁹ p̄ctū
q̄s furtū. B⁹ p̄z ex dictis q̄ sic. cū p̄riū
sit maius p̄ctū q̄s adulterū q̄s est maius
q̄s furtum.

Circa 3^m q̄d ē de quibusdā dubijs
q̄rit̄ plura. s. vtz necitas excalet
in iuramēto p̄missio a p̄urio.
vbi gr̄a. debitor iurauit q̄ in certo termino
solueret. s. impedit⁹ solue nō pōt. B⁹ scōm
Ray. si tūc q̄ iurabat credebat q̄ solue
ret nō possit. uel credebat q̄ possit. s. fatie
credebat. ga eām credēdū nō habebat. tūc
in vtroq̄ casu peccauit. ga in p̄mo veri
tas in cōscia veerat. in 2° iudicium. Si vō
credebat ab initio q̄ solue possit. 7 p̄babi
lit̄ q̄ntū ad h̄ nō peccauit. 7 si postea pos
se suū fecit 7 in termino solue nō potuit nō
est p̄pter hoc p̄ur⁹ ex hac cā. 7 multo ma
gis excusat̄ si pecuniā ipe debito misit. sed
pecunia casu in via perditā fuerit. e. x. de iu
re iurā. querelā. Si tū elapso termino solue
possit 7 nō solueret. peccaret. lapsus enim
termini nō sustulit obligationē iuramēti. e. x.
de dolo 7 cōtu. cū dilecti. ¶ Pone q̄ vni
uersitas alicui⁹ ciuitatis uel collegij obli
gauerit se iuramēto ad aliqd. mortui sūt
iurātes. querit̄ vtrū successores sint p̄u
ri si trāsgrediant̄. videt̄ q̄ sic. qz oēs obli
gatiōes ātecessoz trāseūt ad successores
e. x. de solu. c. i. 7 e. x. de vsur. ma. Itē idē po
pulus ē hodie q̄ fuit cētū annis retro. 7 q̄
i. ceni. q̄. B⁹ non sūt p̄uri. obligatio enī iu
ramēti p̄sonalis ē ex parte iurāns. vñ nō
trāsit ad successores q̄stuz ad p̄icnū p̄u
riū tenet̄ tū adimplē. ar. e. x. c. veritatis. 7
p̄ iura sup̄dicta. Sed ex parte ei⁹ enī iura
tur trāsgredit̄ p̄sonā. vñ si q̄s p̄stet iura
mēti fidelitatis p̄lato 7 successorib⁹ eius.
ñ tenet̄ illud p̄stari successorī eius licz sit
successori obligat⁹ ad fidelitātē. sicut ante
cessori hoc fallit in liberto q̄ d̄z infra an
nū facē p̄fessionē patrono nono. iz. q. z.
sepe fit. hec Anno. 7 Ber. super. c. veritat̄.
¶ Pone aliquis iurauit se seruatur̄ sta
tuta in ecclia sua edita. postea fit ibi statu

tutū nomī q̄d ipse p̄mittit p̄ idē iuramen
tū se seruatur̄. 7 illud postea frangit.
est ne p̄urus. B⁹ licet trāsgredi nō debe
at q̄d p̄mittit. nō tū tenet̄ ad illi⁹ observa
tionē ex debito p̄stati iuramēti. e. x. c. derte⁹
q̄ iurauit. 7 ex hoc patz s̄m bern. ibidē. q̄
iuramētū nō extēdit nisi tū ad ea de q̄b⁹
cogitatu 7 dictū fuit 7 nō ad ea que post
ea accidit. ar. e. x. c. ad n̄ am. hoc aut̄ intel
ligas sane q̄n scz de statuti. p̄teritis factuz
fuit iuramētū. alioqn si intēdebat de statu
tis tā p̄teritis q̄s futuris. tenet̄ ad illud et
am si nullā postea fecit p̄missionē dum tū
sit licitū statuti. ¶ Quid de illo q̄ cōpuls⁹
a dño sciēt̄ p̄iurat. B⁹ q̄ ambo sūt p̄u
ri. 7 mortalit̄ peccat̄ oīs ga p̄cepit miles
uel seru⁹. ga plus dñm tpalē q̄s vñ ul' ani
mā dilexit. zz. q. 5. q. cōpulsus. ¶ Quid d̄
illo q̄ p̄nocat ad iurādū cū quē sciēt̄ ul' p̄
babilit̄ credit falsū iuraturū uel exigit uel
recipit ab eo sacramētū veritati cōtrariū
7 sciēt̄. B⁹ s̄m Ricar. 3. dif. 39. q. 3. ar. 3. c.
7 bon. 3. dif. 39. q. z. ar. 3. c. 7 bo. 2. 2. q.
98. ar. 4. c. inducēs aliū ad iurādū. aut h̄
facit p̄sona publica 7 ut p̄sona publica. 7
s̄m ordinē iuris. 7 sic non peccat. licet eū
falsū iuraturū credat. qz facit illud ad q̄d
ex officio tenet̄. vñ nō tā d̄z dici illum ad
iurādū cogere q̄s pars aduersa q̄ petit h̄
a iudice. Aut facit hoc p̄sona p̄nata uel
ē p̄sona publica nō tū h̄ fac ut p̄sona pu
blica. uel etiaz hoc facit ut p̄sona publica
tū p̄tra ordinē iur̄ 7 sic grauit̄ peccat. ar.
zz. q. 5. ille q̄. ¶ Quid si audiat aliq̄s aliū
iurare falsū 7 ipse scit 7 tacet. nūqd peccat
videt̄ q̄ sic. ga d̄f. Leuit. 5. aia q̄ audicēt
vocē iurātis falsum testisq̄ fuerit. q̄ aut
ipse vidit aut cōsciens ē. nisi idicauerit. por
tabit iniquitatē suā. p̄. nō caret scrupulo
societatis occulte q̄ manifesto facinore de
sinit obuiare. 86. dif. faciētis. Econtrario
videtur q̄ peccet manifestādo. Itā q̄ cri
men occultū pandit nō errozes corrigi s̄
prodit ut dicit Aug⁹. z. q. 1. si peccauerit.
p̄. si prodierit cū p̄niet̄ forte ille in corpe
uel occidet̄ a iudice. uel etiā a parētibus
illius contra quē volebat peccare. ul' ipse
met proditor de facili poterit mortis p̄icn
lū icurrere. B⁹ Aug⁹. hāc q̄stionē dicit eē
valde difficilē 7 p̄plexā. tū sic soluit eā. s.
q̄ ex q̄ moyses i p̄dca auēte leui. nō exp̄ssit
cui h̄ eēt idicādū sufficē isti ut se soluat. ab
hoc peccati vinculo si indiet talibus qui
magis possent prodesse q̄s obesse periuro

sine eis corrigendo sine te u p eo placando
 ut sūt sacerdotes nel bonelli 7 discreti pa
 rētes. 7 ad hāc denunciatiōz faciēdā talib⁹
 psonis tenet q̄libet fm oēs q̄ viderit ali
 quē vicinū p̄cipitō. i. petō p̄mittēdo. 22. q̄
 5 hoc videt. s. ad denunciādū crimē iā cō
 missū dicit fere oēs doc. q̄ tenet plati ex
 p̄cepto. Alij vō nō tenent nisi ex cōsilio. 7
 itelligas platos large tā ecclīasticos q̄ se
 culares etiā patrēfamilias circa familias
 suā. 23. q̄. 4. duo ista. 7. c. q̄. 5. non putes. 7
 est ar. 23. q̄. 4. c. i. Hugo vō dicit indistincte
 oib⁹ eē p̄ceptū a dño vbi ait. si peccaverit
 in te frat̄ tu⁹ 7c. Sed ad hoc pot̄ dici q̄ ibi
 loq̄bat̄ dñs petro. p̄ q̄ p̄z q̄ plati tñ da
 bat p̄ceptū. optimus ar. dis. 26. de de. opi.
 Hugo. ē nimis rigida. vñ p̄ma magi. placet
 scdm Ray.

Circa 4^m. s. de pena piurij sciēdam
 q̄ p̄ crimine piurij imponit̄ p̄na
 septē annoz. 6. q̄. i. q̄cūq̄. ga bec
 penitētia. p̄ q̄libet mortali imponit̄. 33. q̄. 2
 hoc ipsū. nī inspectis modis piurij 7 q̄lita
 te 7 ceteris circūstātijs nel magis uel mi
 nus ē aspera p̄na imponēda. ut habet. j.
 li. 5. ti. de canonib⁹ p̄nalib⁹ hoc est i iudi
 cio aic. s. i iudicio corpoz si accusat̄ erimi
 nali cā cōvincit̄ degradabit̄. dis. 25. §. cri
 minis. 7 ē infamis nec ad testimoniū ad
 mittit̄. quāntūcūq̄ p̄nam egerit. ut eē de
 testi. testimonij. 7. 6. q̄. i. infames. ex quo
 cui semel ē p̄batū cōtra eū piurij etiam i
 modū exceptiōis expellit̄ i alio iudicio. 7
 patit̄ hāc penā ordinarīā. q̄z h̄ crimē nimis
 frequētabat̄. 22. q̄. vlti. 7 q̄z ipsū crimē. tā
 git falsū testimoniū. eē de testi. sicut nobis
 hoc intellige de eo q̄ sciēt̄ dicit̄ aut ponē
 do falsū. p̄ vero vel ecōtra. nel vītate ce
 lando. eē de crimine falsi. c. i. uel veniendo
 p̄tra illō qd̄ iuramēto firmavit nisi excu
 set eū aliq̄ de cōditiōib⁹ tacitis sibi ānecis
 de q̄bus habitū ē sup̄. 7 hoc q̄si iuramētū
 fuit hēctū nel hūādū. si aut̄ fuit temerariū
 aut fuit simplex aut colligatū. si simplex i
 foro iudiciali fm gof. p̄nat̄ beneficio. eē. c.
 tua. i. §. ceterū. sed in foro p̄nali imponit̄
 p̄na tñ vñ^o anni. 22. q̄. 4. sacramēto. Ut
 dic fm hosti. q̄ nō p̄uat̄ in p̄ casu nisi q̄si
 p̄ inq̄sitiōē de piurio p̄stat. eē. c. querelā.
 vbi vō piurij ē simplex 7 temerariū non
 p̄nat̄ nec infamis efficit̄. iōq̄ nō repellit̄
 a testimoniū. ut eē de testi. intimavit. nec a p̄
 monēdo. eē. c. de iure iurā. sē nī s. s. piur⁹
 supior eū sit infamis nō pot̄. p̄moueri. eē

de excess. pla. inter dilectos. 7c. 7 repellitur
 ab obtinēdo. 7 habz locū bec pena: vbi de
 ric⁹ duo cōtraria cōiuravit eū piurij tūc
 vitari nō possit. eē. c. querelā. Et ē hoc cri
 men magis p̄miēdū in epis q̄ i inferiori
 bus. ut eē. c. cū quidā. R. i. Si vō iuramē
 tū temerariū sit colligatū ut i cōiurationi
 bus nel cōspirationib⁹ illicitis. si clerici nī
 monachi cōmiserint sūt degradādi. si layci
 excoicādi. 7 sūt infames fm cano. ii. q̄. i.
 cōspirationū. 7. c. cōiurationū. nec admit
 tūt̄ in testimoniū. eē de simo. p̄ tuas. nisi
 agat̄ de gnālī statu ecclīe vbi qd̄ intro
 gēt̄. 7 si dicat̄ cōtra eū cōtra quē cōspira
 verūt̄ dūmodo p̄ alios legitime p̄probet̄.
 snia valet. s. 7 p̄tra alios cor. testimonijs
 stat. eē de re indi. c. i. 2. 7. 7. Sed 7 ad vte
 gēdū cōspirationē admittit̄ 7 cogit̄ vbi
 alij testes deficiūt. eē de testi. cogē. c. vlti. ne
 tāntū maleficiū remaneat impunitū. Cōsti
 tutio vō feudozū p̄nit̄ singulos tales in
 vna libra anri ut in lib. feu. de pace in. fir.
 ser. l. hac edictali. §. concuiculas. Sed
 fm legē ātiquā p̄ p̄one qualitate ad fur
 cā tollit̄ aut behtjs subyciūt̄. aut i insulā
 deportant̄. ff. de penis. l. si qs̄ aliqd̄. 7. l. aut
 facta. R. i. Qui etiā tales recipiūt̄ vel re
 fendūt̄ cōtra dē insionē penā grauissimā
 patiūt̄. l. de seditiosis. l. i. 7. z. Utz tñ p̄
 iurus sit infamis. diversi diuersimode di
 xerūt̄. Alzon enī dixit q̄ piur⁹ i iuramēto
 de p̄sti nel de p̄terito nō ē infamis. nec i iu
 ramēto de futuro nisi veniat cōtra duo. s.
 p̄tra iuramētū 7 pactionē. Ray. vō dicit
 q̄ piur⁹ in iuramēto assertorio nō ē infā
 mis. s. in p̄missorio sic. h̄is aut̄ reprobati.
 gof. 7 hosti. dixerūt̄ q̄ piur⁹ ē infamis si
 ue de p̄terito nel p̄sti si sciēt̄ 7 prudēt̄ s̄
 iuramēto falsū asserat. siue iuramētū spō
 te factū de dādo nel faciēdo volēs frāgat
 6. q̄. i. infames. talis. n. mortalit̄ peccat. ḡ ē
 infamis infamia canonica. 6. q̄. i. illi qui.
 Itē piurij ē crimē. eē. c. q̄rdā. ḡ ē famo
 sū. dis. 25. §. nūc aut̄. v. in eplā vō. Nec ob
 stat illud. eē de oz. cog. cū dilectus. in fi. q̄z
 testes quoz testimoniū reprobāt̄ int̄ infā
 mes haberi non debent. ut dicit̄ ibi. verū
 ē infamia legali que generalit̄ non. n. ipō
 facto s̄ p̄ sentētiā irrogat̄. sec⁹ est de cano
 nica. vel dicēdum q̄ testimoniū 7 testiū re
 probatur. nec ex hoc solo de piurio p̄uin
 cū. ut si negocio apta nō p̄ferat̄ uel cām
 sui testimoniij manifestā nō faciāt. uel per
 plures cōtrariū p̄batur. bec hosti. 7 gof.

Ad hoc nota qd licz deus nō faciat differētiā inter loquelam simplicē 7 loq̄lā iurā tam ut habetur. 22. q. 5. iuramēti. ecclesia nō facit. quia mēdar simplex nō patit pēnā quo ad infamā 7 repulſam a testimo nio 7 a p̄motiōe sicut mēdar iuratus. 7 h̄ itellige ex q̄ ē de crimie emendat. ut e. x. de testi. testimoniū. mior etiā pena ei impone tur. qa minor est ibi cōtēpt. bec hosti.

De voto ti. 20.

Consequēt cōsiderādū ē de vo to. 7 p̄ de fine. p̄p̄t quez dī fieri. 2. de forma p̄m quā o. 3. fieri. 3. de quib. rebz fieri. 4. qd est vo tū. 5. de sp̄b. 7 differētijs voti. 6. qd pōt vouē. 7. de voti obligatiōe. 8. de castib. in qb. pōt a voto recedi. 9. de voti utilitate. 10. de voti cōmutatiōe. 11. de disp̄latiōe. 12. de p̄dicatiōe crucis. ¶ Circa p̄mū q̄rūt plura. s. vtrū teneat votū de re bona factū p̄pter malū finē. B. q. nō. 7 h̄ p. 3. Hā ma gis exp̄dēs votū a suo fine q̄ a sua mā. qz p̄m p̄m 2. metha. finis est cā cāp. Sed votū factū de mā mala p̄p̄t finē bonū non tenet ut. j. on. def. g. multomagis nō tenz vo tū de mā bona factū p̄p̄t finē malū. Un̄ tūc votū vouēs s̄nif peccat. puta si qs vouēt se ieiunaturū si occiderit suū iūmici. h̄ Ri car. 4. dif. 38. q. 1. arti. i. c. ¶ Utrū teneat vo tū de re bona factū tñ p̄p̄t t̄pale bonū. pu ta si qs p̄p̄t corpis sanitate recipiendā vo neat se facturū aliq̄d bonum. B. si vouēs bonū illud nō assequat nō tenet. Hā i ta li voto implicat h̄ cōditio. s. si illud asse quat. 7 votū cōditōiale nō tenz nō exite cōditōe ut. j. on. def. Sed obijci. qa vo tū de reb. o. a factū p̄p̄t finē malū n̄ tenet ut dictū ē. s. bo. t̄pale ē boni sp̄ual. finis ma lus. qz finis indebit. g. 7 c. B. min. bonū nō ē maioris boni finis p̄ se. nec debet nec indebit. qz nūq̄s ē finis ei. ex intētiōe illi. q. p̄ncipalr̄ instituit ordinē i boīs. Hō tñ seq̄t qd si statuat eius finis ex mala inten tione vouētis qd ē ipsū cō finē ei. p̄ accūs qd vere possit dici cō manifestū. h̄ Ricar. vbi s. arti. 2. o. ¶ Utrū qs vouē possit ali qd p̄p̄t finē indifferētē. B. q. sic sumēdo indifferēs respectu adeptiōis vite etne. ut cū qs vouet aliqd p̄p̄t aliq̄d bonū t̄pale qd h̄re nō est vtili. ei ad vitā etnā q̄s co carē. sumēdo vo indifferēs p̄ respectū ad volūtatē vouētis null. aliqd vouē pōt p̄

pter finē indifferētē. impossibile est enī qd aliqs itēdat se obligare ad aliqd p̄ p̄secu tiōe alic. rei ad e. a. de p̄d. 3. ut n̄ adeptiōz volūtas idēnt se h̄z. h̄ Ricar. vbi s. ar. 3. o. ¶ Utrū vidē de 2. s. forma voti. Et circa h̄ q̄rūt plura. s. vtrū de for. voti sit qd fiat vo. B. q. sic. e. x. e. magne. s. i. Hā hō i voto obligat se ad fa ciēdū aliq̄d bonū. nulli autē aliq. a. vo pōt hō de iure se obligare totū. qz sibi soli. ¶ ne nit de iure p̄tās sup boiem totū. 7 null. pōt recipe de iure obligatiōē nisi cōueniat ei de iure p̄tās in illā rē. 7 iō soli vo pōt fieri votū p̄p̄t loquēdo de voto. qz tñ sal. totū us boīs multū. p̄mouet p̄ orōnes scōnz 7 illud aliq. mō possum. licz nō plene. qd ip̄trare valem. iō sancti. aliq. mō p̄uenit p̄tās sup boiem totū. 7 iō pōt fieri eis ali q. mō votū nō tñ h̄ns plene rōnē voti. bec Ricar. 4. dif. 38. q. 2. arti. i. c. ¶ Utrū de for ma voti sit qd fiat ex deliberatiōe. B. q. voti dī a volēdo. Un̄ sic i nobis ē duplex velle. s. pleni qd ē deliberatiū. 7 semiple nū qd est velle ex surreptiōe. sic ē duplex votū. qd dā h̄ns pleni rōnē voti. qd dā nō h̄ns pleni rōnē voti. de rōnē p̄mī est qd sit factū ex deliberatiōe. nō autē de rōnē secan di. tale enī pōt fieri ex surreptiōe. 7 qz nō h̄z pleni rōnē voti. iō nō obligat de necēio s. de cōgruo tñ. e. x. e. veniētis. 7 e. x. de re gula. ad n̄ am. 7 iō venire p̄tra tale votū etiā p̄p̄t auctoritate nō ē p̄mī mortale. ut. j. o. def. Hec intelligas p̄ p̄dicta qd acc. volēdi volūtatē cū deliberatiōe sit de esse tia voti sumēdo votū p̄ obligatiōe a ma net postq̄s trāsit actus ille. s. qd de essentia voti sic accepti ē qd sit factū p̄ talē actū. il le tñ acc. cōueniēt dī voti s̄m aliā ei. s. s̄ gnificationem. h̄ Ricar. vbi supra ar. g. e. ¶ Quid g. de votis mulierū q̄ faciūt i par tu vel in infirmitatib. uel āgustijs suis ul. suoz. aut etiā q̄ viri faciunt moti. ex aliq. angustia uel turbatione. nūqd ea seruare tenentur. B. s̄m Rod. si habuerūt intētiō nē obligādi se deo cogitātes de cā q̄ mone bat eos ad vouēdū. s. infirmitate uel picu lo. 7 de fine. s. de cuasiōe piculi p̄p̄t qd eni tādū vouebāt tenēda sūt l̄z ex tribulatiōe uel turbatiōe emissa sint. in x̄ illud ps. red dā tibi vota mea q̄ dī. la. m. 7 lo. est os. m. in tribula. mea. ar. 17. q. 4. sunt qui opes. Hec sūt h̄i vota sine deliberatiōe ex quo vouētes sūt i sana mēte. Hē credo de iur ramētis q̄ nō v̄gūt i v̄teriorē exitū.

Equit' vidē de 3. s. de quib' votū fieri pōt. Et circa hoc q̄ritur plu ra. s. vtrū votū fieri possit de re in utilli ad salutē. R. fm Ricar. 4. dif. 38. q. 3. arti. i. c. q. sic d' facto. multi enī fatui q̄ q̄s vouēt nō tñ in utilia s' etiā nocua ad sa lute. de iure vō nō pōt votum fieri nec de malo culpe. q̄a deus respicit obligationem oblatā sibi cōtra seipsū. Unī Iſido. 7. ha betur. 22. q. 4. in malis pmissis rescinde fide. 7. i turpi voto muta decretū. nec de re in utilli ad salutē sub rōne qua ē indifferēs. q̄a de rōne obligatiōis q̄ nō est ad rei bo nozē. nec ē utilis ad offerētis salutē: nō cu rat. 7. iō talis obligatio nō tenet ipso iure. Et dicit sub rōne qua est indifns. q̄a si sit tale indifns qd p aliquā circūstātiā p cō parationē ad vouētē sit cōferēs ad salutē sic de illo pōt fieri votū licz rōne generis sit indifns. Si obijciat de pepte q̄ ppe vo tā filiā suā interfecit Iudic. ii. 7. m. hōeb. ii. numerat int' eos q̄ p fidē vicerunt re gna. Dicēdo q̄ ipse i vouēdo fuit incaut' 7. in reddēdo votū impi'. s' de illa impietate te penituit. 7. iō sanctis annumeratus fuit h Ricar. ibidē. c. i. Utz votū fieri possit de oi bono vtili ad salutē. R. fm Ricar. vbi sup. arti. 2. Votū aliud est cōe. aliud singulare siue votū aliud ē necitatis. aliud voluntatis. Cōmune ē qd oēs in baptismo faciūt cū diabolo 7. pompis eius renūcia re pmittūt. 7. tale fit de eis q̄ sūt necessaria ad salutē. ibi tñ dūminute iueniē rō voti. q̄a votū ppe ē qd voluntarium 7. respectū pncipij a quo pcedit. 7. respectu ei' qd vo uet. Singulare ē cū aliq̄s pmittit se spon te factuz aliq̄d bonū ad qd als nō tenet. lz teneat post votū. 7. tale votū fieri nō po test de bono necessario ad salutē. De bis duob' votis dī. 17. q. i. c. i. sūt qdā que nō vouētes debem' qdā q̄ nō vouētes nō de bem'. s' postq̄ ea deo pmissimus necio deo reddē cōstringimur. Ad hoc nō fm tho. 2. 2. q. 88. ar. 2. c. 3. m. q̄ maceratio ppij corpis. puta p vigiliās 7. ieiunia nō ē deo accepta nisi inq̄sū ē op' vtutis qd qdem est iustū fit cū debita discretiōe ut. s. cu piscētia refrenet. 7. nō nimis grauef. 7. s' b tali tenore pfit bi' sub voto cadere ppe qd dī Ro. 12. rōnabile obsequiū vestri. s' q̄a in his q̄ p̄tinet ad seipsū hō refacili fallit in iudiciādo. talia vota cōueniēt' fm arbi triū in p̄ioris sūt seruāda uel p̄mittēda. ita tñ q̄ si ex obſuatiōe talis voti magnū

7. maius grauiamē sentiret 7. facultas ad supiozē recurrēdi nō adesset: hō tale vo tū seruare nō d̄z. Itē vota bi' stulta ut de nō pectinādo caput i sabbato. 7. bi' sūt po ti' exridēda q̄s seruāda. hec tho. ibidē. Erunt vidē de 4. s. qd ē votū. Et circa h' q̄rit' plura. s. vtrū votū sit actus latric siue religiōis. R. fm tho. 2. 2. q. 88. arti. 5. c. sicut dictū ē sup. oē opus vtutis ad religiōne siue ad latricā p̄tinet p modū imperij fm q̄ ad rei reue rētiā ordinat' qd ē p̄pū' finis latric. ordia re aut alios act' i suū finē p̄tinet ad vtutē impantē: nō ad vtutes impatas. 7. iō ipsa ordinatio actū cuiuscūq̄ vtutis i finitū rei ē p̄pū' act' latric. manifestū ē aut ex p̄ dictis q̄ votū ē qdā pmissio facta deo. p missio vō nihil aliud ē q̄ ordinatio qdāz eius qd pmittit i eū cui pmittit. vñ votūz est ordinatio qdā eoz q̄ q̄s vouēt i diuuz cultū uel obsequiū. 7. sic p̄z q̄ vouēt ē p̄pū' us act' latric. Quid ē votū fm diffinitio nē. R. fm Ricar. 4. dif. 38. q. 3. ar. 2. c. 2. m. ex p̄dicti de voto pōt colligi tal' diffini' vo ti. Votū ē ppositū sup erogātis boni pmissio deo facta ppe bonū finē ex deliberatiōe firmata. superogantis boni dī ad dīam voti qd ē de bono necessario ad salutē i q̄ voto nō plene iueniē rō voti. ppositū. i. rei pposite deo facta dī ad dīam pmissiōis hoi facte q̄ nō hz rōnē voti p̄pue dicit. p pter bonū finē dī ad excludēdū vota fca ppe finē malū. q̄ lz sint de re bona non tñ p̄pue loquēdo sūt vota ex deliberatiōe fir mata. dī ad dīam votoz q̄ fuit ex surre ptiōe in qb' nō iueniē plene rō voti ut. s. dictū ē. Aliq̄ aut sup addūt. intētiōne obli gādī se ad iplēdū pmissū. dicētes ex nuda pmissiōe etiā ex deliberatiōe facta nō ob ligari pmitterem. sola. n. deliberatio nō fir mat pmissiōne. P̄dicta aut diffinitio ē cois' voto tā publico q̄s p̄uato. siue p voce sensibile exp̄sso. siue p locutiōne interiorē tñ. Illa aut diffinitio. votū ē cōceptio me liozis ppositi animi deliberatiōe firmata. ē diffinitio voti taciti qd fit deo p locutiōne interiorē tñ. Diffinitio vō voti quā pōit mag' s̄maz li. 4. dif. 38. s. votū ē testifica tio qdā pmissiōis spōtaneē q̄ deo 7. de bis q̄ sūt de fieri d̄z. cōuenit voto p sensibile locutiōne exp̄sso siue solēni siue p̄uato. h Ricar. ibidē. Ad h' nō q̄ votūz p metum emissū p patiētā 7. p̄serātiam sequētis t̄pis sit validū. c. x. q. de. vo. infirmate.

Equitur videre de qnto. s. de speci-
ebus et differentiis voti. Circa quod
sciendum quod votum aliud est necessita-
tis. aliud voluntatis que patet ex dictis su-
pra. arti. 5. q. vtrū votum fieri possit de oi-
bono vtili ad salutem. Votum vero voluntatis
coiter solet diuidi in votum simplex et in vo-
tum solenne. Votum simplex est quod simpliciter et si-
ne aliqua solennitate emittitur. Votum vero solle-
ne est secundum Ricardum. cui certa notificatio vel
expressio de iure vel de consuetudine intro-
ducta adhibetur. puta in voto terre sancte
solennitas adhibetur per susceptionem crucis. nisi
secundum Goffredum et Hostium. solum votum continentie solenni-
zatur. Potest etiam secundum Ricardum. 4. dist. 38. q. 7.
arti. 3. c. dici quod non tamen votum continentie est et vo-
tum religionis. et per quosdam votum continentie et votum
obie. et est votum paupertatis solennizatum. quia vo-
tum religionis includit vota predicta. Sole-
nitas autem de qua loquitur Ricardus. est potius quedam
publicatio quam proprie dicta solennizatio. huius
autem finis est. Ricardus. 2. q. 88. arti. 7. c. 2. q. 2.
non particularibus actibus sine operibus assum-
ptioni noui status solet solennitas adhiberi.
et tunc cum quis de nouo fit miles vel coenobit.
et ideo cuiusque votum non congruit nisi tamen
voto quo se totaliter dei seruitio subicit.
quod quidem votum quasi vniuersale multa
opera particularia comprehendit. hec Ricardus. ibi
venit. Unde sciendum quod secundum Ricardum. vbi. s. ppe
loquendo dicitur est in votum publicum et solle-
ne. quia quilibet votum coram multis et in publi-
co factum potest dici publicum. sed non quilibet ta-
le potest dici solenne. non enim dicitur votum solenne nisi
si quod habet in se aliquid annexum ut in publi-
cum debeat venire. et per quod vovens ponitur
in alterius hominis potestate et tale est votum in sa-
cristi ordinis susceptione per quem suscipiens con-
stituitur minister ecclesie ad seruandum deo pu-
blice et ponitur aliter quam ante sub episcopi potesta-
te. Unde tale votum est solenne etiam si predictum
etiam ordinem ab episcopo suscipiet in secreto. Pro-
fessio etiam in religione facta in eius manu
quod potest eam recipere habet aliquid annexum in se
quo debet in publicum venire. Unde talis
professio solennizatur votum etiam si in eius manu
fieret qui potest eam recipere in secreto. quia ta-
lem oportet singulariter vitam dimittere et in
claustrum cum alijs sui ordinis conuersari. et ad
hoc potest per statum cogi. quare autem tale
votum dirimat matrimonium iam contractum
dicitur. l. 1. §. 8. tit. 16. q. 1. Ex premissis autem
dicitur Ricardus. vbi. s. videtur aliter posse diuidi

votum quam diuisum sit superius. s. hoc modo.
Votum aliud est secretum ut illud quod est vo-
uenti et deo notum. Aliud publicum ut illud
quod est coram aliquibus alijs personis factum si-
ne notificatione. Et publicum votum aliud est non
solenne. ut illud quod est qualitercumque alijs per-
sonis notificatum. aliud solenne ut illud quod
habet in se aliquid annexum ut in publicum de-
beat venire et per quod vovens ponitur in alte-
rius potestate ut dictum est. s. Ricardus. vbi
supra. Vel potest dici quod votum solenne est cui
solennitas expressa in iure adhibetur. Sub vo-
to autem simplici secundum quod iura loquuntur de eo
intelligo comprehendere votum secretum. et votum
publicum non solenne. Item votum aliud purum
et absolutum ut cum simpliciter emittitur. aliud
conditionale ut quod conditio apponitur. puta
cum dicitur vovens sciunare si deus presiterit mi-
hi filium. s. Ricardus. Sed per quod habet votum so-
lennizari. s. super hoc dicitur Ricardus. vbi supra. scri-
psit quibus ad premissa omittis dicitur est secundum
Hostium. in summa sua tit. q. ele. vel vo. maf. con-
tra. po. circa fi. et secundum Ricardum. vbi supra. ut per
ex supradictis. et etiam secundum Ricardum. 2. q. 88. ar.
7. c. 1. p. q. votum solennizatum tamen duobus sup-
dictis modis. Uno modo per sacri ordinis sus-
ceptionem. ut patet. dist. 29. diaconi. Alio
modo per professionem et de regulis. statum.
7. 27. q. 1. ut lex continentie. et hoc curia tenet
ut Hostium. dicit. et hoc est expressum l. 6. c. qd
votum. et hoc intelligitur de professione facta
tacite vel expresse alicui de religionibus ap-
probatis per aplicam sedes. Est enim professio
duplex. vna vera et expressa ut quod vobis
expresse. ut. 20. q. 1. vidua. et est de coner.
coniu. dicitur. Alia est tacita et prescripta. et hec
inducitur secundum Hostium. ex mora temporis. puta quia
per annum stetit sine reclamacione. et de regula-
laribus ad aplicam. vel per euidentia signa.
puta quia quod intrat renunciat seculo facit te-
stamentum ac si mori deberet. et transfert omnia
bona sua in heredes et legatarios. et in pi-
as causas et mutat habitum. vel habitum sus-
cipiendo renunciat euidenter seculo et beneficio
illi? secretalis. et de regulis. statum. et illi?
non solum. vel absolute assumit habitum profes-
sorum. vel si non est distinctus habitus. professio-
rum ab habitu nouitiorum ad minus legit et ca-
tat et facit omnia sicut professus est de regula.
vidua. 7. c. statum. 7. c. consulti. 7. c. portu-
cti. 7. 27. q. 1. vidua. et dicit Hostium. quod si aliquid
predictorum interueniat debet inde fieri scri-
ptura publica ne negari valeat. 27. q. 1. oes
femine. in qua prescribitur se velle religiose

vinere. 27. q. i. vidua. fm Tan. 7 ber. Ex
 pdictis habetur qd voti solēnizat etiā per
 habitū p̄fessionē tanq̄ p̄ sum
 ptā p̄fessionē. c. 7. de regula. ex parte. 7. c. 7. q.
 de. uel vo. insinuate. 7. hoc ē vtz fm gof.
 7. hosti. qm̄ voti p̄cedit habitū p̄fessionē
 Si vō habitū p̄fessionē p̄cedit voti nō so
 lēnizatur. c. 7. q. de. uel vo. cōsultu. 7. sic vō
 bet intelligi illud c. 7. de regula. ex pte. Sic
 etiā debet intelligi qd habitū nō facit mo
 nachū. c. 7. de regula. p̄rectu. i. missōe ad
 qdōnē in tex. Uel pōt etiā dici s̄z hosti. qd h̄
 itelligit vō habitū p̄batōis. qz debet esse
 dīffrēna iter h̄m̄ p̄batōis 7. p̄fessionis
 ut in. c. statim. in fi. Sed Ray. nōt qd ha
 bitus extra monasteriū assūptus nō idu
 cit p̄fessionē p̄sūptā s̄ tñ simplex votū. 7.
 sic intellexit ceterales illas cōsulti 7. p̄
 rectū. Si vō qd habitū suscipiat in domo
 pp̄ria: 7. votū emittat i manu publice p̄fo
 ne videt votū solēnizasse. 7. sepat m̄rimo
 niū postea cōtractū. sic intellexit illud c. 7.
 qui de. uel vo. insinuate. 7. hoc p̄ter p̄f
 sionē quā fecit: nō p̄ter habitū susceptum
 aliq̄n cōtradicerent p̄ma iura. s̄ magis
 placet ipsi hosti. dicitū gof. Hūc vō qd post
 14. annū religionis habitū assūperit si il
 lū p̄ annū gestauerit extāc religionē assū
 ptam p̄sumit vere fuisse p̄fessus: vbi p̄
 fessoz 7. nouitioz habitus ē dīstinctus. se
 cus est vō illo qui ante cōpletū annū. i. 4.
 assūpsisset. dīstinctus aut habitū intelligitur
 esse sine sint dīffrēnes vestes sine benedicā
 tur qm̄ p̄fessibz cōcedūt. sine aliqd aliud
 fiat p̄ qd habitū nouitioz a p̄fessoz ha
 bitu dīstinguat. hec oīa li. 6. de regula. is
 q. puta fm Jo. an. quia dat a certis p̄fo
 nis vel certis dieb⁹ uel formis. nūc aut li.
 7. de regula. cos q. dī qd cū qd cōstituit in
 discretōis etate nouitioz habitū i aliqua
 religiōe p̄ annū portauerit hoc ipso religi
 onē illā cōcernim⁹ eē p̄fessū nisi h̄m̄ habi
 tus i colore scissura ul' forma sit manifeste
 dīstinctus ab habitū p̄fessoz. **¶** Hūc quid
 votū cōtinētie solēnizari pōt sine religiōe
 uel sacro ordine remanēdo i pp̄ria domo
 ita qd impediāt m̄rimoniū cōtrahendū 7.
 dirimat iā cōtractū. **¶** fm ro. ad solēni
 zationē talis voti necessaria sūt quatuoz
 sine qbus nō erit h̄m̄ votū solēne q̄nis fi
 at corā mūdo. sed cōsensus vō p̄stī i p̄p̄ta
 am cōtinētiā ut dicitū ē. 7. notificatio eius
 dem cōsensus facta publice p̄fone. sicut i
 matrimōnio carnali necessaria ē notificatio

tio p̄fensus. Itē traductio facta in manu
 publice p̄fone. Itē approbatio 7. receptio
 facta p̄ illā publicā p̄sonam. qz q̄ntūqz
 voueat aliquis ul' tradat se vō quātūm
 in se ē in h̄m̄ m̄rimoniū sp̄uale: tñ nisi assit
 vicarius vō q loco ei⁹ acceptet 7. recipiat
 h̄m̄ votū 7. traditionē nō erit nisi votum
 simplex qd emittit a seculari in seculo re
 manēte hec Ro. Aliqui tñ dicūt qd non
 est votū solēne nisi alicui religioni se subij
 ciat 7. habitū ei⁹ induat. **¶** Sed que ē dī
 cēda quo ad hoc p̄fona publica. **¶** **¶** ep̄us
 27. q. i. viduitatis. uel ei⁹ vicari⁹ qui super
 hac habeat eius mādātū gnāle uel sp̄iale
 Itē abbas uel abbatissa. c. 7. q. de. consulu
 it. Et similiter q̄cūqz ali⁹ p̄lat⁹ alicui⁹ religi
 onis ad que hoc spectat s̄z sui ordinis sta
 tuta. uel canonic⁹ regularis uel etiā mona
 chus scz ad h̄ missus. c. 7. de dona. int̄ dīl
 ctos. sec⁹ ē si nō sit ad hoc missus. c. 7. q. de.
 veniēs. Dicit etiā Inno. c. 7. de regula. sup
 c. p̄rectuz. qd ad hoc secularis cleric⁹ uel
 laycus sufficeret vō mādato abbatis. 7. idē
 est etiā si sine mandato. noie tñ ei⁹ fecit. 7.
 postea ratū habuit. c. 7. de conuer. cōin. ou
 di. s̄ anteq̄ ratificat votū solēne nō erit.
 nec m̄rimoniū postea p̄tractū dirimit. Ex
 pdictis fm ricar. 7. ro. videt qd nō sit b̄
 dictū qd aliqs votū solēnizat si sup altare
 voueat licet in domo sua p̄maneat. qz ibi
 non est p̄fona publica que illud recipiat.
¶ Ad hec nota qd hodie minorib⁹ 7. p̄di
 catorib⁹ 7. ceteris ordinū mēdicantiū inbi
 bet in v̄tute obediētie: 7. sub pena excoica
 tionis ne ante p̄batōis anū elapsū queqz
 ad p̄fessionē ordinis sui. seu renūciatiōez
 seculi faciendā recipiāt. Nec etiā aliquate
 nus impediāt: quo min⁹ infra illū annū ad
 religionē aliā quā maluerit trāseat. ul' eij.
 ad seculū oīo redeat nisi maior. i. 4. annis
 existēs sit p̄fessus tacite ul' exp̄sse. aut eni
 vent⁹ p̄stet illū voluisse vitā mutare qd tñ
 nō p̄sumit nisi clara p̄batōe vel cōp̄tēti
 bus indicijs ostēdat. puta fm Jo. an. si b̄
 ficio renunciauit. uel vō bonis suis verbo
 7. facto disposuit uel alijs s̄lib⁹ modis. qd
 si aliqs forte p̄dictoz infra annū p̄batō
 nis aliq̄n recepit recept⁹ nullaten⁹ illi oz
 dini obligat. 7. recipiēs a receptione quo
 rālibet ad p̄fessionē eiusdē ordinis ē ipso
 facto suspensus. 7. insup pene que fratrib⁹
 ipsi⁹ ordinis p̄ culpis grauiorib⁹ cōsueuit
 infligi est subiect⁹ li. 6. de regula. nō solū
 7. c. cōsuetudinē. Et dicit hosti. qd supior q
 d

nō peccauit cū absolue potēit. ar. c. x. de sen.
ex. nuper. In ordinib⁹ autē nō medicatib⁹
p̄fessio expresse vltacite fieri pot̄ licite in
fra annū. s. exp̄sse emissa etiā seculari bitū
nō mutato illi religioni p̄fesse obligat quā
p̄fessio est. p̄fessio tacite vō facta infra p̄
batōis annū p̄ susceptōem bit⁹ p̄fessioz nō
illi sp̄alr. cuius bit⁹ ē susceptus. s. ḡnalr re
ligioni alicui obligat. si sit etatis apte. 7 si
sciēs 7 voluntarius ac triduo p̄fessioz. li. 6.
de regularib⁹ cōstitutōem. Ex bis patz q̄
q̄ntū ad obligatōez ex tacita p̄fessione infra
annū nō est d̄f̄a inf̄ medicatōes 7 nō medi
catōes. s. in expresse sic. qz bit⁹ p̄fessio i non
medicantib⁹ obligat illi religioni. i. medicatib⁹
bus at nō obligat illi religioni. s. religioni
tū in ḡfic.

Sequitur vidē de 6. q. q. possit voue
re circa qd̄ sciēdū q̄ votū vt d̄c̄n̄
ē s̄ ē qd̄a p̄missio facta deo. Mul
lus autē p̄ p̄missionē pot̄ se firmis obliga
re ad illud qd̄ ē in alteri⁹ p̄tate. s. n̄ ad il
lud qd̄ ē oīo i p̄tate sua. Sūt autē. 6. ḡn̄a ho
minū que nō sūt oīmode i p̄tate sua. s. al
teri⁹. 7 iō nō h̄nt liberā facultatē vouēdi.
scz religiosus. ep̄s. cleric⁹. secularis seru⁹.
filius familias. 7 vxor. P̄dicti t̄m fm̄ t̄bo.
2. 2. q. 88. ar. 8. c. 4. m. vouēdo nō peccat:
qz subintelligit i corz noto si placuerit su
periorib⁹ suis. De p̄dictis at. 6. ḡn̄ib⁹ p̄ or
dinē d̄c̄. De religioso igit̄ ē sciēdū q̄ n̄
pot̄ vouere aliqd̄ sine licētia p̄lati sui. vñ
d̄f̄. 20. q. 4. monachū. nō licz vouē s̄n̄ cō
sensu abbatis sui. Si autē vouēt fr̄gēduz
erit. Rō hui⁹ est fm̄ t̄bo. vbi s. c. 3. m. qz reli
giosus ē subdit⁹ p̄lato quātū ad suas ope
ratōes fm̄ p̄fessionē regule. 7 iō l3 ad ho
rā aliquid facē possit q̄ nō occupat cir
ca alia a p̄lato: qz t̄m nullū tēpus ē in quo
nō possit eū p̄lat⁹ circa aliquid occupat:
nullū votū eius ē firmū: nisi sit de p̄fessu p̄
lati. fm̄ autē Ric. 4. di. 38. q. 4. ar. l. c. iō b⁹
est. qz votū religionis ē t̄tē altitudinis q̄
oīa alia cōmutari p̄nt in illud. vt. 3. d̄icet.
7 iō ecclia p̄siderās hui⁹ voti altitudinē 7
humanā infirmitatē: voluit auctoritate d̄i
nullū votū posse supaddi voto religionis
p̄pter periculū trāsgressiōis: qua est. de cā
iura p̄sentire vident: qz nota que fecit hō
aī sui. p̄fessionē in religione: que p̄latus
eū recipiēs ignorauit: reuocare pot̄ postq̄
votū sibi fuerit: qd̄ p̄bat p̄ h̄ qz religiosus
ē plus sub p̄lato q̄ vxor sub viro. 7 vt
d̄f̄. 33. q. 5. noluit. si ad huc innupte mulieri

cesserat p̄tē vota p̄soluē si aīq̄ p̄soluēt
nuperit. 7 eius viro hoc cognito nō placu
erit: non p̄soluat. 7 hoc oīo sine peccato
ex hoc arguit glo. abbatē reuocare posse
votū monachi: qd̄ emisit aī monachatz
fm̄ Ric. vbi s. c. in x̄ finē. Sedm̄ hosti. at
si tal' p̄mo tēporale uotū ipleret: 7 postea
religionē intraret tū faceret: qz tūc vtrūq̄
iplēt. ar. c. x. de vo. 7 vo. re. p. tuas. 7 me
li⁹ de spon. p̄missioz. Dicit at̄ Inno. super
c. scripture. qz si religiosus noueret dicere
vñ p̄falteriū vel aliā ordē votū seruet.

Unde ep̄o sciēdū qz uotū facere sine licen
tia pape p̄hibet: per quod vinculu: inter
eū 7 suā ecclia: dissoluat. c. x. de renū. nisi
eū p̄ridē. in fi. Nec etiā aliud per qd̄ ecclie
sue grauit̄ p̄iudicet. c. x. de iurē. sicut
nostris. Un̄ nō pot̄ etiā s̄n̄ pape licētia ge
nerale vel speciale votū pegrinatōis emit
tere. p̄pter quā oportet eū diu a sua ecclie
sua absetari. c. x. c. magne. Si at nō oportet
ret eū diu abesse: sufficit licētia archiepi.
vt dicit Rō. 7 idē vult Inno. c. x. c. super
c. magne. votū t̄m abstinentie 7 demofyne
tēperate pot̄ emittē. ar. 8. q. i. demēs. 7 c. x.
de testam̄. relati. z. 7 breuē pot̄ emittē
q̄libz votū: per quod p̄beat bonū ex m̄:
qz ad hoc tenet. c. x. c. de vo. magne. s. i.

De seculari elico sciēdū qz si b̄t sub ep̄o
aliqd̄ b̄ficiū debēs residētā: nō pot̄ s̄n̄ li
cētia ep̄i votū lōge pegrinatōis emittē.
vt l. c. magne. 7 de p̄lato. di. 5. nō oportet
ministrū. Nec etiā aliud votū per qd̄ cum
oporteat suā ecclia relinque. c. x. de renū.
āmonet. excepto qz pot̄ emittē votū de in
trādo religionē sine licētia ep̄i. sufficit. n. s.
bi licētia petere. i. q. z. d̄nc. 7 t̄m fm̄ aliq̄s
de accipiēdo cruce. c. x. de voto. ex multa: qz
ad hoc licētia eē vidēt per papā illi q̄ pot̄
sūt eē viles terre s̄acte. Aliq̄ vō itelligunt
qz pot̄ emittē votū trāsmarinum de licētia
p̄lati. vlt̄ sedis apostolice. ar. c. x. de de. n̄ re
si. fraternitati. 7 c. x. c. de vo. magne. s. ve
rū. Aliud autē votū castitatis 7 abstinentie
facere pot̄: sicut d̄c̄n̄ ē de ep̄o. Ad h̄ nota
qz sicut b̄t li. 6. de regula. b̄ficiū. b̄fici
cū ei⁹ qui intrat ordinē nō ē alicui cōferē
dū infra p̄batōis annū: nisi ip̄e cōsentiat:
aut p̄stet qz voluēt absolute vitā mutare.
cōstet in quā clara p̄batōe: vel p̄p̄tibus
idicis li. 6. c. ti. non solū: vel p̄fessionē ex
pressā fecerit. subaudi fm̄ Jo. an. alicui de
religionib⁹ approbat. li. 6. de voto. c. vno.
siue sciēt̄ bitū p̄fessioz recepit. s. vbi est

distictus. Quid si mior. i. q. anis igrediat
 ordine. Rndet Jo. an. per h q dicit ifra
 pbatois anm q bnficm tale pferri non
 pot ante fine anni. is. qz anus. is. e annus p
 batois in eo. li. 6. de regula. c. i. quod est ne
 ra nisi post. is. m. anu aliquod sequetur ibi
 dem iterueniat. **S**ed nuquid pstatuto i
 pbatoe potest bnficm pferri. credit Jo.
 an. q no: q iam fingit religiosus quo ad
 pzinlegiu emittat. li. 6. de sen. ex. religio
 so. B. z. et hoc itelligit de bnficm qd per
 regulares possideri no pot. Ad epatuz m
 talis eligi pot. 6. de elec. nullus. **S**z nu
 quid canonicus ecclie cathedralis ingref
 sus ordinē an pfectionē vocari debet ad
 electionē epi si sit in loco vicino de quo dz
 als vocari. Rndet Jo. an. q no. et ad hoc
 facit optime p file de paratore li. 6. de p
 cura. c. z. Sec. e de patrono vel eo ad que
 non iure collegij. s. iure singulari electio p
 tinet. h Jo. an. super. c. bnficm. **Q**uid
 fiet interz de bnficm talis. Rndet in fi.
 illi. c. bnficm. q ille per alij debebit reb
 nire. s. in diuinis officijs. et etiā in cura. si
 sit bnficm curatuz assignata sibi bnficij
 eiusde pgrua portoe. et fm Jo. an. ibidez
 reliqua portio pferabit vel i utilitate ec
 cleste expēdet. li. 6. de elec. qz sex. nec dz
 illi dari. Sed bar. brix. dicit q tan. tenebat
 q ille interim hēret fruct. qz nodū ē mo
 nachus: et p reuertū. fatec tū q pstatudo
 in ppariū se hēt. Nā dabit at p dicitā pū
 fio per epm exccatōi. li. 6. de elec. cū ex eo.
 .s. porro. **D**e suo sciēdū est q no pot
 vouere aliquid coz que impediūt enim a
 fuitio dñi sui sine illi volūrate. di. 54. ex
 antiquis. et c. si suus sciēte. **Q**uid si s
 uus intrauit religionē. B. si sit psona no
 ta vel et. ignota: qz nescit vtri sit liber ul
 suus recipi no debet ad monachātū ante
 trienniū. Ita q si suus vel obligat. rōci
 nūz. s. recipi. vel colonis. i. originarius vel
 ascriptitiuz querat a dño suo: reddet ei
 enim oib. bis que attulerat. s. fide tū acce
 pta de eius ipnitate. Si at infra trienniū
 no fuerit requisit. postea querere no pot
 ar. 17. q. z. si quis incognit. Lōgius tū ips
 pceditur si nimū distat: vt patet ibidem.
Sed qn incipiet illud trienniū pputari
 dicit hu q a tēpore igressus et curret pti
 nuc in fauore religionis. Laurētius aut et
 Jo. et plēs alij dicit q a tēpore scie dñi ar.
 pdicti. c. si quis incognit. in fi. vbi of. nisi
 sit tā lōge q inueneri no possit. **S**z qre

suus ignozante dño p motus i clericū re
 peti no pot infra anū. vt dicef. j. l. 6. ti. de
 suis no ordinandis: sed monachus pot
 repeti infra trienniū. Rndet Inno. c. x. de
 suis no or. super. c. de seruo. qz rō h est: qz
 clericus manet publice monachus secre
 te. **Q**uid si receperit eū ad pfectionē an
 tēpus predictū. Rndet ray. et hosti. q ille
 debet in ordine remanere et monasterium
 debet satisfacc dño: qz fuit in culpa euz re
 cipiēdo. ar. di. 54. si suus absēte. et hoc hz
 rōd. qn bona fide monasteriū intrauerit
 credēs se libez. c. alij videt restituendus
 dño si ipse. s. dñs velit. Uel dic et. fm ray.
 et hosti. q si iste incognit. erat et se libez esse
 asserbat. vel forte hoc p testes falsos pba
 bat. si dñs noluerit ex gratia dimittere: spo
 liabit tāq vilis et indignus habitū quem
 accepit furtiue: et restituēt dño. ar. c. x. de suis
 no or. de suo. **S**ed nuquid talis ē mo
 nachus. videt q no. cū suus inuito dño
 no debeat fieri monachus. i. 6. q. i. qui v.
 Rndeo fm rōd. quidā dicit q no pot fie
 ri monachus. s. hu. videt velle ppariū. qz
 suus pntētiā vouere et ppariū abrenun
 tiare. et fm regulā monachoz viuere sal
 uo iure dñi quod hēt in corpe sui: et aiam
 teo obligare pot inuito dño. licet no possit
 alijs subijcere coz. s. subiectio cozporis
 no erigit ad monachātū. qz in domo p
 pria pot qs esse et fieri monachus. ar. 27.
 q. i. de viduis. **Q**uid si fuerit postea ma
 numissus nunquid postea reuertū tenebit
 ad monasteriū vbi pfectus fuit. Rndeo hz
 rōd. dicit quidā q no. s. hu. inuit. 17. q. z.
 si quis incognit. q h. suus licz dicat q
 non fuerit monachus. qz tū quantū in eo
 fuit monach. fuit redire tenet. s. ppariūz
 tenet et de pner. p in. quidā intrauit. Et q
 dem difficile est respondere dato q su. no
 possit fieri monachus. s. dato q possit. sic
 sentire videt hu. facilis ē responsio. qz ali
 ud est de uiro intrate monasterium inuita
 vxore: qz monachus no pot esse cū ane
 xa sit pntētiā monachali regule. vñ re
 uocat. ab vxore de monasterio no tenet
 ea mortua ad monasteriū redire: qz nūq
 fuit monachus: s. suus accepta libertate
 reuertū debet. qz fuit monachus. **Q**uid
 de voto peregriatōis facto a suo. Rndeo
 fm hosti. non potest ipm exequi inuito do
 mino nisi qn ē necessaria. c. x. de sen. ex. rela
 tū. in fi. Et dic hic de suo sic dicef. j. de filio
 familias cū suus sit dño alitric. tāq pfi
 d z

filius. **D**e filiofa. distinguendum est fm
 Jo. Lau. Lan. ray. hosti. 7 Inno. c. x. de re-
 gula. super. c. ad nostrā. q. si sit impubes se
 nō pōt alicui voto obligare sine p̄ris. vel
 tutoris auctoritate. c. x. de regula. si quis. 7
 itelligit masculū ipubere vsq; ad. i. a. a. n. i.
 femina usq; ad. i. z. annū p̄pletum. vnde si
 talis. s. impubes intrat religionē per se: pa-
 ter vel tutor qui hēt eam in p̄tate nōt euz
 reuocare: si infra a. n. u. 7 diē p̄cipi. i. pa-
 ter: aut p̄prio cōpō vel regi v̄l nullo d̄tato. i.
 officiali querelā tēponat. 20. q. 2. puella. 7
 c. x. de regula. c. z. Sed q̄re addit dies ad
 annū. Vnde fm ro. b. q. sic placuit i. i.
 p̄dicoz. postea vō non audiet. nisi mona-
 sterium forte esset valde remotū. qz tūc in
 dulgebūt maioris tēpō fm gof. ar. i. 7. q. z. si
 quis incognit. 7 c. x. de p̄cura. dilectus. 7
 currit annus p̄dict. a tēpore scie. ar. ill. 9.
 c. si quis incognitus. ibi longe fm gof. 7
 melius fm hosti. c. x. de p̄ces. p̄eben. qz di-
 uersitate. 7 c. x. de sup. ne. p̄cla. licet. h. host.
 7 gof. Si aut talis nō reuocet: 7 cōpleto
 anno. i. z. in anno sequēti. s. i. s. sue etatis. p̄-
 fessionē faciat. vel habitū p̄fessoz suscipi-
 at: vel p̄fessionē prius. s. a. n. i. z. annū com-
 pletū factā: expresse ratā hēt irrenocabilr
 obligat. alioquin exire pōt libere infra an-
 nū sequēti. s. i. s. q. si p̄pleto. i. z. anno per an-
 num sequēti. s. i. s. integrū in religioe p̄mā
 serit. vbi habit. p̄fessoz 7 nouitioz est di-
 stinctus: p̄fessionē videt tacite emisisse: ni-
 si ibidez nulla distinctio habitus habeat.
 p̄nta qz p̄fessi 7 nouitij 7 alij cōmunē cū
 eis vitā ducētes sili penitus bitu iduūtur.
 li. 6. de regula. c. i. f. Is qui. Si aut talis se-
 impubes ponat ab alio in monasterio. s.
 patre vel tutore. aut ipse non p̄sentit. 7 tūc
 pōt egredi quādoctiq; noluerit usq; ad eta-
 tē legitimā. 20. q. i. puella. 7. c. q. z. puella.
 Aut p̄sentit: 7 tunc licet p̄fessus ille qui fu-
 it an tēpus pubertat non teneat. tū nō po-
 test exire priusq; veniat ad etatē legitimā.
 20. q. i. illd. ad instar carnalis m̄mōnij.
 c. x. de respon. impub. de illis. i. s. q̄ cito per-
 uenerit ad etatē legitimā potest egredi.
 20. q. z. puella. 7 c. x. de regula. cōsultissim.
 bec ray. 7 idem dicit hosti. 7 fm hosti. for-
 te infra tridū postq; ad etatē legitimā ue-
 nerit. c. x. de regula. ad nostrā. qz tūc est in
 cōtinētū egredi intelligit. ar. c. de indi. i. st.
 7 c. x. de dec. in cāis. Si vō tunc exire nolu-
 erit. s. potius manere p̄celegerit: ex tūc ir-
 renocabilr obligat. qz ipso facto cū moza

temporis tacite p̄sentire videtur. ar. c. x. de
 spō. ad id qd. hoc tamē intelligēdū est q̄
 oblatas sine positus ibi fuerit. i. z. uel. i. z. an-
 no. vt sic ibidē ad minus per annū moza
 p̄traxerit. ar. c. x. de regula. statim. 7 exp̄s
 se ar. c. de iudi. p̄p̄radū. vñ qd dicit gof.
 qz filius oblatas a patre q̄n sicut vsq; ad
 tēpus aptū p̄fessionī d̄z interrogari vtrū
 habeat ratū suū introitū non est necesse
 fm hosti. qz nec inuenit qz talis sit magis
 interrogādus q̄ alī. bern. tū dicit c. x. de
 regula. significatū. qz hoc faciūt aliqui re-
 ligiosi 7 bene causa maioris euitudinīs.
Nota etiā qz Inno. dicit c. x. de regula. sup.
 .c. sane. qz si impubes de p̄sensu parētū v̄l
 tutorū tacito vel exp̄presso religionē intra-
 uit non poterit eū postea reuocare. c. x. de
 regula. significatū. 7 si hēt tñ unū parentē
 ille solus pōt eū offerre. 7 si hēt tutores ali-
 os q̄ parentes. parētes tamē inuitis tuto-
 ribus eos offerre monasterijs possūt. Cre-
 dunt esse aliqui qz si anus hēt in pote-
 state filii 7 nepotē: pater inuito ano pōt
 eum offerre. 7 non eoz. 7 est rō: qz in sp̄i-
 tualibus ius naturale positio p̄feratur.
Quō uero dicit qz impubes masculus
 exire pōt intelligebat bu. quādo malitia
 non supplebat etatē. als si discretus esset:
 exire non posset nisi p̄traderet. 7 idē vi-
 det sensisse ray. dicens. qz sicut in matrimo-
 nio carnali malitia supplet etatē: ita 7 in
 spiritali. cū. n. obligare se possit diabolo
 multo magis eo. vt c. x. de relic. pu. pue-
 ris. 7 de cōner. cōiu. c. vep. 7 c. x. de regula.
 7 trāf. c. cū vix. 7 c. x. c. s. de voto. c. p̄ tuas.
 In hac et op̄i. fuit Inno. 3. c. x. de reglā. po-
 stulasti. bec. n. de cre. si ē hodie in forma in
 qua esse solebat. Un̄ hodie non potest obli-
 gari infra annum quin exire possit. li. 6. c.
 nou solū. 7 est ratio qz graue est inc̄ptos
 homines monasterijs applicare. 19. q. 3.
 monasterijs fm hosti. illud tñ. c. non solū
 loquit tātū de p̄dicatoribus 7 minorib.
 extēdit tñ per. c. sequēs ad oēs ordies mē-
 dicātes. Si tamē ipubes doli capax spōte
 intrauerit cōsulit ei ray. ad eantelā qz non
 exeat: vel si exiit qz redeat: nisi durissēt
 vxozē. non dicit tamē eū tneri nisi fm di-
 stinctōem p̄missā. **A**d hoc nota fm
 ray. qz si impubes doli capax emisit uo-
 tum aliud q̄ cōtinētie: videt qz sit obliga-
 tus nisi pater statim eū audierit reuocet.
 22. q. 4. mulier. Et idē credit ro. de voto
 p̄tinētie cū ea gressū religiois. qz si potēt

renocari: nisi statim renocet. et hoc intelligi-
 ge tam de voto filij q̄ filie. licet numeri. 30.
 fiat mēto tū de filia. Et expone statim .i.
 ipsa die. ar. numeri. 30. vbi dicit. et in alte-
 rum die distulerit suam. In trāstū vo ad
 religionē dat patri annus et dies: qz p il-
 lum eximif a potestate patris vel tutoris.
 non sic aut per alta vota. hec rod. **¶** Quid
 si vouerit se suatur. p̄tinētā nel igrēssuz
 religionē cū venerit ad etatē legitimā: vel
 cū p̄ eius obicit: nunquid pater voti il-
 lud renocare v̄l irritare p̄t p̄radicēdo.
 R̄ndet rod. qz hoc nō p̄t fm̄ opi. bu. s̄ h̄z
 opi. que ē humanior p̄t. v̄l nō tenēbitur
 illud seruare: nisi itēz voueat v̄l irret: qz
 obligatio sc̄mel extincta nō reuiscit. nec
 pater nec tutor peccat i renocādo. qz h̄ sibi
 p̄cedit a iure et a x̄o. h̄ rod. et Inno. super
 .c. scripture. **¶** Nota etiā qz licet nō oblige-
 tur qz ex voto qd̄ in minorē fecit statu. si
 tamē maior p̄sca fact: illd̄ ratū h̄uit qd̄
 vouit: obligat? crit. e. c. 2. in ter. et glo.
 fm̄ bernar. et Inno. dicit etiā Inno. e. c.
 super. c. scripture. qz impubes si sit doli ca-
 par. et fecerit votū abstinētice vel peregrī-
 natōis: vel aliud debet implere postq̄ pa-
 triā exierit potestate: qz se potuit obligaf
 x̄o sicut et diabolus. e. c. de relic. pu. c. p̄. cum
 h̄z tamē est facile dispensādū cū sint inex-
 p̄rti. **¶** De filio autē familias adulto siue
 pubere sciēdū qz p̄t votū religionis vonē
 Circa qd̄ nō fm̄ hosti. qz talis aut intrat p̄
 se religionē. et tūc exire p̄t quācūqz vlt̄ an-
 teq̄z faciat p̄fessionē tacitā l̄ expressā. post
 q̄z aut fecerit eā exp̄ssam v̄l tacitā exire n̄
 p̄t. 27. q. i. puelle. 7. 2. q. 2. c. i. 7. 2. Et idē
 fm̄ ray. Si autē intret oblatus a p̄re: aut in-
 trat sp̄ote: aut imūtas. si sp̄ote. s. qz nō cō-
 tradicit tenet introit? et obligat filius. non
 tū irrenocabilr. sic itellige illud e. c. de regu-
 la. cū v̄z. Expectabit q̄ et expectabit p̄ an-
 nū et die. Nā an̄ n̄ p̄t exire fm̄ hosti. e. c. de
 reglā. significatū. et p̄pleto āno et die si uo-
 luerit exire vel remanere potēit. et si rema-
 nere cōsenserit de cetero exire nō poterit. vt
 in. c. significatū. 7. c. ti. cum sc̄m. et 20. q. i.
 illud. Si vero itret inuit? exire p̄t nisi per
 aliquā culpā ibi poneret ad agendū peni-
 tentiā. s. in p̄xtm̄ v̄l ad tēp̄. 20. q. i. sicut.
 7. 21. q. 2. placuit. et di. 50. si ille. et itellige
 inuitū qui intrat p̄pter metū: qui cadere
 p̄t in cōstātē iurū. et qd̄ me. cau. platū. et
 .c. cū dilectus. et idem dicit ray. **¶** Qd̄ autē
 d̄ e. c. de regula. cū v̄z. qz monachum fa-

cit aut paterna deuotio: aut p̄ria p̄fessio:
 intelligit fm̄ hosti. et bern. ibidē sequēti ra-
 tibabitōe filij modo supradēdo. et sic expo-
 nitur ibi. aut pro et. Intelligi et. p̄t occasi-
 onalif et paterna oblatōe: siue deuotōe: qz
 licet ad hoc non cogat. honestū tamē ē qz
 filius in hoc obederet patri. sed quid si nō
 metu: s̄ dolo induet? intrat aliquis reli-
 gionē nunquid allegare p̄t deceptōem et
 exire. R̄ndeo fm̄ ray. qz nō: qz non p̄t di-
 cere se deceptū cui? cōditio est meliorata.
 nec alterius dolo: s̄ siue potē fatuitati ascri-
 bat. e. c. qd̄ me. cau. cū dilectus. et de cōuer.
 cōiu. ex parte tua. Aut obtinet p̄trariū re-
 gularif qz dante dolo eam cōtractū: non
 tenet cōtractus. is. q. 6. c. i. **¶** Cōm autē ho-
 stis. talis nō p̄t exire ex quo fecit p̄fessionē
 e. c. de p̄uer. cōiu. veniēs. 7. c. dudū. Idēz ē
 si ex falsa causa fuit induet? ad h̄ faciēdū.
 e. c. de cōuer. p̄in. ex parte. 2. qz dulus i sp̄i-
 ritualib? nō rescindit p̄tractū. e. c. qd̄ me.
 cā. c. penul. h̄ host. **¶** Votū āt aliud a voto re-
 ligionis per qd̄ grauius patri potestati p̄iu-
 dicaret. vel p̄ inde sc̄dalizaret. nō debz
 inuito patre filius. obseruare: p̄ eo qz nō
 est siue uolūtatis cū sit obligatus patri iure
 patrie potestatis. ar. e. c. de sen. ex. mulieres.
 et expresse dicit lex qz nō p̄t. sicut nec im-
 pubes nec fuus. vt. ff. de pollicita. l. 2. §. i.
¶ Quid q̄ si vouerit elemosynā dare de re
 casio. p̄fectio. R̄ndeo p̄siderāda est p̄fōe
 patris qualitas: et clyne quantitas: et fm̄
 h̄ videt qz possit elemosynā reddere: nisi
 p̄ cōtradicat expresse. et idem intelligit de
 vxore et mercenario modicā elemosynam
 paupi dante. ar. ad hoc expresse. ff. de do-
 na. filiulfa. §. i. 7. 2. hec etiā lex ē p̄sideran-
 da nō iprobāda. ar. e. c. de dona. ceter. hec
 hosti. **¶** Sed nunquid p̄t filius. emitte-
 re votū peregrinatōis lōgiquē. R̄ndet ho-
 sti. qz nō. ut videt: qz nimis p̄iudicaret pa-
 trie p̄tati. Excipe peregrinatōez voti trāsmā-
 rini. ar. e. c. ex multa. §. qz aut. Et eam ne-
 cessariā: vt si sit a papa absolgēdus. ar. e. c.
 de sen. ex. relati. **¶** De vxore sciēdū qz n̄
 p̄t nonere sine licētia viri abstinē siue ie-
 iunare. peregrinari siue religionē intrare: qn̄
 imo si an̄ m̄rimoniū p̄tractū abstinētice vo-
 tū emiserit: nō dz inuito uiro illud adiplē.
 s̄ n̄ licētia viri voti ab initio emisit: idē
 erit. qz sēp̄ in h̄? dz obedire viro. licet
 vir peccet illud qd̄ p̄cessit phibē. do. 55. q.
 5. noluit. 7. c. manifestū. Idē intelligit qz
 dā de uiro uouēt. qz nō ad iparia indicāt

32. q. i. si quis vxor. l. Alj dicit q in voto
abstinētie vir ē superior: qz caput. vt in .c.
manifestū p̄callegato: qd est p̄cedēdū fm
hosti. nisi circa debitu reddēdū p̄dicarē
vxor. tale. n. votū vir seruare nō possz in
uita vxore. qz nulla exceptio obliat i hoc
casu. e. x. de p̄iu. lep. 20. Qm̄ manini. §. f. g.
nec votū p̄griatōis facē p̄t vn̄ p̄iugū si
ne p̄sēu alteri. ar. 33. q. 5. q. x. vñ dic̄
bar. in q̄oib. q. si quis ire romā uonit: 7
postea p̄traxit vxore p̄tradictē ire nō po
terit. fallit tñ h i voto trāsmarino qd p̄ter
uolūtate vxoris vir p̄t emittere: vt tñ cō
sentiat debz attētius amonēre. l. c. x. de vo
to. ex multa. §. q. aut. 7 que nō uult rema
nere sequat vix suum. e. x. c. q. sup bis. §.
fi. bec hosti. ray. 7 Inno. e. x. co. scripture.

Sed nunqd p̄t viri s̄lr irritare iuramē
ta vxorū facta an̄ matrimonii p̄ctū vl̄ p̄.
R̄ndet ro. q. non nisi sint de abstinentia
fm q̄ innuit glo. Aug. numeri. 30. **M**o
tauit etiā bu. 33. q. 5. noluit. q. si an̄ m̄ri
monii cōtractū obligauit se mulier alicui
bōi: nō possz post p̄ctū matrimonii vir e
reobligare eā ab illa obligatōe. Idē credit
ro. q. si post p̄ctū matrimonii iuraz ali
quid alicui qd ipsa possz p̄dicēte uiro fa
cere: ipse nō possz tale iuramētu irritare.
als credit q̄ possz. Quid si uoncat vxor
q̄ nō ibit ad p̄uiniū vel aliquid aliud e. x.
domū p̄p̄iā cum viro suo. R̄ndet ro. q. vir
bi. votū: si tamē ē uotū vel ē iuramē
tūz renocare p̄t. bu. tamē notauit. 33. q.
5. manifestū q̄ uir. illa sola uota vxoris
p̄t renocare: que ipa sine scādalo uiri im
plere nō p̄t. vt de ieiunādo ad matutin af
furgēdo. 7 i camissa de nocte iacendo. alia
aut nō p̄t renocare: nec vxor tenet ei. re
nocatōi obedire. vt si uoneret q̄ aliqd de
p̄p̄io daret si p̄afernalia hēret: vl̄ si uone
ret multa p̄r noster. vel multos psalmos
singulis dieb. vl̄ noctib. dicē. vel q̄ xco
tero debitu nō exigeret. vel filia.

De uo
to aut cōtinētie vtz alter p̄iugū eā uonct
possz sine licētia alteri. cōingis dicet. j. li.
3. q. ti. de bono fidei. ar. 2. 7 ti. de bono facti.
ar. 2. 7 ti. de impedimento voti cōtinētie. 7 ti.
de impedimēto ordinis.

Quoniam videtur de 7. f. de obligatiōe
voti. 7 circa h̄ querūt pla. s. vtrūz
omne uotū licitū sit obligatoriu. 7
uonctis ad implēdū illud qd uonit. R̄. q.
sic. vnde deute. 23. R̄. uotū uonctis dño
x̄o tuo nō tardabis reddere. qz requirit

illud dñs x̄us tuus. 7 e. x. de voto. licet. of.
q̄ vqz adeo solutio ē necessaria post vo
tū vt sine salutis p̄p̄ie dispendio nō liceat
alicui resistere. R̄. o. bui. e. l. qz ois p̄missio
licita facta cū intēde obligādi se: 7 et deli
beratōe si acceptetur ab eo cui fit obligat
p̄mittēte. nō tñm ex p̄cepto legis dñe.
s̄ et legis nature. s̄ votū licitū est bi. p̄mis
sio: 7 oem talem p̄missionē recipit x̄us. q̄
7. bec ricar. 4. di. 38. q. 5. ar. i. c. **M**ota
dū aut fm tho. 4. di. 38. q. i. ar. 3. q. i. c. p̄m.
q̄ qcquid votū fieri impediret si p̄ns esset
obligatōem uoto ei facta aufert. vñ si ali
quid uonct 7 postea fiat impossibile q̄ntū
ad hoc obligatio tollit. vt si aliquis diues
noueret eccliam edificare q̄ postea super
ueniēt paupertate nō possz facere: nō
obligat nisi ad illud qd p̄t. **S**ed nun
quid uonctis uotū licitū tenetur statim sol
uere ipsū. R̄. i. deo fm tho. 2. 2. q. 88. ar.
3. c. 3. obligatio voti causat ex p̄p̄ia vo
luntate 7 intēde. vñ deute. 23. Qd semel
egressū est de labijs tuis obseruabis 7 fa
cies sicut p̄missū dño x̄o tuo. 7 p̄p̄ia uo
luntate locut. es ex ore tuo. 7 id si de inten
tione 7 uolūtate uonctis sit obligare se ad
statim solūdū: statim soluere tenetur. si at
ad certū tēpus vel sub certa cōditōe: nō
tenet statim soluere. s̄ nec tardare debz vl̄
tra q̄s intēdit obligare se x̄o. of. n. ibi. de 3.
cū uoti uonct. dño dō tuo: n̄ tardabis red
dere. qz requirit dñs x̄us tuus illico: 7 si
moratus fueris tibi reputabis in peccatū.
Et fm ro. cum aliquis uonct s̄m p̄ditōe
uel tēpore p̄fixione tenetur statim illud
exequi cū p̄t nisi in uonēdo habuerit ali
ud in mēte. dat̄ tamē ei tēpus ad arbitrium
boni uiri ad disponēdū de reb. suis. Porro
fm tho. 4. di. 38. q. i. ar. 3. q. i. c. 7. si is q̄
uonerat religionē intrare ex mora circa re
tū dispositōez p̄babl̄ tūz p̄ctū impeditū
tū: tenetur vlt̄ri. nō differre. **Q**uid de
eo qui uonit se intratur religionē que nō
uult eū recipere. R̄. fm ricar. 4. di. 38. q. 5.
ar. i. c. 2. talis aut x̄minat suā itētiōem
ad unā religionē tñ: aut non. si sic: nō te
netur aliquam religionē intrare si illa nolu
erit eū recipere. qz quod uonit nō p̄t im
plere. Si non tenet se tot religionib. offer
re q̄ vnā inueniat si p̄t que uelit eum re
cipere. nisi sit talis de qua p̄babl̄ creditur
q̄ si de ea cogitassz nullo mō intrare p̄sen
sisset. bec ricar. ibidem. Et si nullā inueniat
que eū recipiat sit sub obediētia epi. 7 sit

mōch' ei' f'z Inno. Si at dubitz quā itēto
 nē habuerit fm tbo sup 4° sen. 7 i summa
 niā tutiore eligere debz. ¶ Quid si aliquis
 vouit infra certū tminū aliquā religionē
 ingerdi: 7 ē receptus. 7 postea plāt n̄ ult
 eū recipere. Rō fm bern. c. x. e. per tuas. non
 est trāsgressor voti. qz p eū nō stetit. s̄ pze
 lar' ille cogi pōt qz ipsū induat ex quo re
 cepit eū. nisi aliqd rōabile obstat. ar. c. x.
 de regula. c. vlt. ¶ Quid si pueri trāseant
 ad eccliam regulārē. Rūdeo itelligit eos
 nouisse 7 p̄p̄ijs renūciasse. 7 si bituz bi'
 potēt p annū solēnizāt voti. si aut trāse
 ant ad eccliaz secularē nō itelligit eos vo
 uisse fm Jo. 27^a. q. i. vt lex. ¶ Est qz ali
 quis vouerit fligione intrare 7 anq̄s itret
 in ep̄m eligat: nunqd tenet religionē itra
 re. uidet qz nō: qz si p̄fessus eēt religioē
 possz p̄t ep̄atū religionē dimitte. is. q. i.
 c. i. Rō qz nihilomin' tenet intrare. c. x. de
 voto. p tuas. nec est simile de p̄fessio. qz trāf
 gressor voti ē in peccato mortali. 7 electio
 talis ē irritāda. qz ad sacroz administra
 tōem eligit: a quoz pceptōe tēpore electi
 onis erat puat': s̄ p̄fessus in religione
 ep̄atū recipiēs nō defraudat religionē. qz
 ab ea nō fcedit. opozt. n. cū ferre bitū c.
 c. x. de vi. 7 bone. de. elici officia. nō debz ēt
 a priori p̄posito recedē. is. q. i. de mona
 chis: quod ē itelligēdū fm glo. ibidē. q̄ ad
 ea que sūt de s̄ba monachatus: cuiusmodi
 sūt bitū religionis ferre. p̄tinētiā seruare.
 p̄p̄iū nō hēre. nō. n. ep̄i sūt diuiciāz dñi: s̄
 disp̄satores. Ad tps at 7 ex ea pōt bituz
 aliū desup ferre. is. q. 7^a. noua. i. glo. 7 c. x.
 de m. 7 bo. de. xus. Ad d. 3. ēt ep̄atū s̄i p̄
 lati licētia incipe. is. q. 2^a. quaz sit. i. tex.
 7 in glo. ¶ Utz votū teneret siue obliga
 ret si aliq̄s nō intrare religionē uonerz. Rō
 fm hosti. qz tenet seruare votū lz fuerit in
 discretū. nisi postea inspiret sibi a dño p̄ri
 um. illect' q̄ non intret. 20. q. 3^a. p̄stituit.
 7 c. x. de p̄ner. cōm. dudū. ex reuelatōe vō
 secure intret. c. x. de diuoz. gaudem'. Et fm
 has duas uias dicit peccere rōes p 7 3
 ex iurib' s̄iptas. 7 hec solo fati. approbat
 . 22^a. q. 2^a. beat'. 7 c. x. de iurēiur. c. 2^a. 7 3^a.
 Gratianus vō istā qōez solue v̄t dices. qz
 si qs a parētib' coact' v̄t elicat' tōsurā vel
 religiois nestē suscipiat: si neutz se factu
 rā iuramēto firmauerit. lz h iuramētū ali
 quib' videat resp̄sibile. qz op' caritatis
 iuramēto se nō factuz. p̄misit: nulla aucto
 ritate seruare. p̄hibet. 7 si nūq̄s h̄ ul' illd fa

ceret. nō t̄i illo min' salute p̄mereri vale
 ret. cū nōnulli in laycali habitu factissimi
 7 deo dilecti iueniāt. 22^a. q. 4^a. §. vlt. an
 si. 7 di. 61^a. c. 2^a. hec de host. Sedm at Ri
 car. quol. 3. q. 29^a. c. ille q iurauit v̄t vo
 uit se nūq̄s intratuz religionē nō ē obliga
 tus ad n̄ intrādū. p̄lat. n. qz xps p̄sultit ope
 ra p̄fectōis 7 superogatois. intrare at reli
 gione ē superogatois. q̄ cadit s̄b p̄silio xpi.
 q̄ cū ipse nō sit sibi p̄rius: p̄missū eius cō
 silio p̄riū n̄ uult eē firmū. P̄tēca due sūt
 partes iustitice. s̄. declinare a malo 7 facere
 bonū. q̄ iustitiā ē oē iuramētū qd ē p̄riū
 declinatōi mali 7 opatōi boni. q̄ illicitū est
 iurare se aliqd bonū nō factuz. cū q̄ itraf
 religionē sit ualde bonū: illicitū ē iurare se
 nunq̄s intratuz religionē. ¶ Sed obijciat
 qz iuramētū de re licita ē p̄uadū. s̄ non itra
 re religionē ē res licita. q̄ 7 c. Rō. imo iura
 mētū de re licita n̄ ē p̄uadū qm̄ excludit bo
 nū: qd sub p̄silio cadit. Si obijciat illd qd
 s̄ dicit' ē. s̄. Gratiano. qz tale iuramētū n̄
 p̄hibet p̄uari. dō ē qz ibi nō b̄i s̄sit. v̄t p̄t
 dici curialins qz nō dicit qz illud iuramētū
 obliget. s̄ itēdit qz nō p̄hibet seruari. qz q
 sic iurat nō p̄hibet i seculo remanē h̄ ric.
 vbi s̄. c. i. m. 7 2^m. ¶ Utz vouēs intrare reli
 gione: 7 postea intrās cū itētoe excūdi i ple
 at votū suū. Rūdeo f̄z ric. 4° di. 38^a. q. 8^a
 ar. 3°. c. vouēs intrare religionē: aut actuali
 p̄ponit i religioē remanē. ita t̄i qz p̄positū
 illud nō cadit sub uoto: s̄ t̄i ipsū p̄comita
 tur. Aut actuali p̄ponit eā expiri. vt si sibi
 placuerit ibi remaneat. 7 si displicuerit ex
 eat. Aut de uullo illoz actuali cogitat. sed
 h̄ n̄i uouet. qz v̄t sibi aie sue eē bo^m. Aut
 dū uouet intrare h̄t actuali p̄positū excū
 di postq̄s intrauerit. Si p̄ mō uouit. aut
 qm̄ intrat habz absolute p̄positū excūdi. 7
 nunq̄s dādū operā vt mutet suū p̄posituz.
 aut h̄z p̄positū excūdi. t̄i cū uolūtate uari
 di operā vt mutet p̄positū suū. p̄ mō intrās
 nō iplet votū suū fm iudiciū. qz talis h̄t
 ex malignitate p̄positū excūdi. in his at q̄
 dño offerūt deus magis pensat itētoez q̄
 factū. 2° mō intrās iplet votū. qz nō h̄t ab
 solute nec ex malitia p̄positū excūdi. sed
 magis ex infirmitate. similr dici pōt si vo
 uerit intrare 2° mō vel 3° si aut uouēt 4°
 mō sic itelligi pōt triplr. vno qz ita vo
 uet intrare vt exeat. alio mō qz uouet itro
 itū 7 exitū. 3° qz non uouet nisi itroitu: 7
 votū comitat' excūdi p̄positū. 7 quolibet
 illoz triū modoz vouēs peccat 7 nō tenz

voti. qz est temerariū. vt pz in mēt. patz g
 qz uouēs intrare religionē eo mō quo te-
 net votū. nō implet uotū fm diuinū iudi-
 cū. nec absoluit ab obligatōe facta eo. si
 intret cū pposito excundi absolute 7 cū vo-
 luntate nō dādi operā ut mutetur ppositū
 suū. **Utz** ex nuda pmissione oriat obligatō.
R. fm Ricar. 4. di. 38. q. 3. ar. 3. c.
 Nuda pmissio dī que nō ē firmata fidei
 interpositōe. nec iuramēto. Aut g est cum
 intētiōe obligādi. 7 tunc obligat. aut nō est
 cū intētiōe obligādi se. 7 tunc nō obligat
 in foro consciētiē de necessitate saluti. vt qz
 dam dicit. Ad quod facē vī illud c. e. f.
 de voto. litteraturā vbi dicitur de quodā
 qui pnoze mortis pteritū dixit. nō diu h
 morabor pponēs i aio qz religionē intrarē
 qz si plus i uoto nō pcessit: eius trāsgres-
 for dicit nō poterit. si nō impleat qd dixit.
 7 dī ibidē in glo. qz nō dixit h aio se obli-
 gādi. 7 nemo se obligat. nisi qui se obligā-
 di aium hēt. Ad hoc etiā facit. ff. de ac. 7
 ob. obligatōum. licz. n. ex iure nature pro-
 mittēs obliget ad implēdū qd pmittit. nī
 si tñ obligare se intēderit. illa obligatio nō
 est necessitatis s̄ honestatis 7 pgruitatis.
 7 iō pueniēs nō peccat mortalit: s̄ venialit.
 7 hoc rōabile vī. qz multi ex delibera-
 tōe dicūt aliqua bōa se facturos qui hoc
 nō dicerēt si p hoc se obligatos ad facien-
 dum illud tanqz necessariū crederēt. Alii
 qui tñ dicūt qz quēz pmissio ex delibera-
 tōe facta. obligat. pmittētē obligatōe neces-
 saria ad faciēdū quod pmittit si salutē cō-
 sequi uelit. 12. q. 2. quicūqz suffragio. 7
 c. q. 3. qz Jobes. 7 22. q. 5. iuramēti. Ro-
 dol. vō ti. de voto nōt qz sine puidicio cre-
 dit qz solū ppositū non obligat. nec ē mor-
 tale puenire. nisi addat pmissio uel votū
 expressū vel tacitū sine p̄sūptū. **Utrū**
 votū interpretatiū obliget. **R.** fm Ricar. 4.
 di. 38. q. 1. ar. 3. q. 1. c. 5. q. sic. vñ si quis
 post tēp. pbatōis in monasterio remanse-
 rit. obligat ex noto interpretatiōe. nisi for-
 te ppter aliquā cām fuerit sibi terminū. pte-
 latus. vel in tali loco p̄sueuit p̄telari. tunc
 at faciētēs bi. notū tenēt ad tria p̄cipua
 lia vota religionis. s̄ ad alias obseruātiās
 quaz trāsgressio ex dissilatōe p̄clatorū
 inducūt. obligari non uidēt. p̄cipue si sint
 simplices. talia sufficiēt discernere nescien-
 tes. bec tbo. ibidē. **Utrū** ex ingressu reli-
 gionis obliget quis ad remanēdum ibi.
R. indeo qz nō. imo grego. 9. statuit qz no-

uitū in pbatōe positi p̄nt ad statūz p̄orem
 redire libere infra ānū. nisi in tribus casib⁹.
 p̄imus ē si acceperūt habitū p̄fessorū. 2.
 si p̄fessionē fecerūt. 3. si euident apparet
 qz tales uoluerint nitā mutare. 7 in religi-
 one eo p̄p̄uo fūire. c. x. de regula. statui-
 mus. **Sed** quomō apparet qz vitā quis
 mutare uelit. **R.** idet ibidē glo. qz hoc ap-
 paret si expresse seculo renūciat. vel si ali-
 quid dicat uel faciat p qd eius uoluntas
 appareat. de hoc uide illud qd hosti. dicit
 sup. c. ti. ar. 3. q. s̄ per quid hēt. 7 c. **Et**
 nota qz illa excretalis c. x. de regula. p̄fultū.
 que fuit Greg. 6. hodie nō uidet hēre lo-
 cum. vt ibi dicit glo. p̄f de cām excretales.
 statim. que fuit posterior. 7 fuit Inno. 3.
Sed qualr sciet qz fuerint i p̄batione.
R. idet Ray. qz h̄ sciet. vel qz protestari s̄
 se uelle ēē in pbatōe. vel qz acceperūt ha-
 bitū nouitiōz. qd hēt locū in religionibus
 illis in quibus h̄t nouitiōz ē distinct⁹ ab
 habitu p̄fessorū. vel qz est ordo talis: qui
 nō p̄uenit aliquē ad p̄fessionē recipē. nisi
 habita pbatōe. vbi aut habitus nō ē disti-
 ct⁹ fm qz h̄t in illo. c. statui. p̄allegato. de
 hēt tēpore p̄fessionis b̄ndicti ueltes qz p̄-
 tētib⁹ cōcedūt. ut habit⁹ nouitiōz a pro-
 fessorū habitu discernat. **Quid** si in alt-
 quo predictōz triū casib⁹ f̄deat ad seculū
 7 p̄trabat matrimoniū. **R.** idet Rod. qz in
 casu p̄ 7 2. nō tenebit matrimoniū. nec ēē
 i 3. si talis simpliciter renūciat seculo p
 mittēs se ex cetero uictuz i religioē tale uo-
 tū n̄l p̄missione approbate p̄clato religio-
 nis illius. tūc. n. uotū solēni. asset. s̄ si tñ
 habitū nouitiū reciperet 7 uolūtate manife-
 staret votū simpliciter ēē. quod tñ matri-
 moniū h̄bēdū impediret. **Utz** votū sub
 p̄ditōe factū que p̄ditio nō implet p̄pter
 culpā nouētis sit obligatoriū. **R.** fm Ricar.
 4. di. 38. q. 5. ar. 3. c. qz sic. ad qd facit il-
 lud qd dī c. x. de spon. sicut ex litteris. de qz
 dam qui mulierē quādā se ductuz i p̄u-
 gē infra certū terminū iurauit. nec p uiz:
 s̄ p mulierē stetit qz ipse iuramētū nō imple-
 uit. quod viro nō ē imputadū. imo p p̄ple-
 ta p̄ditōe est habēda. Idē g est q̄ntū ad eq-
 ualentiā ad hoc ut teneat pmissio implere
 cōditōem appositā 7 nō stare per illū qd
 cā implere quo minus impleat. s̄ quādo p
 mittēs impedit eius impletōem illo qui uel-
 bat implere parato: p pmittētē 7 nō p ali-
 um stat ne impleat. habēda ē g p imple-
 ta. cum g sua promissio teneat si p̄ditio

ipleretur: nihilominus et tenet qd p eius cul
 pa stat q non iplet. unde cu aliqs deo vo
 uet aliquod spale obsequiu si a peccato a
 quo tetat preseruauerit eu: si incidat illd
 peccati: nihilominus tenet implere uotum. qz
 qd deus cu no preseruauerit ab illo pecca
 to: statit p ai non p xii qui illi a peccato il
 lo preseruassz si ille uoluisse. **¶** Et qd ali
 quis horrens committere aliqd magni sce
 lus: qd nunqs intedit committere: uocat q
 si committat intrabit aliquam religionem qua
 non uult: si horret intrare: et postea illd sce
 lus committat: nunqd tenet intrare religionem.
¶ Rñdet Ric. ubi s. q. sic. q. uoti sub pditi
 one factu de re bona et ppter sine bonu est
 obligatoriu exite conditoe. sine illa pditio
 sit bona siue mala. **¶** Utz uoti de no vo
 uedo aliquid nisi illud qd uouet: exprima
 tur uerbo uel dicto uel scripto: sit obligato
 riu. **¶** Et qd sic. ita q si postea uoueat et uo
 tu suu uerbo uel scripto no exprimat peccat.
¶ Na tale uotu est bonu. qz p uoti expressi
 one in vbo uel scripto hatur de uoto facto
 certior cognitio. et pcanet in uouedo pncipi
 tatio: quoz vtruqz e bonu. nihilominus tri
 vtr q tenet illud uotu si alias sit licitu. qz
 cu uouet sit bonu: et a spu sacro psumat per
 psal. uouete et red. do. deo nro oes qui. **¶**
 Uotu deo de no uouedo non obligat. unde
 uoti de quo e pposita qd non obligat ad
 no uouedu: si obligat ad exprimedu p ver
 bu uel p scriptu si conigerit emittit uotum.
¶ Utz uoti magis obliget qd iuramentuz
 Et fm aliqs q sic. qz obligatio uoti cau
 sat ex libero consensu uoluntatis: hois et fidelit
 tate qua debet deo. obligatio uo iuramen
 ti ex libero consensu hois et reuerentia: qua
 debet deo inqntu e yitas pma. infidelitas at
 serui ad dnm est gnuoz offensa quacunqz
 alia irreuerentia quaz seruus dno face pot
 sit. et b^o sine est tbo. Alij distinguunt de iura
 mento. qz aut fit hoi: aut fit deo. p mo non
 ita fortit obligat sic uoti. qz obligato que
 fit deo in uoto e fortior obligatoe q fit hoi
 z^o mo magis obligat iuramentu ceteri. pari
 bus. uoti. n. no iporat nisi pmissione deo
 facta ex deliberatoe sca cu intedo se obli
 gandi. hoc aut totu importat iuramentu: et
 addit adductoem psonae yitae in testimo
 niu ad maiorē confirmatoem pmissionis.
 h^o Ric. 4° di. 38^a. q. 5^a. ar. 2°. c. **¶** Utz be
 res tenent adimplere uoti illius cui suc
 cessit. Et fm Ray. pater no pot iniungē
 filio necessitate pegrinadi. ut ex. c. 13. ubi i

inunctio pna tenet qz filius approban
 pecuniaria uo satisfactorem iniungere pot
 ex de v. t. u. a. et ex de solu. c. i. Tamē hz ho
 sti. distingue. qz si heres hereditate adierit
 uoti eius cui e heres tenet implere si vi
 res hereditatis patiā. maxime si suscep
 rit sponte. ut ex. c. licz. Na obligatoes vo
 ti pnt ad herede trāsi. ff. de pollicita. l. 2^a
 in fi. Si uo no adierit no tenet. qz nec he
 res nisi spote promiserit. et tunc si i oi cau
 itedit psona sua obligare: debet implē. no
 tam ob pmissione facta a testatore qz ob
 sua. h si tanqz heres pmittebat speras he
 reditate adire. postea tamē mutato cōsilio
 abstinuit no tenet. ar. ex de elec. v. v. v. v.
 bilē. §. si. et sic et intelligi pot illud ex. c. f.
 de uoto. licet. Sz quicuqz hereditate adijt
 obligat. ut pbatu est. ar. ex de solu. c. i.
 Inno. uo sup. c. licet p allegato. dicit q qui
 uoti trāsmarinu emittit p subsidio terre
 sancte si impediatur morte uel alr: cogitur
 alij committere qui uoti ppleat. ar. dicit. c.
 Inno si alijs no committat: heredes cogi
 possit: ut uel illud cōpleat uel expēsas aut
 subsidiu: qd pater uel testator factur^o eēt
 faciāt. Secus e si uouet pp uototoes alia
 cam. qz tūc si psonali ire no pot: mittē no
 tenet. qz subintelligit si potero. et bi^o.

¶ Equit videre de 8° f. de casibus in
 qb^o pot a uoto discedi. Circa qd
 fm hosti. nota q ubi qz uoueo
 uel pmitto aliqd non facere quo facto. uel
 aliquid no face. quo no facto salus corpo
 ralis uel spūalis amittit: uel pccū mortu
 le incurrit: non e seruandu uoti uel iuramē
 tu: uel pacti. neqz pfuctudo: n3 lex: n3 pcc
 pū: n3 et aliquod uinculu firmitatis. 22^a
 .q. 4. c. fi. et c. cetera. et ex de iur. iur. qz
 to in differētib^o at que si fiat no est pccū
 mortale. et si non fiant nullū e mortu^o pec
 cati piculu: tenet uoti et est seruandu. ar.
 ex de no. op. nunc. cu et iniuncto. §. sup. eo.
 nisi aliud dicat rōe psonae: que e inhabil
 ad uouedu. de quo hnti e sup articulo de no
 uete. et dūmō obligatoē pcedēti licite si sit
 pū. ar. ex de iur. iur. ea te. in fi. et c. ueni
 ens in fi. qz nec tunc de facili sine peccato
 possz ereq. ar. 22^a. q. 5^a. iuramēti. bec hos.
 vñ notant hu. 32^a. q. si. no solu. q si quis
 fecit uoti de carnib^o no comedēdis et ifir
 metur ita q a medic^o dī qd e in piculo nisi
 carnibus vescat. et qd alr no pot enadere:
 de pcepto maioris. et etiā sine pcepto pot
 carnes comedere. qz e eā necessitat. et i bi^o
 d 5

voto cōditio tacita fuisse videt: nisi neces-
 sitas cogeret. 7 pceptū maioris adesset.
Sic fm hosti. si quis voueat dare certā
 mēsurā annuatim: 7 nō extermine. in arbi-
 trio eius ē ad quā mēsurā ut. e. x. de cēsi.
 ex pte p totū. 7 3 igr votū sit igrārit iplen-
 di. i. castib' nō ab eo discedi pōt. **E**t nota
 nū hosti. plēs casus: quoz pzin' ē. si p mu-
 tetur in melius. e. x. c. scripture p totū. 7 de
 iurid' .c. 3. in pūcipio. alicubi at requirē-
 tur auctoritas supior. ut dicit. 3. 2. casus
 est si nō pcessit ad actū. e. x. c. litteraz. i. fi.
 3. est si votū pditionale fuit cū p dno d fi-
 cit. 3. 2. q. 8. c. fi. nō solū. i. fi. 7 ē i ar. sup
 illo. c. 7 h intelligas sine sit cōditio spālis 7
 expressa. e. x. de p d. appo. v. 2. 7. c. de illis.
 siue sit tacita que ex sui nā inel' voto. ut si
 potero si vixero. si vus viderit. nisi v' alr
 reuelauerit fm gof. si tñ aliqs voueat ex
 duabus cāis nel' plib'. vel sub duab' p dī-
 tionib' n' plib'. 7 nihilomin' itēdat se obli-
 gare qualibet illaz cāz nel' p ditionem exi-
 stente tenet votū implē. 7 tēficiat una il-
 laz n' plēs. dūmō extet vna eaz. ut dicit
 rap. 7 rodol. 4. ubi nouēs nō hēt liberā
 facultatē vouēdi. ut bitū est sup. ar. de vo-
 uētē. 5. est ubi superioris auctoritate dila-
 tū ē nel' redēptū n' mutati. 6. vbi notū ex
 sui nā ē illicitū. vbi qdē nō tñ a voto pōt.
 imo d3 oio discedi. **A**dūit ē gof. alii ca-
 sū. qñ cā pp quā notū ē emissū cessat. e. x.
 c. magne in fi. 3. sec' fit i voto fligidis: qd
 ex cā falsa nō uiciat. ut e. x. de puer. 2. in.
 dndū. hosti. vero dicit qd. in alio voto nō
 cessat notū cessatē cā. 7 redēptio facili' ad-
 mittat. 7 h ē qd d' e. x. c. magne. §. fi. ut p
 bat' ibi spāl' nos iduxit. 7 ibi facili' cessat'
 potuit. cesset q idē 7 si ita nō cēt. nam facile
 erat. ut inuit' ibi. facili'. Et h itellige ubi su-
 it cā iductia siue p pūsiua. nel' ēt final'. h h
 nō exp'ssit. ff. de ver. ob. qd qd astrigēde p to-
 tū. 7 i ar. sup. ea. l. 7 sic p itelligi. 7 sic ēt in-
 tellerit rap. e. x. de puer. 2. in. ex pte. i. §. i. Si
 vero exp'ssit h dices qd si talis cā d' fieret
 oblari nolebat. p3 qd cessauit qñ cessauit
 cā. e. x. d ap. cū cessatē. sic 7 si p ditionē d' fecissz
Eq' vidē de 9. l. de vtilitate voti.
 7 circa h qruē pla. f. vtz expedi-
 at hōi nouē. h' 3 ric. 4. di. 38.
 q. 6. ar. l. c. vouēs aut nouet bona qz ob-
 fuatio v' pbabl' pportōata ifirmitati sue
 spūali. aut ipropōtōata. p mō expedit hōi
 nouē. qz p h āpli' firmat uolūtātē suā i bo-
 no: 7 excludit a se p magna pte libtatē ma-

lefaciēdi. 7 fac' actū v' tual' latric. 7 iō uonē
 do meret. pp qd monet psal. vouete 7 red-
 di. dno vō ufo. 2. nō expedit nec l3. tale
 .n. notū nō h'et discretōem comitē. cū 3 p h
 uonēs magis tūdet se illa qare qz angē se
 curitatē de sua salute. qz tñ pputat d3 obf
 uatiā uoti religiois eē pportōata sue ifirmi-
 tati spūali: nisi p certā exp'ctiā p'et v' 3.
 nio sibi. Et pp bona ex' que sepi' uide't 7
 audiūt 7 pp maiores p' solatōes spūales:
 qz ex v' benignitate ob fauorē religiois 7
 scā societate p'cipiūt obf' uatiā aliquoz bo-
 noz ē pportōata alicui i religioe ex' nti. q
 nō ēt pportōata eidē in seculo remanēt.
S3 obijc' qz qñius p'ctū ceteris pari-
 bus ē p'ctū religiosi qz layci. vñ dicit an-
 li. de silitudinib' qd si penitē religiosus no-
 luerit maiozi damnatiōi subiaccēdit. q no-
 uere nō expedit. h' q licz ex uoto p'ctū
 aggrauet. nō i bñficiēdo et. magis mere-
 tur. ut in se. q. ostēdet. 7 et. de p'ctō penitē
 maioze misericordiā qz penitēs i seclō p'fe-
 que' h' 3 an' i li. p' dco. h' ricar. ubi s. c. 3.
Utz idē op' bonū factū cū uoto sit ma-
 gis meritoziū qz factū sine uoto. h' 3 ric.
 4. di. 38. q. 6. ar. 2. c. q sic: vus. n. cum
 acceptet op' pp operatē. tāto magis acce-
 ptat opus q' pto ē ab. hoic ad eius seruitiū
 magis ē spālis uolūtati. ceteri at pibus
 spālis uolūtati hō ad v' fuitū p uotū
 qz sine uoto. p ut dicit an- l. de silitu. sic obse-
 quiū ei' q dno totā arborē cū fructu offerit
 ē acceptū dno qz obsequiū ei' q dat dno
 de fructu arbori. q' tū uult: nō tñ dat arbo-
 rem. sic seruitiū religiosi ē gratius vō qz
 hominis secularis.

Eq' uidē de. io. l. de mutatiōe uoti.
 7 circa h qruē pla. f. utz notū cō-
 mutari possit. h' 3 ric. 4. di. 38.
 q. 8. ar. l. c. ut bitū ē s. vtoz qdā sūt ne-
 cessitat. 7 h redimi ul' pmutari nō pōt. qz
 si pnt omitti sine p'ctō. ar. l. 7. q. i. Sūt qdā
 illa sūt uota uolūtati. 7 talia fere oia re-
 dimi 7 pmutari pōt. fere dicit pp uota re-
 ligiois 7 pntērie de qd' spāl' qref. 3. l. in
 se. ar. sic. n. die bern. de p'cep. 7 disp. 4. c.
 iniquū foret si statutū p sola charitate p
 charitatē teneret. votū at fieri debz ex cha-
 ritate 7 p charitate. vñ ei' obligatio tenere
 p charitatē nō d3. p charitatē at tenēt si il-
 lud i meli' pmutari nō licēt. Uonē q' p mu-
 tari p' i meli' bonū. e. x. c. magne. circa fi.
 hoc at fieri nō d3 p' p'ia auctoritate ipsius
 uouēt. qz nullus d3 eē iudex i sua cā. 7 sic

de lenit. n. l. Etia qd imolari pot offio si qd nouit factu erit: 7 mutari no poterit. si au ctioitate iuri. uotu tēporale comutari pot in ppetua obseruatiā religionis. ut dicit in se. q. 7 uotu religionis laxioris in artiores. prius tñ licētia sui plati petita sine obtenta sine nō. c. x. de regula. sanc. 7. c. l. p. totū. in pñ. Jura vō q hñū dicere uidēt intelligi debēt de eo qui cā lenitatis 7 nō petita licētia trāsit ad ordinē aliū. si tñ licētia nō petita trāsit. redire nō tenet ad bonū inferius qd fligt. ut ber. di. li. de pec. 7 dispē. c. 36. Rec hē hō pdeā. qz mltia fieri pbibent q tenēt postq̄ facta sūt. h. ric. ubi sup. c. 3. 7 puenit cū eo ber. c. x. de regula. lic. Si tñ trāseat cā lenitatis licētia etiā petita: reuocari pot fm hosti. 19. q. 3. mādam. 7. c. statum. 7. c. x. de etate 7 qua. 7 ordie pñ. 7. c. in glo. intellexim. Uel intellige et. h. 3. hosti. q. lenitas psumit qñ licētia nō petitur. ut ibidē. sec. est si petatur. ut dicitur in .c. licet. Uñ q dicit. c. statum. pallegeto. sine pmissione patris subaudi petita: lz non obtēta. Quid si dubietur utp sit laxior uel artior religio ad quā trāsire petit. 7 utrū uelit h ex temeritate uel ex diuina ispiratōe. B. h. 3. hosti. 7 rod. h. 3. superioris arbitrio relinquēdū. i. ne. s. sathanas se tñl foimet in angelū luc. c. x. de regula. lz. statū post mediū. Quid si supior arbitret inū que. Bendeo fm hosti. ad supiorē superioris est recurrēdus. c. x. de elec. ne. p defectu. circa mediū. Quid si quis regulam. im/ petrauit ab abbate suo licētia trāsēndi ad religionē artiozē: 7 postea penitet ei. Hū/ quid abbas ille tenet recipere cū reuertētē. B. fm rod. si ille nō pot inuenire religionē artiozē vbi recipiat. aut sustinē nō pot ei austeritate postq̄ eā pbauit: tenet cū recipere si reuertat an factā. p. f. sionē: nec repelli p. t. x. u. p. u. licētie ul' reniciatiōis si reniciant monasterio h cū facta sit ex cā. s. trāsēndi ad religionē artiozē. 7 cā nō sit secuta: alr recipere cū nō tenet. Quid si petiuit licētia trāsēndi: 7 abbas dicit q deliberaret. 7 anteq̄ hōpōdeat penitet cū 7 dicit q nō vult trāsire. abbas tñ postea licētiat cū: nunqd exire tenet. Rñ h. 3. rod. q nō. ex quo nō pcurrit voluntates petēt. 7 licētiatis. Hōuit etiā hu. q nō sufficit licētia plati sine licētia pñtē: cū in alienati one pñtē: qd minus ualet qd homo: requirat consensus capli. S. 3. rod. credit q ubi petit licētia trāsēndi ad religionē artiozē:

sufficit licentia solius abbatis. Ad laxiorē at religionē transire non potest et de consen su abbatis 7 cōnētus. qz est ptra ius. Qñ at abbas 7 conētus licētiat aliquē simp/ pliciter. 7 ille reniciat simpliciter monaste/ rio suo ex odio forte uel rācore uel alia cā nō ualet quod agitur. qz hoc nō est nisi ei dare licētia euagādi. Uota aut peregrina/ tionis 7 abstinentie 7 bi. comutari possunt auctoritate epi. iura entz hoc posse ab epiis non excludit. ar. c. x. e. c. i. in ter. 7 glo. In/ feriores vero p. l. at. epi. nullum uotum comutare possūt: nisi fuerit eis spāliter cō missū sine cōcessū p. ter. p. l. at. os religio/ sos qui dispensare possūt in uotis subdūo rum suozū. Uota autē cōtinētie 7 religio/ nis 7 trāsinarinū comutari non possūt au ctioitate epi. s. solus p. p. a. dispensare pot i illis. c. x. co. ex multa. in principio. vbi pa pa respondet p. zime quēstioi. § i. 7. c. ueni ens. 7 quatuor. c. se. Et idem est fm hosti. de voto crucis cuiuslibet. 24. q. i. quoti/ ens. Ratio e. est fm Ricar. 4. di. 38. q. 9. ar. 2. c. quia non est dispensādum i uo tis illis nisi p. cōmunē ecclēsie utilitatē: uel aliquam magnam necessitatem. 7 iō comutatio eozū merito reseruat p. x. qui curas habz totius vniuersal' ecclēsie. Annquid uotum de ieiunando in sab/ bato semper est comutandū. Rñdet Rod. q non oportet h. uotum renocare: uel cō mutare. potest tamē in melius comutari. Nam 7 fm canonem ueterem. de consec. di. 3. Sabbatho. ieiunandū est i die sabba ti. qui tamen canon ul' loquitur de cōsilio: uel est abrogatus. Quid de uoto serian di in sabbato. Respondet Rod. q non est simpliciter irritandū: uel necessario cō mutādū nisi uouens suspectus sit q iudai zare uelit. Quid si quis uouit diuersa uota. Respondet Lbo. 4. di. 38. q. i. ar. 4. q. 4. c. q si vnum est alteri composi/ bile debet vtrunq̄ seruare: nisi forte sibi commutet uotum p. cedens: in melius sequens. Si vero vnum sit incomposi/ bile alteri debet maius seruare: 7 de mi/ nori ad arbitrium p. l. at. satisfacere. Utrum quodlibet uotum commutari pos sit in uotum religionis. Respondeo uo/ lens facere p. f. sionē in religioe si actu aliter seu habitualiter remanere uelit obli gat. ad uota que fecerit in seculo si p. mutā tur i uotu religionis. tamē postq̄ ad noti/ tiā plati reuenerit: cū ab illis uoti. absolue

potit. marie si ignorabat ipsi esse ligati illi
votis tpe p[ro]fessionis. si aut actuali seu habi
tuali intēdat se nō teneri apli⁹ votis illis.
sed solo noto sue religiois absoluit ab illi⁹
per notū religiois p[ro]pter eius altitudinē et
perfectionē. c. x. e. scriptur. Cui ista p[ro]muta
tio fit auctoritate iuris. si tū rex un⁹ vel im
pator venerit q[ui] vsq[ue] ad certū tēpus i ter
ra sancta militabit. v[el] vnus ali⁹ magnus
domin⁹ exis dux ton⁹ exercitus cruce si
gnator. et ce cui⁹ absētia desolaret exerci
tus: vellet religionē intrare. In hoc casu
videret s[ecundu]m hosti. et ro. papa p[ro]sūdens.
certū ē tū q[ui] p[ro]fona mediocris absolueret
a voto trāsmarino p[ro] religionis ingressu
et p[ro]fessionē in ca. c. n. votū religionis sit
p[ro]petuū est maius voto p[ro] grinationis terre
sācte: quod ē tēporale. vt habet c. x. e. p[ro] al
legato. Scripturē siue reus. Reus fracti
voti nō h[ab]et qui tēporale obsequi noscat in
p[ro]petuā religionis obseruatiā p[ro]mutat. Si
dicatur q[ui] p[ro] votū assūptiois crucis i subsi
diū terre sācte p[ro]sequitur hō remissionem
oimz p[ro]ctōz. et ita v[el] e[st] vtili⁹ noto religio
nis. q[ui] d[icitur] p[ro]t[er] h[oc] Abo. 2^a 2^a. q. 189^a ar. 3°
c. 3^m. rō abli⁹ dicit q[ui] et p[ro] ingressū religio
nis cōsequet[ur] quis remissionē oimz pecca
toz. si n. aliquib⁹ elynis factis hō p[ro]t[er] sta
tiz satisfacc[er]e p[ro] p[er]tis suis h[oc] illud Dan. 4°
P[ro]cta tua elynis redime. multo magis in
satisfaccōez p[ro] oibus p[er]tis sufficit q[ui] hō se
totali oimnis mancipet obsequiē p[ro] igres
sum religiois que excedit oē gen⁹ satisfac
tōis ē p[ro]nc publice. vt b[er]t. 54. q. 2^a. admo
nere te cū lachry. vñ in vitis patz legitur
q[ui] eadē g[ra]z p[ro]sequitur intrātes religio
nē quā p[ro]sequitur baptizati. si tū nō absol
uerentur ab oī reatu p[ro]nc. nihilomin⁹ in
gressus religionis ē vtilior illa q[ui]tū ad p[ro]
motōem in bonū que p[ro]ponderat abso
lutioni a pena. Quid si quis suscepit vo
tū implēdū p[ro] m[er]e. Nūquid p[ro] igressū reli
gionis p[ro]t[er] absolui. B[er]t[er]o s[ecundu]m Abo. i q[ui] d[icitur] q.
et q[ui]libz. q[ui] ex q[ui] igressus religionis tali suf
ficat p[ro] se: sufficit et[er] p[ro] matre. v[el] et[er] si vlt
abbas illud votū p[ro]t[er] implē. Quid si ali
quis cruce signat⁹ v[el] ali⁹ venit q[ui] expen
deret v[el] mitteret i subsidū terre sācte cē
tū marcas. et postea ingreditur religionē.
nūquid ē liberat⁹ oīo. B[er]t[er]o s[ecundu]m ro. q[ui] sic.
quo ad laborē p[ro]grinationis. nō quo ad pe
cuniā p[ro]dictā. q[ui] nullus sine licentia sp[iritu]ali
pape p[ro]t[er] p[ro]mutare vota terre sācte. nec ip
so iure mutatur p[ro] ingressū religiois: nisi q[ui]

a. d. laborē p[ro]grinationis. Quid si q[ui]s voue
rit dare centū libras paup[er]ib⁹ v[el] alicui cer
te p[ro]fona v[el] ecclesie. v[el] facē ecclesiam v[el]
domū alicui religioni. nūquid b[er]t[er]o votū cō
mutari poterit in votū religionis. Rūdet
ro. q[ui] aut ex tali p[ro]missione v[el] voto ē ali
cui v[el] aliquib⁹ actio acquisita. aut nō. si sic:
nō liberatur p[ro] ingressū religionis nisi p[ro]t[er]
tirēt illi quib⁹ donauit v[el] p[ro]misit. si nō. li
berat⁹: si intēdat illud minus bonū cōmu
tare i b[er]t[er]o mai⁹. dū tū h[oc] fiat auctoritate ep[iscop]i
sui s[ecundu]m ro. v[el] tū q[ui] ad h[oc] sufficiat auctori
tas iuris. c. x. e. scriptur. Quid quōd vota
debēt redimi v[el] cōmutari. B[er]t[er]o ad h[oc] q[ui] il
lud fiat licite et canonice requirit auctori
tas superioris. vt dicitur ē. et cā rōabilis que
subsit. debet aut sup[er]ior ibi attendere tria. s.
quid liceat h[oc] cogitāt. quid deceat h[oc] bone
statē. et quid expediat s[ecundu]m vtilitatē sine ne
cessitatē. c. x. e. magne. §. i. vñ debet cōside
rare qualitātē p[ro]fona: et cām. et qualitātē et
q[ui]tātē p[ro]mutatōis. vt ex b[er]t[er]o colligat an cō
mutatō sit melior et v[el] acceptabilior. De
bet et p[ro]siderare cām p[ro]p[ter] quā votū ē emi
sū. nā ea cessatē cessat facili⁹ et effect⁹. vt i
c. magne. in fi. vltia. f. l. unca. In voto q[ui] p[ro]
grinationis sic fieri debet redēptio: ut expen
se q[ui] fierēt i cūdo morādo et r[ati]o d[icitur]o i alias
pias cās v[el] t[er]t[er]o labor itiner[is] ieiunioz vi
giliāz et ordū laborib⁹ cōp[er]et. vt in. c.
magne. §. penul. ad fi. et c. sup[er] his. bec. hos.
et ray. Oblatōez et[er] quā vōnēs i ecclesia illa
ad quā ire vōnerat factur⁹ cēt s[ecundu]m Ray.
ad ipsā mittere debz. In voto vō abstinen
tie debet b[er]t[er]o asp[er]it[ur] ieiunioz panis et
aque et affluētia vōnētis. c. x. e. c. i. et c. ma
gne. §. penul. i fi. vñ aliquis paup[er] pua pe
cunia v[el] orōe si nihil b[er]t[er]o votū redimēt
possz vbi regi v[el] comiti magna nō suffi
ceret. ar. c. x. et maledict. c. 2^a. bec. hosti. Nā
paup[er]i opario p[ro]cedit redimere ieiunia 6°
ferie dinario vno. di. 82^a. p[ro]f[er] byt. In vo
to aut trāsmarino p[ro]siderari d[icitur] intentio vo
uentis. s. v[el] tū intēderet p[ro]grinari v[el] bella
re. Si n. intēdebat p[ro]grinari et sit habilis
ad cūdum q[ui]s i habilis ad pugnādū nō
redimat. Si vero inten[de]bat pugnare et
sit inhabilis ad pugnādū redimat. nisi for
te cōsilio strenuus sit: v[el] forte secū pugna
tores ducere possit. talis enim non est om
nino impotens. c. x. eo. q[ui] sup[er] his. §. pe
nultimo. et fi. et ca. ex multa. §. Secundo
quesiuit. et §. finali. in fine. v[el] nisi sit
agricola v[el] artifex qui sit ibi vtilis. licet

nō multi talia ibi sint oportuni ppter par-
uitatē possessionum ⁊ paucitatē inhabitā-
tū. vt in. c. q. super bis. i. rīfio. Sed iter il-
los qui habēt impedimētū tēporale. vt bis
dilatio pcedat. vl' perpetuū: ut ab his re-
dēptio recipiat est subtiliter distiguēdū. ut
in. c. q. sup. bis. §. i. In clericis ē uolūtib⁹
p'diderari debz si clericus ex uice signat⁹ sit
ibi utilis ⁊ necessari⁹ uel p'silio: uel p'dicatio-
nis officio: uel qz deputatus ē aliq' magna-
tis seruitio. uel qz secū milites bellatores
ducere pōt. ⁊ tunc nō recipit redēptō. Si
vō nō sit ibi oportunus tūc recipit. vt eē
.e. ex multa. §. fi. ⁊. c. postulatū. Nā ad pu-
gnādū psonā est inhabilis. vt p3. dī. 50.
clericū qui pagani. s. ⁊ aliquotiens potest
votū redimere etiā si bellatores pōt ducē.
vt si sit minus senex fragilis ⁊ p'fractus.
eē. c. magne. §. vey. etatis. circa medium
⁊ eē de renun. nisi cū p'dē. §. alia vō eā est.
Oportet etiā p'diderare vtruz ex facilitate
animi inueniētis votū sit amissū. qz tūc est
remittēdū remissione cōpetētū recepta. eē
.e. veniēs. Nec debz p'termitteri q' licz vo-
tū hierosolimitanū sit magni fauoris. vt
patz eē. ex multa. §. penul. q. aut. si nō p-
pter absētā vnius persone piculuz imine-
ret toti terre siue p'vincie: p'sulte votū re-
mittit. uel differet: nec votū trāsgrediet: q'
ancoritate sedis apostolice illud distulit ad
implere. eē. c. non est. bec hosti. **Q**uid
si publica meretrix quā multi sequūt vo-
tum emiserit trāsmarinū. nūquid redimē-
poterit illud. R. s. in hosti. nisi corrigatur:
nec ipsa nec bellatores qui sequūt eā ex
smoze corrupto debēt admitti: nec ei⁹ vo-
tū approbari. qz nec oblatio sua debz reci-
pi. vt dicit. §. li. 6. u. de parrochis.

Sequitur uidere de. ii. §. de dispēsa-
tōe votū. ⁊ circa hoc querit vtruz
oē votū sit dispēabile. R. In. ⁊
eius sequaces dixerūt q' dispensatio pōt
dupli sumi. vno mō p relaxatione iuris:
⁊ sic. nullo modo votū ē dispēabile. quia
q' p votū xpo factū ab eo qui ē libere po-
testatis in uouēdo nouēs sit obligat⁹. hoc
ē de iure diuino. papa aut ius diuinū rela-
xare nō pōt. 25. q. i. sunt quidā dicētes.
Alio mō p iuris declaratōe. ⁊ h mō aliq'
sūt dispēabilia: vt ea que pnt in meli⁹ cō-
mutari. qz papa pōt interpretari ⁊ declaraf
ius diuinū. Aliqua uero nō sūt dispēabi-
lia. ut ea que dignā recōpēlatōem hēre nō
possūt: vt votū cōtinētie ⁊ religionis. hui⁹

snicē est Ray. Boff. et 4. di. 38. q. 2. ar.
3. c. huic opi. fauere vñ. Et si dicat q' pos-
sibile ē q' in matrimonio par ecclie detur
que est utilitas cōis: que ē preferēda pua-
te. §. 72. Rñdet fm cū q' uouēs debet esse
magis sollicit⁹ de salute sua q' alioz. ⁊ p'te-
ea nescit ntrū ex matrimonio par daret:
⁊ certū dimitti nō debet p icerto. Pzo hac
est opi. est ex m beati Nathei apli: qui cō-
sentire noluit q' Effigenia virgo xpo dedi-
cata regi nuberet qui se fieri xpianū cū oī
populo p'mittebat qui pot⁹ morte sustinuit
Tho. 2. 2. q. 88. ar. ii. c. i fine autē disti-
xit de voto cōtinētie. s. q' ecclia dispensare
pōt in ipso solēnizato p sacri ordinis susce-
ptionē: p eo q' debitū cōtinētie nō ē anne-
xum cōtinētialit sacro ordini s. c. rītato ec-
clesie. sed nō potest dispēare in voto cōti-
nētie solēnizato per religionis p'fessionem.
qz debitū cōtinētie cōtinētialit est statui religi-
onis annexū: p quā hō se mancipat tota-
liter xpi fuitio: qd nō pōt s' stare cū m'ri-
monio. i. q' incūbit necessitas pcuradi vxo-
re prolē: ⁊ ea que ad h' regrūf. ar. ad hoc
eē de sta. mo. cū ad mōalteriū. in fi. vbi dī-
q' custodia castitatis ē annexa regule mo-
nachali. Si obijciat q' tale votū potest eē
ipeditiū melioris boni. vt pacis vni⁹ ma-
gne regionis. dō q' periculis rez huma-
narz ē obuiādū per res humanas: nō per
hoc q' res diuine p'uertātur in vsū huma-
nū. religiosi autē mortui sūt seculo: ⁊ vi-
uunt xpo. vnde nō sūt reuocadi ad vitam
humanā occasione cuiuscūqz euentus fm
tho. vbi s. c. i. Sed h' hoc obijciē h' Ric.
4. di. 38. q. 9. ar. i. c. qz vt dicit ē sup pze-
latus religiosus dispēare potest in uoti
ditozz uoz si qua sup addunt necessarijs
ad salutē que sūt superogatois. §. ē papa
pōt hoc respectu oīuz: cū in eo sub xpo sit
plenitudo ptātis. Uidet q' dō q' oē notuz
p'pue dicit. s. qd ē de his que sūt superoga-
tois ē dispēabile. qz in quolibet tali vo-
to pōt inueniri cā dispēatōis rationabil'
.s. vel p'fectus maioris boni: vl' vitatō ma-
li. ⁊ h' vel respectu reipublice vel respectu
uouentis. Reformatio. n. pacis iter regna
est maioris boni cōitatu q' cōtinētia vnius
p'sone. In tali §. casu si persona que conti-
nentā uouerat p obediētā pape nubat:
magis meret obediēdo q' cōtinēdo q'stu3
ad p'miū sbale. alr obligatō fca pp chari-
tatē militarz ⁊ charitatē. P'reea recta rō
vñ dicitare aliquē esse loco xpi in terra qui

piculis punitati et personarum pensatis infirmitatibus utilitatibus et dānis: possit rōa biliter obviare. et dico rōabiliter. qz ubi nō eēt dispēdādi rōabil' cā si dispēdāre nō eēt dispēdātō s; dissipātō s; ber. 3° de p'side. ad Eugeniū. c. 14. et hec ē opi. ricar. vbi s;. et hosti. et hu. cardinalis sacre sabine quā bo sti. allegat i hac qdē. et Inno. ex de sta. mo. sup. c. cū ad monasteriū. et Jo. thetonic' q dicit qz nō dicit de facto dispēdāri. A. bo. 2^a 2^e . q. 88. ar. ii. c. 2^m. at dicit qz dispēdāri p't in uoto tēporalis p'tinētie: sicut et in uoto tēporalis abstinentie. Sed h' dictā soluti onē plā obijciūt. et p' illud eccl. 26° ois pō teratio nō est p'digna aie p'tinētis. qz uide tur qz dispēdāri nō possit i uoto cōtinētis. B' fm glo. ibidē. aia cōtinēs. i. xpo dispō sata i spūali scā cōpar' opib' mundi: et sa pie seculari. nē intelligit' fm hu. cardina lē de p'tinētia a peccatis. et h' non ē p'tra p' dicta. si n. intelligeret qz in nullo actu est maior rō meriti qz in obfuantia cōtinētis falsus eēt intellect'. qz in sustinēdo marty riū est maior meriti. vel fm ibo. vbi s; i si. illa auctoritas d'z itelligi qstū ad h' qz nec fecūditas carnis: nec aliq' corporeale bo. bonū ē cōparādū p'tinētis qz cōparat' iter bona aie. vt dicit Aug' li. de sacra v'ginita te. vñ dicit signāter aie nō carnis cōtinētis. Obijciūt etiā qz ex de sta. mo. p'allegato. c. cū ad mōasteriū. d'z qz abrenūciatio p'prietatis sicut et custodia castitat' ē ita anne xa regule monachali. vt nec h' eas papa naleat dispēdāre. q. 7. B' l'z papa nō possit facere qz quis sit monachus et nō renūciat p'prietatē. qz hoc eēt facere p'dictoria sil'. potest tñ de monacho facere nō monachū si assit rōabil' cā fm ala. v' fm hosti. d'z cū dicit qz papa hoc non p't. v'z ē de iure cōi potest tñ de plenitudine p'tat'. l'z nō receat eum. sic eū exponit. 2^a . q. 7^a . paulus. vel nō pōt sui magna et euidētū cā quā putet ma gis deo placē. c. x. e. c. l. porro de plenitudine potestatis pōt de iure sup' ius dispēdāre. c. x. de con. pben. p'posuit. circa finē. non peccat igit' s; meret monialis obediēdo i hoc do mio pape: et cū aia sua saluari possit. et mul te alic' acquirat. vt si quis rex sarracenoꝝ offert sua et terre sue p'uerfione si monialis aliqua daret sibi i cōingē. Obijciūt ite rū qz religionis notū nō possit in mel' cō mutari. cū oia alia vota cōmutari possint in ipsū. vt dicit' ē s;. qz nō potest in eo dispē dāri. B' fm ricar. 4° di. 38^a . q. 9^a . ar. p. c.

5^m qz imo pōt cōmutari in maius bonū cōe: l'z nō i mai' bonū puatū. talis. n. p'diti onis possz eē qui uouit qz uoti illud cōmu tari possz i aliud bonum magis expēdiēs sibi. licz nō possz cōmutari i magis expē diēs sup'lr. Ad h' nō fm ricar. vbi sup' . c. 6^m . qz sicut nō est incōueniēs qz si aliqz resuscitaret a morte corporali aliqui eēt nō p'uges: licz ātea p'uges fuissent. ita si aliquis ab illa morte qua dicit' mori p' in gressū religionis resuscitaret per hoc qz de monacho fieret nō monach' p' papā: non eēt incōueniēs qz aliqui essent nō p'uges qz fuerāt ātea p'uges non carnalr copula ti. Utz uoti de nūqz p'tēdo a papa di spēdātōz i aliq' uoto sit obligatorū. B' f'z ric. vbi sup'. ar. 3° . c. uoti de nō p'tēdo illd qz ē uile aie uouētis nō est obligatorū. s; quādoqz ē uile aie ei' qz uouit qz dispē set scā in uoto. qz qz ē ei nimis gūe ad obfūādū. ita qz p'babill' timet trāsgressio nis piculū. qz uoti de nūqz p'tēdo dispē sātōz pape i aliq' uoti nō ē vlr obligato riū. In casu tñ in q' uili' eēt aie uouēt' di spensatōem non petere quā p'tē obligatū eēt ad non p'tēdū. qz si quis uoueret ali qd qd i vno casu p't eē uile ad salutē. et alio casu inutile: uoti tenet' p'nare i eo casu i quo ē uile ad salutē. et nō i illo i q' ē ad sa lutē inutile: nisi uouēs intēderit qz i nullo casu obliget' si nō i oī obfāt'. Utz abbas retractare possit uoti qd fecit subdit' de li cētia sua. B' f'z ric. 4° di. 38^a . q. 4^a . ar. 3° . o. si abbas licētia reuocet anqz ille faciat uoti. et p' reuocatōz uoueat: p't retracta re. non tñ illud uoti est irritū. si aut' uotū fecerit an' reuocatōz licētie tenet: dōcē cū eo fuerit dispēdātū. S; nūquid idēz ab bas cū eo dispēdāre poterit: vñ quibusdāz qz non: qz cū subdito suo licētiā uouēt' illud uiderit sibi p'indicanit: vt in illo dispensare non possit. Alij dicit' qz sicut ex rationabili cā cū licētiare potuit ut uoueret. ita ex rōabili cā si occurreret: dispē sare postea potit. Mā et idē papa in uoto facto de sua licētia p't dispēdāre postea. s; f'z alios nō vñ h' sile bonū. qz papa sub teo h'z sup' oēs plenitudinē potestatis. non sic aut' abbas super oēs monachos suos. vñ fm Ric. ibidē tnt' p'siliū eēt qz ille monach' de uoto sic facto se p' papam absolui facēt: et si religiosus ille plures habeat p'elatos p' ordine se habētes. ita qz quicquid potest inferior potest superior: et plus si uouit de

licetia inferioris p̄t de illo voto absolui a superioribz de noto facto de licetia superioris absolui nō pōt ab inferiori.

Sequit̄ vidē de i. 2. f. a quo d3 crux p̄dicari: 7 3 quos. 7 circa hoc q̄rū tur p̄la. f. 3 quos pōt 7 rebz p̄dicari. B̄o fm hosti. q̄ 3 sarracenos 7 here ticos. vt p3 e3 eo. q̄ sup bis. 7. c. f. 7. c. fi. 7 e3 de here. excoīcam. Sed nunquid p̄dicari pōt crux 3 scismaticos 7 inobedi entes 7 rebelles. B̄o fm hosti. hoc nō est i iure exp̄sum. s̄ certe hoc nō sēper requi ri debet qz plura sūt negocia q̄ nocabula. ff. de p̄scrip. nec. l. 4. 7 iō iure deficiēte de si milibus p̄cedi rebz ad filia. e3 de rescrip. it̄ ceteras. 7 e3 de trās. p̄. inf. corpalia. 7 naturalibz rōibus est utēdū. si. n. crux trās marina p̄ recuperatōe terre merito p̄dicata tar. multo fortius p̄ unitate ecclie seruanda crux 3 scismaticos p̄dicabit. 24. q. i. loquit̄. 7. c. se. mains. n. periculū iminet in hoc q̄ in illo. qz aīa ē preciosior rebz. p̄ si personaz offensas attēdam? magis p̄cāt r̄bani iobediētes 7 scismatici qui ad fidē semel susceptā redire p̄cise debēt cogi q̄ sarraceni qui fidē recipere nō cogunt̄ imiti. 23. q. 5. ad fidē. 7 di. 45. de indeis p̄ nullū est scisma qd̄ sibi nō cōfingat ali quā heresim. 24. q. i. scisma. Cuius au ctōritate pōt huc rebz crux p̄dicari. B̄o fm hosti. q̄ auctoritate pape ad quē est de fidei piculo 7 de causis maioribus recur rēdū. 7 q̄ est xp̄i vicari? gnālis. e3 de trās. la. p̄la. c. i. Sed nunquid auctoritate ep̄i crux pōt p̄dicari. B̄o fm hosti. q̄ nō. p̄rio qz nec remissionē tātam facē possēt quātā crux requirit. vt p3 e3. c. f. de voto. c. fi. 2. qz ad solū papā p̄tinet de fide respōdere: 7 eius periculis obuiare. 24. q. i. quoties. 3. qz ad eū pertinet votū crucis. si tamen ep̄s hēat tēporalē iurisdicōem in aliquos ex quo steterūt excoīcati tēpore p̄p̄tēti. tū qz est ep̄s 7 xp̄i vicariū. 25. q. i. militare. tuz qz est dñs tēporalis ip̄os tanq̄ infide les 7 res eoz saluo eo q̄ nullis occidatur nec manet. qd̄ sēp̄ excipe d3: exponē po test. 7 hoc dico si p̄sequat̄ iniurias ecclie sine sine recipi. Sec̄o ē si iūderet ulcisci iniuriā p̄sone p̄p̄ic. 7 curiali? 7 tuti? faceret si ad papā recurreret. ar. l. de pigno. l. 3. S3 7 tales auctoritate ecclie nel p̄ncipis sine signatōe crucis possūt impugnari cā iustitie 7 obediētie: 7 fidei r̄fēdēde. nō cā cupiditate ul' vltōis p̄p̄ic sic itelligē. 25. q.

i. quid culpaf. 7. 2. q. 2. c. i. 7. 2. hec bo si. Quid si tales cōuertāt nunquid p̄ eoz p̄uersionē eis satisfacc̄ tenēt illi qui dāna dederūt. B̄o fm hosti. q̄ nō: imo est imp̄tādū dāricie 7 culpe eoz. e3 de ho. mi. postulasti. qz nec peccauerūt. 25. q. 4. qui peccat. pōt tū illoz q̄tis q̄ voluit mi sereri. e3 de here. v̄gētis. in fi.

De adiuratione titulus. 21.

Deinde p̄siderādū ē de adiuratō ne. 7 de hac queruntur p̄la. scz vtrū liceat adiurare boies. B̄o iurās iuramēto p̄missio per iuocatōez dñi nomis: qd̄ ad p̄firmatōez sue p̄missiois adducit firmif scipm̄ certini nat ad faciēdū qd̄ p̄mittit. sic aut̄ hō scip̄z r̄firmare pōt ad aliquid agēdū ul' patie dū. ita est pōt alios iducē: supiores qd̄ de p̄cādo: inferiorēs at̄ ip̄cādo. cū igit̄ hic nel ibi iuocat̄ nomē dei ul' alicui? sacre rei ad iuratio d̄r e3. vñ boies adiurare est eos p̄ iuocatōez nois dei: nel alteri? sacre rei obsecrādo vel ip̄ando eos idinare ad agēdū aliqd̄ nel patie dū. Est at̄ hō dñs actū suo rū. nō aut̄ agēdoz ab alio. 7 iō sibi neces sitatē pōt ip̄onē p̄ iuocatōez dñi nois. nō at̄ alijs nisi subdit̄ quos p̄t ex rebz iura mēti p̄stiti p̄pellē. Si igit̄ alijs p̄ iuocatio nē dñi nois uel alteri? sacre rei alicui non subdito sibi adiurādo necessitatē agēdi: ali quid itēdat apponē. sicut ip̄onit̄ sibi iuran do. h. adiuratio ē illicita. qz sibi p̄t̄tē v̄p̄ pat̄ i alium quā nō hēt. 7 sic dicit̄ Aug. sup Math. qz si n̄ l3 iurare fm̄ euāgeliū: nō tū est qz nō licz adiurare alterū. 7 ideo ma nifestū ē qz i euāgeliō p̄nceps sacerdotuz adiurauit illicite ihs p̄ v̄ū nūū. tū p̄ alijs necessitatē supiores inferiorē suos tali ḡne adiuratōis p̄nt̄ astrigē. Si vō itēdat tū p̄ reuerentiā dñi nois: l' alteri? sacre rei aliqd̄ ab alto obtinē sūi necessitatē i positōe. h. ad iurātō licita ē resp̄cū oīuz. vñ 7 v̄ū obsec̄ m? p̄ aliq̄ sac̄ eū obsecrātes. apl̄s ē fideles obsecrat p̄ misericordiā dei. ut p3 ro. iz. qd̄ p̄tinē v̄r ad adiuratōez. Utz liceat ad iurā remōes. B̄o sic dñi ē duplex ē adiu rādū mod? vñ p̄ modū r̄p̄cātōis l' iductō nis ad reuerentiā alic? sacre: sic n̄ l3 remōes adiurare. qz h̄ v̄r p̄tinē ad q̄sdā benignolē tiā uel amicitia: qua nō licet ad demones vti. Alit̄ ē p̄ modū r̄p̄pulsiois. 7 h̄ mō l3 nob̄ ad aliqd̄ nū: 7 ad aliqd̄ n̄. d̄mōcl. n. nobis

i hac vita aduersatur . nō aut eorū actus
nostre dispositioni subdūtur . s̄ dīne dispo
sitioni ⁊ sanctorum angeloz . qz vt dicit
Aug⁹ 3° de trimi. spiritus deserto regitur
p spūm insū . possūm⁹ ḡ amones adiurā
do p diuini nominis v̄tutē tanq̄ inimicos
repellē . ne nobis nocēat corpālī ul' spūālī
s̄m ptātē datā a xpo . s̄m illud luc. io. Ecce
vadi vobis ptātē cal. cōtra ser. ⁊ scōz . ⁊ su
pra om. v̄r. inī. ⁊ nihil vobis nō . Et mar.
vlt. In noīe mco v̄mo. ci. Nō tñ lz col ad
iurare ad aliqd ab eis adiscēdū . v̄l p eos
obtinēdū . sicut faciūt nigromānci . hoc . n.
p̄tineret ad aliquā societate cū eis habēdā
nisi forte ex spūālī instinctu nel reuelatōe di
uina aliq̄ facti ad aliq̄s effect⁹ demonū opa
tōe utāt . sic legit̄ de brō Jacobo qz p v̄
mōel fec̄ hermogenē adduci ad se . **U**tz
liecat adiurare irratōabiles creat̄ as . R^o
qz sic . v̄n aplī s̄mō ⁊ iudas legūt adiuraf
se oracones : ⁊ eis precepisse ut in deserto
locū abirēt . Ad cui⁹ euidētīā sciēdū qz cre
ature irrōales ab alio agūt ad p̄rias ope
ratōes . eadē aut actio ē acti ⁊ agēti . sic mo
tus sagitte ē qdā opatio sagittāq̄ . ⁊ iō ope
rō irrōalis creature nō tñ ei attribuit̄ : s̄
p̄ncipālī v̄o : c^o dispōe oia mouēt . p̄tiet ē
ad diaboli qz p̄missiōe diuina v̄tē irrōa
libus creaturī . ad nocēdū boib⁹ . Sic ḡ ad
iuratō qua qz utit̄ ad irrōalē creaturā p̄
itelligi duplī . vno mō ut referat̄ ad eā s̄z
se . ⁊ sic eēt uana . qz nō intelligit eā . Alio^o
vt referat̄ ad eā a quo agitur ⁊ mouetur
⁊ sic duplī adiuraf irrōalē creaturā . s̄ . nel
p modū v̄p̄catōis ad v̄ū directe : qd p̄ti
net ad eos ḡ p̄ iuocatōes v̄i miracula fa
ciūt . vel p modū cōpulsionis q̄ referat̄ ad
diaboli qz utit̄ irrōalib⁹ creaturī i n̄m nō
cumētū . ⁊ talis mod⁹ ē i exorcismo p̄ que
ptās dmonū excludit̄ ab irrōalib⁹ creaturī .

**De tertio p̄cepto quod est de obseruan
tia sabbati titulus 22° .**

Quoniam considerādū ē de 3° p̄
cepto : qd ē de obseruātia sabbati
⁊ p̄ v̄ ipsi⁹ sabbati obseruātōe a
deo p̄cepta . 2° ḡ a ipsi⁹ de festo
rū alioz obseruātōe ab ecclia iudicta . Circa
p̄m p̄ de v̄boz hui⁹ p̄cepti expositōe . 2° de
hui⁹ p̄cepti q̄litate . s̄ . vtz sit morale v̄l ceri
moniale . 3° de obseruātōe sabbati cessatōe : ⁊
dīne successione . 4° a qb⁹ operib⁹ v̄bebat
i sabbato : ⁊ nūc i dīca d̄z hō uacare . 5°

utrū laborare i alijs dieb⁹ sit i p̄cepto . sic
q̄leere i die 7° . v̄l p̄ . **C**irca ḡ p̄m sciēdū
ē qz v̄ba qb⁹ tradit̄ 3° p̄ceptū exo. 20.
sūt hec . s̄ . memēto vt diē sabbati sanctifices
ser oiebus operaberis ⁊ facies oia opera
tua . 7° aut diē sabbati dñi v̄i tui ē . nō fa
cias oē opus tuū . ⁊ fili⁹ tuus ⁊ filia tua : ⁊ ad
seru⁹ tuus ⁊ ancilla tua . iumētū tuū ⁊ ad
uena q̄ ē intra portas tuas . In p̄dici v̄bis
ponitur tres clausule quaz p̄ma precipit
sanctificatōem . cū d̄r . memēto ut diē sabba
ti sanctifices . 2^a in ser dieb⁹ operatōes . v̄bi
ser dieb⁹ . 7° . 3^a inf̄ dicit̄ in sabbato omnē
operatōem ibi nō facies . 7° . **Q**uāz ḡ
ad primā clausulā dicit̄ . memēto . circa qd
nō qz hui⁹ p̄cepto ⁊ non alijs addit̄ ver
bū p̄ memoratōis s̄m Alex. an. 3. t. i. in ex
positōe p̄cepti . 3. in p̄ncipio . qz in p̄cedē
ti scriptura fuerat ip̄s iudeis de sabbati
obseruātūa mētio facta gen. 2° . ⁊ exo. 16° .
vel s̄m ricar. 3. di. 57^a . q. 2^a . ar. 5° . in fi. qz
hoc p̄ceptū s̄l erat morale ⁊ cerimonia
le . cerimonialia aut nō sūt ita de lege na
ture sicut moralia . ideo nec ita firmis mēti
impressa . **S**equitur vt diē sabbati sci
fices . sanctificatio sabbati est ad deū vaca
tio . factum . n. s̄m Orig. dicit̄ separatim
ab vsu cōi ad cultū dei . p̄ceptū ḡ sanctifi
catōis est ut cor a curis sup̄fluis sepetur :
⁊ diuino cultū m̄cipietur . ⁊ hoc ē uacare
deo . hoc aut fit triplī . p̄mo ḡnālī . s̄ . dum
nos a vitijs separamus . ⁊ intētōem n̄am
ad sabbatū 3. i. requiē tēnitatū . hēm . 2°
spūālī dū . s̄ . tēporibus statū ⁊ ad hoc repa
tatis separātes nos etiā a licitis operibus
deo orādo ⁊ meditādo vacam⁹ . ⁊ hoc est
sanctificatio sabbati . 3° specialissimē sicut
est in uiris cōtemplatiuis qui ab omnib⁹
mundanis se separant : vt deo familiariter
intendant . prima sanctificatō est necessāria .
2^a est v̄bita . 3^a perfecta . **N**otādū v̄ro
qz vacatō q̄ ē ad v̄ū itelligi p̄t duplī . s̄ . in
bitū ⁊ i actu . i bitū nō recipit taxationem
temporis quantum ad eos qui sūt in ca
ritate : quia offerunt in habitū deo totum
tempus vite sue . tamē quantum ad seruī
tes ex timore p̄nc̄ taxatur tempus . **V**aca
tio v̄ro in actu recipit taxatōem tēporis .
quia v̄gentib⁹ in hac vita mortali non ē
possibile semper actu deo uacare . **I**ntelligē
dum etiā qz obseruatio sabbati potest du
pliciter intelligi . vno modo tēminatē ut
dicat̄ dies sabbati dies requiē . ⁊ sic dies
dīca : ⁊ etiā quelibet alia dies instituta

ad vacandū deo pōt dici dies sabbati. vñ
 teute. s. ponit̄ interpretatio talis. Sabba
 tū est. i. requies dñi dei tui. 7 hoc modo se
 per etiā tēpore gr̄e obſuat̄. Alio mō dies
 sabbati dicit̄ dies dēterminata. i. septima.
 exo. 35. Sex diebus facietis op̄: septima
 dies erit sabbatū. 7 hoc modo licet cēt mo
 rale discipline. erat tam figurale. vñ de trā
 sūt figura cōpleta. Postea subdit̄ p ratōe
 motiua sanctificatiōis sabbati. ser. n. dieb⁹
 fecit deus celū 7 terrā: 7 in 7ª die requie
 nit. i. nouas spēs facere cessauit. Et signat̄
 autē magis ratio in hoc p̄cepto 7 in p̄
 mo q̄ in alijs p̄ceptis: q̄ alia habēt ra
 tionē manifestā. 7 ideo non opozuit i cis
 ratōem reddi. s. p̄mo p̄cepto. 7 huic ad
 dit̄ aliquid ceremoniale vel dēterminati
 num p̄cepti moralis cōmunis. vt in p̄. non
 facies tibi sculptibile. 7c. in isto dēterminat̄
 dies sabbati. ideo 7 vtrōbq; ratio debuit
 assignari. **S**equit̄ 2ª clausula i qua p̄
 cipit̄ operari dēterminato tēpore p̄tra cō
 sicut. cū dicit̄. sex diebus operabēis 7 fa
 cies oīa opera tua. s. ad opera diuersa te
 nent̄ homines diuersi. **S**equit̄ 3ª clau
 sula: in qua interdicit̄ operatōes in sabba
 to. cū dicit̄. 7 aut̄ die sabbati dñi dei tui ē.
 nō facies oē opus tuū. 7 fr. t. 7 ser. t. 7 an. t.
 in. t. 7 aduena qui est intra portas mas. s.
 aut̄ pōt intelligi dupl̄. vno modo literal̄
 vt homo vacet a corporalib⁹ op̄rib⁹ q̄ va
 catōem ad deū impediūt in solēnitatib⁹. vt
 negotiatio 7 hi. 7 ideo est de irrōalibus
 p̄cipit̄ vt q̄scat̄ que sine ducatu hominis
 non laborāt. alio modo sp̄al̄ vt per quie
 tem istā quies a vitijs designet̄. Sic ḡ p̄
 ceptum hoc mirabil̄ ad sumā ordinat̄ bo
 nitatē. p̄ma. n. clausula p̄cipit̄ ad deū con
 uersionē. 2^a p̄cipit̄ dei imitatōem per ope
 ra misericordie. luc. 6. Etote miseri. sicut
 pater vester ee. mis. est. Non. n. est illa bo
 nitas ociosa: imo diffundit̄ radios sue bñfi
 centie sup̄ bonos 7 malos. vñ ibidē q̄ solē
 suū ori facit̄ super bo. 7 ma. 3ª inūgit̄ oīs
 molit̄ uitationē qua p̄cipit̄ a vitijs ge
 tudo. Sed quare magis p̄cipit̄ obserua
 tio sabbati in sp̄ali q̄ aliaz solēnitati. R^o
 omnes solēnitates veteris legis sūt insu
 te in cōmemoratōem alicuius diuini bñfi
 cij: vel p̄teriti cōmemorati: vel futuri p̄
 figurati. inter oīa aut̄ bñficia dei memorā
 da p̄mū 7 p̄cipuū est beneficij creatio
 nis: 7 memorat̄ in sanctificatiōe sabbati.
 vñ exo. 20. p̄o ratōe hui⁹ p̄cepti dicit̄.

sex diebus fecit deus celū 7 terrā. 7c. In
 oīa vero beneficia p̄figurāda p̄cipuū 7
 finale erat q̄s mēt̄s i deo: vel i p̄siti p̄ gra
 tiam: vel in futuro p̄ gl̄am: que figuraba
 tur per obſuatiā sabbati. vt of̄. 35. 58. Si
 auerteris a sabbato pedem tuū: vocaberis
 sabbatū dñi delicatū: 7 factū dñi gl̄iosum.
 Hec. n. beneficia p̄ 7 p̄ncipal̄ sūt in mēt̄e
 fidelij. Etlic vero solēnitates celebrabant̄
 p̄pter aliqua beneficia particulāria tēpora
 lit̄ trāscuntia: vt pasca p̄pter bñficia p̄teri
 te liberationis de egypto: 7 p̄pter futuram
 passiōē xp̄i que tēporalit̄ trāsiuit iducēs
 nos in quietē sabbati sp̄ualis. 7 iō. mē. io.
 p̄cepta sūt mentio de solo sabbato.

Circa 2^m sciēdū q̄ h̄ p̄ceptū littera
 liter intellectū est partiz morale 7
 partim ceremoniale. morale qui
 dem inquātū homini p̄cipit̄ q̄ deputet ali
 quod temp⁹ vite sue ad vacandū diuinis.
 inest. n. hominū inclinatio naturalis ad hoc
 q̄ cuilibet rei necessarie deputet aliq̄ tps
 vt corporali refectiōi dormitatiōi: 7 alijs
 hi. vñ de etiā spiritali refectiōi qua mēt̄s
 hominis reficitur i deo fm̄ dictamē ratōis
 naturalis aliq̄ tēpus deputat homo. 7 sic
 h̄c tēpus aliq̄ ad vacandū diuinis: cadit̄ s̄
 morali p̄cepto. Est aut̄ ceremoniale in q̄
 tum in hoc p̄cepto dēterminat̄ ad hoc spe
 ciale tēpus. i. dies. 7. in signum memoza
 tium generalis beneficij. i. p̄ductōis mū
 di. sex. n. diebus deus mūdū fecit: 7 in die
 septima requieuit. Spirital̄ autē intelle
 ctū ē ceremoniale. Nā allegoricē significat̄
 xp̄i q̄tē i septēbro q̄ fuit i 7^a die. Nō d̄ al̄
 at̄ significat̄ cessatōes ab oī actu pecc̄: 7 q̄
 tē m̄t̄ i deo. 7 h̄ 7 ē q̄dāmō p̄ceptū gn̄ale.
 Anagogicē vō significat̄ q̄tē diue fruitio
 nis i p̄ria futurā i etate 7. h̄. n. ang. li. 83.
 .q. q. 58. 7. q. 12. 5. fau. p̄ma etas ḡtis hu
 māni fuit ab adā vsq; ad noe. 2^a a noe vsq;
 ad abrahā. 3ª ide vsq; ad dauid. 4^a a da
 uid vsq; ad trāsmigratōes babilōis. 5ª ide
 vsq; ad aduētū dñi. 6ª ide vsq; ad finē secl̄i
 7^a i rege b̄tōz. Et q̄ h̄ p̄ceptū q̄ ad aliqd
 ē morale: q̄ ad aliqd ē ceremoniale. iō q̄nq;
 pōit̄ it̄ p̄cepta mōalia. q̄nq; it̄ ceremonialia

Circa 3^m sciēdū q̄ obſuatio diei
 sabbati debuit cessare. significabat
 n. obſuatio sabbati futurā q̄tem
 dñi i septēbro die 7^a: 7 req̄ b̄tōz i celo p̄
 xp̄i meritū futuram etate 7^a. 7 ideo ad
 ueniente veritate debuit illa figura cessa
 re. 7 etiam propter exclusionem erroris.

ne forsan ex hoc aliquis crederet qd ad
huc obligatio ad cerimonias veteris legis
maneret. vnde grego⁹ de psc. di. 3^a. perue-
nit. dicit. peruenit ad me quosda peruersi
sp̄s boice. praua inter vos aliqua 7 sacre
fidei aduersa seminasse. ita ut in die sab-
bati pbiberet aliquid oprari. 7c. Et apls
ad col. 2. Nemo vos indicat i cibo 7 potu
siue in parte diei festi. aut neomenie. aut
sabbatoz que sunt umbra futuror. coz-
pus aut xpi. i. vitas huius vmbre est xps
.i. ptinet ad xpm. vel significat cozp⁹ xpi.
quod. s. sup̄sit de virgine: vel qd̄ e ecclia.
Multi est. disputat super hoc apls heb. 3°
7 4°. Magis aut debuit sabbati pmutari
in p̄ma die septimane q̄ in alia die. tm̄
ppter memoriā nre creatiois. qz illa die
creauit deus celi 7 terra: tū i memoriā no-
stre redēptiois p̄terite 7 resurrectiois fu-
ture. refrectio. n. xpi manifestatio fuit nre
redēptiois. 7 exēplar nre fufe 7 glōse ref-
rectiois. 7 qz die illa xps refrexit vocata ē
dies illa dies dñica ppter xpi reuerētiā. 7
sue refrectiois memoriā. que vocabat p̄-
us dies solis. vt bēf. l. de ferijs. l. 2. De b^o
at diet. f. dñice excellētiā 7 celebratōe bēf
de psc. di. 3^a. sabbato. 7 c. i. i. i. 7 di. 75.
q die dñico. Vocabat aut p̄ma dies septi-
māe dies solis p̄i⁹. qz vt dicit qdā in p̄i-
ma hora illius diei dñat sol. 7 in p̄ma 2^a
ferie luna. 7 in p̄ma 3ª mars. 7 i p̄ma 4^a
mercurius. 7 in p̄ma 5ª iuppiter. 7 i p̄ma
6ª venus. 7 i p̄ma sabbati saturnus. Sue
cessit q̄ in noua lege obfuuatio dñice diei
obfuuatioi sabbati. nō tñ ex vi p̄cepti legis
s̄ ex p̄stitūde ecclie 7 p̄suetudine populi
xp̄iani p̄dictis de cāis. Nō est aut figurat
obfuuatio diei dñice. sicut fuit obfuuatio
sabbati i veteri lege. 7 iō non ē ita arda p̄-
hibitio operādi in dñico sicut fuit arda in
sabbato. vnde quedā opera in dñico cōce-
duntur que in sabbato pbibebant. vt de
coctio ciboz. 7 bi⁹. 7 c. in quibusdā opi-
bus pbibitis facilius dispensat ppter ne-
cessitatē in noua lege q̄ in veteri. qz figu-
ra pertinet ad p̄statōem veritatis quam
nec in modico oportet p̄terire. opera at̄ fm̄
se considerata mutari possunt pro loco 7
tempore.

Circa 4^m quod ē a quibus operi-
bus erat cessādū in sabbato. sciē-
dū q̄ i obfuuatio sabbati dno sūt
p̄siderada: quoz unū est sicut finis. 7 hoc
est ut homo nacet reb⁹ diuinis. quod signi-

ficat ibi. memēto vt oīe sab. san. Illa. u. in
lege sanctificari dicunt que diuio cultui
applicat. aliud est cessatio operum que si-
gnificat ibi. septima die dñi tui nō fac
omne opus tuū. Sed de quo opere intelli-
gat leuit. 23°. exponit. omne inquit opus
fuit non fa. in eo. Op⁹ aut seruire a fuitu
te dñi. Est aut triplex fuit⁹. vna est seruit⁹
rei. 7 fm̄ hoc opus fuit dicit possit opus
latrie: quod pertinet ad rei fuitū. Alia est
qua homo fuit peccato fm̄ illd̄ Jo. 8° qui
facit pctn̄ seruis est pcti. 7 fm̄ hoc omne
opus peccati dñi seruire. 3^a ē qua hō fuit
homini. est aut vnus hō fuit alteri non
fm̄ mētem: s̄ fm̄ corpus. 7 iō f̄z hoc opera
seruilia dicunt opera corporalia: in quib⁹
vnus homo alteri seruit. Opus aut seruire
p̄mo mō dicitā nō pbibet in die sabbati:
qz hoc est p̄trariū fini obfervationis sab-
bati. 7 similiter etiā nullius actus spirita-
lis exercitiū est cōtra obfuantia: sab-
bati: puta si quis doceat verbo vl̄ scripto.
vnde numeri 28° dicit glo. qz fabri 7 bi⁹ ar-
tifices oclant in die sabbati. lector aut di-
uine legis vel doctor ab opere suo non ce-
sabit: nec tñ p̄taminat sabbati. Op⁹ autē
seruire 2° modo vel 3° dicitū cōtrariatur
obfuantie sabbati inquantū impedit ap-
plicatōem hominis ad diuina. 7 quia ma-
gis impeditur homo a diuinis per opus
peccati q̄ p opus licitū: licet sit corporale.
ideo cōtra p̄ceptū hoc magis agit q̄ pec-
cat in die festo q̄ si aliquod opus corpora-
le licitū facit. vnde Aug⁹ li. 10. io. cordis.
dicit. melius faceret iudeus i agro sito ali-
quid utile q̄ in teatro seditōis assisterz.
nō tamē peccans uenialiter in sabbato cō-
tra hoc p̄ceptum facit: quia ueniale san-
ctitatē non excludit. Opera aut corporalia
intātū seruilia dicunt: inquantū p̄prie
tinent ad seruientes. inquantū autē sunt
cōmūnia seruis 7 liberis non dicunt ser-
uilia. quilibet autē tam seruus q̄ liber te-
netur in necessarijs prouidere non tantū
sibi: sed etiā p̄ximo p̄cipue in pertinen-
tibus ad salutem corporales fm̄ illud pro-
uer. 24°. Erue eos qui ducuntur ad mor-
tem. secundario autē in damnis rebus vi-
tandis fm̄ illud uenturo. 22°. Non videbis
bouem aut oues fratris tui errāte: 7 p̄-
teribis: sed reduces fratri tuo. 7 ideo op⁹
corporale pertinet sine ad salutem corpo-
ris proprij vel proximi: siue ad vitan-
dū damnum imminens exterioris rei: non

est contra obseruationem sabbati. vñ dñs Jo.
 7. mibi indignamini: qz totū boiem saluū
 feci in sabbato. 7 Math. 12. quis erit ex
 vobis homo qui hēt unā ouē: 7 ceciderit
 sabbato in foueam: nōne tenebit 7 leuabit
 eā. ar. c. 7. de ferijs. licet. 7. 23. q. 8. Si nulla.
 7 de p̄se. di. l. sicut nō alij. hec tho. 2. 2. q.
 122. ar. 4. c. 3. m. ¶ Utrū aut in dieb⁹ dñic.
 vacādū sit ab oī opere seruilī: p̄z ex n̄stōe
 .q. p̄cedētis. qz idē dō est de dñica qd̄ di
 ctū ē de sabbato. pōt tñ fm Ric. 3. di. 37. q.
 2. ar. 4. c. cōsiderari 7 notari p̄ aliū modū
 q̄s s̄ sit bitū quid ē op⁹ seruile. Sciēdū ḡ
 fm ipsū qd̄ opus seruile opponit̄ op̄ri libe
 rali: quoz vtrūqz inq̄ntū hī p̄fari debet
 maxime ex proximo 7 p̄ fine. ita qd̄ ratōe
 p̄ximī 7 p̄ximī finis: non quidē finis acci
 dentalis que p̄stituit̄ intētio agētis: s̄ cōtra
 lis que p̄ncipalitus respicit̄ q̄ntū ē ex par
 te sua indicari debet opus seruile simplici
 ter vel liberale. 7 rōe finis p̄ximī que cō
 stituit̄ intētio agētis rebz formalr̄ indicari
 op⁹ suile vel liberale p̄ respectū ad agētē.
 vt. n. unlt. p̄bs. 5. etbi. c. 4. si quis luxurief
 vt lucret̄ anar⁹. si aut ut telectet luxurio
 sus uidebit̄. ¶ Tertū ē aut qd̄ corp⁹ rebz ser
 uilif̄ aīe subdī: rāta desuper sedere sicut li
 bera. illa ḡ opa q̄ tāqz finē p̄ximū 7 p̄ximū
 respiciūt̄ tēporale bonū corpōis ipsi⁹ ope
 rātis sūt seruilia: et si materialr̄ cōt̄ spūa
 lia. vñ si q̄s in corde suo meditet̄ aliquid
 sciētiale ordinatū: vt ad p̄ximū 7 p̄ximū
 finē ad tēporale lucrū: illi op⁹ ē magis ser
 uile q̄ liberale. Silt̄ si quis aliqd̄ op⁹ fa
 ciat: qd̄ ē materialr̄ suile: 7 illud ordiet̄ vt
 ad finē p̄ximū 7 p̄ximū. ad bonuz spūale
 ipsi⁹ aīe magis est liberale q̄ suile: saltem
 per respectū ad agētē. vt scribere aliquid n̄
 p̄pter tēporale lucrū: s̄ p̄pter edificatiōem
 aīaz: 7 p̄pter diuinū cultū. qd̄ p̄firmari p̄t
 e 7 de ferijs. cōquell⁹. 7 de sta. mo. cum ad
 mōasteriū. ¶ Cū ḡ sit vacādū i dñicis dieb⁹
 ab oī opere corporalī ordinato sicut ad p̄
 ximū 7 p̄ximū finē ad tēpale bonū p̄ximū cor
 pis. vacādū ē illi dieb⁹ ab oī ope: qd̄ mālr̄
 7 finalr̄ seu formalr̄ est seruile simplr̄ 7 p̄
 respectū ad agētē. Ab operib⁹ at̄ q̄ sūt ma
 terialr̄ libera: 7 formalr̄ suilia. vt cū aduo
 cat⁹ studet 7 cogitat de bis q̄ cras vult p̄po
 nē p̄p̄ lucrū tēporale. 7 rusticus de aratōe
 terre sue quā i crastina die vult arare. nō
 ita astringit̄ hō abstinē i dieb⁹ predictis:
 sicut ab operib⁹ que materialr̄ 7 formalr̄
 sūt suilia: qz facilius ē abstinere ab bis q̄s

ab illis. vñ per tales acc⁹ nō peccat hō mor
 talr̄ nisi per hoc excludat̄ uacatiō illa: quā
 necessario rebz cultū dino. Ab operibus
 autē que sunt seruilia materialiter: 7 non
 formaliter per respectum ad agētē: nō te
 netur homo necessario cessare in dñicis.
 vnde. ff. de ferijs. l. penul. s. diuus traian⁹.
 dicit lex. ea que ad militarē disciplinā per
 tinent etiam feriatis dieb⁹ peragenda. vt
 addit appar⁹. 7 sic scholares legere 7 scri
 bere possunt. Et rō est: qz talia opera quā
 tū ad suam finem p̄ximū 7 p̄ximū sūt
 liberalia. hec Ric. ibidem.

Circa 5^m qd̄ est vtrūqz laborare in
 alijs dieb⁹ sit in p̄cepto sicut re
 quiescere i die 7. Sciēdum p̄mo
 qd̄ triplex est labor. s. debitor. p̄cessus. 7 pro
 hibitus. Debitus est duplex. vnus exclu
 dens ocium anime inimicū. 7 ad hunc te
 netur omnes: qz omnes tenentur se ex
 ercere in aliquo vtili. ratione cuius exclu
 dant a se tentationis ingressum. fm illud
 eccl. 3. 4. Mitte illū i operationē ne vacet.
 multā. n. malitiam docuit ociositas. Alius
 est introducēs fructū. 7 ille est triplex. vn⁹
 prelatoz de cura subditoz. de quo. i. thi. 5.
 qui bene p̄sunt p̄f byteri dupli. bo. digni
 habeātur: maxime qui labo. i. verbo 7 do
 ctoria. Ali⁹ actoz: 7 h̄ circa tēpalia vt bē
 nit vñ viuāt 7 alijs s̄bueiāt. de quo cp̄be.
 4. magis aut laborat hō operādo māni
 bus quod bonuz est. vt habeat vn de tri
 buat necessitatē patiētū. 7 ad hunc tenent̄
 fortes corpore: ne cogāt viuere ociose de
 bonis que tenent̄ alijs. ¶ Aut circa spūalia
 vt est labor p̄dicatozū 7 p̄f byterozū
 sacra mēta ministrātium. 7 sic cū apls di
 xit. i. cor. 3. Ego plātani. 7 c. subdidit. vnus
 q̄sqz p̄ximā mercedē acci. fm sui la. ¶ Tertū
 est p̄contemplatiuoꝝ. in quibus n̄ quiescat
 mens a strepitu mundi: n̄ inuigilat solici
 tando deo placendi: 7 alijs gratiam impe
 trādi. 7 sic dicit sponsa Lān. 5. ego dormio
 7 cor meū uigi. ¶ Hā i dormitiōe ē q̄s: s̄ i ui
 gilia labor. de bis laborib⁹ d̄t sap. 3. bono
 rū laborz glōsus ē fruct⁹. 7 p̄dicij. laborib⁹
 laborātes viuē p̄nt de clyna: qz p̄ illis a q̄
 b⁹ accipiūt vtili laborāt. ¶ De cessat la boz ē
 boiuz mūdi circa occupatiōes tēpaliuz. ut
 hēant vñ viuāt: 7 p̄ tēpalia acq̄rant et̄na
 eccl. i. cognoui qd̄ i eis est labor 7 afflic.
 sp̄s. p̄bie ē labor curiositat⁹ 7 cupiditat⁹. q̄
 extinguit. spirituale q̄tē in deo. de quo dicit
 re. 9. vt inique agerēt laborauerunt.

Circa 3^m sciēdū q̄ in diebus festi-
 nis debent boies uacare hymnis:
 psalmis. 7 canticis spūalib⁹. 7 psē.
 di. 3^a. ieiunia. Itē pdicatori 7 virtutib⁹ 7 re-
 gulari disciplinē. 7 religiosi regulari ob-
 seruācie: tunc magis q̄ in diebus alijs. e. 7
 de vi. 7 bone. de. cū reuozē. 7 de sta. mo. cūz
 ad monasteriū. 7 de ferijs. licz. Ut aut istis
 boies melius possint vacare debet: vt dñi
 est sup̄ abstinere ab oī seruitū opere. vt a me-
 chanic. agricultur. 7 ab alijs secularib⁹ ne-
 gocijs. s. mercaturis. placitis. sctentijs. iudi-
 cijs. sacris. nisi cā faciēde pactis. e. 7. e. oēs.
 7 de cōse. di. 3^a. rogationes. 7. is. 4. q. 4^a. c. i.
 7. 2^a. 7. c. 3^a. Un̄ nec sentētia lata nec iudi-
 cialis p̄cessus factus in festis ob rei reue-
 rētiā seruādis est. si partes cōsentiant tenet:
 nisi necessitas cogat. vt si res cēt tēpore pe-
 ritura: vt pietas suadeat. vt si sit cā debiliū
 vel miserabiliū psonaz. vt dicit bern. 7 h̄
 in diebus exp̄cessis. e. 7. c. cōquellus. 7 ex-
 primuntur ibi oīa festa sup̄ dicta. 7. 7. dies
 dominice passionis. nō tñ ponit̄ ibi tres
 dies rogationum. Qū aut dicit̄ e. 7. c. oēs
 q̄ sacramēta prestare nō debēt i dieb⁹ h̄.
 intelligēdū nisi p̄ pace uel alia necessitate.
 vel s̄m b̄r. p̄ fide. p̄ obediētia. p̄ fama.
 e. 7. de elec. significati. vicit hōi. ibidem in
 glo. q̄ hoc n̄ sit honestū: non tamē neces-
 sariū. vnde generalit̄ non seruaf. Itē non
 debemus in festis flectere genua nisi i tri-
 bus casibus. vnus ē cum ep̄i cōsecratō uel
 clericorū ordinatio celebratur. Tunc. n. cō-
 secrās 7 p̄secratus tātuz genna flectē pos-
 sunt s̄m q̄ modus cōsecrationis requirit.
 2° est cum ex deuotione alijs i secreto ge-
 nua flectit. e. 7. c. qñ. 3° est cūz ex deuotōe
 flectit quis i eleuatiōe corporis xp̄i: qd̄ est
 te cōsuetudie obseruat. hec Ray. Possūt
 autē oibus diebus feriatis agi ea que sūt
 voluntarie iurisdicōis. vt adoptio. emāci-
 patio. ex cōdicatio. absolutio. vbi nō requi-
 rit cāe cognitionē. puta in criminibus no-
 torijs. 7 manumissio. l. c. actus. §. in his
 tamē. Itē ea que fieri necessitas vrget: vel
 pietas suadet. vt e. 7. c. p̄quellus. vrget at̄
 fieri necessitas agriculturā. piscatōem. ut
 cū multitudo pisciū. imergitur. terre fossu-
 rā. mundatōem vineaz. quod intelligi te-
 bet. cum hec ita fieri nō possūt in alijs die-
 bus ne occasione momēti p̄reat cōmodi-
 tas cōcessa prouisione celesti. vt. l. co. oēs
 iudices. §. ruri. hec gof. Unde s̄z rod. si ia
 cētibus segetibus in agris: aut fenis i p̄ris

tēp̄stas imineat aut pluuia que corruppe-
 ret aut deterioraret multū talia a solo sc̄pa-
 rata: dñi illarū rerū non sunt p̄hibēdi eas
 remouere. s̄ possūt in dēnitati sue precauē.
 Carnifices et. 7 p̄ncerne qui in festis p̄e-
 parāt ea que comedē debēt in crastino in
 mercato. vel i statōibus suis. 7 ceteri qui
 p̄parāt victualia in festis si nō potuerunt
 i die p̄cedēti p̄mode p̄parare. aut p̄p̄a-
 rata sine periculo reseruare mortali n̄ pec-
 cant. Pro quāta autē necessitate liceat in
 festis operari potius ē limitādū ad arbitri-
 um bōi iuri q̄ ad aliquā doctrinā genera-
 lē. nō ē etiā dicēdū q̄ p̄pter modicū opus
 bō mortalit̄ peccet. s̄ quātū opus homo si
 ne peccato facere possit. est recurrēdū ad
 arbitriū boni iuri. hec rod. Itē nō s̄z ray.
 q̄ ecclia. i. ep̄s loci vel si cōmode nō pōt
 ep̄s adiri p̄es byter simplex discretus in-
 dulgere potest illis qui iustuz habēt bellū:
 7 artātur magna necessitate q̄ possūt ara-
 re. fructus colligere. fossata facere. 7 alia
 h̄ in diebus dñicis 7 alijs festis p̄p̄ peri-
 culū hostiū: p̄ter q̄ in maioribus festis. 7
 tūc etiā si maior necessitas apperet ad vi-
 ctiū necessariū acquirēdū. ita tamē ut de il-
 lis studeat p̄ posse largiores elemosynas
 erogare. 23^a. q. 8^a. si nulla. e. 7. c. licz. h̄ ray.
 Et addit rod. q̄ possit necessitas eē tanta:
 7 tam notoria q̄ auctoritate p̄p̄ia possent
 facere talia. h̄ rod. Itē si vrget necessitas
 fieri qd̄es latronū. 7 maxime isauroz per
 qd̄ multozū salus procurat. vt. l. c. pro-
 nunciariū. Itē si vrget necessitas appellari.
 vñ nō quolibz tēpore appellat. vt. l. c. l. i.
 per totū. In exercēda autē appellatōe silis
 est obseruātia feriaz. solēniū 7 repenti-
 naz: qz i neutris appellatō exercet. vt. l. c.
 e. l. i. nō cōputant̄ oēs dies. vt. l. c. de ap-
 pell. l. 2^a. Pietas vō suadet dari tutores 7
 curatores pupillis 7 alijs miserabilib⁹ per-
 sonis. vt. ff. e. l. i. §. Sed excipiant. Suadz
 etiā disciplinā populare. 7 similit̄ scholasti-
 cā 7 clericalem. vt. ff. e. diuus. Suadet et̄
 pertinētia ad pacē 7 p̄cordiā. vt. l. c. l. fi.
 Sciēdū etiā q̄ in tēporib⁹ h̄is in quib⁹ agi
 non pōt si tamē actio sit peritura eaten⁹ p̄-
 cedit vt litis p̄statio uel executori cōnē-
 tio fiat. vt in. ff. e. §. Sed excipiūt. In duo-
 bus autē mētib⁹ qui gr̄a fructū p̄cedūtur
 agi pōt ex cōsensu partiū. qd̄ quidē non
 cōtungit i ferijs statutis ob honozē rei p̄-
 cipis uel ciuitati. vt. ff. e. si feriatis. 7 e. 7. c.
 e. si. si. hec gof. Sed nūquid in festis

e

laborari pot ad op^o paup^o. puta agros
eoz arando uel quadrigado: uel alio mo.
B^o credo q sic si hoc fieri pure propt^o tui
dumodo non sit a prelatis prohibitu: et co
suetudini loci contrariu. ita tamen q non p
die tota: nec usq ad fatigatōem magna:
nec et ppter hoc omittat^o audire missam.
Luz his couenit Ric. 4°. di. 37^a. q. 2^a. ar.
4°. ut patet ex predictis. et ro^o. **¶** Quid
mortaliter peccant qui ad mercata vadunt:
que in omnia uel alijs festis maxime preci
pui sunt. R^oideo fm ro^o. si quis faciat
hoc aliquando pro sua necessitate no^o consu
tudinari: non peccat mortaliter. si autē du
cat in consuetudinē: aut hoc facit ex im
proba cupiditate lucrandi. ut faciunt merca
tores qui ppter frequētada mercata et nū
dinas uix aut nunq ecclias intrant: mor
taliter peccant. mercata tamen que sunt de
victualibus competentib^o ipis festis: non
sunt illicita aut facile p^ohibēda. dū tamen
ppter hoc no^o dimittant audire diuina of
ficia. **¶** Quid de illis qui in uigilijs festis
feriando mittunt equos uel alia ad ferē
da necessaria in die festo. R^oidet ro^o. q si
ea que afferunt sint necessaria ad diē festi
ita q sine eis non possent ipm comode tra
sire: nec ante super his habēdis sibi pote
rant prouidere: possunt excusari per neces
sitate: als non: maxime si faciunt hoc i
festo ut habeant sua uehicula et alia ad
quotidiana opera exercenda. p^o hi. n. ne
cessitatem sunt excusabiles uectores mer
cium et uinorū ad loca remota. cum sine
graui incomodo non possent in festis va
care abeundo et quadrigado. **¶** Quid de
illis qui a dominis suis operari coguntur
in festis. R^oidet ro^o. q si faciāt hoc in sto
metu inducti: uident^o posse excusari. qui
vero debēt dominis suis ueturā bladoz
et afferunt diebus feriādis. ut dieb^o alijs
vacare p^orijs laboribus liberi^o possint: no^o
sūt excusabiles: nisi forte ad hoc arta ne
cessitas eos cogat. **¶** Quid de scholarib^o.
R^oidet ro^o. q non licet eis dieb^o feriatis
aliquid grāde de quaterno in quaternuz
trāsribere. lectiones tamen suas: quas sine
scriptura non possent memorie comenda
re. uel sermones quos stilo uel plumbo no
tauerūt possunt scribere. et etiaz lectiones
librorū quos audiunt emendare. **¶** Quid
de barbarijs et munitozib^o uel uectoribus
pegrinorū in suis uehicularis: aut iumentis:
aut de ferratoribus equozum. R^ospondet

ro^o. q credit eos excusari posse. si faciunt
hoc pncipaliter ppter necessitates eorum
quibus operas hi^o faciunt. Si uero talia
faciant pncipalr ppter questum: aut ipso
bam cupiditatem: non debent excusari. Si
li autem qui faciunt in hi^o festis barbam
sibi radiant equos ferrari sūt excusabils
si sup his non poterunt antea sibi comode
prouidere. **¶** Quid de uiaozibus et cur
soribus. R^oidet ro^o. q siue hoc faciunt p
pecunia. siue no: non audeat eos condēna
re. Maxime cū fm legē concessus fuerit
ire in sabbato. licet non ultra mille passus:
quod iter sabbati appellat^o act. i. **¶** Quid
de molēdinis ad uentum uel ad aquā. R^o
idet ro^o. q cū officiu hi^o molendinorū ex
pleri possit sine magna opa hominis: credit
seruandam consuetudinē esse regionis no^o
p^ohibitas a platis circa feriādem a talib^o
in festis feriādis. et molēdinis autē q tra
buntur per iumēta: credit q equi quiesce
re debent diebus feriādis et celebrādis. cū
fm legem non tātum boies: si etiaz iumē
ta sabbato sint uacare iussa exo. 20.

¶ De quarto precepto: quod ē de parit
bus honozandis. titulus 24°.

C Onsequēter cōsiderandum ē de
4° pcepto: quod ponitur exo.
20. sic. Honora patrē tuum et
matrē tuaz: ut sis loquens sup
terram. uente. et dicit sic. Honora patres
tuos et mrem tuā sicut pcepit tibi dñs. ut
longo tēpore uiuas. et bene sit tibi. **¶** Dic g
pmo considerādum est de hi^o pcepti ius
sione. 2° de promissionis additōe. 3° de b^o
pcepti obligatione. **¶** Circa primū que
runtur pla. s. quis dicitur pater et mater i
hoc pcepto. R^oideo pater dicitur multipli
citer. s. creatōe ut exus. uente. 32°. **¶** Mōne
ipse est pater tuus qui possedit fecit: et crea
uit te. prelatōe: ut prelatas. ut ibidem. In
terroga patrē tuum et an. tibi. 22. et p^o paga
tione fm carnē. Omnibus his modis po
test hic accipi pater. pceptum. n. illud pot
intelligi tripliciter. primo fm q dicit esse a
lege nature. 2° fm q est legis scripte a deo
ispirate. 3° fm q accipitur fm allegoziam
ipropriē. pmo modo intelligitur pat^o car
nalis. natura. n. non nouit nisi patres car
nales qui est pncipium in esse nature. 2°
intelligit pater spūalis. lex. n. scripta repu
tat patrem no^o tm illum qui est pncipium

in esse nature. sed etiā illam qui ē p̄ncipiū
per mysteriū in esse gratie s̄ illud. i. cor. 4.
In x̄po iesu per euāgelii ego vos genui.
3° modo ē deus. Sic dicitur est q̄ hic p̄ncipie
7 p se honorari p̄ncipie hō qui ē p̄ncipiū
in esse nature. vel in eē gratie. vñ dicit
glo. sup illud centr. 5° honora patrē. s. car
nalem v̄l spiritalē. Allegorice tamē 7 in
proprie deus. vñ glo. alia ibidē dicit deus 7
ecclesiā. Et similit̄ per accidēs. sicut. n. i. di
lectione proximi intelligit̄ amor vñ: sic in
honore patris intelligit̄ honor vñ: a quo
ois paternitas in celo 7 in terra nominat̄.
p̄ncipie autē 7 p se honorari p̄ncipie deus
in p̄mo p̄cepto. hoc Alex. an. 3. ti. l. c. de 4°
p̄cepto. q. i. o. In quo p̄sistit honor iste.
B^o in duobus. s. in reuerētia 7 sustentatō
ne. vt dicit glo. sup illd ep̄. 6°. honora pa
trē. 7c. reuerētia consistit in trib^o. s. in affe
ctu timēdo patris offēsam ex amore. leui.
19°. Unusq̄q̄ patrē 7 matrē timeat. In ef
fectu. s. obediendo. ep̄. 6°. Filii obedite
parētib^o v̄stris. i. signo. s. assurgēdo. 7 hi.
sic sumitur honor. Ro. 13°. Cui honor ē ho
nor ē. ut p̄z glo. sustentatio eēt consistit i tri
bus. s. in solatō verbor^o. Hiero^o. Nemo pa
trē asperis verbis ledat. hoc filij loquātur
quod parētēs relectat audire. In seruitio
operū. eccl. 3°. Qui timet dominū honora
bit parētēs. 7 q̄si dominis seruiet bis qui
se genuerūt in opere 7 sermone. In exhibi
tōe necessarior^o. vñ ep̄. 6°. honora patrē
7c. glo. honozare patrē est ei reuerētiā ex
hibere. 7 necessaria ministrare. 7 hoc mō
exponit dominus hoc p̄ceptū Mat. 15°.
Debet autē vterq̄q̄ honor p̄dictis. s. re
uerētie 7 sustentatōis tam p̄ri carnali q̄ spi
rituali. q. n. vterq̄q̄ ē p̄ncipiū. ideo debet
vtriq̄q̄ reuerētia. q. etiā vterq̄q̄ indiget. id
vtriq̄q̄ debet sustentatio. p̄ in p̄re carnali ē
sp̄alis ratio reuerētie. s. ratio gn̄ationis. ec
cl. 7. Memō quoniam nisi p̄ illos nō fuiss
ses. 7 in patre sp̄iali p̄minētia sublimita
tis. Ro. 13°. Omnis anima pt̄atibus subli
miorib^o subdita sit. Item in p̄re carnali ē
sp̄alis ratio sustentationis. ratio educatōis
eccl. 7. Retribue illi quomō 7 illi tibi. In
patre vero sp̄iali dispensatio instructionis
Gal. 6°. Communice autē bis qui cathetizā
tur verbo ei qui se cathetizat in oib^o ho
nis. h. alex. an. 3°. ti. l. c. de 4° p̄cepto. q. 2^a.
ar. i. o. Pōt etiā dici q̄ parētibus in quātū
bi^o debetur honor reuerētie: s. sustentatio 7
alia debetur eis ratione alicui^o accidētis. s.

ratione indigētē vel alicuius bi^o. 7 qz qd
est per se est prius eo quod ē per accidēs.
Ideo specialit̄ p̄ncipie honoratio parētum:
in qua sicut in quodā p̄ncipali mandari
intelligitur. 7 sustentatio 7 quicquid aliud
parētibus debet. hoc tho. 2^a. q. 122^a. ar.
5°. c. 3^m. Nota etiā fm̄ tho. vbi sup. q̄ i pre
cepto isto intelligit̄ mandari quicquid p̄ncipie
ad reddēduz debitū cuiusq̄ p̄sone. sicut se
cundariū includit̄ in p̄ncipali. Nota etiā
fm̄ Alex. an. vbi sup. q. 2^a. ar. 2°. q̄ fm̄ p
p̄ncipiam ratōez non p̄ncipie hic nisi honor ei^o
qui pōt dici p̄ncipie pater vel mat. i. p̄ncipi
pium p̄ generatōem. s. carnalem vel sp̄ia
lem. i. p̄ris carnalis vel sp̄ialis. s. plati. fm̄
cōmunē tamē rōem potest reduci ad hoc
p̄ceptum honor semis: qui dicit̄ pat̄ cta
te sicut dicit̄. i. Th. 5°. Senozē ne increpa
ueris: s. obsecra vt patrē. Et honor regis
qui pat̄ dicit̄ misericordia. eccl. 4°. In ui
dicādo esto p̄n. misericors vt p̄r. Et honor
socij fm̄ q̄ superior estimat̄. 7 honor cuius
p̄sone alij exhibendus. Cum virtus
tis ē actus honorare p̄r em. B̄nedeo q̄ est
actus cuiusdā virtutis sp̄alis que pictas di
cit̄. 7 a Tullio pars iustitiē ponit̄. vt. j. in
2° li. tangitur. Cum. n. ad rationē iustitiē p
tineat q̄ debitum alij reddat. vbi inuenit̄
sp̄alis ratio debiti alicui p̄sone ibi est virt^o
specialis cōtēta sub iustitiā. debet autē ali
quid alicui sp̄aliter. qz ē p̄ncipiū pdu
ctus 7 gubernās in esse. hoc autē p̄ncipiū
pictas respicit in quātū parētibus 7 p̄rie:
7 bis qui ad hoc ordinātur officiu 7 cul
tum impendit. 7 sic patz q̄ pictas ē virtus
specialis ad iustitiā reducibilis. 7 q̄ ad eā
pertinet honorē parētibus exhibē. Ad
q̄ Tullius dicit̄ q̄ hec virtus. s. pictas ex
hibet patribus 7 patrie officiu 7 cultū.
vt officium referat̄ ad obsequiū. cult^o v̄o
ad reuerētiā 7 honorē. qz vt Aug^o dicit̄. io.
re cini. vi. colere dicimur hoies quos ho
norificatōe vel recordatōe vel presentia
frequentamus. Et quidem in cultu pa
rentū intelligit̄ cultus oium cōsanguine
oium qui sic dicit̄. qz ex eodē p̄re p̄ces
serunt. vt patz per p̄sum 8° et̄bi. In cultu
vero patrie intelligitur cultus cōcūmū 7
oium p̄rie amicitū. 7 ideo ad hos p̄ncipa
liter pietas se extendit. Si ergo cultus 7
officiū: ut dicit̄ Tullius debent omnib^o
sanguine iunctis 7 patrie beniuolis. nō ta
men eque omnibus: s. p̄ncipie parentib^o.
Alijs autē fm̄ p̄ncipiaz facultatē 7 decentiā

psonarū. **A**d hoc iterum nota q̄ sicut dicit Aug⁹. id. x. cini. rei more vulgi: nesci pietatis etiā in opib⁹ misericordie frequēta tur. quod ideo arbitroz euenisse. qz hic p̄cipue fieri deus mādāt ea que sibi p̄ sacri ficij placere testat: ex qua etiā cōsuetudī ne factū est vt ipse deus pius dicat. **S**z quare nō est datū p̄ceptū de honore fili orum 7 alioz boiū sicut de honore pa rentz. **R**atio naturalis nō satis dicit q̄ aliqd sit p̄ alio faciēduz: nisi cū bō ali quid dō. debimz autē filij ad p̄em: est ma xime manifestum. 7 ideo nō ponit sub ali quo p̄cepto decalogi. vt aliqd beneficiū ul obsequiū alicui nisi parētibz impendat. parētes autē nō vidētur esse filijs debito res p̄pter aliqua beneficia ab eis recepta. s̄ potius eōdē modo filius qui ē aliquid p̄ris 7 patres amant filios vt aliquid ipozū. vt dicitur 8° etbi. vnde eisdēz rōibz nō po nunt aliq̄ p̄cepta pertinētia ad amorē fili orum: quib⁹ non ponunt aliqua p̄cepta ordinātia hominē ad seipsū. **Q**uare in p̄cepto 2° tabule p̄mo ponit p̄ceptum de parētib⁹ honozādīs. **V**nde q̄ hoc ē rōe p̄ncipiū cuius honoz p̄cipit. vnde sicut in ordine ad deum p̄mus p̄ceptum est de honore p̄ncipiū: quod est deus in p̄ma ta bula. Ita in ordine ad primū primū p̄cep tum ē de honore p̄ncipiū: quod ē homo in 2^a tabula. vnde sicut dicit Aug. x. sacro vict. vtrobiqz p̄ncipiū dignitas honozat.

Circa 2^m querūtur plā. s̄. quāz ma gis p̄mittit p̄m in primo p̄cepto: 7 in 4° q̄ in alijs p̄ceptis. **V**n^o homines ut in plibz ad vtilitatē aliquaz ordināt suos actus. 7 iō i illis p̄ceptis oportuit p̄missionē addere p̄mij: ex quib⁹ nulla videbatur vtilitas sequi: vel aliqua vtili tas impediri. qz vō parētes sunt iā in rece dendo nō expectatur vtilitas ab eis. 7 iō huic p̄cepto additur p̄missio. **S**icut 7 p̄cep to p̄io de p̄bibitōe idolatrie. qz per hoc videbatur apparēs vtilitas impediri: quā homines credūt se p̄ pactū cum demonibz in itū consequi posse. **Q**uare lō genitas p̄mittitur p̄ parētū honore. **R**atio q̄: grūū est vt ei qui grat⁹ est beneficio beneficiūz conseruetur. **I**ngrat⁹ autē beneficio p̄uari meret. beneficiū autē vite corporalis post eum a parētib⁹ habemus. 7 iō parentes honozans quasi beneficio grat⁹ meretur in vita p̄seruari. qui vero non honozat tā q̄s ingrat⁹ meretur vita p̄uari. quia vero

longeuitas nō alliceret nisi cum p̄ferita te esset. iō vete. quod eodē explanat lon genitatē p̄missā in ero. iunctā habere p̄spe ritatē: dextermiat addēs. 7 bene sit tibi. hoc s̄m Alex. an. 3°. t. i. c. x. 4° p̄cepto. q. 3^a. ar. 2°. o. qz vero bona vel mala p̄ntia non ca diunt sub merito vel demerito: nisi inquan tuz ordinant ad futurā remuneratiōem. **V**nde q̄s s̄m occultā ratōem dinozimz iudicioz. que maxime remuneratōez fu turā respiciunt. aliqui filij p̄ij ante parētes recedūt. aliqui vero impij post eos diuit⁹ viuunt s̄m tbo. 2^a. 2°. q. 122^a. ar. 3°. c. 4^m.

Circa 3^m: quod est de obligatione huius p̄cepti querūtur plā. scz in quibus tenetur filius patri obe dire. **V**nde s̄m gradus superioritatis est modus obediētis. quia vt d̄ Ro. 13°: ois ptās a deo est. 7 omnis anima ptātib⁹ sub limioribz subdita sit. est autē superioritas cōstituta in spiritualib⁹ 7 tēporalibz du plicif. s̄. quātuz ad regimē reipublice 7 p̄ prie familie. p̄mo modo p̄est p̄clat⁹ spiri tualis. 2° p̄clatus secularis. 3° pater car nalis. **S**icut ḡ d̄terminatur obediētia p̄ lati spūalis in spūalibz. 7 p̄lati secularis in tēporalibz reipublice. sic obediētia pa tris in oispositōe rei familiaris. 7 s̄m hoc potest dici q̄ fili⁹ patriū familie tenetur obedire patri in omnib⁹ p̄babil⁹ pertinē tibz ad necessitatē vel vtilitatē rei famili aris. sic itelligi debet illud ad col. 3°. **S**ilij obedite parētibz v̄s i oibz. 7 filij mō itelligi debent auctoritates p̄siles. **Q**uō autē dicitur vete. 21°: si genuerit homo fili um contumacē qui non audiat p̄ris 7 ma tris ipeum lapidib⁹ obruet cū ois popl⁹ quomodo debet itelligi ostenditur i se. au ctōitate: vbi dicitur. **A**dōta patris audi re contēntis: 7 cōmestatiōibz vacans atqz luxurie. vnde cōreptus cōreptōis ē peccatuz 7 malicia cōmestatiōis que nō corrigitur per monita patris. vñ patz q̄ si lins tenetur obedire patri i disciplina bo nozuz moz. quod itelligi debet de necessa rijs ad salutē. bec alex. an. 3°. t. i. c. x. 4° p̄ cepto. q. 4^a. ar. 3°. **N**ota ḡ q̄ filius q̄s diu vtitur bonis patris: debet ei obedire i exercitaciōe actū virtuosoz s̄m salubzū **I**n dispensatiōe tēporalium 7 subministra tione obsequozum: quādo est viuūt seorsū a patre: viuere debz s̄m eius ipeuz. 7 si expedit subministrare obsequiū: si tamē p̄ aliqd p̄cipiat: qd sit cōtra salutē p̄fectū:

non est ei obediendus s; illud Luc. 14. qui non odit patrem. s. r. **U**truz bonoz sit exhibendus ex hoc precepto malo prelato. Et videt q non. quia i. **A**bi. 5. Qui bene presuit. r. glo. vt ei spualiter obediatur: r ex teriora exhibeat. s ille bonoz non exterminatur nisi bene psideti. g. r. **C**otra ibidez alia glo. Ille duplex bonoz exhibendus e omnibus p: es byteris: s maxime bis q la bozant uerbo r doctrina. **B**ndeoz s; alex. an. vbi supra ar. 5. c. malo prelato bonoz debet qdum ab ecclia tolerat. Et licet male presideat haberi debz vt bene psidens q usq; ab ecclia exponatur. vnde non debet debita ei subtrahi a subditis. Et generalit est dicendum q inferiorz non e iudicare de epis. vtrū. s. bene operetur. **R**o. 14. Tu qs es qui iudicas alienū seruūz. tamē eos dominus iudicabit. **I**sa. 5. stat ad iudicandū dñs. r sequit verbū ad prelatos. vos vpassi estis vineā meā ra. pa. est in do. vñ. bec alex. an. ibidem. **U**truz filius accusans patre hereticū soluat hoc preceptum. **B**ndeoz hereticus aut sibi tantū officit: vt qñ heresis est occulta: aut et. alios praua doctrina corrumpit. r hoc 2. mō tenetur filius accusare patre. s pmo mō non tenetur. **R**atio huius e: q: honoz patris celestis tenet preferre honoz patris carnalis vnde pater carnalis qui r honozat patre celeste non est suscitandus. vnde in tali casu tenet illud euāgelicū. Qui honozat patres aut matrē plus q; me: non est me dignus. r in exute. in laudē leui. dicitur. Qui dicit patri r matri nescio vos. bec alex. an. vbi sup. ar. 2. in questūcula. in fine. **U**trum occasione religionis sint pretermittēda pietatis officia in parētes. **B**ndeoz religio r pietas sunt due virtutes: nulla aut virtus alij virtuti repugnat. quia s; p̄m i predi camētis: bonuz nō est bono contrariū. vñ non pōt esse q pietas r religio se mutuo impediāt. ad pietatē aut pertinet exhibere parētibz officiū r cultū fm debitum modū. non est aut debet modus vt homo pl's intēdat ad colēdū patre q; deum. s vt dicit **A**mbro. sup lu. necessitudinē generis: diuine religionis pietas aiferet. Si q cultū parentū a cultu dei nos abstraheret: iā cultū pietatis parētum insisteret: esset contra deum. sō in tali casu p̄termittēda sunt pietatis officia in parētes ppter religionis diuini cultū. vnde in hoc casu dicit **H**iero i epla ad **H**eliodorū. Si pater in limine ia

ceat. si mater vbera quibus te lactant on dat: p calcatum perge p̄rem: p calcatā perge matrē r sicis oculis ad vexillū crucis euola. sūmū genus pietatis est in hac re esse crudelē. Sic et. dñs dicit Luc. 14. Si quis venit ad me: r non odit. r. Si vero exhibēdo parētibz obsequia debita: nō abstrahatur quis a cultu diuino. hoc iā ad pietatē pertinet. r sic nō oportet ppter religionē resere pietatē. r i h casu dñs **M**atth. 15. redarguit p̄bicos q religionis intuitu honozē parētibz debitū subtrahere debebant. Et sic patz q si parētibz nostris carnalia obsequia nostra sint necessaria: vt sine his sustentari non possint: nec nos ad aliquid cōtra deum inducāt: eos intuitu religionis resere nō debemus. Si aut sine peccato eoz obsequijs vacare nō possumus: vel etiā sine obsequio nostro sustentari possint: licet eoz obsequia omittēre: vt amplū religioni vacem. v. hoc li. 2. ti. 69. 3. c. **Q**uid de religiosis in hoc casu e dī cendum. **R**: aliter r alit e de cōstituto in seculo: r de p̄fesso in religione p̄m. n. si parentes habz qui sine eo sustentari nō possunt: non debz eis relictis religionē intrare quia trāsgredere p̄ceptū de honozatōe parētūz: licet quidā oicāt q etiā in hoc casu licite possēt eos resere deo cōmittendo curā eozū. s si quis recte consideret: hoc esset tētare deum: cuiz habēs ex humano consilio quid ageret: periculo sub spe diuini auxiliij parētes exponeret. Si vero sine eo parētes possēt vitā trāsgere: licet sibi parētibz relictis religionē intrare: qz filij nō tenentur ad suscitandū parētūz nisi in necessitate. vt dictū est. licet inq; eis intrare ē p̄tra p̄hibitōem parētū. qz quilz i genūus ē liber q̄stum ad pertinētia ad dispositiōem sui stat: p̄sertim in his que sunt obsequij diuini. Et magis ē obtēperādūz patri spūali vt inuam q; parētibz carnis. heb. 12. vñ domū vt legitur **M**atth. 8. r Luc. 9. reprehēdit discipulū qui statz nolebat eum sequi intuitu sepulture patris. poterat tamē per alios sepeliri: vt dicit **C**risost. 2. autē. s. p̄fessus in religione: reputatur quasi mundo mortuus. vnde nō debet occasiōe suscitandis parētū exire claustrū in quo x̄po confepelit: r iterūz se negocijs secularibus implicare. Tenet tamē salua sui plati obediētia: r sue religionis statū: piūm studiū adhibere quomō subueniat parētibz ei. bec tho. 2. 2. q. 101. ar. 4.

c. 4^m. 7 satis conuenit cū eo Alex. an. 3°. r. p. c. de 4° pcepto. q. 4^a. ar. 2°. p̄ si talis non sit obligatus ad exhibitōem corpora lē bonoꝝ parēti: est tñ obligat^o ad exhibitōem spūales. s. in reuerēdo. in cōsolando. orando. ad bonū iducēdo. 7 salutē anime pcurādo. In exhibitōe. n. spūali maxie bz p̄fici hoc pceptū: i qua ē cōfirmatio ad deū. bec Alex. an. vbi sup̄ ar. i.

De 5° pcepto. s. non occides. ti. 25°.

Consequēter cōsiderādū est de 5° pcepto: quod est. nō occides. exo. 20. 7 p̄ de ipso homicidio: quod ibi phibetur explicite. 2° de alijs iniurijs q̄ cōmittūt i psonā pximi ibidē phibit iplicite. vt p̄ Math. 5°. Circa p̄mo vidēdum ē de b̄tū huius pcepti expositione. 2° ad maiorē instructionem de multiplici circa hoc dubitatione. Circa p̄mo sciēdum q̄ hoc pcepto explicite phibet^r homicidiū. Implicite vō oīs mor^o ire: sicut explicat dñs Math. 5°. Est autē homicidiū hominis ab homie facta occisio. phibet^r ḡ hominē occidi ab hoīe. ab hoīe inq̄ vt ab hoīe: sicut vt ē hō. nō autē ab homine vt a lege sicut vt ē legis minister: dūmodo nō de sit iustus ordo. iusta causa. iustus aiūs. vnde non phibetur occisio iusta: s. iniusta. est autē iniusta si: de sit aliquod triū predictoꝝ. de sit autē iusta causa: cum aliquis sine merito occidit. de sit ordo iustus: cui occidit ille qui non est legis minister. de sit iust^o aiūs: cū iudex occidit libidine vindicte: nō amore iusticie. Sit autem homicidiū triplicif. primo voluntate: vt cum sit ex intētiōe. 2° casu: vt cū sit p̄ter intētiōē. 7 hoc potest eē tripliciter. s. vel dando op̄rā rei illicite: vel licite. 7 ad hoc adhibēdo debitā diligētiā: vel non adhibēdo. In p̄mo casu 7 3° nō excusatur a toto: s. a tanto. In 2° excusatur a toto. 3° fit homicidiū ex necessitate: 7 h̄ aut necessitate vitabil: vt cum fugere pōt: 7 non vult p̄p̄t̄ verēcundiā vel cām aliam. Aut inuitabil: vt cū quis occidit aliū nō libere vindicte: s. amore cōseruationis vite 7 anime: ne. s. perdat vitā 7 aiām. 7 hoc cū moderamine inculpate tutele. p̄mo mō excusatur a tanto. 2° modo cōcedit^r imp̄fecti. nō p̄fectis. 7 excusatur a toto s̄z Aug. li. de lib. ar. 7 bec ad p̄fēs de differentijs homicidij sufficiāt. quia. J. li. 6°. ti. i. 4°.

de ipis plenius agetur.

Circa 2^m queruntur plā. s. vtrū occidere plantas 7 aialia b̄nta sit peccatū: vel sit p̄tra illud pceptū. H̄ndeo q̄ non. vt. n. dicit Aug^o p̄mo de ci. ti. rei. q̄ dicit^r ē. non occides: intelligit^r de homine. nullus. n. peccat ex hoc q̄ vtitur aliq̄ re ad hoc ad qd̄ est. ex ordinatōe aut rei plante ordinatur ad vsum aialiu: 7 aialia ad vsum hoīum. quod fieri nō pōt s̄z mortificatōe eorū. dicitur. n. gen. i. Ecce de di vobis omnē herbā 7 vniuersa ligna ut sint vobis in escam: 7 cunctis animan. 7 gen. 9° dicit^r. Omne quod mouet 7 vnit erit vobis in cibis. Nec obstat q̄ occidit bonū vel ouē alterius: determinata statut^r p̄na. exo. 22°. quia talis peccat. nō quia bonū occidit: s. q̄ hominī dānum in sua re facit. Unde nō cōtinet^r sub peccato homicidij: s. furti vel rapine. Cū licet occidere hominē peccatōrē. H̄ndeo q̄ sic. exo. 22°. Maleficos non p̄neris viuere. 7 Ro. 13°. Nō sine causa gladiū portat. rei. n. minister est vindex in irā ei q̄ male agit s̄m. n. Aug^o in qd̄ib^o super Math. cū homo ab homie occidit: hoc fit aut cupiditate nocendi: sicut fit ab hoste. vel iniuste aliquid auferendi: sicut fit a latrone. aut ordine obediendi: sicut fit a iudice. aut ne cessitate subueniendi: sicut fit a milite. In p̄mo 7 2° casu nulli licet occidere. In 3° at 7 4° licet. omnis. n. pars est naturalis p̄p̄t̄ totū. vnde videm^o q̄ si exp̄diat saluti eorū poris humani p̄cisio alicuius mēbrū. s. q̄ ē putridū: 7 alioꝝ mēbroꝝ corruptum: laudabilē p̄cidit. quolibz aut persona singularis cōparatur ad totā cōitatē: vt ps ad totū. 7 ideo si quis sit cōmunitati p̄ciosus: 7 eius corruptius p̄pter aliq̄d peccatū: iuste occidit^r: vt bonū cōe p̄seruetur. Si ḡ maleficus occidat^r amore obediētie seu iusticie: non peccat iudex p̄dēns: nec minister a iudice iustus occidēs. peccat tñ vterq̄ si faciāt hoc iuris ordine nō seruatō. 23^a. q. 4. §. penul. 7. q. 5^a. miles. Nec obstat qd̄ dñs math. 13°. phibuit. Extirpari zizania que sūt filij neq̄. vt ibidē dicit^r. quia hoc fecit vt parceret tritico. i. bonis: quod sit quādo mali non possunt occidi: quin sil^o occidant^r 7 boni. vel q̄ latent inf bonos: vel q̄ habent sequaces multos: ita q̄ sine periculo bonoꝝ non possit interfici. vt dicit Aug^o contra Parmenianū. quādo vero ex occisione maloꝝ n̄ iminet

periculū bonis: s; magis tutela 7 salus: tūc
 mali licite possunt occidi. **U**trū liceat p
 sōe p̄nate hominē peccatorē occidere. R^o
 q̄ non. vnde Aug^o. i. de ciui. xxi. qui sū ali
 qua publica administratione maleficum
 interfecit: velut homicida reputabit. sicut
 .n. dictū est occidere malefactorē licet in q̄s
 tum ordinat ad salutē toti cōtatis. 7 id
 ad illos tū pertinet: quibus cura cōmittit
 cōtatis seruāde. P̄terea d̄ in legēda bea
 te lucie. hō pōt eē minister mortū: nō vite.
 qz ois vita a solo deo: nec eā deus dare no
 luit p̄ ministeriū alicuius. sicut .n. auferre
 rē alicuius sine auctoritate 7 voluntate ei⁹
 nunq̄ licet: sic 7 multo fort⁹ occidere: qd
 est vitā auferre sine rei voluntate 7 auctori
 tate nunq̄ licebit. vnde. 32°. Ego occidam
 7 ego vi. fa. p̄ca. 72. Itē qz quicūq; nō acci
 pit potestātē: vel a diuina auctoritate que
 est in lege. vel ab eius voluntate. s. cognita
 ex inspiratōe. si interficit: cōtra illud p̄ce
 ptū facit. Nec obstat quod exo. 32°. p̄ce
 pit Moyses. Occidat vnusquisq; proximū
 suū p̄ peccato vituli cōstitū: quia fece
 rant hoc ex domini p̄cepto. **U**trū liceat
 clericis maleficos occidē. R^o q̄ nō. i. thi.
 3°. Dicit ep̄m sine crimine eē: nō violē
 tum: nō p̄uissorē. 7 ber. ad. Euge. li. 4°. de
 p̄sideratōe dicit. Aggr̄edere subditos: sed
 verbo: n̄ ferro. Quid venio vsurpare gla
 diū tētes: quē semel inuisus es ponere i va
 ginā. s. in Petro cui dicit e. mitte gladiū
 tuū in vaginā. Rō huius ē: qz hoc p̄cepto
 nō occides p̄hibet quīz occidē sua au
 ctoritāte. qz q̄ ministris veteris testamētī
 erat auctoritas p̄missa. ministris v̄o noui
 testamētī nō est p̄cessa vt se interficiāt.
 id ex consequētī p̄hibet illo p̄cepto cleri
 ci interficere in cā iusticie. Rō at̄ hui⁹ ē: qz
 ip̄i sunt clerici ad ministeriū altaris i quo
 rep̄ntatur passio xpi occisi: qui cū peute re
 tur non peutebat. vt dicit. i. pe. 2°. minister
 aut̄ d̄z suūz d̄m̄ imitari s̄m̄ illud ccel. io.
 s̄m̄ iudicē populū: sic 7 ministri eius. 7 id n̄
 cōpetit eis q̄ percutiāt vel occidāt. Nec
 obstat q̄ pe. act. 5°. ananiā 7 saphiram inf
 fecisse refert. qz hoc p̄pria auctoritate nō
 fecit: s; potius dei sniam ex eoz morte p̄m̄
 ganit. vel poti⁹ eoz mortē quā diabolus
 inferre debebat: p̄dixit 7 cām. s. culpā pa
 tefecit. Si obijciatur q̄ ip̄rator auctori
 tē accepit a papa maleficos puniēdi. dō q̄
 a deo p̄ papā suscipit auctoritatē. vt si mi
 nister legis 7 iusticie d̄ne. S; ab ipsa lege

auctoritatē habet vsus ministerij iusticie.
 vnde Aug^o in q̄d̄bns leni. Cū homo in
 ste occiditur: lex occidit: nō tu. loquit̄ indi
 ci seculari. **S**i obijciat q̄ ille facit cui⁹ au
 ctoritāte fit. vñ papa 7 ep̄i q̄ p̄positos h̄nt:
 7 iudices in cā sanguinis vidēt occidē. dō
 q̄ duplex est auctoritas. s. iudici 7 in iudē
 di. prima est penes impatorē. 2ª penes pa
 pam 7 p̄sbyteros. hec. n. ē p̄dicatio di
 uine legis: 7 hortatio vt principes obediāt
 ei. v̄o p̄ma auctoritate non v̄o 2ª intelli
 bet q̄ ille facit cuius auctoritate fit. vnde
 ber. ad. Euge. li. 4°. de cōside. ostendit quō
 v̄terq; gladius est ecclie. s. materialis 7 sp̄i
 ritualis. 7 q̄ ad eā pertinet gladius mat̄ia
 lis: non q̄ntū ad vsū vel iussū: s; q̄ntū ad
 nutū: qui iquit. materialē gladiū negat tu
 um: non satis mihi vidēt attēdere verbū
 d̄ni dicētis. cōuerte gladiū tuū i vaginā
 q̄ 7 ip̄se forte tuo nutū 7 si non manu tua
 enaginādus. alioquin si nullo mō ad te p̄
 tineret dicētibus aplis. Ecce duo gladij h̄
 nō r̄didisset d̄ns. satis ē: s; nimis est. v̄terq;
 q̄ ē ecclie. s. materialis 7 sp̄ialis. s; is pro
 ecclia. ille v̄o ab ecclia excedēt. ille sacer
 dotis: is militis manu. s; sane ad nutū sa
 cerdotis: 7 iussū impatoris. **U**trū ali
 cui liceat se occidere. R^o q̄ nō. vñ aug^o. i.
 de ciui. xxi. q̄ victū ē. nō occides: intelligit̄
 de homine. nec q̄ alter: nec te. nec .n. aliud
 q̄s hominē occidit qui se occidit. ē at̄ hoc
 illicitum. s; qz peccat q̄ seipsū facit. n. cōtra
 naturalē inclinādem 7 legē: 7 etiā cōtra
 charitatē qua quīz tenet diligē seipsū. 7
 id s̄p̄ est peccatū mortale. 2° quia peccat i
 deum: sicut qui seruū occidit alienū: peccat
 in eius dominū: 7 etiā vsurpat sibi iudiciū
 diuinū. p̄tinet. n. ad v̄tū solū mortis 7 vite
 iudiciū. s̄m̄ illud v̄nte. 32°. Ego occidā 7
 ego vi. fa. 72. Nec obstat q̄ Sāp̄son se cūz
 hostibus occidit. vt habet iud. i. 6° qui tū
 numerat̄ inter sanctos. heb. ii^o. quia vt di
 cit Aug^o. i. de ciui. xxi. hoc sibi sp̄it⁹ rei la
 tenter suggestit. 7 eādē rōem reddit de
 quibusdā feminis s̄ctis: quaz memoria
 ab ecclia celebrat̄. Rō obstat etiā q̄ rō
 zias qui se occidit laudatur: quia ex h̄ n̄
 laudatur: s; p̄pter zelum legis qui ossēdit̄
 ex hoc q̄ se occidit: licet occidere nō debu
 erit. vt etiā dicit aug^o. i. de ciui. xxi. Nullus
 sibi debet manus iniicē: vt effugiat hostes
Sed obijciat: qz Mat̄h. io. dicitur. Qui
 pdidit animā. s. p̄pter me: sal. fa. cam. 7 ani
 mam vocat ibi vitam: s; qui se occidit illo

desiderio. de quo dicit aplos. Cupio dissolui et esse cum christo: perdit animam suam propter deum et inueniet eam. Unde secundum sanctos ibi anima dicitur vita animalis: que debet uno modo interiri: alio modo saluari. secundum .n. Plato ne duplex est mors. vna nature. scilicet cum anima egreditur. alia virtutis. scilicet cum per virtutes homo vitis et voluptatibus moritur. prima est expectanda. 2^a procuranda. perdeda est .n. vita animalis 2^a morte non prima. si tamen illa prima per christum inferatur patienter est suscipienda.

Utrum liceat mulieri se occidere ne ab alio corrumperetur. Unde quod non. quia non debet in se committere crimine maximum: quod est sui ipsius occisio: ut vitet minus crimine alienum. non .n. est crimen mulieris per violentiam violari si consensus non assit. quod non committitur nisi de consensu metis: ut Lucia dicit. fornicatio autem vel adulterium est etiam minus peccatum quam homicidium: precipue sui ipsius. est etiam periculosissimum peccatum occidere se. quod non restat tempus ut per penam illud peccatum expietur.

Utrum liceat alicui se defendendo aliquem occidere. Unde secundum Ric. 3° di. 37°. q. 3^a. ar. 2°. c. q. sic. et hoc per auctoritatem dicit .n. exo. 22°. Si effrigens fur suffodiens fuerit inuentus: et accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non reus erit sanguinis: sed multo magis licet defendere vitam propriam quam domum suam. et sic etiam probatur per .c. ad le. cornel. de sicca. l. 2^a. et 3^a. et etiam de homicidio. significat .i. z. vim .n. ut repellere leges omnes et omnia iura permittunt. illud tamen fieri debet cum moderamine inculpate tutele. vbi dicit glossa. seruatur equum moderamen si tantum fiat illud: quo omisso violentia repelli non possit. si ergo violentiam interficis: si mortis periculi ab eo vitare non poteris: sine pena interficis. et post pauca subdit. iniuriam vero illatam persone et inuallo repellere non licet. quod sic esset vindicta. et sic intelliguntur iura que videtur contraria. 2° ostendit hoc ratio. omnes in hoc conueniunt. quod qui interficit nocentem ut minister legis: non est transgressor precepti de non occidendo. sed qui vult iniuste alium occidere: est nocens secundum legem humanam: et etiam diuinam. quod propter hoc est in mortali peccato: et qui defendendo se tale occidit: eum occidit ut minister legis. quod hoc lex sibi concedit: ut allegatum est. glossa 7^a. bec Ric. ibidem.

Utrum maiore autem crudelitate consideranda est secundum Thomas 2° 2°. q. 64°. ar. 7°. c. quod nihil prohibet esse duos effectus vni actus quod aliter sit in: in idem: aliter vero sit propter intentionem

rationem. morales autem actus accipiunt species et nomen ab eo quod intendit: non ab eo quod est per intentionem: cum sit causa per accidens. Et actus igitur alicuius se defendentis: potest sequi duplex effectus. scilicet proprie vite conservatio et iniuriam occisio. Actus igitur huiusmodi ex hoc quod intenditur quantum ad finem: non habet rationem illicitam. cum sit naturale cuius quod se quantum potest in esse pernet. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione proveniens illicitus reddi: si non sit proportionatus fini. et ideo si aliquis ad defendendum propriam vitam maiori viat violentia quam oportet: erit illicitum. si vero moderate: erit licitum. ut patet ex supra dictis. Sed quod homines non licet occidere: nisi publica auctoritate propter bonum communitatis. ut patet ex supra dictis. ideo illicitum est ut homo intendant hominem occidere: ut se defendat: nisi ei qui publicam habet auctoritatem: qui intendens hominem occidere ad sui defensionem hoc refert ad publicum bonum: ut patet in milite pugnante contra hostes. et in ministro iudicis pugnante contra latrones. bec ibo. ibidem.

Quidam tamen contra trarium dicunt. quod non licet hominem occidere in defendendo se. quod ut dicit Augustinus. de lib. loquens de illis qui hoc faciunt: tales sunt in peccato liberi apud legem diuinam: qui prohibentibus quas operis continentur humana cede polluti: sed secundum eius mentem ibidem corpus nostrum est inter res quas oportet contineri. sed etiam idem videtur dicere in epistola ad publicum colam. plus tenet quilibet diligere animam proximi quam corpus proximi: sed volens alium occidere iniuste: est in mortali peccato. et si se defendens occidat eum in tali statu: proponit salutem corporis sui salutem anime proximi. huius operis fuit bug. di. 50. §. si vero tra. Sed ad hoc respondet Ric. 3° di. 37°. q. 3^a. ar. 2°. c. p^m ad opp^m. Ad auctoritatem .n. Augustinus. dicit quod intelligi debet in casu in quo. scilicet fugiendo: vel adiutorium inuocando posset homo saluari et non vult propter verecundiam: vel quando per aliam viam cohibere possit malefactorum. vel quando iam accepto vulnere mortis in seget: et occidit recedente. Ad rationem dicit quod non ille qui interficit eum se defendendo: sed potest ipse est causa sue mortis et damnationis: in quantum. scilicet illi alium ad occidendum eum quasi interpretatur cogit. nisi si ratio illa valeret: minus peccaret occidens nocentem quam innocentem.

Sed quod de clericis: nunquam eis se defendendo aliquem occidit. hoc aliqui dixerunt id est in te quod si nulli per sone puante sine elico sine layco 13: ut visum est supra Augustinus vero indistincte dixerunt quod si cuius

licet. Quidā autē distinxerūt inter clericos
 7 laycos dicētes qd hoc clericis nulla ne-
 cessitate licet. hui⁹ opi. videt fuisse lan⁹. 7
 ber. c. 7. de homi. suscepimus. in glo. vbi dī
 qd clericus nō debz ppter talia etiā contra
 sarracenos armis se defendere: 7 spoliātem
 interficere. ar. 23. q. 8. c. 2. 7. c. e. d. n. i. o. r.
 7 c. 7. c. c. suscepimus. 7 c. 7. de voto. ex mul-
 ta. 7 di. so. clericus qui paganū. layc⁹ vō
 pōt patriā 7 res suas defendere: 7 hostē et.
 puenire. ar. 7. vñ vi. l. i. 7. 23. q. 2. dñs. c. 7.
 fm autē Alex. an. qz ex lege nature non ē
 distinctio clerici 7 layci. 7 illud pceptū est
 ex lege nature. ideo si phibeatur clīci i ca-
 su layco pcepto occidere: hoc nō erit ex p-
 hibitōe pcepti: s. ex institutōe ecclesie. vñ
 de illa distinctio respicit ecclie institutōes.
 Ad hoc nota qd fm legē reus homicidij nō
 erit: qui surē nocturnū occiderit: qd intelli-
 gitur si sine periculo rerū 7 psonē ei peccare
 non potuit: etiā si se telo nō defendat. vt tñ
 hoc cuz clamore testificet: secus ē de diur-
 no. Ratio ē qz de diurno discerni pōt qd ad
 firādū: non ad occidēdū venit. Idēz tamē
 de nocturno intelligit 7 diurno: si se cuz ar-
 mis defendat 7 p periculo psonē. c. 7. c. si p-
 fodiens. 7. ff. ad le. cor. de sicca. surē. Et fm
 aliquos si diurn⁹ velit me interficere possū
 eum puenire. ar. 7. ad le. cor. de sicca. l. 2. 3. 4.
 7 4. Rō etiā ē. qd si nocturnus cū reb⁹ re-
 cedat cū postea nō cognoscā: sec⁹ ē de diur-
 no. vnde cū postea accusare potero. ideo
 nō tam facile occidi potest. Utz aliquis
 boiē casualit occidēs: incurrat homici-
 dij reatū. B⁹ fm p̄m 2. p̄ly. casus ē cau-
 sa agēs p̄ter itēdēm: 7 iō ea que sūt ca-
 sualia simplr loquēdo nō sūt intēta n3 vo-
 luntaria. 7 qz omne peccatū est volūtariū
 fm Aug⁹. cōsequēs ē qd casualia in q̄m3
 hī nō sunt peccata. cōtingit tamē illud qd
 nō ē actu 7 p se volitū vel intēti: esse p ac-
 cidēs volitū 7 intēti. fm qd cā per accidēs
 dicit remouēs phibēs. vnde qñ quis nō
 remouet ea ex quib⁹ sequit homicidij: si
 debeat remouere: dicit qdāmō homicidij
 volūtarium. hoc autē ptingit duplr. vno
 quādo dat operā rei illicite. Alio mō qñ nō
 adhibz debitā curā. 7 iō fm iura si aliquis
 et rei licite operā: 7 debitā adhibz curam:
 7 inde sequat homicidij: nō incurret ho-
 micidij reatū. Si vō et illicite rei operā: vl
 etiā dans rei licite operā: 7 non adhibz de-
 bitā curā: si sequat inde homicidij: non
 euadit homicidij reatū. di. so. scpx. Utrū

hoc pcepto phibeat occisio hoīs quolibet
 modo deā. B⁹ qd hic phibet p̄rie occisio
 corporalis. impropē vō 7 ex cōsequēti 7
 interpretatōe occisio spūalis. si. n. mors aīe
 prior est morte corporis. qui q̄ phibet in
 ferre mortē corporis: multo magis anīme
 Non tamē p̄rie pōt dici mors spūalis si-
 ne aīe ab aliquo iferri alicui. qz nō p cām
 s. tātum p occasione. qz culpa nō pōt esse
 in aliquo nisi eo volēte. licet ei aliquis pos-
 sit occasione verbo ul facto p̄bē. De
 his que p̄tinet ad homicidij: maxime de
 differētis homicidij: 7 irregularitate: 7
 alijs penis quas quis incurrit require. J.
 li. 6. titulo 14.

De iniurijs corporalibus alijs ab ho-
 micidio. titulus. 26.

Postea cōsiderādū est de alijs in-
 iurijs que cōmittuntur i psonā
 primi: que est ip̄licite phibēt
 cū dicit. non occides. vt patet
 Matb. 5. 7 circa hoc querit p̄sa. f. vtruz
 in aliquo casu liceat aliquē mutilare mē-
 bro. B⁹ qd sic. hoc. n. licet publice potestati
 ppter aliquod malficiū. exo. 21. oculū p
 oculo. licet et p̄uate psonē ex volūtate ei⁹
 cuius est mēbz: vel etiā eius qui gerit eu-
 raz ipsi p̄cidere mēbzū patridū ppter salu-
 tē p̄rij corporis p̄uādā. alr vō nunq̄s lz
 vñ et in nullo casu licet p̄cidere mēbzū p̄f
 quodcūq̄s penā vitādū. qz saluti spūali tē-
 per pōt alr subueniri q̄s p abscisione mem-
 bzū. qz peccatū subiacet volūtati. vñ Criso-
 sup illud Matb. 19. Sunt eunichi qui se
 castra. ppter reg. cc. exponēs dicit. i. nō mē-
 bzū abscisione: s. malaz cogitatōum inf
 emptōe. et. n. obnoxius maledictōi q mē-
 bzū abscidit. 7. n. que sūt homicidaz talis
 p̄sumit: 7 postea subdit. nec ita cōcupiscen-
 tia fit mansuetior: s. molestior. aliunde. n.
 fontē habet sperma quod in nobis est: 7 p
 cipue a p̄posito in cōiūctē 7 mente negligē-
 te. nec ita p̄mit abscisio mēbzū tētationis
 vt frenum cogitatōis. Utrū liceat patri-
 bus verberare filios: aut dñs seruos. B⁹
 inferre nocumētū alicui nō licet p moduz
 pene: nisi ppter iusticiā. Nullus autēz iuste
 punit aliquē: nisi sit eius dispensationi sub-
 iectus. 7 iō verberare aliquē non licet nisi
 habēti p̄tātē aliquā super eā qui verberat
 7 quia filius subditur potestati patris: 7
 seruus potestati dñi. ideo licite verberare

pōt p̄ filiū: 7 dñs seruū cā correctionis 7
discipline. id̄ dicitur puer. 13. Qui parcat
virge odit filiū suū. 7 ecel. 33. Serno mali
uolo tortura 7 cōpedes. per h̄ aut̄ q̄ apl̄s
dicit epl̄. 6. Patres nolite ad iracūdiam
p̄uocare filios: non p̄hibet̄ patrib⁹ qn̄
verberent filios cā discipline: s̄ ne aut̄ ligāt
eos verberibus imoderate. quōd autē id̄
dit. 3. ibidē. 7 vos dñi cadē facite seruīs re
mittētes minas. dupl̄ p̄t̄ intelligi. vno⁹ vt
remisse minis vtāt: qd̄ p̄t̄ ad modera
tōem discipline. Alio⁹ q̄ si semp̄ impleāt
qd̄ sūt p̄minati. qd̄ p̄t̄ ad h̄ q̄ iudiciū
quo q̄s p̄minat⁹ ē penā q̄s tēp̄t̄ p̄ re
missionis misericordiā. **S**3 obijcit. quia
p̄bs dicit. io. et̄. q̄ fmo p̄mus h̄z solā mo
nitōem: nō aut̄ coactōez: s̄ vberatio est q̄
dā coactio. ḡ nō l̄z parētib⁹ filios vberare
p̄: maior p̄t̄as d̄z h̄re maiorē coactōez
sicut aut̄ ciuitas ē p̄fca cōitas: ita p̄nceps
ciuitat̄. h̄z p̄fca p̄t̄atē cohercēdi. 7 id̄ p̄t̄
in filigē penas irrepabiles. s̄. occisionis vel
mutilatōis. p̄t̄ aut̄ 7 dñs qui p̄fct̄ fami
lie domelice q̄ est cōitas ip̄fecta p̄t̄atē
h̄z ip̄fectā cohercēdi s̄m penas leuiores
que nō inferūt irrepabile nocumētū: cu
in smōi ē vberatio. **U**tz liccat aliquē in
carcerare. p̄: q̄ sic. s̄. h̄z ordinē iusticie aut
i penā aut̄ cautēlā alic⁹ mali vitādi. vñ leu
i 4. d̄. q̄ qdā pp̄ p̄t̄ū blasp̄hēie icarcera
tus fuit. simpl̄r̄ at̄ aliquē includē vel ligat̄
p̄t̄inet tñ ad eū qui disponere h̄z vlt̄ te
actibus 7 eius vitā. q̄ p̄ hoc impedit̄ ē a
bonis agēdis. cuilibet tamē l̄z hominē reti
nere ad horā ab aliq̄ illicito opere mox per
petrādo. puta ne te alto se p̄iciat: vel alte
rū feriat. Aggrauat̄ aut̄ peccatū h̄i⁹ iniuri
ari: ex hoc q̄ inferūt in p̄sonas p̄iunctas
S3 cui p̄t̄it actio iniuriarū: 7 q̄ quos:
7 in quātū. Rūdeo q̄ actō dat̄ iniuriā pal
so. patit̄ aut̄ quis in seip̄so 7 in filio quem
habet in p̄t̄atē. In s̄. ex iniur. patit̄. 7 simi
li rōe eps in clericis. 7 abbas in monachis.
7 dñs in seruīs. vt ibidē. s̄. se. seruus aut̄ 7
vir in vxore: que si sit filia familias datur
actio trib⁹. s̄. ipsi 7 viro 7 p̄i: nec vna actō
p̄sumit̄ p̄ aliā. vt p̄. s̄. e. de iniurijs. l. i. s̄.
vlt̄. Si tñ iniuria fiat viro actio nō datur
vxori. q̄ equū ē vxores a viris dēdē: nō
ē. vt i Bica. palle. In s̄. s̄. patit̄. 7. ff. c. l.
2. dat̄ ē h̄ actio sp̄so si fiat iniuria sp̄o
se. ff. c. l. Itē apud Labconē querit̄. s̄. sp̄o
sū quoq̄. qd̄ intelligit̄ te sp̄so in p̄t̄i. da
tur ē heredi. ob iniuriā illatā cadaveri ei⁹

cui⁹ est heres. vel si fama eius sit laccitata
ff. c. l. i. dat̄ ē actio non so^m p̄ p̄cussorē: s̄
ctiā p̄ eū qui p̄curauit q̄ p̄cussorē. ff. c. l. si
solū. s̄. i. Postq̄ aut̄ consulerit in iudicio
de iniuria: si sit faciēda cōdēnatio pecuni
aria: iudex d̄fert iuramētū iniuriā passo.
q̄ iuret q̄tū te suo dēdē vellet anq̄ talē
iniuriā sustinerē. Et q̄ si animose iuraz
iudex p̄t̄i⁹ tarabit certā q̄stiatē pecunie in
fra quā iurabit. In quo p̄siderabit quali
tatē iniuriā passi. s̄m. n. gradū dignitat̄. 7
bonelatis vite: crescit 7 minuit̄ d̄imatio
iniurie. In s̄. c. s̄. pena. Sed postea q̄ iura
tū fuerit: nō licet in minori q̄stiatē p̄dē
nare. c. de iudi. rem nō nouā. 7 in antē. bo
die. In. l. post iustur.

De duello titulus. 27.

Dinde q̄ ex duello sepe puenit
homicidiū. id̄ de duello ē h̄ d̄.
7 p̄ de ipo. 2. de pena ei⁹. **L**ir
ca p̄mū querit̄ plā. s̄. quidē
duellū. p̄: duellū est singularis pugna q̄
fit ad p̄batōem rei alicuius. ita vt qui sic
se p̄batuz offert: si vicēit. p̄basse credat̄.
si non vicēit et̄. i. probatōe d̄fessisse p̄te
tur. **A**dicit̄ autē duellū q̄si duoz bellum.
d̄: etiā monomachia quasi vnica 7 singu
laris pugna. d̄: et̄. i. plerisq̄ partib⁹ iudici
um: eo q̄ ibi iudiciū d̄i expectat̄. **U**trū
duellū sit licitū. p̄: q̄ nō etiā inter laycos
q̄ ibi d̄us t̄tatur. 7 scriptum ē deute. 6. 7
Mat̄. 4. **N**ō t̄tabis d̄sim deum tuū. 7
22. q. 2. querit̄. **N**ec obstat q̄ dauid
pugnant̄ cū Golia. z. q. 5. monomachia.
q̄ p̄uilegia paucorū non faciūt legē cōdē.
z. 6. q. 2. nō exēplo. **R**e probatur ē duellū
lū h̄z legē romanā. vt. c. de act. 7 obl. negā
tes. 7 de gladiatorib⁹. l. i. l. i. **L**ex tamē lū
barda 7 municipalis i multis casib⁹ duellū
admittit̄. 7 p̄stitutio s̄rederici de pa
ce tenēda. in libro scudoz s̄rederici. s̄.
si quis hominē. dicit q̄ si quis hoīem iter
pacē cōstitutā occiderit se p̄ duellū d̄fen
dere pōt q̄ ad sui corporis tuitōem eū oc
cidit. Sed s̄m hosti. in aliq̄ casu nō d̄z ad
mitti: vt dicit̄ est. q̄ ē p̄batō receptoria.
7 id̄ nō trāsit in rē iudicatā s̄nia. imo d̄z
retractari vitate cōpra. vt c̄ de pur. vul.
c. 2. s̄. vlt̄. **N**ec obstat q̄ crimē lese maie
statis d̄: crimē pduelliois. ff. ad. l. c. iul. ma
ie. l. vlt̄. q̄ nō id̄ d̄: crimē pduelli q̄ p̄ du
ellū possit p̄bati. sicut qdā male itelle

rūt. s. q. p. duelles dicūt hostes. id illud cri
mē dī crimē p. duellionis. i. crimē hostis: v. l.
hostile. ff. de ver. sig. quos nos hostes. 72.
S. cum inualuerit p. duellio hria fere
vbiq. fraz. nūquid talis p. duellio exca
sabit a mortali peccato. R. dicit quidā q.
sic ducētes illud Amb. 32. q. 4. obijciūt
Jacob q. tuor v. rozes q. q. mos erat cri
mē nō erat: s. illud fuit diuina reuelatione
p. cessum: q. q. d. mos: q. fas. et de di
uor. gaudem. s. qui vō pagani circa finē.
Ally distinguūt dicētes q. si quis duelluz
offerat vel oblatū spōte suscipiat: mortali
peccat. Si vō sit indice cogēte delatū: cum
aliter periculū corporis vel rez euadē nō
possit excusaf. e. x. de homi. interfecisti. 7 b
opi. ē tolerabilior q. p. ma s. ray. 7 gof. nō
tamē admittūt eā. Tertij dicit eū ala. qui
bus p. sūt ray. 7 gof. 7 hosti. e. x. c. i. q. il
le qui indice cogēte inuit? duellū suscipit:
7 p. mittit: excusaf a tāto: nō a toto. metas
n. ille peccatū attenuat: nō oīo enacuat. e. x.
q. me. cā. sacris. circa si. poti. n. o. omnia
mala pati q. peccato mortali cōsēire. 32.
q. 5. ita ne. graui? nī peccat offerēs spōte
q. suscipiēs: index referēs sine auctoritatē
p. bēs assessores 7 aduocati: 7 quibus alij
ad hoc p. siliū anciliū vel fauorē dātes p. re
s byteri etiā benedictōem s. m. cōsuetudinē
aliquoz locoꝝ p. bēs. Rod. nī dicit q. 2.
opi. v. esse rōabil. 7 maxie vbi innocēs ac
cusaf de crimē ad mortē: qui si duellū ob
latū recuset statim suspendit. duz. n. v. di
cere q. talis teneat se poti? sustinē suspen
di q. in duello se meri. Et forte distinguen
dū ē s. m. eundē q. in cā criminali l. 3. duel
lum suscipere non offerre. In cā vō civili
de tēporalibus nō l. 3. offerre nec suscipere:
cum i tēporalib? debeat quis poti? oē dam
nam sustinē q. duellū sic suscipere. S. 5. nī
si licet layco res suas cū armis defendere: 7
eas defendendo raptorē occidē si non pōt
alt defendere vt aliqui volūt: nō apparet
rō quare p. defensione rez suaz layc? nō
possit suscipē duellū sibi oblatū: vel potius
illatū a indice. 7 bec opi. ē benignior. 7 etl.
p. habilior v. s. 3. rod. nī 5. eū est q. duellū
p. hibitū ē. vt patuit in qōe p. cedenti. Cle?
at s. 3. oēs in nulla cā 7 nullo mō p. se vel p.
aliū pōt duellū offerre: vel ē oblatū susci
pere. s. ecclesia sine ep̄s. o. 3. eū efficacit defen
dere. q. 2. ē de iurisdicōe sua. e. x. de fō. cōpe.
.ca. 7. 2. Quid si eliens 3. facit. s. offerē
do vel suscipiēdo. Rūdeo de rigore iur. 7 3.

deponi. e. x. de cle. pu. idu. c. i. vt statū dicit
S. rca 2. m. sciēdū q. pena pugnatiū
est q. s. s. i. n. t. d. i. c. i. d. e. b. e. t. v. t. d. i.
c. i. e. s. t. Si tamē nec mors nec nun
tilatio iteruenerit per ep̄s suū cū eis potēt
dispensari. e. x. c. c. i. 7 2. Si tū p. res byter l.
alins elius in duello oblato vel suscepto
ab eo p. tem digiti p. didisset. nō tū tātaꝝ qn
sine scādalo possit solēniter celebrare q. nū
cunq. sit grauis excessus: ep̄s eius cū tali
post pactam penitentiā poterit dispensare.
e. x. c. c. i. S. 3. nī homicidiū interuenerit: p.
s. m. q. notat gof. ad huc secū in beneficio
dispensari. e. x. c. c. 2. in fi. Quid autē dici
tur alibi cum homicida dispensari nō pos
se. vt di. 50. miroz. 7 in plibus alijs inrib? i
officio locū habz. Nam cum alijs dispen
satur in beneficio: 7 non i officio. vt di. 50.
studeat. s. m. tamē q. notat hosti. in benefi
cio curā aiariū habente cum tali nō dispen
sabit inferior papa. Contra vero laycos
quomodo sit in talibus p. cedēdū require
3. l. 2. ti. de scandalo. Ad hoc nota sic
nō. gof. 7 ray. si contingeret aliquē i duel
lo mori: imputaret oib? qui dēdissent ad b.
cōsiliū: auxiliū: vel fauorē. 7 eēt omnes
tales irregulares. 17. q. 4. oēs. Quid
de elicis illis qui reliquias afferūt pugili
bus ad iurandum: nunquid sunt irregu
lares: si sequatur homicidiū in illo duello
Rūdeo. ray. videt innere q. sic. vt in illa
q. Sed cū inualuerit. 72. Tales n. vidēt
coadiuuare ad b. q. fiat duelluz: sicut 7 illi
qui dant benedictionē. hoc nī s. m. rod. du
rum videt: dicit tamē cōtrariuz non ē tu
tum. Quid de ep̄is 7 capitulis 7 abbatibus
qui coguntur i curijs regū duellū susci
re: aut res ecclesiasticas amittē. Quid est
de hi? personis habētib? iurisdictionē ten
poralem: in quoz curijs duella ordinant.
Rūdet Rod. q. si per se vel per alios de
spali mandato eoz duellū offerat: vel sus
cipiatur: vel etiam present auctoritatem
specialem ad hoc faciendum: mortaliter
peccant. 7 sunt irregulares si mors inde
sequatur. Si vero hoc fiat per laycos qui
curiam gerunt rerum ipsorum sine specia
li eozū mandato: licet peccēt mortaliter su
stinendo 7 dissimulando talia fieri in cu
rijs suis: siue suozum baliuozum: cum ipi
sciant. non tamen ex hoc sunt irregu
lares: ex quo super hoc non present au
toritatem: licet ius balius p. ceptiāt q.
in tali vel in tali causa iusticiam faciant.

qz in h^o generali m^odato nihil m^oadari in
telligitur de duellis. Si v^o rex vel pnceps
alius psona ecclesiastica velit cogere ad du-
ellu aut ppter recusatiōem duelli ei bona
ecclesie l^o sua auferre: debet epi se inuicem
ma^oiall^o adiunare: 7 debet potius oia ma-
tolerare q̄ consēire. potest etiam dici in
publicis p̄dicatiōibus: modeste tū 7 quasi
cōpatiēdo q̄ qui hoc faciūt in statu salu-
tis nō sunt. Et hoc maxime vbi credūtur
furis ignozātia laborare: que non ē tolera-
bilis in ecclesiasticis viris siue psonis. h̄ at
que dicta sūt de duello debet intelligi etiā
de iudicio ferri cādētis: 7 aque frigide: 7
alijs h^o. h̄ rōd.

De torneamētis titulus. 28°.

Prolea cōsiderādū est de torne-
amentis: quibus et q̄ sequit
homicidiū. dicunt aut torne-
amēta quedā nundine vel ferie:
non iter hostes: s̄ instar hostilis pugne fa-
cte. 7 dicunt nūdine: qz ad ea de diuersis
partib^o 7 cā lucri sicut ad nundinas cōue-
nitur. dicunt et ferie a feriādo: qz tūc mili-
tes ab alijs operibus vacāt. **Q**uerit aut
vtrū torneamētū sit licitū. **R** aliqui dice-
runt simpliciter q̄ nō. p eo q̄ fit ad osten-
tationē: 7 ē ibi vite discriminē. 7 ideo quic-
quid inde sequit vt mutilatio 7 mors tali-
bus sic pugnātibus imputat. Et si dicat
q̄ concessū fuit filijs israh vt discerēt arte
certādi cum hostibus. In d. 3° dicit q̄ h̄
non fuit eis cōcessū nisi vrgēte necessitate
nec ptra se inuicē: s̄ ptra eos quos expu-
gnare debebāt. s̄ cananeos. Et si dicat q̄
bellare in casa ē licitū. q̄ 7 discere bellare:
quod fit p exercitiū est licitū: dicunt q̄ licitū
est si debito mō: 7 sine salutis piculo
fieret: s̄ sic non fit in torneādo. Alij distin-
guūt q̄ tale exercitiū fieri pōt cū modera-
mine p̄ licit^o: 7 sine discrimine salutis. si ad-
hibeat debita cautela: 7 in pparatōe: 7 in
executione. 7 tunc aut fit ad ostētatōez po-
tētie siue vane glorie: vel ppter questū ana-
ritie. 7 tunc simpliciter est illicitū. **Q**uod fit
ppter exercitiū p̄rie fortitudinis 7 vsus
armoz: 7 bellice idustrie: vt beāt idonei-
tas bellādi p fide 7 pace eccle. 7 tūc ē lici-
tū. Sic q̄ si hoc fieret cū bono moderamine
7 bona itēdō: 7 ppter ecclesiā nō esset pbi-
bitū: nec esset peccatū: s̄ esset vtile p defen-
sionē republice. 7 ideo non est p̄bitum

cinili iure. quod patz. ff. de alea. solent. vbi
cōcedunt ludi in quib^o virtus corporalis
erret. **P**rohibet autē fm̄ ins canonicū
ppter abusus ludētū: ppter quē sepe pue-
nit inde mors hoīuz 7 periculū aiāz. obli-
gat tamē eos prohibitio quacūqz torne-
ent intētiōe: quia statutū est generale. e. x̄
de torneca. c. i. **P**ena torneamētū ē fm̄ ca-
nones q̄ torneās si quē etiā casu occidit
homicidij reus 7 irregulari erit. qz. n. talis
ludus est prohibitus tanq̄ multū piculo-
sus: quicquid ex eo sequit ludētū totalit^o
imputat. ar. e. x̄ de p̄sump. c. i. nec ab hac
pena necessitas iminēs in torneando excu-
sabit. qz ad hāc necessitatē spēte 7 ex ppo-
sito se ingessit. 7 ideo imputet sibi. ar. ff.
quod me. cau. si mulier. R. p. Ille autē q̄
in torneādo occidit carere dōz ecclesiastica
sepultura. licet si mortuus fuerit: vel letale
vulnus acceperit: ei penitēti p̄na si nego-
tur. e. x̄. c. c. i. in fi. nec per cōsequēs viati-
cum. ar. di. so. penitētes. 7 e. x̄ de peni. quod
in te. 7 sic qd plus ē cōcedit: 7 qd minus
ē negatur: quod ē hic spēte vt hoc terrore
desistat milites ab hoc ludo. hanc autē pe-
nam patiuntur illi soli qui illuc aio torneā-
di veniunt: 7 ibidez cōcedūt. 7 subandi. n^o
letale vulnus accipiunt. Si autē alijs cu-
riositate vidēdi torneamēta: vel cā repeten-
di debita: vel alia simili causa vadēs illuc:
mortuus ibi fortuito casu fuerit: non nega-
bitur ei ecclesiastica sepultura: maxime si
xpi corpus receperit: 7 vnctus oleo sacro
fuerit. e. x̄. c. c. z. **I**deo vero dicitur ibi ma-
xime qz sufficit ibi certa signa penitētie.
e. x̄ de sen. ex. a nobis. z. In clerico tū q̄ ad
vidēduz torneamētū iuit: 7 ibi recessit: for-
te locus habebit pena decreti. z. q. vlt.
Quicūqz clericus. que ē q̄ licet sepeliat.
pro eo tamē nec oratio nec oblatio fiat fm̄
hosti. **Q**uid de militib^o qui illuc animo
pugnādi accedūt. nō tamē ostēdunt. aliq̄
tamē ab alijs occisi sunt: nūquid tales ad
ordines promoueri poterūt. **R**pondeo q̄ nō
fm̄. gof. ray. 7 hosti. quia ad rē dānatā 7
prohibitam accesserūt. 7 idēz dicunt de il-
lo qui iter est bello illicito. impedit. n. talis
ppter culpā precedētē. is. q. i. c. fi. 7 de pe-
di. i. si quis enz telo. **P**otest tamen vt dicit
ray. cū talibus dispēlat epi: dūmodo nec
mors nec mutilatio membri fuerit subsecu-
ta. ar. etiam de cle. pug. in duello. c. i. 7. z. **E**t
intelligit rōd. si non fuerit per illos: li-
cet fuerit p alios s̄secuta. **Q**uid de bis

que milites l' alij lucrāt i torneamētis :
 nunquid possūt ea retinere. Rō. fm Rica.
 quol3 2°. q. 29^a. 7 fm rod. Si quis cōtra
 legē torneamētōz aliquid lucrāt fuerit :
 si scit a quo habuerit tunc ei restituet : vel
 p eo pauperib⁹ dabit : si habz vsi possit. si
 autē fm legē torneamētōz non tenetur ei
 reddē a quo habuit : s in foro pnie induci
 debet q illud in vsus pios eroget. si autēz
 hāc remittētia suscipere nolit : non d3 ad eā
 cogi : s alia pnia d3 ei imponi : 7 absolutio
 impendi.

De bello titulus. 29°.

Deinde qz in bellis plura sunt
 homicidia : cōsequētē ex ipsis
 sūt aliqua hic notāda. qdā. n. q
 runt ex cisdē. j. li. 2°. in ti. de cha
 ritate p eo q dterminat ibi de pace : que
 est effect⁹ charitatis : cui. s. paci opponit bel
 lū. Querit aut ibi vtz bellare sēper sit pec
 catū. 7 vtrū ep̄s 7 elicis liceat bella facē.
 7 vtrū liceat vti insidijs in bellis. 7 vtrum
 liceat bellare in festis. his q qōibus h pre
 missis p vidēdū est qd bellū potest dici in
 sum. 2° vtrū liceat se defendere. Circa
 p̄mā sciendū brenit q sicut dicit. j. ibidēz
 in solutōe p̄me qōis : iuste bellare licet. Ad
 hoc autē q sit bellū iustum tria requirūt. s.
 auctoritas p̄ncipis. causa iusta. 7 intentio
 recta : vt pbatur ibidē. Suppositis q̄ his q
 dicuntur ibi : ad iudū est ad maiore instr
 ctōem de hac matia q sicut ne. hosti. i sum
 ma ti. de trenga 7 pace multiplex ē bellūz.
 vniū qd est inf fideles 7 infideles : 7 hoc est
 iustū ratione fidelitū : 7 non respectu infide
 litū. ex de here. ex cōdicam. Aliud bellū ē
 iter fideles hinc ide : 7 hoc fit aut auctori
 tate iuris : aut iudicis : aut p̄tia voluntate. si
 fiat auctoritate iudicis legitimi non erran
 tis. puta qz hi p̄tra quos dat auctoritatē :
 ei subsunt immediate. 7 hēt ius exerceđi in
 eos merū imperiū : nec ē iudex in eā p̄tia :
 nec errat : dici p̄t iustū. ff. quod me. cau. cō
 tinct. Igit⁹ p̄tra nō subditos nō dabit acti
 onē : qz actor sequit⁹ for⁹ rei : nisi forte i cōse
 ctu iudicis iniuriātis : ius reddere nolētis.
 vt. 23^a. q. 2^a. c. 2°. Iō etiā qui nō hēt me
 rū imperiū hanc actōez dare nō pōt. ff. de iu
 risdi. om. iu. l. 3^a. nullus ē tī eā p̄tia pōt eē
 iudex. 23. q. 1. §. 1. Iō excusabit aut error
 iudicis impugnātē saltē a toto. ex de temp
 or. dilectus. §. cū igit. Iā r̄si. pbabilis est

ser. cōuerto tamē errore satisfieri debet. eē
 de fri. 7 ma. fraternitat. §. q̄suis. est tamen
 p auctoritate iudiciaria p̄sumēdum nisi
 apparet cōtrariū. eē de remun. in p̄tia.
 Igit⁹ qui auctoritate iudicis talis. s. legiti
 mi nō errātis aliū impugnat : iuste impu
 gnat. Impugnat⁹ autē iniuste se defendit. qz
 tāto magis apparet ex cōtumacia 7 rebel
 lionē p̄sumptiosa. ar. de pe. di. 6^a. §. 1. ad
 fi. Idē est si fiat auctoritate iuris vbiqz
 cōcedit⁹ a iure quo ad eū cui ius p̄cedit : si
 cur est ponē exēplū in assassinis quos si
 quis receperit ē hodie a populo roma
 no perpetuo diffidat. ita q possūt occupa
 ri eius bona. ita q nulla requiratur alia
 diffidātia li. 6^a. de homi. p humani §. fina.
 Exēplū etiā in l. qm liceat vnicuiqz sū in.
 se. vñ. l. 1. Idem i p̄mi vel vicini repellē
 da iniuria. Si aut nō interueniat auctori
 tas iuris vel iudicis hincide est iniustū quo
 ad pugnantes. Iustum autem quo ad
 defendētes. ff. de insti. 7 iure. vt viz atq in
 iniuriā. Est q bellū iustū fm hosti. ibidē. qd
 edicto publico p̄ncipis gerit⁹ p reb⁹ repe
 tēdis : aut p̄pulsandoz hostiū cā. 23^a. q. 2^a.
 insti. 7 §. cum g. Et breuiter qui auctori
 tate iudicis p̄prij recte superueniēte gladium
 accipit sine iubēl. sine p̄fētiē. iuste bellat
 23^a. q. 3^a. §. ecce. Qui g auctoritate p̄tia
 gladiū accipit ē gladio ferēdus. 23. q. 1. §.
 1. Et qui sine iussu p̄ncipis bellū igerit te
 net lege iniuria maiestatis. ff. ad le. iul. maie.
 l. 3. licz iminēte necessitate sufficiat aucto
 ritas magistrī officiosoz. vt ar. l. de fabri
 cētib⁹. in l. si. li. ii. Ad hoc nota fm hosti.
 ibidē q qm est bellū iustū nō nū heretici : s
 oēs capiuntur 7 spoliāt. 7 spoliāns sit dñs
 rei. 23^a. q. 5^a. dicat. 7 di. i. ius naturale. 7
 ff. de acqui. re. do. l. naturale. §. vlt. Si nī
 aliquis sub aliquo militet : tota p̄da ē oīi.
 s dominus tenet eā equalr diuidere. vt
 23^a. q. 1. militare. fit autē hec diuisio h3 q̄ti
 tatē psonaz. Quod aut dicit⁹ in dicta. l. na
 turale. qz ea q capim⁹ i bello nra sūt. vtrū
 ē q sunt accipiētis. tenet tū illa domio da
 re : vt ea diuidat h3 psonaz merita h3 Jo.
 Insup nota qz deficiēte iusticia ciuitas
 vel domin⁹ terre si negligēs fuerit reddē
 iusticiā potest impeti. 23^a. q. 2^a. domin⁹ c^o.
 7 aduersarius depredari : vt in li. de feud.
 de inuestitura quam Titius accepit a Dē
 pronio. §. finali : quod intelligi debet gla
 dio spiritali p̄missio. extra de iudi. cum
 non ab homine. Ex p̄missis dici pōt fm

hosti. ibidē. q. est bellū septplex. p^m. s. qd
 ē it fideles. 7 infideles: pōt dici romanū: qz
 roma ē caput 7 mater fidei nostre. 7 hoc
 est iustū. 2^m ē iter fideles pugnātes aucto
 ritate iudici. 7 pōt dici iudiciale: 7 est ius
 tum. 3^m ē quod faciūt fideles iudici con
 tumaces. 7 est iniustū: 7 pōt dici p̄sūptu
 osum. 4^m ē quod faciunt fideles auctori
 tate iuris. 7 pōt dici licitū. 5^m est quod fa
 ciunt fideles contra auctoritatē iuris. 7 h
 est iniustū. 7 pōt dici temerariū. 6^m est
 quod faciūt fideles auctoritate p̄ria alios
 impugnātes. 7 hoc ē iniustū. 7 pōt dici vo
 luntariū. 7^m est qd faciūt fideles auctori
 tate iuris se defendēdo p̄tra eos qui volū
 tate impugnāt. 7 hoc est iustū. 7 pōt di
 ci necessariū. In bello g romano. iudicia
 licita. 7 necessario non tenet quis ad re
 stitutiōē. In p̄sūptuoso vō. temerario.
 7 voluntario tenetur quilibz ad restitutiō
 nem. In hoc intellige illud **ex** de iureiur.
 sicut. 7. j. Si constitit. Quid g de comi
 tibus 7 alijs dominis qui sine auctoritate
 p̄ncipis arma sumunt 7 sumi faciūt: 7 va
 fallos p̄rios exheredāt. B^o hosti. non du
 bitat quā ad restitutiōē teneātur: nisi ser
 uet ordinē iuris. qui ē s. q. si vasallus iuri
 stare velit audiat. si cōtumar ē impugne
 tur: quod fieri pōt iuris auctoritate: v^l in
 dice p̄ncipite. c. de epi. 7 eli. si qui in h ge
 nus. si g ē dñs qui imediate subest p̄ncipi:
 cōqueratur de vasallo p̄rio: 7 non dicat
 ius sibi: sed vel auctoritate p̄ncipis gla
 diū assumat: vel ad dioecesani vasalli re
 currat. Ad cui⁹ monitōēz si noluerit obe
 dire exēdicabit rōe peccati. ex de indi. no
 uit. 7 si p̄ annū exēdicatus steterit: ex tunc
 diocesan⁹ eū 7 res eius exponere poterit.
 ar. ii. q. 3. rursus. 7. c. quisquis. de b. n. se
 culare b. z. achium recurrere ad ecclesiasticū.
 sicut fit eo: ex de indi. cum nō ab homine
 s. fi. Quid si barones subditi comitis:
 vel dñas habēt gnerrā cōtra eū: vel etiāz
 comes cōtra regē: vel ep⁹. cuius p̄ncipis
 auctoritas est requirenda. Rūdit rod. q.
 p̄nceps qui nullū hēt superiorē sine sit rex
 siue imperator pōt auctoritate p̄ria si sub
 sit causa iusta mouere bellū tam cōtra sub
 ditos q̄z p̄tra extraneos. Potest et i suis sb
 ditis concedere auctoritatē bellandi tam
 p̄ p̄ncipem extraneū q̄z p̄tra subditos ei⁹
 si cā subsit: 7 expedire viderit. si nō p̄tra sb
 ditos p̄rios: q̄z dñi pōt iniuriatē iustifica
 re: vel q̄z dñi vult corā eo: vel corā suo in

dice iuri stare: si sit index iter bi⁹ p̄ncipē 7
 iniuriatē. Si atq̄ possit reū iustificare: aut
 si ille nō vlt iuri stare: nō tāti p̄nceps bi⁹
 s. etiā ille p̄ncipē qui sup se superiorē bz mo
 nere pōt bellū h bi⁹ iniuriatē: si sibi ei me
 diate vel imediate: 7 passo bellādi h cum
 licentiā dare. Si autē iniuriās nō subit im
 mediate vel mediate p̄ncipi sup se superio
 rem habēt: p̄nceps ille dare nō pōt aucto
 ritatem subdito suo mouendi arma p̄tra
 eum. S; auctoritas p̄ncipis superioris ē
 requirenda: maxime si iniuriās ille pertie
 at mediate vel imediate ad iurisdicōem
 illius p̄ncipis superioris. Cum g vasallus
 comitis habz guerram p̄tra comitē: aucto
 ritas regis ē requirenda. Si autē comes cō
 tra regē: 7 rex nolit eis ius ex b. b. p̄ pa
 res curie humilr requisitus: si ius suūz ar
 mis defendat cum moderamie inculpate
 turele non peccat. Auctoritate tamē p̄ria
 regē nō poterit impugnare. papa tñ facia
 re regis excessu denunciatiōe: si rex nollet
 a peccato desistere: possit eum exēdicare:
 7 crescite cōtumacia: auctoritatē mouēdi
 p̄tra eū arma dare. Cū at rex bz cāz guer
 re h impatorē: vel ep⁹: nō credit q. vterq̄
 vel alteruter teneat ius suūz p̄sequi i for
 ma iudicij: cū neut illoz hēt sup se supi
 orē. peccaret tñ mouēdo bella iniuriā pas
 su: si iniuriator satisfactōēz offert ad arbi
 triū bonoz viroz: ce plano: 7 sine strepitu
 iudicior. Ad h nota In hosti. 7 Inno.
 ex de resti. sp. super. c. oliz cāz. 7 de iur. iur.
 sicut. 7. j. De bellū aliqñ dicit p̄ncipē. 7 sic
 solus p̄ncipis qui superiorē nō hēt pōt in
 dicere bellū etiā h eos qui nō sūt de iuris
 dictōe sua: s. alterius p̄ncipis. 7 tūc pōt ca
 pere personas 7 res hostis: 7 etiā alioz in
 iuste inuatiū eum: 7 capti fiunt captiuium
 serui. Aliquādo bellum dicit large. 7 sic
 quisquis p̄latus habēs iurisdicōem tē
 poralē h subditos inobediētes licite mouz
 arma. is. q. 6. auctoritatē. 7. c. nos factō
 rum. sicut etiāz talis licite monet bellū p̄
 tuēdo iure ecclie: qui etiā potest interesse:
 licet non debeat p̄sonaliter pugnare. 23.
 .q. 3. Maximianus. 7 eadē. q. 8. igitur. 7
 i bis casibus nō dicit p̄ncipē bellū fieri. s;
 melius executio iurisdicōis v^l iusticie. ff.
 de rei ven. Si res. Itē qñ quis vim vi re
 pellit in cōtinētī: nec in bis capti sūt serui.
 dicit tñ aliqui q. si bellum nō ē in dictūz
 h aliquē. s. aliq̄ dictoz modoz peccatūz
 h eum: tunc nisi forte de munitionibus

eorū lederetur ille qui procedit contra eū :
 nō posset capere res vel p̄sōas auxiliatorū
 eius : nisi p̄mo p̄ferret sententiā cōtra
 eos. 2^a. q. 1. nos in quēq̄. Et si non est de
 sua iurisdictione: s̄ alterius debet coram suo
 iudice iusticiā de eo petē. 23^a. q. 2. domin⁹.
 Si s̄o iudicē nō hēat corā q̄ possit suā ius-
 ticiā obtinē: licet sibi recuperare sua p̄p̄ia
 auctoritate. Et de iudicis. iudic. 7. l. nullus.
 certū ē t̄ q̄ si p̄sonas vel res eorū i bello
 capiat: omni suā iurisdictionē exerceat. p̄ p̄-
 sonas punire: 7 res tenē. q̄ i eius territo-
 rio deliquerūt: 7 e⁹ iurisdictionē impediunt.
 Itē dicit quidā ibidē. q̄ vbi q̄s per alium
 rē suā: 7 ius suū p̄sequi nō p̄t. licet aucto-
 ritate superioris arma mouē 7 bellū iudicē
 p̄ suis recuperādis. vel et fortine sua vel
 equalēs. sine t̄i alioꝝ scādalo 7 piculo ac-
 cipe. 23^a. q. 2^a. c. 2°. tamē si sup̄ se p̄ncipem
 h̄z: facit hoc auctoritate sua. vt. ca. q. c. i. h̄
 Inno. 7 hosti. **Q**uid si q̄s h̄ aliquē bel-
 lum mouit: 7 eam iustā monēdi h̄t. q̄ p̄
 dānis sibi illatis. nō t̄i itēdēz rectā nec au-
 ctoritātē h̄t. Nūquid talis tenebit resti-
 tūē q̄equid i illo bello acquisiuit. Rūdet
 rōd. q̄ non i foro penitentiā: nisi experit vel
 dānicauerit aduersariū plus q̄ ille iniū-
 ste de suo h̄ierat: vel eū dānicauerat. de h̄
 vide. j. l. 3°. ti. de pace. ar. 6°. q. 1. **Q**uid si
 clericus dñum suū in guerra iusta comite-
 tur: 7 de ea aliquid p̄sequat. nūquid istud
 restimē tenet. R^o s̄m rōd. q̄ si dātū sit ei
 ab illis quibus licuit rapere: p̄t illud re-
 tinere. si autē ipse rapuit cum rapiēdo pecca-
 uerit: induci debz i foro penitentiā si potest
 q̄ illud restimat ei cui abstulit: si scit quis
 ille sit. sin autē q̄ det pauperib⁹. h̄. n. elic⁹
 rem illā rapiēdo nō fecit suā. q̄ sicut dñs
 ei nō potuit ei dare auctoritatē bellādi. ita
 nec rapiēdi. t̄i rē talē raptā p̄t de cōsensu
 dñi sui retinere. dum tamē illā p̄cesserit si
 bī ad huc guerra durāte. q̄ tunc p̄ide est
 ac si eam sibi reddisset.

Equit de 2°. s. vtrū liceat vim vel
 iniuriam repellē. vñ. n. q̄ nō. p̄ illd
 Matb. 5° dico vobis non resistē
 malo. R^o ad q̄dem h̄c valēt illa que deā
 sūt sup̄. s. n. de homicidio. q. vtrū alicui lice-
 at se defēdēdo aliquē occidē. 7. q. se. s. vtrū
 liceat eliciis. Et sic ibi sūt tres opi. ita 7 h̄c.
 qdā. n. vt hu. dicit q̄ nulli h̄z vis repellē re-
 percutiēdo: s̄ t̄i defēdēdo. puta opponen-
 do baculū vel aliqd tale. Alij dicit q̄ lay-
 cis nō dicit licz repercutē. vt lau⁹. 7 ber.

Tertij dicunt q̄ B et licet eliciis. distinguūt
 t̄i q̄ vis aut ifert p̄sone aut rebus. si perso-
 ne tunc est vis repellēda plus q̄ sit illata.
 q̄ s̄m legē licet occidere insidiātē 7 occi-
 dere volētē. quod itelligit: nisi manus ei⁹
 alie euadere possit. ff. ad le. aquil. l. 4. in p̄n-
 cipio. 7. 5^a. Si autē sit vis illata: aut percussus
 videt eū qui percussit paratū repercutere: 7
 tūc licet eū repercutē: aut videt eū quiescere
 vel discedere: tūc non h̄z sibi eum percutere
 q̄ hoc nō est sibi iniuriā repellere: s̄ vltō
 nem ex petere. cōtra illud. c. seditionarios.
 di. 46^a. requirit q̄ p̄cutiat se defēdēdo
 non vlciscēdo. 23^a. q. 1. quid culpā. 7 idē
 dicit Inno. c. 7. de resti. spo. oliz eam. 7 gos.
 ti. de homicidio. 7 ber. c. si significasti nob.
 7 q̄ se defēdat cum moderamē. c. 7. de re-
 sti. spo. oliz eam. in fi. moderamē intelligit
 vt si vis cum armis inferat: euz armis re-
 pellatur. alit vero sine armis. ff. de vi 7 vi
 ar. l. 1. §. vim vi repellē. 7 vt non magis le-
 dat aduersari⁹: maxime a p̄posito q̄s ex-
 gat illata violētia s̄m rōd. debet tamen cir-
 ca hoc cōsiderari q̄litas p̄sone: vt infiduz
 parnus vel debilis cū armis se defēdat: si
 p̄tra se eluato pugno magnus vel fortis
 veniat. ar. 3^a. q. 7^a. §. tria nā. v. si vō i uno
 adiutorio. Si quis tamē defēdēdo se mo-
 deramē excedat. nō tamē a p̄posito nō te-
 netur ad aliquā satisfactōem nisi ad cau-
 telam. ff. ad le. aquil. si ex plagis. §. taber-
 narius. Si autē excedat a p̄posito tenet.
 Hanc opi. modo p̄missio ray. recitat: 7 ap-
 probat: 7 conuenit euz eo gos. dicit tamen
 ray. q̄ licet ille qui se defēdēdo contra ele-
 ricū excesserit nō a p̄posito: nō incedat i ex-
 cōicatōem. tutius tamē credit q̄ teneatur
 ad satisfactōem aliquā de excessu. vel etiā
 quātū ad p̄niam 7 irregularitatē: si forte
 p̄pter suā percussionē mors secuta fuit. Si
 tamē ex p̄posito excessisset ad maiore satis-
 factōem 7 penitentiā teneretur. c. 7. de sen.
 ex. cum nō ab homine. 7. c. perpendim⁹. 7
 de resti. spo. olim eam. 7 de homicidio signi-
 ficasti. §. vlt. Si autē vis inferatur rebus
 repellere licet vim illatā: 7 inferendā: 7 po-
 tissime illatam. dū tamē fiat incōtinētī. i. q̄s
 cito scit vim illatā: plus q̄s diuertat ad con-
 trarium actū. Idem ber. vt in. c. pallega.
 7. ff. de ver. ob. p̄tinuus. in prin. Et est s̄m
 rōd. 7 ber. c. 7. de homicidio. significasti. 7
 hosti. extra de sen. exco. super decretalē In-
 no. dilecto. Continuatio ista intelligenda
 est secundum negocij qualitatem: prout

erigit ad pparatiōem maiorē vel minorē
tēporis tractum. Actus vero cōtrarius in
telligit si dissilet iniuriā: et exponat animū
psequēdi rē suam alijs occupatiōib⁹ dan
do oporā. **Q**uid si forte dum ille cui vis
inferi vult hostem expellere de sua possessi
one quam occupauerat iniuste et male: ali
qui occidatur vel vulnerentur. **R**⁹ credit
ray. q. tenetur fm modū supra positū i de
fensione psonē. vbi. s. distīctū est. vtrū de
fendēs se excedat a pposito: et per eadē in
ra. et satis cōuenit cū eo Inno. et hosti. c. x.
de resli. spo. olim. cām. et hoc itelligit h⁹ ray.
de imperfectis. pfectis autē repute non l⁹.
quod ostēdit dñs dicens Matb. 5. Si qs
te pauerit in vnā marillā: ptebe ei et ali.
et ad Ro. 12. Non vos defendētes carissi
mi: s. date locū ire. et similia. Si autē quera
tur qui sunt isti pfecti. **P**endet rod. q. hoc
debet intelligi de solis illis qui p votū vel p
ceptū vel statutū obligati sūt ad non reper
cūndam quales fuerūt apli et discipuli i
ecclia pmitina: qui tenebātur ex consti
tione domini nō repercutere. cum p sāgat
nem martyri erat ecclia fecundanda.
Quid hoc nota q. h⁹ ray. et rod. et Inno.
de resli. spo. sup. c. olim. cām. q. p rebus re
petēdis et defensione patrie pōt moueri bel
lum sū auctoritate pncipis vel ecclie: quia
cūlibz licz de iure naturali vim vi repelle
re incōtūcti: et cum moderamine inculpa
te tutle. di. i. ius naturale. et c. de sen. ex.
si vō. et dicit Inno. et rod. vbi sup. q. hic
dicit bellū vti armis ad defendēdū: non ad
impugnādū. Et dicit rod. q. nōmē rerum
cōpūbēduntur nō tātz res corporales: s.
etiā iniurie p quibus etiā illatis pōt mo
neri bellū ad consequēdā satisfactiōē: nō
libidine vindicte: s. zelo iusticie. vel quātuz
ad infesse. Alex. aut an. 3. t. 2. c. de legib⁹
punitōis. q. 2. o. ad qōez pncipalē rñdēs
in 3. sūme sue sic distinguit q. iniuria que
ifert aut est psonalis et pūata vel publica.
si sit publica pūfanda est iussu pncipis:
et in armis. ad Ro. 13. Non. n. sine cā
porat gladiū. et i. n. minister est vindex in
iram ei qui male agit. dicit de pncipe: cui
etiā ppter hoc determinat tributū. Matb.
22. Reddite que sūt cesari ces. et c. et ipis
militibus stipendia. Luc. 3. Estote cōtenti
stipen. vestris. s. non nisi ppter defensionem
reipub. que fieri nō pōt sine repulsa hosti
lis iniurie. Si autē sit iniuria psonalis. et
illa intelligit illud Matb. 5. Dico vobis

non resistere malo. s. cū distinctōe: qz in
iuria psonalis repelli pōt triplr. s. vno mō
impediēdo: sicut aplūs acti. 23. Procurā
nit milites a tribūo vt seruarec illeus. sic
l⁹ oibus iniuriā spellē. nec. pbibet h⁹ Ma
th. 5. hoc. n. nō dicit pūic resistere. Alio
modo verbis arguēdo. et sic dñs pūssus
alapa pūssore reprobēdit: nec alterā pre
buit Jo. 18. sic etiā licz oibus. vnde dicit
etiā glo. ibidē. ostēdit dñs paciētie pcepta
non ostētatōe corpori: s. pparatiōe cordis
et se faciēda. et sic intelligit illud Matb.
5. Si quis te percussit in dextrā marillā
pbebe ei et alterā. i. sis parat⁹ aliā paciē
ter sustinē. 3. modo repugnādo. et hoc du
plr. vno modo necessitate cogēte. vt cū le
sio alit vitari nō pōt. et hoc aut sū armis
et sic pmitit clericis et laycis. et hoc fla
grante maleficio cum moderamine incul
pate tutle. et incōtūcti. et sic intelligitur
illa lex canonizata. vim vi repellere licet i
instanti. qz nequaqs facto interuallo. Aut
cum armis. et hoc mō pmitit laycis: non
clericis. et hoc cum circūstātijs pdictis. nō
esset autē moderamē si inferret vis sū ar
mis: et repelleret euz armis. Alio modo
vlicēdū libidine: sic nulli licet. sic intelli
git illud Ro. 12. Non vos metipos defen
den. carissimi. et c. similia. Sic g. iniuriā re
pellere impediēdo vel vbi arguēdo licz oī
bus. repellē vō repugnādo necessitate co
gēte sine armis licet clericis et laycis repu
gnando. Sed cum armis licet laycis: non
clericis. repellē autē libidine vindicte neu
tris licet. et ex his patet quōd hoc quod di
cit. Non resistere malo. differenter intelle
ctum est de pfilio. et de pcepto: pdicta sus
ficiāt ad pns de bellis. Hāc de homicidijs
que eueniūt de bellis h⁹. j. li. 6. ti. 14. q. 1. ad
irregularitatē que puenit ex eis. et ra
pimis vō que sunt i bellis et i guerris h⁹
j. cum agit de 7. pcepto.

De treugis titulus. 30.

Postea p̄siderādū ē de treuga q̄
solet fieri tpe guerre. Est at̄ treu
ga securitas p̄sita p̄sōis et reb⁹
ad tps: discordia nondū finita.
par at̄ ē discordie finis. Treugay due s̄t
sp̄s. vna p̄nēdō alia canōica. p̄nēdō alis
formā r̄cipit ex p̄nēdōe. vt. ff. de p̄siti. l. i. §.
si p̄ueniat. Illo autem tempore quod est
in conuentione est hosti fides seruanda:

etiā infidelis. vt. 23^a. q. i. noli. quod ē vep⁹ si etiā infidelis fidem seruet fidelis. als nō. vt eē de iureiur. peruenit. vnde illi qui tēpore treuge sarracenis bona sua rapiunt: ad restitutiōem tenentur. habēt etiā puniri a principe cuius treugas frāgunt: nisi eēt persone ecclēstie. Canonica treuga est que p̄ oēm comētōem certis diebus 7 tēporib⁹ est seruanda. certis diebus. s. a quarta feria post solis occasum vsq; ad scđam in solis ortu. 7 sic debet seruari treuga feria 5ª ppter ascensionē domini. feria 6^a. ppter passionē. sabbato qz est dies requiē. 7 omnia ppter resurrectiōem. Est etiā seruāda certis tēporibus. s. ab aduentū dñi vsq; ad octauā ephie. 7 a. 70^a. vsq; ad octauā pasce. eē. e. c. i. Sed de quo bello intelligit̄ predicti. tēporibus 7 dieb⁹ esse ab eo cessādū. in isto vel iniusto. Rndet gof. qz pōt intelligi de vtroq; de iusto quidē: qz nō ab eo nullo tēpore sit cessādum. minus tamē est tūc infidelit̄. de iniusto vō: qz nō nunq; sit faciendū. min⁹ tamē tūc vt sic: nō homines nō possūt i totū corrigi. tamē refrenēt vtrūq;. Ad has treugas seruādas cōcurrunt triplex funicularis. s. excoicatio diocesano rū. cōfirmatio epōm vicinorū. 7 mutuz p̄siliū a coepis impendēdū. eē. e. c. i. Sed queritur vtrū ep̄i sint trasgressores si hoc non seruet. Rndet gof. qz nō. qz h non sūt vtriusq; morib⁹ approbata. 4^a. di. §. leges 7 idē sentiant ber. 7 hosti. in sūma. 7 cōter magistrū alij. sed hosti. in apparatu eē. e. c. p̄ dicit qz ep̄s qui p̄ceptū hoc nō seruat: mortalr peccat. qd patet per hoc quod d̄ in dicto. c. ordinis sui piculo subiaceat periculo. i. excoicationi fm ber. 7 hosti. vel periculo. i. repositioni fm hosti. que qdem pena nō infligitur nisi p peccato mortali. ii^a. q. 3^a. nemo epōrū. dictū. n. c. continet p̄ceptū 7 sic imponit necessitatē: nec consuetudo contraria in talibus excusat. eē de consue. c. si. 7 di. 4^a. §. leges: intelligit̄ de statutis p̄ceptorib⁹: s. in simplicibus. Sciēdū etiā qz sunt alię persone certe quib⁹ p̄cepto treuge canonice debēt. vt sunt presbyteri. monachi. conuersi. peregrini. mercatores. rustici euntes 7 redeuntes. 7 i agricultura existentes. animalia que arāt: 7 q ad agrum semina portāt. eē. e. c. 2°. romipete oratoria visitantes. 2^a. q. 3^a. Si quis romipetas. Nota insup qz prelat⁹ maxime ep̄s prius de plano 7 sine coactōe. politica vero iudiciaria p̄tate debet discordan

tes ad concordias renocare. vt di. 90. e. i. 7 litigantes reconciliare. ff. de offi. p̄s. illicitas. Sed obicit qz si sic inter litigātes manebūt crimina impunita. qd ē cōtra legem. ff. ad. l. e. aquil. si ita vulnerat. Ad qd dō fm gof. qd dictū p̄us locuz bēt i causis civilibus in actōe iniuriarū quā quibz remittere potest si iniuria ecclēam nō attingat. 23^a. q. 4^a. si is qui. nō sit facta non faciēda. ff. de pact. si vnus. §. pacta. Item h intelligit̄ de civilibus actōibus eo saluo qz in quibusdā casibus compositionis remediū non habz locū. eē de pact. c. si. Item h intelligitur vbi de crimine civilr agit. licz enī quis neget crimē. remittere pōt tamē a civili actione: imo etiā ab accusatōe destitute. eē de accu. veniens. Sed videtur qz ep̄s iniuriā ecclēie possit remittere. qz ē p̄t ecclēie. di. 95^a. eto. p̄r autē iniuriā illatam filio pōt remittere. eē de iureiur. 7 si xp̄us. Rndet gof. qz nō ep̄s dicatur p̄t ecclēie. est tamen eius procurator. extra de do. c. fraternitatem.

De 6° p̄cepto. s. Nō mechaberis. ti. 31°.

Consequēter considerādum est de p̄cepto 6°. quod ē. Non mechaberis. Circa quod nota qz hoc p̄cepto non tātū p̄hibet adulterinū sicut sonat verbuz mechaberis. Mechabari. n. est adulterari: 7 oīs mechabus adulter est. imo sicut dicit Aug⁹ prohibetur oīs illicitus coitus: 7 illozum mebrozū omnis illicitus vsus. Omne autē illicitū cōcubitū determinat p. 7. differētiā. s. fornicatōem. meretriciū. adulteriū. supuz. sacrilegiū. incestum. 7 p̄tū sodomiticū. Posset etiā addi octaua d̄ra: que possz p circūlocutiōez nominari libidinosis coit⁹ iugalis. h̄ at possūt sic diffiniri. Fornicatio ē inordinat⁹ cōcubitus quo soluz soluz tā naturali usu cognoscit. 7 intelligit̄ soluz 7 soluta quolz vinculo. s. cōiugij. p̄ sanguinitatis. ordinis. religionis seu voti p̄tinentie. naturalis vero vsus dicit̄ ad d̄ram illi⁹ qz ē p̄tra nām. Meretriciū vō dicit̄ duobus modis: quēadmodū 7 meretric. Meretrix enim dicitur vno modo: que vagā libidinem sequitur. 7 fm hunc moduz meretricium est vage libidinis infectatio. vage autē libido dicit̄ ad differētiā fornicationis: in qua est libido determinata respectu vni⁹ p̄sone. vt cū vna cē infirmitatē

adheret vni. c. e. matrimonii dico: vel qd
libet aliorum predictorum vinculoz. alio modo
dicit meretricis cuius publice venalis est tur
pitu. et hinc modum meretricii est
mulieris solute publice venalis concubitus.
Adulterium vero est inordinatus concubitus.
quo conjugalis thorus violatur. Un adulter
rium dicitur quasi accessus ad alienum thoru.
Simpliciter vero est inordinatus concu
bitus quo virginalis integritas corrumpitur.
Sacilegium vero hinc nomen suum non appro
priat alicui differentie luxurie. Sacilegium
n. est lesio sacre rei. tamē putat contrahit ad
differentiam luxurie dicitur sacilegium. tñ ppi?
et melius diceret sacilegus concubitus: in
ordinatus concubitus: quo continentia deo sa
crata leditur siue violatur. Consecrata dico
continentiam in monialibus et religiosis: et
bis qui receperunt sacros ordines: vel emi
serunt continentie votum. oium. n. talium concu
bitus sacilegium est. Incestus vero est iordi
natus coitus quo vinculum consanguinitatis:
vel affinitatis: vel paternitatis corrumpitur.
Peccatum vero sodomiticum est inordinatus
coitus quo naturalis usus in illis pueris
qui est contra naturam. Libidinosus coitus con
iugalibus multipliciter accipitur. ideo notandum
hinc quod distinguunt magistri quod coitus coniu
galis alius est licitus: alius fragilis: alius im
petuosus. Licitus est triplex. scilicet vel causa suscitatur
de prolis ad cultum dei. vel causa reddendi de
bitum. vel causa fornicationis vitæ. primus est
theusebie virtutis. scilicet pietatis. que ordiat ad
cultum dei. 2. iusticie. 3. cautelle. et bis dicitur
nullum esse peccatum. Fragilis vero determi
natur quod ex fragilitate puenit: et in vxoze fra
gile delectationem querit. quod non causa plis: nec
causa reddendi debitum: nec causa vitæ forni
cationis: scilicet causa delectationis talis in pinge.
et in hoc distinguunt. quod amor illius de
lectationis aut preponit deo. aut postponit.
Si preponit: constat quod mortale peccatum est. h
est si diligatur plus quam deus. sicut et concubi
tus pueniens ex tali amore: mortale peccatum est.
Si vero postponat deo. ita quod deus semper plus
diligatur: veniale est: et concubitus pueniens
ex tali amore venialis est. et hoc propter gratiam sa
cramenti. Impetuosus est qui ex sola libidi
ne pueniens: metam honestatis et rationis
transcendit. et ideo semper est mortale. et fit. 5.
modis. primo cum fit causa faciende libidinis p
meretricias blanditias. 2. cum fit contra na
turalem modum. 3. cum fit tempore prohibito. 4.
cum fit in loco prohibito. 5. cum accedit ad p

gnantem partem vicinam. vel que est in statu
mestruo. Nec ad prius sufficiant de luxuria
et speciebus siue differentijs eius. quia de his
ageat plenius. in li. sc. ti. de luxuria. et in li.
8. specialiter de adulterio.

De 7. precepto. scilicet non furtum facies.
vbi primo de rapina ti. 32.

Consequenter considerandum est
de 7. precepto: quod est. Non
furtum facies. circa quod sciendum
quod furtum tripliciter sumitur scilicet alex.
an. 3. ti. l. c. de 7. precepto. q. i. ar. i. c. s. p. p. e.
communiter. et interpretatur. Proprie dicitur
correctio rei aliene ignorante domino
contra suam voluntatem: nec oportet aliquid ad
dere ut dicatur sicut quidam volunt rei aliene
mobilis. quia intelligitur nomine correctio
tionis. res enim immobilis correctari non po
test. et hoc modo distinguitur ab usura et ra
pina. Rapina enim est correctio rei aliene
sciente domino contra eius voluntatem. usura
vero est correctio rei aliene sciente domino
contra eius voluntatem absolutam: si non con
tra eamdem voluntatem. Communiter dicitur
furtum omnis illicita usurpationis rei aliene.
hinc quod dicitur Aug. in li. q. exo. 22. quod nomi
ne furti intelligitur omnis illicita usurpationis
rei aliene. non enim rapina permittit qui furtum
prohibuit: sed apte totum intelligere voluit
quicquid illicite rerum proximi auferatur. et
hinc hinc nomine furti intelligitur rapina et usura.
Interpretatur vero dicitur furtum omnis
illicita possessio rerum. Aug. ad Macedonem
Rone omnes qui sibi videtur gaudere li
cite adquisitis: cumque uti nesciunt: alienam pos
sidere conuincant. hoc enim recte alienam non
est: quod iure possidet. hoc autem iure quod
iuste: et hoc iuste quod bene. quicquid ergo
male possidet: alienum est. male autem possi
det qui male utitur. Ambrosio. nemo dicat
proprium quod commune est plus quam sufficit
ad superius: violenter obtentum est. Cum igitur
furtum dicatur triplex ut visum est: dicitur de eo habere
omnes tres modos. et id ad plenam prosecu
tionem huius materie per considerandum est de rapina
que est grauissimum peccatum furto proprie sumpto.
2. de furto proprie sumpto. 3. de sacilegio:
quod est quedam species furti proprie dicitur. ut
videbitur. 4. de furto interpretativo. Cir
ca primum sciendum per quod raptor dicitur dupliciter. et n.
raptor rerum: et raptor hominum: et precipue semi
narum. et de proprie rapina rerum. et rapine mulierum:

maxime virginum. s. ad p̄sens nihil de rap-
tu mulierum. s. t̄tam de rapina reruz. s.
autē cōmittitur cuz quis per violentiā: vi
7 aperte res alienas rapit vnde cumq; ex-
cepto sacro loco vel re ecclesiastica: qz t̄c
cōmittitur sacrilegium. De rapina autez
rerum dicēduz est. p̄mo vtrū sit peccatu. 2.
2° de pena eius. 3° de rapina que fit in nau
fragijs. 4° de rapina que fit in pedagijs.
5° de rapina que fit in quectis. 7 tallijs. 7
similibus. 6° de rapina que fit in guerris.
7° de his qui sequuntur vel inducūt alios
ad rapiendum. 8° de his qui accipiūt de re
bus raptis. 9° de his qui emunt de rebus
raptis. 10. de his qui ecclesias incēdūt. vel
in eis etiam aliquid rapiunt. 11° de restitu-
tione raptorū. **C**irca p̄mum queruntur
plura. scz vtrum rapina fieri possit sin̄ re-
cato. vnde Isai. 64°. Ego
domin^o diligens iudiciū 7 odio habēs ra-
pinam in holocaustū: quod non diceret si
rapina peccatum nō esset. Rapina. n. quā-
dam coactionē dicit per quā cōtra iustici-
am aufert alicui qd̄ ē suū. In societate
autē hominū nullus coactionē hēt: nisi per
publicam potestātē. 7 iō quicūq; p̄ violenti-
āz aliqd̄ aufert hōi si sit p̄sona p̄uinata
non vtens potestate publica: illicite agit 7
rapinā cōmittit. vt p̄z de latronib⁹. p̄ncipi-
bus vō publica potestas cōmittit: vt sint
custodes iusticie. 7 iō non licz eis vti vio-
lētia 7 coactōe nisi sin̄ tenorē iusticie. 7 B
vel p̄tra hostes p̄gnādo. vel cōtra ciues
puniēdo malefactores. 7 qd̄ aufert per ta-
lē violentiam: nō hēt ratōem rapine: cū nō
sit p̄tra iusticiā. Si vō p̄tra iusticiā alicui
res eius per publicā potestātē abstulerit: illici-
te agunt 7 rapinā cōmittunt. vnde resluta
ere tenent. **U**tz furtum 7 rapina sint
peccata specie differētia. R̄ideo qz sic. vñ
pbūs 5° etbi. distinguit iter ea p̄nēs fur-
tū occultū. rapinā vero violentā. licz. n. ha-
beant eundē finē remotū. scz hēre aliena.
habēt tamē diuersos fines p̄rimos. qz ra-
ptoz vult hēre per p̄tātē p̄prias. fur p̄ astu-
tiam. vnde vtrūq; hēt rōez peccati. ex hoc
qz est acceptio rei aliene iuolūtaria ex pte
eius cui subtrahitur. sed in furto ē inuolū-
taria p̄ ignorātiā. in rapina per violentiāz.
vt dicit 3° etbi. **U**trū rapia sit p̄ctū gra-
uis furto. vnde qz sic duplici ratōe. p̄io
qz directius opponit violentiā que ē in ra-
pina volūtati q̄s ignorātia que ē in furto.
2° qz p̄ rapinam nō tātūz isert alicui dā

num in rebus. s. etiam vergit in quādam
ignominiā sine iniuriā persone que p̄cepō
erat fraudi vel dolo que pertinet ad fur-
tum. vnde 7 rapina graui⁹ punitur q̄s fur-
tum. vt. j. patebit. **N**ec obstat predictis
qz homines magis vercēdant. de furto
q̄s de rapina. qz homines sc̄sibus inheren-
tes magis gloriātur de virtute exteriori q̄
patet in rapina: q̄s de virtute interiori que
tollitur p̄ peccatum. 7 ideo minus vercē-
dantur de rapina q̄s de furto.

Circa 2^m sciēdum qz pena raptō-
ris rex fm̄ leges est q̄ infra annū
punitur i quadruplū re ip̄a i qua
duplo computata. post annuz vero i sim-
plum. ff. vi bo. raptō. l. i. 7. 2^a. 7 hoc si aga-
tur cōtra eum ciuilit̄. i. ad penam pecuni-
ariam. si autē criminalit̄. i. ad penā corpis:
tunc distinguit int̄ vim p̄uinatam. i. sin̄ ar-
mis. 7 vim publicā. i. cum armis. p̄ p̄-
mam reus deponit ab ordinatiōe rex sua-
rum. quia p̄dit faciēdem testamenti 7 ter-
tiam ptem bonoz suozum. p̄ secundam
mittitur in exiliū. insli. de publi. iudicijs.
s. item lex iulia. vnde vñ. Uis p̄uinata re-
rum deponit ab ordine rerū. S; de portat⁹
si vis armata probat. Sedm̄ vero cano-
nes excoicat ab ep̄o: in cuius dioceci ra-
pinam cōmisit. c. x. e. c. i. 7. 2° cōtrahit. n.
forum ratōe delicti. c. x. de fo. comp. licet.
nec absoluit nisi p̄us emendet. c. x. e. de ra-
ptozibus. c. i. Si autē nolit cum possit satisf-
facē: vel satisfaciēdi penam securitatem
dare: exneget ei beneficiū penitētie. Si vō
usq; ad obituz i oblatōe fuerit. 7 t̄c emē-
datōem vel emē. dandi securitatem p̄stite-
rit: penitētiā 7 viaticū 7 ecclesiasticam sepul-
turam hēbit. Si vero in morte satisfacē n̄
possit contritus viaticūz habebit. 7 ecclesia-
stica sepultura carebit. c. x. e. c. super eo. 7 B
ad errorem alioz: vel ad confusionem co-
gnatorūz. vt per hoc iducant ad satisfaciē-
dum. Et itelligit hoc host. si sepe sit ammo-
nitus. Si vero super hoc nunq; fuerit amo-
nitus vel si fuerit: sed modico tēpore p̄ti-
mar: fuerit absolutus per p̄res byterū pro-
prium: sepeliendus erit: 7 heredes cogent⁹
per censuram ecclesiasticā satisfacē fm̄ fact-
tatē defuncti. c. x. e. in litteris. 7 idē est si cō-
stitutus in morte satisfacē p̄misit si cōna-
lescēt: 7 ante satisfaciōem excessit. vt ibidē.
Si ēt in vita satisfacere non possit: non ne-
garetur ei penitētia fm̄ host. si se emēdare
p̄mitteret si ad piguorē fortunā veniret.

Clerici qui cōtra predicta fecerūt. p̄nta si cōtumacib⁹ penitentiā in vita viderint: vel penitētes in morte qui diu steterūt p̄tuma ces: 7 tunc erunt inopes. sepelinerūt vel elemosynas eorū acceperint: vel rapinas eorum participauerint: beneficio ecclesiastico careāt: 7 ordinis sui damnū irrecuperabiliter patiant. c. 7. e. super eo. §. vlt. 7 fm glo. ibidem. 7 fm rob. loquitur de raptoribus notorijs: non de occultis. Ad hoc nota q̄ consimilis punitur p̄redo sicut raptor. p̄redo. n. dicitur vno modo qui alios iniuste p̄redatur. vt qui spoliat viatores. Alio modo dicitur miles qui querit vltra stipendiū sibi taxatum. 23. q. 1. militare. 7 vtriusq̄ horū est pena que 7 raptoris. cū vterq̄ possit dici raptor: vt p̄redo continetur sub raptore. sicut species sub genere. 15. q. 1. sane. Potest etiaz fm gof. 7 hosti. p̄redo dici p̄relatus: qui vt p̄curatōem vlt̄ seruitium aliquō impendat legato: vel alij: plus exigit a subditis q̄ soluat querens p̄redam potius q̄ subsidium in subiectis. c. 7. de cen. c. prohibem⁹. 7. c. ecclesijs. 7 c. de immunitate. eccle. q̄ pleriq̄. iudex est h̄z hosti. qui iurgium alienū reputat p̄redā suā. dicitur p̄redo. l. ad le. in l. repetidaz. l. omnes iudices.

Circa 3^m queritur quid de p̄ncipibus vel alijs qui de longa cōsuetudine spoliant naufragantes. Bn^o tenentur restituere quicquid de ip̄o naufragio habuerunt: siue illud sit captum de ip̄o naufragio: siue de mari: siue de litore. ff. de ien. rui. nau. si quis ex naufragio. nec excusatur a peccato mortali quicunq̄ recipit nisi ea intētionē receperit: vt ei restitueret cui⁹ erat. nec aliquis excusat aliqua p̄suetudine vel statuto vel p̄cepto. q̄ hoc est cōtra dei p̄ceptum. Lucif. 19. Diliges p̄ximū tuū sicut te ip̄m. 7 t̄bob. 4. quecūq̄ oderis tibi fieri. 2c. Eps vero vlt̄ quilibz alius p̄relat⁹ vel clericus qui tāti criminis particeps vlt̄ cōsētaneus esset: reponi deberet. ar. de accen. cum dilecti. Laycus vero nisi amonitus satisfecerit anathematizari debz. ar. 24. q. 3. illi qui. 7 c. de tregis. in nouamus. Scdm̄ v̄o leges tenentur isra annuz i quadrupluz. post annuz vero i simplū. ff. de incen. rui. nau. l. i. §. i. hoc aut̄ itel ligas nisi sint talia nauigia que exerceāt piratā p̄auitatē: 7 tyrānidem. vel sint xp̄i ano nomie inimica. vt i consli. Frederici. ad reus. §. nauigia. Quid de p̄ncipib⁹

illis qui cōueniūt cū nautis q̄ eis debz annuatim p̄ singulis nauib⁹ per eorū terminos trāscantib⁹ certā pecunie sūmā p̄o tali ab usu quitādo. Bndet rob. q̄ cum deberet gratis quitare quicquid hac de cā accipiunt tenentur restituere. q̄ nō cōueniūt cū eis nante de illa sponsione simpli sponte: si ne sustineāt grauioza.

Circa 4^m quod ē de pedagijs nōt hosti. ti. de cens. q̄ exactōes pedagiōrū 7 salmariorū 7 guidagiorū sūt reprobate nisi ab imperatore vel rege: vel lateranensi cōcilio sint cōcessi. vt. ff. de publicanis. l. nec vectigalia. vlt̄ alias ex lō gissima cōsuetudine: cui⁹ non extat memoria debite introducta. c. 7. de ver. sig. super quibusdā. §. p̄terea. 7. ff. de aqua quot. 7 c. l. i. hoc iure. §. dicit⁹. 7. ff. de aq̄ plu. l. i. §. vlt. 7 qui alias ip̄as recipit nisi amonitus satisfaciāt: est h̄z cas⁹. excōicandus. c. 7. de cōsi. in nouam⁹. h̄z leges est perpetuo exilio dānādas. l. nona vecti. in l. i. nō posse. l. i. z. 3. 7 q̄ dicitur est q̄ a rege pōt cōcedi pedagiū intelligit ip̄e hosti. nō de rege romanoz. Quirit aut̄ hosti. in specali de rege frācie vtrū habeat potestātē pedagia cōcedēdi. 7 quidē fm aliquos papas respōditse videt in cōsimili q̄de q̄ sic. c. 7. qui si. sunt le. per venerabilē. Ipsi autē hosti. videt q̄ non nisi papa viderit ei eādem potestatem que data ē 7 imperatori. ar. ff. de oz. iur. l. z. §. vlt̄ deinde q̄ difficile. 7 bi possunt hoc cōcedere in p̄iudiciū suorum tātuz nō extraneorū. nisi forte extraneos dicas factos suos rōe territorij: q̄d est verius fm hosti. Imo. aut̄ c. 7. de cens. in nouamus dicit simpli q̄ reges possunt ip̄onē pedagia noua. peccāt tamē si faciūt h̄ sine iusta causa. Idem dicit bern. ibidem. 7 tamē ip̄e bern. c. 7. de ver. signi. sup quibusdā. dicit q̄ solus p̄iceps potest hoc statuere: non ciuitas. l. nona vecti. in l. i. posse. l. z. 7. 3. Ad hoc nota fm ber. sup. c. super quibusdā q̄ pedagia dicunt que dantur a trāscantib⁹ in locis a p̄ncipe constitutis. Guidagia dicunt que dantur p̄ ducatu per terrā alicuius vt quis eat securus. Salmaria que dant p̄o sale. vt permittantur sal emere vel v̄dere. S3 nū quid hoc sine causa cōcedere potest. B^o Ray. innuit q̄ nō. imo requirit causa. p̄ta p̄ defensione strate publice contra p̄redones in terra. vel piratas in aqua. vel p̄ defensione fidei 7 patric. contra paganos

vel hereticos: vel alia causa cōsimili iusta: in quibus casib⁹ si is qui recipit illud: facit ppter quod institutum est. licite et sine p̄culo conscientie recipit illud. Idē est si non facit: quia est pax in terra. s. firmiter pponit qd hoc faceret si necessitas immineret. ar. 12. q. 2. vobis enīz. ad fi. 7. ff. loca. 7. p̄duct. l. ex cōducto. §. si vno. 7. h̄ intelligit ray. siue sit nouū siue antiquū. facit tñ hāc differētiā. s. qd nouū nullatenus ē recipiendum: nisi cōstet de causa ppter quam est impositū. Antiquū vero recipi potest: licet nō possit causa manifeste sciri: dūmodo cōscientia possit p̄babiliter fornari qd ppter vnā de causis predictis 7 ab illo qui constituitur potuit cōstitutū fuit. aliter est rapina: 7 restituitur tenet. 7 sic induxit antiquitas. e. 7. de cens. peruenit. 7. c. cū apls. §. probibez⁹ hosti. vō credit qd si a p̄ncipe concedat et cā non expressa. vel si consuetudo hoc approbet cuius nō extat memoria sine serupulo recipi potest. is tamē qui recipit illud tenetur saluare soluetem infra supina districum in psonis 7 rebus s̄m posse suūz. qz ppter h̄ solni consuevit pedagiū: 7 si hoc non faciat graniter peccat: quia et sine pedagio ad hoc tenetur. nō tamē ob hoc tenetur ad restitūdem pedagiū: nisi cōstet qd hac cā concessū fuit. licet qd plus est ad satisfaciōem integrā teneatur: si i defectu iusticie inueniatur. 23. q. 2. dñs deus. 7. q. 5. administratores. 7. l. de appell. si appellatōem. Si. n. s̄mā ray. esset vera: vix aut nunq̄ saluaret aliquis recipiētium pedagiā s̄m hosti. Quid si mercatores alicuius loci faciūt pactū de certa pecunia soluēda p̄ bestia alicui domino terre. ita qd eos defēdat. R̄idet hosti. qd tūc hēt locum op̄i. ray. ar. e. 7. de condi. app. v. 7. si tñ dñs metum intulerit iniuste recipit: 7 oīo restituet tenet. ff. quod me. cā. metum. §. sed l3. nō tamē tenet h̄ pactū nisi inter eos inter q̄s est habitus. ff. de pacti. si vnus. §. ante oīa qd si talis non faciat illud quod p̄miserit: nec illi mercatores cū fidē seruare tenentur. e. 7. de incēns. puenit. 2. Quid si quis portare faciat necessaria ad vsū vite sue 7 familie. nunquid p̄ eis tenet pedagiū dare. 7 videtur qd sic. quia ita tenet cōsuetudo. Sed s̄m hosti. consuetudo talis est irrationabilis 7 sic nō est tenēda. e. 7. de cōsue. c. fi. 7. cōuenit cum eo ber. e. 7. de verb. sig. sup. quibusdam. nec obstat. ff. de publi. si publicanus. §. si. qz illud intelligit de his que cā mercei

monij deferunt. vt sequit. nā in his tribu it ius consuetudo: cū nō extat memoria. l. de veci. 7. p̄mis. o. ad fi. 7. si quis p̄trauerit s̄m leges decapitari debet: vt dicit lex ibidē exp̄sse. l. vniversi. p̄naciales. dicit tamē lex antiqua qd p̄ses hoc publicano significat vobz p̄ litteras manu publica scriptas: renū quātitatē cōtinētēs. 7 si pl̄s portaretur illud cōmittit. ff. de pub. 7. vec. si publicanus. §. i. Sed nunquid laycus sine peccato pedagiū erigere potest a elico: cūz h̄ ius hēt a p̄ncipe layco. R̄idet host. qd nō qz nullus layc⁹ potestatem habz in ecclesiasticis rebus. e. 7. de cōsti. ecclia. 7. multomin⁹ i personis. Nunquid xp̄iani tenentur pedagiū soluere sarracenis. R̄ideo ray. dicit qd sic: dūz tñ ipsos trāscūtes defēdat. nāz 7 hosti est fides seruāda. 22. q. 4. imo. cens. 7. 23. q. i. noli. 7 hoc dūmodo illuc tēpore guerre nō vadant: nec merces p̄bitas deferat. alias si hoc facerēt vt punirentur: in quo deliquisset eis iniūgēdū eēt. vt ponerēt illud. s. pedagiū i redēptōem captiuoz: vel in subsidū fidei xp̄iane: vel ip̄sime in eodē subsidio expendērent si ad h̄ idonci essēt. Uel alr e. 7. de voto magne. cir. ca. fi. 7. c. qd super his s̄m ray. Si tamē nolunt hanc penitētiā recipere: nō credit rōd. qd sint ad eā cogēdi. p̄cipue dūmodo uelint alias penitere. Sedz aut hosti. xp̄iani non tenentur ad illā solutiōem. qz xp̄iani non subsunt sarracenis. si tamē volūt habere cōmoditatē terre sarracēnoz opz qd soluāt: qz nec alias coz trāsituz sustinerēt rōd. vero dicit qd xp̄iani tenent ad illud ratione pacti: si interuenit: 7 etiā ratōe statuti. cum. n. sarraceni sunt in potestate statuti 7 dominādi in terris quas tenēt nō sunt spoliādi alicuius p̄uate persone auctoritate. vñ non sūt spoliādi sine defraudandi pedagijs p̄ aliquē xp̄ianū trāscūntē p̄ terram eozū. Ad hoc nō s̄m ray. 7 hosti. qd vbiqz quis exigit iniustū pedagiū 7 vbiqz qd trāscūns negat iniustū: l̄ fraudat ipsū: tenet quilibet restituere ei a quo extorsit: vel quē fraudauit: vel heredi ei⁹ si inueniatur. aut erit in pias cās cum consilio ecclie erogādum. i. 4. q. 6. si res aliena. Itē dicit ray. qd si recipiēs pedagiū non tenet illud quod debet. vel etiā si nō recipiat in se trāscūntes non tenent illud dā: nisi per mendaciū illud subtrahāt fortune licet peccent saltē venialit̄: in mēdacio tamen restituere nō tenentur. Item dicit

ro. q. si quis furtim pedagiū asportauerit: vel comiserit furtū vel aliud simile su per quib⁹ est pena statuta non dicitur sibi iniū gi in foro penitentiali q. soluat bi⁹ penā: nisi tunc tēti cū in foro iudiciali fuerit cōdē natus: s. sufficit q. interesse soluat. Et si in multū iuriā ad arbitriū bōi viri satisfaciatur.

Sequitur videre de s. f. de quest. 7 tallijs 7 silibus: quas domini exi gunt a subditis. Sciēdū q. s. 3. ray. ti. de rāpto. 7 hosti. n. de imu. ecclē. q. regu larit dominus petē non dicitur a subditis: nisi ea de q. bus int. cū vel eius antecessores: vel ipsos: vel eorū antecessores plane bona fide: sine dolo 7 coactione cōuenit. de his solēt fieri instrumēta oia q. ab initio imposita. dū tamē non sint turpia vel contra xii: pos sunt peti 7 debēt solui: q. quilibz in traditō ne rei sue legē quā vult ponere potest. ex de pac. antigonus. 7 quicquid subdit⁹ de his. s. que sūt certa sine dñi uolūtate subtraherēt: diminueret vel celaret sciētē sic fur re stitueret teneret. 7 idē intellige fm ro. si non extet instrumētū. est tamē antiqua 7 certa tallia a tēpore cuius nō extat memo ria: 7 scitur vel probabitur credit⁹ q. ab initio fuerit imposita iusta de causa. ita tamē fm ray. q. 7 ipse dñs p. pleat si quid ex illa cā uel instrumēto cōplere debeat. Ubi tamē po nitur in instrumēto indefinite collecta tal lia 7 bi⁹ dicitur intelligi q. dicitur moderate petē inspectis oneribus 7 facultatib⁹ subditoꝝ. ex de cen. cū apostolus. 7 idē credit ro. si contineat in instrumēto. vel etiā si sit cen suendo talis sine scripto q. talia facē pos sit ad placitū suum. Et si de hoc dñs hēat consciām inducat ad restitutōez faciēdā. Si autē accepit dñs vltra cōuēta 7 statu ta int. cum 7 subditos eius: aliqua sponte oblata. nulla fraude adhibita: vel minis: vel coactione indirecta restituere nō tenet. i. q. 2. a. placuit. 7. c. q. pio. Exactio indire cta esset si eis iniūciā negaret: vel eos non defenderet fm q. deberet. vt sic ab eis ali quid extorqueret: vel eis insinuari faceret: q. ab ipis aliquid hēre vellet. Si tamē ex aliquib⁹ circūstantijs appareret restitutio impossibilis vel multū difficilis. satis v. q. consuli posset bis dominis q. in recōpen sationem remitterēt subditis cōlter cū consē su eorū: 7 libera uolūtate: aliquā seruitutē vel annuā prestatiōem i. p. petui vel ad tēp⁹. ita q. videret eis plenissime satisfactū. vel etiā q. faceret in remissionē peccatoꝝ illo

rum quib⁹ tenebāt aliquod hospitale: vel aliquod opus sile pictatis. cū cōfētū tamē eorū dē vbi pōt requiri. Et hoc dicitur intelli gi nisi iusta cā ipm dñm ad talē ex actōem faciēdā inducat. Sunt. n. quedā cāe iuste. vna p. defensione patric cū. s. innuadit ab hostibus iniuste. ex de imu. ecclē. peruenit. Alia est si dñs vult ire in exercitū iudiciū ab ecclē: vel a p. n. c. cōtra hereticos vel paganos: nec de suo sine graui dāno expē tas facere possit. 3. a. est si dñs in guerra vel in bello iūto ex parte eius sit ab hostibus capt⁹: nec de suo redēptō. m sine graui dā no solvere possit. 4. a. si vult ad p. n. c. p. p. privilegio spālis p. tectōis p. se 7 suis subdit. obtinēdo: nec est s. suo facē expētas s. sui dāno. Pro his causis 7 alijs silibus onerigē tibus: dñs a subdit. auxiliū petere potest. dū tamē sēper moderate: 7 nō cū eorū gra uamine: 7 cum charitate: non ex uolūtate petat. io. q. 3. a. vmo. circa me. 7. c. de cen. cū apostolus. s. p. b. d. n. fm ray. fm etiā ro. causē p. t. p. d. alicubi v. s. itate 7 approbate s. quādo dñs filiū militē facit: vel filiū nuptiū tradit: vel feudū suū reme uat: vel nouū cōparat. bi⁹. n. respiciunt cō modū subditoꝝ: q. ex talib⁹ dñs sit petē tior vel ditor: ac p. hoc parē pōt s. d. n. t. p. l. a. n. Et idē v. q. p. talibus possit acci pere a subditis: vbi est cōsuetū vel cōstitutū. dū tamē accipiat moderate fm ro. Si autē dñs velit ad alias lūdē: vel vltra vires ad uanitatē in uelibus. hospitiū: 7 similibus expēdē: non debz p. p. h. i. e. i. gere: quod si fecerit tenet restituē. Et idē est si capt⁹ in bello iniūto erigat totaz re dēptōem vel partē quā hostib⁹ soluit fm ray. Ricar. v. o. 2. di. 4. 4. q. 3. a. ar. i. c. circa tallias quas imponunt dñi de nouo subdit. suis distinguit sic. s. q. subditi aut sūt serui: aut liberi. si sui: domini simpliciter possūt eis de nouo tallias imponē: etiā si non v. gant nisi i. bonū dñoz ipoz: 7 sui tenet eis obe dire. q. s. uis 7 res eius sūt possessio dñi. vñ p. h. s. i. politi. dicit q. s. uis est res possē sa. 7 idē si fugiāt dñm debēt restituē sibi. ex de suis nō ordi. de h. n. x. Si autē sint liberi ita q. dñs dicitur politice: aut dominus ille est rex: vel p. n. c. aut dñs inferior. Si p. modo pōt auctoritate sua p. utilitate boni cōis de nouo tallias suis subditis imponere p. n. s. a. subditoꝝ facultate 7 negocij: q. d. est p. bono cōi qualitate 7 quātitate. ff. de pub. 7 vecti. vectigalia: quod debz intelli gi

nisi facultates sufficiant regi vel principi pro boni cōis promotione et defensione. Si autē ille tallie in nullo sint ad utilitatē boni cōmunis: nec rex: nec princeps temporalis potest eas de nouo imponē. Et si eas imponit subditi non tenentur obedire: quia potestatis sue limites exiit. Si autē sit inferior: nō potest de nouo subditis tallias imponē. Et si imponit cum exeat limites potestatis sue subditi non tenentur obedire. maxime quādo sine consensu regis vel principis imponuntur. et hoc est expressum ex cō. in nonamus. Et si quis contra fecerit et ammonitus non desisterit donec satisfecerit cōmuniōne careat xpiana. ut ibidē dicitur. et ex ver. signi. super quibusdā. et c. nona vecti. insi. non possit. l. 2. 3. 4. Sed contra sup illud Mat. 17. g. liberi sūt filij. dicit glo. q. liberi sūt filij regis in omni regno. multo magis sūt liberi filij illius regis sub quo sūt omnia regna. g. videt q. xpiana. et c. R. filios regni vocat xpianos illos qui reliquerūt oia temporalia ppter xpm. tales. n. non tenentur ad aliquas exactōes temporales. Pro altera parte obijciē illud l. 2. p. 2. sūt estote subditi dominis: nō tñ bonis et modestis: s. etiā discolis. g. et c. R. aut loquitur de subditis seruis. aut si loquitur de subditis liberis: intelligēdū est q. debet eis esse subditi in his ad que potestas eorū se extendit sicut Ric. 2. di. 4. q. 3. ar. l. c. 2. Sciedū etiā sicut Ric. vbi sup. c. q. aliquādo tallie que de nouo imponunt sūt directe ad utilitatē boni cōis. puta qñ sunt p defensione fidei: vel regni: vel p refectionē pontiū vel viarū. quādo q. autē idē r. et c. et non ita apte. ut cū aliqua iniuria inferat regi et suū regnū. puta q. ab aduersarijs detinet captiuus eius frater filius vel propinquus. vel aliqua terra que de nouo est venolita ad regē possidet violenter ab aduersarijs et facto. et rex imponit subditis tallias per quas ius suū recuperare possit. tunc ille redūdat in bonum subditos. quia cum rex viriliter impugnat aduersarios terram sibi et iure debitam eripiendo: vel fratrem suum vel consanguineum iniuste detentum liberādo: ex hoc ipse magis honorat et ab aduersarijs timet. et per cōsequēs eius subditi fideles gaudēt: et sua bona securius possident: et in maiori habentur honore: et sunt in meliori conditōe. Unā in tali casu si ad hoc nō sufficiat facultas regis: p. a subditis et liberis accipe auxiliū

moderatū cōpensata negocij qualitate: et utilitate: et subditoꝝ facultate. videt tamē q. negocio expedito si regis facultates abundant augeantur: et alique cōitates nimis notabiliter sint grauate: rex eis s̄uenire debet sicut exigitur et pportōem sicut ei subueniunt in sua necessitate. cū. n. caput egrotat ei membra alia subministrat. et sicut caput alijs mēbris. Sciedū etiā q. q. facultates regum sunt eis date p. p. promotionē et defensionē cōis utilitatis: si facultates regis sufficiant p defensionē regni vel fidei. non dicitur in illo casu subditos talliare. non tamē est dō facultates regis sufficere quādo nō pōt regnū vel fidē defendē. nisi ita se depauperet q. nihil sibi remaneat in thesauro quo se innare possit: si iteꝝ infra breue tēps ab alijs aduersarijs inuaderetur. maxime si multos habeat insidiatores. tali. n. regi necessarius est thesaurus pecunie: q. aduersarij sciētēs cum sic esse muniti: magis timēt eum: et ex cōsequēti magis pacifice possidet regnū suum. l. 3. m. to plus valēt sibi thesaurizare amore subditoꝝ q. argētum et aurū. h. Ric. quolibz 3. q. 28. c. Quid g. de militibus illis qui cum violētia faciūt in castris suis tallias semel et bis: et quotiēs videt eis nunc plus nunc minus. R. idet hosti. q. tales sūt p. donec et raptōres: et tenentur ad restitutionem: nec aliqua consuetudo sine abusus excusat eos. cū. n. n. incerta sit p. consuetudo quā allegant: quia nunc plus: nunc minus nō habet locū p. consuetudo: maxime si cū violētia fiat. ar. in auc. de iudi. §. furtine quoq. res. Quid si fiat statutum q. detur aliquid certum. R. idet hosti. q. valet si fiat de cōi consensu ipsoꝝ subditoꝝ. Quid si detur alicui privilegium q. non teneat ad dandum collectā in illis casibus: in quibus alij cōiē astringunt. R. idet hosti. q. non valet etiā si consēntiant vicini. C. de curi. vacuatis li. 10. Quid de dominis illis qui vtuntur tali consuetudine in hominibus suis. q. de mobilibus eorū capiūt quātū et quādo volūt. et cum suspicātur eos velle trāsire ad aliū locū omnino spoliāt eos. R. idet rōd q. si certū sit q. ab initio fuerit impostum onus tale terre sine malitia et fraude: videtur tolerare posse q. intātum vtant h. consuetudē q. non grauet subditos vltra modū aut stantes: aut recedētēs. et q. dñi non tenentur ad restitutionem talit acceptoꝝ. Si autē non sit certū: aut si credat q. nō

fuert ab initio legitime instituti: hi⁹ spolia
tiones ipso genere facte sunt male: 7 faciē
tes eas tenentur ad restitutionē. In hoc tri
casu 7 filiabus qui tolerantur ab ecclesia p co
q pot eē ibi dubitatio aliqua de iure vl fa
cto: nō est absolutio simplr denegāda: s est
facienda. tamē cum qdā dubitatōe sic. Ab
soluo te de hoc inquātū possū: s timco vel
credo q nō sufficiat tibi ad salutem: nisi te
alif habuēris in hoc casu. h rod. ¶ Quid
de illis qui emunt pposituras seclares vbi
non sunt redditus: s sole exactōes 7 mune
ra 7 fuitia que recipiunt hi⁹ ppositi: nū
quid talia s sicut tenentur. 7 sic coguntur a
dominis hi⁹ officia exercē: nunquid tenē
tur potius omnia sua dimitte q i hoc obe
dire. ¶ Et quid de dominis qui vident hi⁹
pposituras Rūdet Rod. q si nō possūt
hi⁹ officia exercere sine peccato mortali de
bēt potius omnia mala tolerare q ea assu
mere: 7 peccant mortalit: quotiens accipi
unt munera p faciedam gratiā alicui i
iudicium alicuius. aut si minis 7 terrorib⁹
aliquid extorqueant. aut si quosdam gra
uēt: vt alij timētes eis seruiāt ne talia pa
tiantur: tenentur ad restitutionē diuū taliū:
si possunt: nec sūt alif absoluedi. Dñi vero
qui pposituras vident: aut alios ad emē
dam cogunt: grauit peccant: cū grat. eas
comittē debēt: ex quo non sunt ibi insti
redditis aut pronētus: 7 tenentur ad inter
esse illis qui per hi⁹ pposituras sunt taliter
spoliati. 7 hoc ē vey de illis ppositis q red
dunt iura. ¶ De bedellis aut minoribus
quoz officium ē tantū citare vl exequi in
dicata vel mandata maiorū: tenēdū ē qd
dicitur. j. de officialibus. ti. 78. ar. 6. ¶ S
nunquid oīs licz accipē mutuū ab hi⁹ of
ficialibus. vt ipsi oīs sunt in officijs tantūde
accipiāt a subditis. Rūdeo fm tho. i qdā
epistola si tales hoc pacto mutuet vt ac
cipiant officium: tale pactum est vsurariū.
vñ tenentur resignare officiū talit acquisi
tū. Si at vctur eis gratis officiū. 7 postea
recipiatur ab eis mutuū: hoc sine peccato
fieri posset. ¶ Quid de hominib⁹ alienius
militis: qui cūz haberēt vsuariū in quodā
nemore: domin⁹ suus illd abstulit eis: nun
quid tenet restitū. Si quis etiā eis aliqd
auferat: nunquid sufficit si ille satisfaciāt
oño eoz cum ille domin⁹ hac vtatur con
suetudine. s. q de bonis eoz accipiat qstū
7 quando vult. Rūdet Rod. q si sint ve
serui: totū hoc fieri potest. si aut sint sui de

corpore quales sūt in frācia quidā snti ce
desiaz 7 quozidā nobiliū: dñs hoc facē
non pōt: 7 multo magis hoc non pōt: si si
sint alias serui: nisi intātūz q domin⁹ eoz
pōt de cōsuetudine quātū 7 quādo vlt
de bonis eoz capē. 7 in hi⁹ restringi debz
talis abusus potius q relaxari. ¶ Quid
de militib⁹: nūquid retinē possūt emēdas
quas leuāt fm cōsuetudinē suā 7 assistias
terre ab illis int quos iudicāt: 7 ab illis q
in forestis suis defensis delinquent: cum
pena sit multo maior damno illato. Rñ
fm rod tā milites q psoe ecclesiastice emē
das quas leuāt fm consuetudinē legit
mam: 7 iudiciū regis possūt retinē sui pec
cato quando subest causa: 7 seruatur iur.
ordo. nec est corrupta intētio: vt. s. faciant
hoc nō ppter auaritiā: s ppter iusticiam.
¶ Nec obstat q pena sit maior dāno. qz
pne hi⁹ non tāntū ppter interesse: s etiā ppter
arceda crimina sunt statute. sunt tamē te
perande pensatis negocioz 7 personarum
circūstantijs: qz culpa est psequi totā cal
pam. vñ non debēt habere militibus laca
ri: maxime in hac parte in consilio anime
securus tamē esset hi⁹ penas in pios vsus
uertē: inquātū. s. excedunt damnu illati.
¶ Equit vidē de 6. s. de rapinis: 7
de damnis que fiunt in guerris. 7
circa h queritē pla. s. quid de dñis
illis qui guerras adimicē habētes vtriqz
pauperes 7 rusticos alterius spoliāt. capi
unt. incarcerāt: 7 cruciatibus vl redimē se
cogunt: vel miserabilē expirare. Rūdet
ray. ti. de raptō. 7 hosti. ti. de pe. 7 re. q mi
les habēs iustū bellum contra alium mili
tē: licite facit suum quicquid ab hoste ca
pit: vel ab auxiliatoribus ei sine a subdi
tis suis: sine ab alijs quousqz fm cōscien
tiā sit ei satisfactum de omni damno dato
iniusto 7 labore 7 operis suis 7 suoz: bo
minuz: vel donec ipse hostis offerat ius:
vel velit satisfacē sibi. di. l. ius gentium. 7
23. q. 7. si de rebus. subditos aut illos q
uum plusqz homines timētes: nolūt oño
suo in bello illicite impendē auxiliū: con
silium: vel fauorē: nullatenus debēt in aliq
damnificare. pena. n. actores suos debz te
nere: nec est vltcrius ptabēda q culpa.
eē de bis que fi. a ma. par. ca. quesunt. 7. i.
q. 3. c. i. 7. i. q. 4. s. Itē p peccato. ¶ Quid
si habēs iustū bellū fecerit incēdia vl ef
fracturas: vel extirpauerit arbores vel vi
neas in tra ppria sui aducriary: vl hōiuz

eius: nunquid p'his tenebit in aliq. Rñ
det Ros. q' de illis damnis nō tenebit q'
bona fide intulit: aut a quibus abstine cō
mode non potuit fm industria 7 cōsuetu
dinē bona fide pugnātuz. Si aut animo
crassandi 7 malitiose ea intulit: cum alias
posset cōmode sibi cōsulare tenebitur 7 cō
pensabunt illa dāna cum dānis dāris sibi
7 hominibus suis vsz ad cōcurrētes quā
titates. 7 de eo quod super exercuerit tene
bitur satisfacere illis quos damnificauit.

Quid de eo qui mouit iniuste bellū: nū
quid tenebit de omnibus damnis a se vel
suis illatis aduersario suo 7 hominibus
eius. Rñdet Ros. q' sic. Nunquid etiā
talis tenebitur hoibus p'p'is de dānis illa
tis eis ab aduersario suo 7 hominib' eius
dum ille aduersarius iniuste rebellat. Rñdz
Ros. q' sic: nisi etiā homines eius mala fi
de inuerint cū. tunc. n. nō habēt contra eū
actionē. cum nullus ex culpa sua cōsequi
debeat actionem. hoc est vep' fm aliquos
in foro cōtētiōso. Si tamē inuerint euz ad
hoc induci eius consilio vel timore: v' co
actione: vel quolibet alio modo alias non
facturi: tenetur eis ad restitutōez in foro
penitētiāli. quia q' dat occasione dāni: dā
num reddisse videt. Mobilis autē ille q' iu
ste pugnat fm ros. non tenet hominibus
suis de dānis que passi sunt ab aduersa
rijs: euz 7 ipsi 7 se 7 sua p' dño suo expo
nere teneantur: non tenet in q's nisi fuerit
cum culpa eos negligēter defendendo. De
hac materia dicit Inno. e' de iur' iur' sup
.c. scut. 7. j. q' vocati ad iustū bellū habēt
actōem mandati contra vocatē: nisi ex re
bito teneant: vel nisi ex causa pietatis v'
humanitatis vel parētele faciāt. 23. q. 3. a.
non inferēda. Vocati vero ad bellū iniu
stum: nunq's habēt cōtra vocantē actōem
mandati: vel aliam ad ipendia vel dāna
contingētia occasione dicte vocatiōis vel
mandati. quia in re turpi nō contrahitur
obligatio. ff. mandati. si mādanero tibi. §.
qui edē. **Q**uid si duo nobiles cōponant
super guerra sua: nunquid possunt compo
nere vel trāsire sup dānis dāris hominib'
suis nulla restitutōe facta illis. Rñdz ros.
q' sic si fiat hoc de cōsēsu dānificatorū. als
ille qui bellū mouit iniuste nō pōt per suā
cōpostōem p'iudicare hominib' suis quin
ipse de p'prio teneatur eis satisfacere de dā
nis suis: nisi 7 ipsi pariter cū eo fuerit i cul
pa. vt dicitur est. in quo casu rñ nō tenet

eis in aliquo in foro cōtētiōso p' eo q' par
ticipauerūt ei in crimine sciēter. in foro nō
penitētiāli si hoc fecerūt ad suā p'suasionē
aliter non facturi tenet. Qui aut habuit
iustū bellū non tenet cū aduersario cōpo
nere cū p'uidicio hominū suozū: s' vel ip
se debet eis reddē dāna ipis illata: vel pecu
rare q' ab aduersario reddat. hoc nō intel
lige de illis dānis que passi sunt in incen
dijs 7 rapinis rerū suaz. De expensis aut
quas fecerūt ad exercitiū veniēdo vel ibi
morādo: satis solent domini componē vel
dissilare p'pria auctoritate. quod et. de pri
uatis dānis concedi pōt: si ipsi domini vi
derint ex eā p'babili ea potius remittēda
esse: q's cōmodo pacis carere: 7 pericula
belloz incurere. Et cum i hoc casu domi
ni gerāt vtilit' negociū subdicoz talit' p'po
nendo: subditi debēt ratū habere. Sed rñ
ab initio cōtradicat ne compositio fiat: nō
si refusus sibi dānis si ex iusta causa do
minū viderit expedire: possunt a bellando
desistere: licet forte non possēt damna illa
ta quitare. q' sicut penes p'ncipes est aucto
ritas bellum monēdi. ita 7 auctoritas des
istendi. h. ros. p' predictis cōcordat hosti. d.
q' si inter duos milites vel p'ncipes fuerit
guerra iniusta: 7 hinc inde dāna multa il
lata: 7 postea pax inter eos sit facta: 7 dā
na hinc inde data remissa: non videt' bec
remissio ad homines 7 valitōes vtriusq's
extēdēda: nisi de consensu eozūdem sit fa
cta. ar. c. de trāsac. l. i. 7 c. de maio. 7 obe.
.c. si. vel nisi forsā alit' pax haberi nō pos
sit. ibi quidē vtiliter pacis gerit' negociū
vtriusq's partis. 7 sic itelligi pōt. ff. de pac.
conuētionū. alit' non possum ius remittere
hominis mei: cum nec possiz ab eo tātidē
extorquere sine rapina.

Equē videre de 7. f. de illis qui se
quuntur raptōres ad p'dā capien
dam: vel ipos maiores ad rapien
dam inducūt. Et dicit Ray. q' sequentes
sciēt raptōres: vel ignoranter. postea nō
sciēt eos ad rapiēdū inuantes: 7 ipos
ad hoc quoquo mō inducētes si sciāt v'
credant illos p'pter eoz sequelaz: siue eoz
porale auxiliū vel inductionē suaz fecisse
rapinā: aliter non facturos: quilibz talis
insolidū tenet. i. de toto dāno: als non tenē
tur nisi de his que inde habuerūt: 7 de oī
dāno quod ipsi vel aliqui de familia sua fe
cerunt directe v' occasionalit'. ar. ad hāc
distictōem. c. de sen. 7 re. iudi. c. i. 7. 2. 7 de

eta. 7 qualita. tuā. 7 de sen. ex. inter alia. B Ric. 7 conuenit cum eo hosti. ti. de pe. 7 re. Et addit ibidem qd si credant qd etiā sibi ad intorio suo: vel insligatione damnū fecissent. non tamē tāuz tenētur ad illud qd p babiliter credunt eos plus fecisse. ppter suū auxiliū vel insligationē. Quod aut dixit de his qui tenentur insolidum: intelligas etiā de his qui defendunt ipsos raptores in errore suo: 7 recipiūt eos in castris suis. s. qd tenentur insolidum quādo ppter defensionē vel receptionem bi: impediuntur dānificati recuperare damna. Idē etiā intellige de illis quoz nomine fit rapina: si ipsi pns qd rapina fieret eam fieri mandauerunt: vel qd nomine eoz gestum est. post ea ratum habuerunt. ii. q. 3. qui cōsentit 7 duob. c. se. 7 c. x. de resti. cum ad sedez. B Ray. 7 idem dicit hosti. ¶ Quid si pncipal' vel etiā vnus eozū qui tenentur insolidū satisfecit de toto damno: nunquid ceteri liberantur quo ad ipsū damnū vel iter esse Bndet Ray. qd liberant' qz bona fides nō patitur vt idem bis exigat. ff. de re. iur. bona fides. Et fm Rod. interesse cōprehēdit hic 7 expensas 7 incōmoda: que quis incurrit occasione damni sibi illati. Ille aut cui satisfecit: tenetur satisfaciēti cedere actionez sibi contra alios cōpetētes quo ad iudicium anime: non vt ab vno petat insolidum: sed a singulis pro rata: excepto pncipali. i. nisi is qui satisfecit insolidū esset pncipalis. non tenet' aut quo ad iudicium cōtētosum. qz qua fronte pōt petere cessionē qui puni' ex contumacia sua. ff. de admittu. si plures. z. bec Ray. fm aut hosti. quod dicit Ray. de cessione faciēda in iudicio anime: non videt' multū vtile: cum ex ea agi non possit: nisi de voluntate pntis publicetur. sed nec ex hoc agi poterit in foro contētioso ob legē pceditaz. sine tamē sit facta cessione: sine non. alij qui nihil soluerunt ad reuclādū eum qui satisfecit insolidum: sunt pro suis ptibus efficaciter inducēdi: qz solues gessit vtiliter eoz negociū. 7 tenētur id quod fecit ratuz habere: 7 ei satisfacere. ar. ff. de neg. ges. cum pecuniā. 7 l. pomponi' in fi. 7 l. se. bec hosti. ¶ Nota fm tbo. 2. q. 62. ar. 6. c. 3. si pncipal' i facto soluit: oēs alij qui. s. fuerūt ab eo inducti ad damnū faciēdū sunt liberati. Si vero alius soluit: illi qui sunt pncipales in facto: 7 illi ad quos res peruenit: illi restituere tenentur. ¶ Nota etiā fm Inno.

ex de homici. sicut dignū qd si spoliat' liberaliter raptori dimitteret: tunc credo cōsiliarium esse liberatū: quia liberatus est ille qui pncipalior tenebatur: 7 qui res habuit. Sed si consiliarius esset absolutus a spoliato: non crederem alios liberatos ad quos res ille peruenit: nisi eos expresse intēderit liberare: nec etiā cum qui rapinam fecit si de rapina nihil habuerit: quia naturalit' 7 etiā de iure diuino cōueniēs ē qd sublato pncipali tollatur accessoriū: sed non eoz. c. x. de consi. translatio. imo etiā si liberalit' liberaret raptor pncipalis: si ppter hoc liberaret' consiliarius a restitutione: si quid peruenit ad eū de rapina: nisi alius pro eo satisfecisset. Nam 7 in hoc casu in anīme consilio dō est cōsiliario qd satisfaciat illi pncipali qui pro eo satisfecit: non autē offenso: quia iam ei ē satisfactū. Secus ēt fieret in iudicio. bec Inno. ¶ Intelligēdū autē qd vno satisfaciēte: ceteri non liberantur quo ad penam: imo potest ab eis exigi pena quadrupli. s. in iudicio: vt dicitur et supra de pena raptoris: 7 pena vnus nō liberat alii. iz. q. 2. cum tenotissimam. ¶ Quid si plures fuerunt raptores quasi pates: qz nullus aliū induxit ad eundem: nec erat alterius dīs: s. quilibz. p se iuit. Bndeo Ray. distinguit. qz aut simul vadunt: aut non. si sic: quilibz tenet' insolidum. 7 hoc intelligit rod. cum vnus sine alijs non auderet: vel non posset damnū inferre. ar. ad hoc c. x. de homici. sicut dignū: als quilibet tenet' tantū p illa pcedāni quā intulit. Si autē non inierūt simul: s. quilibz faciebat separati p se damnū: nō puecās alios ad damnificādū: quilibz tenetur pro eo qd fecit. Vel forte in vtroqz casu tolerari posset qd quilibet de his que habuit satisfaceret: 7 alios pro posse ad satisfaciēdum inducēt. Sed pncipal' dicitur ē tutius fm Ray. 7 hosti. dicunt tamē hosti. 7 Inno. super. c. sicut dignū. qd in hoc elia tio est habēda: vt qui est magis strenuus: 7 qui maiore incussit timore: etiā plus hostibus teneat. Volunt et ibidē qd cū alij qui vadunt cū raptoribus vel furibz: 7 non cooperātur eis ad aliquod damnū faciēdū. non videt' in aliquo teneri: si nihil receperint de rebus ablatiis. cancant tñ conscientie. qz si parati erant eos spoliādos defendere: 7 ppter suā pntiā 7 sociorū suoz non audebāt dānificātibus eos restituere: non possūt esse liberi a restitutione.

Si et alig vadit cu eis no aio obessedi: l' xfededi: no excusatur nisi h notificet aduersarijs: qui alias forte res suas xfedet no audet. idem. n. et ac si inuarer. hoc fm Jmo. 7 hosti. De hac materia vide. j. ii. de furtis.

S Equit' videt de 8. s. de illis qui nec innat: nec cōstituit ad rapienduz. et raptis tñ accipiūt: 7 quidē tenent' restitūē: s. diuersis modis. Distinguit. n. Ray. q. qui dono accipiūt pēse tenet' ad restitūōem: qd ē vtz fm hosti. siue accipiāt sciēter siue ignorāter: si vitatē postea pēpūit. ff. si cer. p. si 7 me 7 titiū. nisi forisā hoc cōsūpserit anq̄ vitatē intelligeret. C. de rei ven. certū est. Qui vero edunt bibūt vel in vltis necessarijs expendūt: vt vxor 7 ceteri de familia tenent' de omnibus que sic expendunt: nisi i casu. s. cum agūt cām spoliatorū monēdo 7 inducēdo pro posse raptorē ad restitūēdū. tunc. n. no tenentur etiā si restitūō nō sequat'. nō tenet' inq̄s de his que expenderūt p tēpore quo circa eius emēdatōez laborauerūt. nō. n. credit' rōd. q. vxor 7 familia de reb' raptis viuē possunt per totū annū ppter vnā amonitiōnem: vel ppter duas. vñ satis videt' q reli giosi euntes ad raptōres vt inducāt eos ad restitūēdū: excusatur si comedāt apd eos: pēpue si cōmode inuicire nō possūt apud alios. pbātur bec cō. de accu. ex pte 7 est exp'ssuz li. 6. de sen. ex. cum volūtate. §. p'dicatorēs. 7 hoc intelligas cum mode ramie. s. si pbabilit' habeat spes de corze cōcōe eius. 7 si et. ppter expensas coz non subtrahatur raptōri restitūēdi facultas in toto: vel in magna pte. ar. 2. q. 6. anterior. §. illd. **Q**uid faciet vxor vel familia raptōris si nō habet spes de eius corze cōcōe: vel videt' vtz ad inopiā vergere: 7 quasi fieri non soluedo. R. fm Ray. disti guo. q. aut ibi sūt aliqua iusta a non iustū dillicta: aut nihil est ibi nisi de rapina: aut sunt mixta. In p casu pōt expendē de iustū. In 2. casu nullo mō comedat inde: s. aliū de sibi victū pcurat: vel ab amicis vel con sanguineis suis: vel laborādo manib' p p'p'is: vel alio' hōesto. Distinguit vō i h casu Rōd. s. q. de ipsa re rapta eadē numero nō licz aliqūid expendē nisi i casu vltime necessitatis. de re vō empta de re rapta poterit comedet' etiā sine casu vltime necessitatis: cum pposito restitūēdi. vel faciet fm q. dicit' in ic. q. In 3. vō casu idem dō ē

h'z ray. qd dictū est in 2. s. si ita sint mixta q non possint discerni: vel licz possint discerni. vir tamē non pmittit eas accipere nisi de rebus raptis. fm vero rōd. in casu q sunt ita mixta iusta cum iniustis q nō pōt discerni: pōt licite necessaria sumē si vir sit soluedo. dū tamē hēat in mēte vinē de licite acquisitis. si autē non est soluedo. idēz dō est quod dictū est in 2. casu. s. quando nihil est ibi nisi de rapina. **Q**uid faciet vxor vel familia si nihil inueniet nisi de rapina: nunquid moriet' fame. R. q. non. s. h'z q. nōt ray. s. best ei triplex auxiliū. Unū est vt recuperet dotē si potest. pōt. n. recuperari dos est. conlātē matrimonio quādo vir ad iopiā ygit. C. de in. do. l. vbi adhuc matrimonio. in fine. 2. q. 2. q. vñ dicit' amicus eius: vel decano: vel archidiacono: vel epō: vel alijs: qui possint vel velint pdesse qui p'suadeāt ei: vel etiā si pbari pōt compellāt eū vt pascat eā de iusto. 2. q. i. si p'cauerit. 7 c. de inf'nt. quēadmodū: vlt' tra dat ei dotem: vel partē dotis: vel cōmittat alicui persone honeste que de honesto lucro pūdeat sibi. c. de pig. ex litteris. 7 de dona. p'p' nuptias. 7 de dote resti. post di. per nostras. 3. m. est q si esset adeo in arto posita q nec inueniret quid comedēt etiā elynas. nec vltierius sine periculo pati pōt set necessitate famis: tunc possz etiā de raptis rebus ipis sumē necessaria sibi: qz necessitas nō habz legē. de cōse. di. i. sicut. qe quid tamen sic expenderit doleat in anio 7 pponat firmiter restitūere q̄ cito potēt quicquid inde expenderit. In omni tamē casu predicto tenet' vxor viro reddere de bitum. 7 eo' nisi subsit aliud impedimētū. 33. q. 5. si dicat. **R**ecolligendo g breuiter predicta pōt dici q de bonis vsurarij raptōris 7 furis et si nihil habeat de iusto pōt quis licite p'cipē in plibus casibus 7 pmo si cām expoliatorū agat. s. pcurādo fideliter q eis restitūō fiat. 2. si recōpense. puta si eis i licitis 7 hōestis seruiat. 3. si se recompensatur pponat: 7 se habiturū facultatē ad hoc pbabilit' credat. 4. si necessitas cogat. puta qz alias non pōt cōmode hēre vñ viuat. vt accidit pauperib' mendicantibus 7 hoc etiā modo excusari possunt filij 7 filie existentes i domo patruz: qui alias viuere non possunt. 7 similiter vxores. 5. si eos tales esse nesciat.

S Equitur videre de 9. s. de illis qui amunt de rebus raptis. Circa qd

sciendum q̄ Ray. distinguit. q̄ aut raptas esse sciebant. vel pbabiliter credebāt. aut de iusto esse putabant. aut nihil de hoc. scz vtz essent rapte. vel non cogitabāt. In p̄mis duob⁹ casibus subdistingue. quia aut emit quis mala fide. i. cupiditate acquirēdi sibi. aut bona fide voluntate restituēdi domino rei. In p̄mo casu tenet indistincte restituere qcquid de illa postea fiat ab eo: vel ab alio. 7 est ratio quia cōmittit furtū contrectādo rem alienā inuito domino. 7 fur semper est i moza. vñ nec p̄cūū quod dedit ab eo cuius est res repetere poterit: nec expensas si quas sibi fecit. tunc etiam restituē omnē vtilitatē quam ex illa re habuit. non liberat etiā si restituat rem illam vtiliorem q̄ ad cum puenit. 7 si aliquo tēpore medio fuit res melior q̄ fuerat tpe emptionis. vel etiam q̄ fuerit tēpore quo postea vendidit eam alijs: eius quod plimi fuerit: estimatō faciēda crit. ff. de fur. q̄uis res furtiva. h̄ intellige q̄ res nō h̄: si res habet: credo q̄ sufficiat q̄ restituat eque bōa: sicut erat quādo fuit ablata. 7 quod dictum est de p̄mo emptore intelligi debet de 2⁹ 7 omnibus alijs sequētib⁹: qui tñ mala fide rem illā emūt. s. q̄ semp tenent restituē rem illā que cūq; modo p̄ierit fin maiorē estimatōnē totius tēporis medij. Si tamē raptor plene restituat rei estimatōnē cum toto interesse: ceteri qui emerūt vel dono acceperūt liberant q̄sum ad restitutionem faciēda dño rei. Credit tñ Ray. q̄ quicquid inde ex lucro habuerūt. s. an restituōem factā: sine totū si res fuit sibi gratis data: sine quod superest deducto p̄cio p̄ re illa dato: si fuit empta vtz cū cōsilio ecclesie in vltis paup̄z erogari. Sed hoc facere fm hosti. 7 Rod. non ē necessarium. s. est consiliū. qz ille p̄ncip̄ q̄ res illa est: iam intelligitur eā ex voluntate domini possidē. s. ex quo sibi satisfactū est plene. ar. ff. de iur. si seruus. §. vlt. 7. l. si m̄cipiū. §. duplo. debet tñ quilibet talis agē penitentiā de furto qd̄ cōmissit. l. 4. q. 5. qui habetis. ¶ Sed nunquid satisfaciēs poterit sibi consulē de p̄cio soluto aduersus venditorē. Respondet Ray. q̄ non: nisi quando emit: exp̄sse sibi cautionē fecerit. obstat. n̄ eius turpitudine. io. q. 2. §. hoc ius. in fine. Si vero emit quis rem raptā vel furtivā bona fide. s. intētiōne restituēdi domino: potest ab eo repetē illud quod p̄ ipsa re bona fide dedit: 7 etiam quicquid p̄ eius cō-

suatōne expendit: nisi forte cū re illa aliq̄ lucratus fuisset: de quibus illas expensas recompenfare possit. Et breuit̄ quicquid adest sibi ex illa re: vt pensio merces fruct⁹ vel simile tenet restituere. quicquid vō sibi abest ut p̄cūū 7 expense moderate pōt̄ repetere: vel cum eo qd̄ ex ipsa re sibi aduēt vsq; ad quātitatem cōcurrētē cōpensare. Dicit etiā hosti. q̄ pōt̄ repetē omnia p̄cūū et si res sine sua culpa pereat vel perdat̄. ratio est qz gessit negociū vtiliter dñi rei. pbāt̄ hec et̄ de accu. ex parte. 7 l. 6. de sen. ex. cū voluntate. §. predicatores. s. h̄z hosti. licet in iudicio anone ei de sua conscientia credat̄. in iudicio tamē p̄tēioso ei non crederet̄: nisi publice hoc p̄staret̄. L. de fur. l. 2. 7 c. de dec. qz p̄. §. finali. ¶ Sed qd̄ si ille q̄ bōa fide emit fecit p̄rogari diligēt̄ cui⁹ res esset: vt ipsam ei restituere: 7 inuenire non potuit. Respondet qd̄ res illa valet vltra illud quod illi emptori debet̄ cū auctoritate ecclesie in pias cās p̄ anima ei⁹ cui⁹ res fuit eroget̄. Et cōsiliū Ray. q̄ hoc fiat publice. vt omnis suspitio euitet̄. 7 sic crit liberat⁹. qz etiam in h̄ gessit vtilit̄ negociū ei⁹. ar. ad hoc. l. 2. q. 2. quatuor. circa fi. Et dicit hosti. q̄ si pauper est: possz a plato sibi reing: sicut alij pauperi. In alijs aut̄ casib⁹. s. si sciebant aut credebant esse de iusto qd̄ anebant. vel forte habebāt animū indifferētē. i. super hoc nil cogitantem excusantur: s. dicitur mode. Nam q̄ sciebant vel pbabiliter credebant esse de iusto simpliciter non tenent̄ i aliq̄. s. durate bona fide. q̄ vō tenere credebant vel ignorabant ignorantia crassa 7 supina vel p̄ fatuam simplicitatem: vel super hoc nil cogitabant: restituere tenentur. Et dicit Rod. q̄ ignorantia dicit̄ crassa 7 supina per similitudinē hominis crassi vel supini: q̄ non videt ea q̄ sūt apud pedes ei⁹ vel p̄. Ad hanc aut̄ diuersitatem plenius discernendam distingue h̄z Ray. cū Aug. q̄ raptor aut erat domin⁹: 7 tūc tenet̄ illud qd̄ dicit̄ est supra in. q. illa. s. qd̄ de dominis illis q̄ guerram. 7c. Aut erat s̄dit⁹: 7 tūc distingue. qz s̄ditus q̄ monet bellū pro domino sibi mandante. aut scit bellū esse iniustum: aut dubitat. In p̄mo casu non tenet̄ restituere ea que accepit ab hostibus: nisi secundū edictum domini: nec peccat nisi corruptaz intentionem habeat. s. per cupiditatē 7 odiū vel similia. In 2⁹ vero casu. s. dum scit vel

probabiliter credit bellū esse iniustū tene-
tur: quia tenet plus timere deus q̄ homi-
nē. In 3° non tenet: quia excusatur p̄pter
bonum obediētiē. licz forte peccet domin⁹
3° eum male p̄cipiēdo. 23^a. q. i. quid cul-
patur. vñ fm rod. si vasallus ducis vel co-
mitis ab eo vocet ad monendum bellum
contra hostes suum: cōtra quē non licz au-
toritate p̄pria mouere bellum: excusatur
si dubitet vtrū dominus ei⁹ super hoc au-
toritatē habeat a rege: 7 sic de alijs causis
ex quibus bellū est iustum vel iniustū. fm
.n. hosti. talis excusatur p̄pter bonū obe-
diētiē: si inquisiuit quāvis potuit: 7 penitio
res consuluit: 7 semp dubius remāsit. alio
quin affectator ignoratiē: sicut nec expers
sciētiē puniretur. ex de clāde. r̄spon. cum
ibibitio. 4. si quis vero. nec excusatur timo-
re p̄dēdi feudū: vel incurrēdi aliquod tē-
porale damnum. 32^a. q. 5^a. ita ne. licet mer-
culpam attenuet quo ad penitētiā iniun-
gendā circa orationes 7 ieiunia. extra
quod me. can. sacris. 7 cum auctoritas in-
ris vel iudicis requiratur ad hoc q̄ bellū
sit iustum dici potest q̄ vbi habet auctori-
tas iudicis: si iudex errauerit: ad pugnan-
tis tamē consciētiā sufficit. Et in hoc casu
potest habere loci dicta distinctio in foro
penitētiāli: scus est in contentioso vbi error
etergeretur tempore suo. bec hosti. **S**z
nunquid sic excusantur amici vel cognati
bellantes qui non sūt eius subditi 7 mili-
tes extranei stipendiarij si credant bellum
esse iustum. vñ deo 3° Rod. non excusat
eos bonū obediētiē sicut subditos: nec cō-
mittere se debēt discrimini: vt inuēt aliq̄
i p̄iudiciū alterius. i. 4^a. q. 5. veniq̄. Sic
g. p̄cede circa emptorē fm Ray. q. i. si scit
venditorē iniuste: 7 ex iniusto bello habuiss̄
se: licite potest emere: nec tenetur restituē.
q̄ vō de iniusto bello esse nesciebat: sed pro-
babiliter credebat: quia omnes eius vici-
ni: vel maior pars: vel ad minus sapiētes
ita credebant: non tenetur hac bona fide
durante. si si postea sciat rem de rapina fuis-
se debet restituere. s. 7 rem 7 fructus eius
extantes. de consumptis. n. bona fide non
tenetur. 7 si per sentētiā iudicis restituit
p̄ciū a venditore etiā inuito si vult re-
petere poterit. i. 2^a. q. 2^a. vulteranc. Si vero
simpliciter. s. sine auctoritate iudicis: vēdi-
tor sibi tenetur in foro penitētiāli ad iter
esse. sed ad hoc iudicio contentioso non po-
terit cogi. ff. de enic. si rem. 7 c. de emp. 7

ven. si venditor. Qui vero emerunt de ra-
pina ignoranter ignorantia iuris: que in
tali casu non excusat: vel etiā ignorantia
facti crassa 7 supina. quia scz omnes vici-
nos vel pro maiori pte: vñ etiā pauciores:
sed sapientiores audierunt dicentes bellū
illud esse iniustum 7 contra deum. vel for-
te quia ecclesia prohibebat: vel ex cōmuni
cabat publice auctores 7 p̄ncipes vñ par-
ticipes ipsius belli tenentur ad restitutiō-
nem. i. 2^a. q. 2^a. qui 7 humanis. 7 extra de
ordi. ab ep̄o. requisit.

Equitur videre de decimo. scz de
his q̄ i ecclesijs aliquid rapiunt:
vel ipsas ecclesias ledunt. querit̄
q̄ primo quid de illis qui rapiunt in eccle-
sijs aut de bonis clericorum: aut ecclesia-
riū que sūt i terra eius contra quē iniuste ge-
ritur bellum: nunquid raptores talium re-
stituere tenentur. vñ de Rod. q̄ sic. nisi
fecerint hoc auctoritate p̄lati ecclesiasti-
ci. **Q**uid de illis qui confugiūt ad eccle-
sias iminentibus hostibus: 7 ibi capiunt̄
ab eis: nunquid eos ibi captantes debent
ip̄os dimittere liberos. vñ de Rod. q̄
sic: nisi ecclesiam incastellauerint: aut ide
hostes impugnaverint: tunc enim euz vio-
lent emunitatem ecclesie: non debent emu-
nitate ecclesie gaudere. Idēz etiā credit
si ibi reponant vicinalia sua: de quibus in
impugnatione hostiū sustentant. s. q̄ si ra-
pantur ab aduersarijs iniuste bellantibus
restituere non tenentur. 7 forte etiā rāpi-
endo non peccant. **Q**uid de illis qui in-
cendant ecclesias in bello iniusto: nunquid
tenentur de damno dato. vñ de Rod. q̄ si
non sint incastellate: 7 hoc ex proposito fiat
tenentur. Si autem sint incastellate: aut si
non ex proposito: sed a casu incendantur. dū
s. illi iniuste bellantes operaz rei licite p̄stāt:
quia scz hostiūz machinas villam vel ca-
struz incēdunt: quod alias expugnare cō-
mode non possunt: non tenent.

Equit̄ vidē de vñdecimo. s. de ali-
quib⁹ p̄tinentibus ad restitutiōem
raptorū. 7 queruntur plura. s. qd
si bi⁹ perione. s. que restituere tenentur re-
stituēdo rem vel eius emendationē: adeo
pauperes remaneant: q̄ forte cum filijs 7
familia non habent aliquid vnde viuant
vñ de Ray. q̄ si potest scire euz vel ei⁹ sine
cessores cui⁹ res fuit: ostēdat ei restituēdi
volūtate: 7 suaz necessitate: 7 p̄t̄ petē qui
tationē vñ dilatorē. Et si illi bñ cōtrito: vel

veraciter volenti etiā modicam illud qđ
habz restituere: nisi aliter possit anime sue
consulere: spoliatus totū vel partem remi
serit: liberatus erit. Si autem quitationez
vel dilationem non possit impetrare: debet
totum suum posse facere. vendendo. s. om
nia bona sua: etiam si oporteat eum 7 ei⁹
familiam medicare: vt dicit rod. Si vero
non possit scire debet in pias causas illud
cum consilio ecclesie erogare. 7 potest ei vi
lario dari: 7 pars vel totum remitti: si expe
diat ad necessariam eius sustentationem si
cut alterius pauperis s̄m Rod. 7 rod. De
hoc etiā vide. j. li. 3. ti. de vsu. ar. 8. de resti.
vsuraz. q. quid si is Quid de illis qui si
vellent superfluas expensas dimittere pos
sent rapta restituere. Quid etiam de illis
qui omnia bona sua resignāt in manu pe
nitentiarij promittentes qđ tantum facient
damnificatis qđ erunt contenti: p̄ntantes
hoc de modico se facere posse. qđ illi se cre
dūt totū amisisse. Quid et de illis qui non
resignarent in manu penitentiarij: nisi cre
derent eis totū vel partē dari quādo ne
sciunt cui debet restitui: nunquid tales sūt
in statu salutis. Bndet Rod qđ non. epoz
et enim qđ fide bona 7 sine fraude raptor
faciat quicquid potest: vt damnificatis si
nouit eos satisfaciāt: 7 si non nouit paupe
ribus tribuat. aliter absolui non debet a pe
nitentiario si constet sibi de eius ipenitētia
vel intentione p̄zana. Non est tamen ne
cesse s̄m rod. qđ fiat hī⁹ resignatio in māu
penitentiarij: dūmodo sit paratus hoc fa
cere ad arbitrium eius vel alterius boni
viri. Sed 7 de hoc vide. j. li. 3. ti. de vsu. in
8. ar. q. cuius auctoritate male ablata. 7c.
Ad hoc nota qđ Ric. 4. di. 15. q. 5. ar.
4. c. 5. 7 Seco. 4. di. 15. q. 2. c. 6. sic di
stinguunt de illo qui damnum intulit: 7 ni
hil habet preter necessaria sibi. sez qđ talis
aut habet aliquid vltra necessaria ad su
sustentationē nature: licet sit ei necessariū ad
victum vel decentiā sui status 7 persone:
aut non. si sic tenetur restituere. non enīz li
cet alieni viuere de aliena re cum bonore
seculari. Nec etiam valet tantum stat⁹ so
lennis alicuius persone quācumqz neces
sarie reipublice quem teneret per non re
stitutionem quātū valet iusticia 7 fideli
tas eius 7 iusticia cōmunis per restitutio
nem. Si autem non habeat vltra necessa
ria sustentationi nature. tunc damnificat⁹
vel non indiget ad sustentationē nature re

sibi ablata: vel indiget. Si nō indiget: non
tenetur ei restituere. qđ necessitas facit oīa
cōmunia. ff. ad. le. rodia. l. Si laborantem
nanc. §. cū i eadē. i. ter. 7 glo. Si autē indi
get: tunc aut prius factus est indigens illa
re ad sustentationē nature ille qui abstulit
aut prius ille cui est ablata. aut vterqz co
dem tēpore. Si p̄mo modo: non tenetur re
stituere. quia a tempore quo res illa facta
est sibi necessaria sustentationi nature: ins
fuit ei acquisitum in re illa: cum tunc dam
nificatio non esset necessaria. 2. autem 7
3. modo potest dici sine p̄iudicio qđ tene
tur restituere. quia res illa semp̄ fuit dam
nificati de iure. Quid si in primo casu
detentor veniat post extremam necessitatē
ad fortunam pinguiorē: nunquid tūc resti
tuere tenetur. Bndz Seco. vbi supra qđ sic
qđ obligatio illa ad restitutionem rei ablata
vel equinalitē: p̄cedit p̄ma occupatiōe
illius rei que fuit iniusta ante necessitates
extremam. Et ideo illa obligatio per neces
sitate extremam non est extincta: si tāz
sopita. Si vō nūqz occupasset rē illaz ante
necessitatem extremam: tunc simpliciter
sic occupasset eam tanqz rem suam: nec te
neretur ad restitutionem aliquā. Quid
si periculum iminet spoliato: 7 ille qui tene
tur induci non potest ad satisfaciendūz sta
tim: nec spoliatus ad dandū aliquā dilato
nem. Bndet hosti. qđ p̄ter byter discretus
informare potest consciam suam ex eo qđ
intendit vtiliter gerere negocia creditoris
vt si videt qđ nō pōt alr̄ i p̄petuū recuperare
vel nō ita cōmode: potest recepta sufficiētī
cantōe dilatoez cōcedē. 7 ibi hac p̄ditōe. s.
si hoc fecerit peccatorem absolueret: vt sic
7 creditor quod ei debet recuperet: 7 pecca
tor non desperet. ar. ff. de solu. ioluere.

De furto p̄prie sumpto. titulus 33.
Unde considerandum est de fur
to p̄prie sumpto. Et p̄mo qđ
est: 7 vnde dicatur. 2. de specio
bus siue differētis ei⁹. 3. vtrū
sit: 7 quale sit peccatum furti. 4. de ei⁹ pe
na. 5. de eius restitutione. Quid ad p̄m
sciendū qđ furtū p̄prie sumptū est fraudulosa
aliene rei p̄trectatio iusto dño qđ sit aīo lu
cradi. s. ḡra rei vel possessionis ei⁹ vel vsus
ff. e. l. i. Bñ autē dicatur cōtrectatio: qđ sine
ea non est p̄prie furtum. licz infueniat vo
luntas verbum vel scriptura. vt. ff. e. l. i.
Vñ si quis p̄cupiscat illicite rē alienā sine

pretatōe facit s̄ aliud p̄ceptū. s̄ non cō
cupiscēs. rē. s̄randulosa vō addit. quia
si quis credebat rem suā esse: ac per hoc li
cere sibi eam surripere non cōmittit fur
tum. Insi. vi bo. rap. §. qz tñ. 7. §. se. Inui
to dño iō apponit. qz si credit dominū p̄
missū: 7 iusta cā subit hoc credēdi: non
tenet reus furti: et si dñs nō erat p̄missu
rus. Si at iusta causa non subit hoc credē
di tenet. ff. e. si is qui rem. Si vero facere
credebatur inuito dñio: 7 tñ dñs velit: fur
tum facit quātū ad intēdōem: mortalit̄qz
peccat: non tñ tenet ad resitūdōem: nec do
minus petere potest obstante sibi ei⁹ volū
tate. ff. e. inter oēs. §. penl. Reiciēne ideo
adiungit: quia non cōmittit furtū in re
plenissime p̄zia: plenissime dñi. qz si ali⁹
haberet ius in re illa: vt socius vel credi
tor: vel aliū silis et. dominus rem illam
furtiue surripēns alicui tali furtū facit. 7
tenētur actōe furti: sed res non esset furti
ua. ff. e. si res. §. i. 7. l. si is qui rem. 7. l. si so
cius. Animo lucrādi ponitur ibi. qz si q̄s
alicui⁹ ancillā meretricē rapuerit vel cela
uerit: non lucrū: s̄ libidinis cā: non facit fur
tum: 7 als grauit̄ peccat. ff. e. verum. Si a
rei vel possessionis eius: vel vsus ponunt
ibi. qz non solum cōmittit furtū qui lucrū
facere vult sic furtiue rei dominū: s̄ et q
rei possessionē vel vsū. di. so. qui sacrum.
7. ff. e. qui iunēta. Dicitur autem furtum a
furno. i. nigro: vel obscuro: eo qz clam vel
obscure: 7 plerūqz de nocte fiat. ff. eo. l. i.
potest etiam dici a furno in quo fur plerū
qz latet. Ex p̄missis patet qz qui accipit
equum vel rem aliam cōmodatā vsqz ad
locum certū: si cum illa re vltra locū cer
tum peccat: furtum cōmittit: nisi in casu
posito sup̄ in versu illo. s̄ inuito dñio. 7. c.

C Circa 2^m art^m sciēdū qz furtoꝝ
aliud est manifestum: vt illud cū
quo fur reprehēditur anqz ad
locum veniat cōstātatū. Intelligit autē
locus cōstātatū ille i quo eodē die dispo

nebat manere. Aliud est non manifestū:
vt illud cum quo fur nō reprehēditur. ff.
e. l. 2^a. 7. 3^a. Item furtoꝝ quedāz reti
nent nomen generale. quedāz vero ha
bent ratione materie sp̄ialis nomen sp̄cia
le. 7 horū est quadruplex differētia. qz
furtum rei sacre dicitur sacrilegium. furtū
reipu. dicitur peculiat⁹. 23^a. q. 4^a. quid igit⁹
7. ff. ad le. ul. peculia. l. i. furtum ex grege
dicitur abigeatus. ff. de abigeis. §. i. furtū
hominis dicitur plagium: vt cū quis ho
minem liberū vendit vel emit: donat vel
accipit: vl̄ permutat. ff. ad l. faniā de plag.
l. i. 7 idem si alienum seruum vel ancillāz
sollicitauerit: vel exportauerit. l. furtiue ad
aliā regionem. l. e. l. i.

C Circa 3^m art^m queritur plura. s̄.
vtrū furtūz semper sit peccatum.
R^o qz sic. vii. exo. 20. Non furtū
facies. habz autē furtū rationē peccati p̄
duo. p̄mo ratione p̄tricitatis ad iusticiā
que reddit vnicuiqz quod suū est. Oppo
nitur enim iusticie inquantū est acceptō
rei aliene. 2° ratione doli quem fur com
mittit occulte rem alienā vsurpando. vñ
patet qz omne furtūz est peccatū. Sciēdū
tamē qz accipē aliena auctoritate iudicis
hoc excernētis: s̄ furtū. quia iaz sit ibi ce
bitum p̄ hoc qd est sibi sententialiter ad
indicatum. vñ de multominus fuit furtū
quando filij Israhel tulerūt spolia egypci
orum ad domini iussum p̄ eo qz egypci
eos affligebant sine causa. ideo signanter
dicitur sap. io. Iusti tulerūt spolia impio
rum. Vtrū furtum sit peccatum mortale.
R^o deo qz sic: cum sit contrariū charitati:
s̄m quam ē vita spiritualis. ad charitatez
enim pertinz vt proximo velimus 7 ope
remur bonū. p̄ furtū autē ifertur ei in re
dānūz. vñ zach. 5°. Omnis fur iudicabit
nullus autē condēnatur s̄m rei iudicium:
nisi pro mortali peccato. Nota tñ qz acci
piēs furtiue minima vt vnā acū vl̄ pen
nam p̄sumē pōt hoc non eē contra rei vo
luntatē: 7 p̄ tanto pōt excusari a mortali
peccō. si tñ hēat auz furādī 7 iferēdi p̄xio
nocuitū: et i bi⁹ pōt eē peccatū mortale: sic
et in solo cogitatu p̄ p̄sēti. h̄ ibo. 2^a. 2^a. q.
66^a. ar. 5°. 7. 6. nō. n. qd furto si latū ē: sed
mēs furādī attēdit. i. 4. q. 6. c. ul. Ut^m alicui
liceat furari p̄ necessitate. R^o ea q̄ se iur.
biliani derogare si p̄t iuri nāli vl̄ dño. h̄z
at ordinē nāle ex rei puidētia iustitū: res
iferiores se ordiate ad h̄ vt ex eis se nēiat.
hoiūz necessitati. 7 iō p̄ rep̄ diuisionē 7

appropationē ex humano iure procedēt :
 nō ipedit quin ex eis sit hoīz necessitati
 subueniēdā. 7 iō res quas supabundant
 habēt aliqui debētur pauperū sustentatōi
 vnde Ambro⁹. 7 habet di. 47^a. sicut hi q
 p infamiā. Esuriētū panis ē quē retines:
 nudorū indumentum est qd recludis: mise
 rozum redēptio 7 absolutio ē pecuniā quā
 in terra etiam fodis. Sed qz multi necessi
 tatē patiuntur: 7 nō potēt ex eadē re om
 nibus subueniri: pmittitur arbitrio vniuf
 cuiusq; dispensatio rerum suarū: vt ex eis
 necessitatē patientibus subueniat. Si tamē
 adeo sit vrgens 7 euidēs necessitas: vt ma
 nifestum sit instāti necessitati de rebus oc
 currentibus subueniēdum esse: puta cum
 imminet periculū persone: nec aliter subue
 niri potēt: tunc licet ex rebus alienis siue
 manifeste siue occulte sublatīs siue necessi
 tati subuenire: nec hoc habet ppter rationē
 furti: vel rapine. tūz qz illud naturale ins
 7 diuinum exigit: vt dictum est. tam qz ne
 cessitas omnia cōmunia facit. ar. di. 42^a.
 §. i. 7. 12^a. q. i. dilectissimus. tūm quia do
 minus rei tūc ei subuenire teneretur si p
 sens esset. di. 86^a. pasce. vnde talis licite po
 tuit 7 debuit credere dñz pmissurū. 7 ita
 nō cōmilit furtum. tūm quia necessitas
 legem non habet. vt conse. di. i. sicut. Si at
 sit necessitas: sed non tanta: peccat. sed pec
 catūz necessitas attenuat. 7 in tali casu lo
 quitur cōtra fur. si quis. Si quis inquit p
 necessitatem famis aut iudicatis furatus
 fuerit vellem vel pecus: peniteat ebdoma
 das tres. ¶ Quid si quis rem vsurario vl
 anaro furatur vel rapiat vt inde elemosy
 nam faciat. Bendeo s; Ray. talis furtūz
 vel rapinā cōmittit: quia nō sunt faciēda
 mala vt eueniant quecuq; bona. 30. q. i.
 nosse. 7. 32^a. q. 4^a sicut nō sūt. Sed vide
 tur qz ille nō faciat furtum. quia nō fa
 cit hoc animo lucrandi: sed nō est ita: qz
 species lucri est ex alieno largiri. vt babi
 tum est supra articulo pmo. In casu tamē
 in quo periculū iminet persone: nec potēt
 alieni subueniri. potēt etiam aliquis fm
 Tho. occulte rem alienaz accipere vt sub
 ueniat. pmo sic indigēt. ¶ Quid si quis
 furetur vt restituat domino: 7 hoc faciat.
 Bendeo fm hosti. talis videt excusatus.
 ar. ff. de positi. bona fides. Nam etiam vti
 liter gerit negociū furis. g cogitur ratum
 habere. ff. de neg. ge. s. an vltro. §. i. ¶ An
 quid peccat qui rē suam apud aliū deposs

tā vel iniuste retētā accipit furtine. Bnd
 fm Tho. in sūma. q. de furto qz prim⁹ pec
 cat: qz depositariū grauat: quia tenetur re
 stituere 7 innoxium se ostēdere. vnde si ac
 cipiens tenet cum indē em seruare. 2⁹
 vero peccat cōtra cōmunem iuliciāz: dñ
 vsurpat sibi rei sue iudicium: iuris ordine
 ptermissio. 7 ideo tenet domino satisfā
 cere 7 operam dare: vt sedetur scādalum
 primoz. si tamē sit ozū. nō autē tenet
 aliquid restituere: qz nō grauat retētorē.
 ¶ Quid si aliquis xpianos furatur capti
 nos a paganis retētor: vt libertati restitu
 at eos. Bnde credit Ray. qz talis nō te
 netur hominē talē restituere: 7 maxime si
 pagani circūciderant euz in cōtemptū fi
 dei xpiane. dixit. n. dominus ad Josue. 8.
 23^a. q. 2^a. domin⁹ vus. qz consumeret sibi
 dominus retrozū insidias. i. bellatores in
 sidiantes hostibus: vt dicit Aug⁹. cū quis
 mouet bellū iustū. vtrū apte an ex insidijs:
 nihil ad iusticiam interit. 7 Brego⁹ cōtra
 hostes fidei. nō tān apte: s; etiam a dorso
 laborandum ē. 23^a. q. 8^a. vt pdem. p. quid
 intēdit ille nisi aiām liberare a pctō idola
 trie: 7 occasionem peccandi insideli subtra
 here. g opatur salutē anime vtriusq;. neu
 tra g iulicia habet querelam. Sed videt
 obuiare dicit Aug. i. qz fides etiaz hostē
 seruāda est. 23^a. q. a. noli. Ad quod ridet
 Ray. qz illud est vtz quando fides est ho
 sti promissa. s. tēpore treuge. 7 sic videtur
 velle qz xpiani possunt furari xpianos re
 tentos a paganis tēpore guerre. nō autē
 tēpore treuge. ¶ Quid si quis furet tēpore
 treuge. Bndet Ray. qz si paganus illum
 ceperat 7 retinebat. qz sibi dānuū intule
 rat: 7 quia fidē sibi fregerat: ille qui fura
 tus est euz sibi tenet restituē: nō hoīez pp
 aie piculū: s; dānuū ab illo sibi illatū: vl pro
 interesse. pbabiliē estimato moderatū re
 dēptōis precii: 7 hoc si nō ppulit captiū
 illū ad circūcisionē vel idolatriā: vl ad ali
 ud mortale pctū. Si. n. ad aliqō tale ipm
 ppulisset furas. cū penitus liberat⁹ eēt. ar.
 di. 54^a. nulla quātū aut ad hominē quez
 furatus fuit nullo mō peccauit: si rectā in
 tentionē habuit: imo pot⁹ meruit: dūmō als
 satisfaciāt: vt dictū ē pri⁹. ¶ Sed qd si pa
 gani in bello ceperit xpianos: nūquid tpe
 treuge postea facte licebit eos furari. Bnd
 dit Ray. qz si treuga ita generalr sit facta
 vt nō liceat alutris inimicem aliquid au
 fere vel surripere: nec violenter: nec alio

modo nō licebit eos furari. si autē fuerit cō-
uentio facta tantū de violētia non inferen-
da: licite xpiani possūt furari nō tñ bi? ca-
ptiuos: s̄ etiā castra que de terra xpianoz
occupauerūt: latentē intrādo: 7 s̄n violētia
occupando: nec sup̄ his ad restitutōez ali-
quā tenebuntur. ¶ Sed quid si pagani re-
deāt ad recuperādū bi? castra: 7 uolenter
repellant: nūquid erit fracta treuga. ¶ In
det rod. q̄ nō. qz quādo conuētio fuit scā
de violētia nō inferēda: 7 non fuerūt frau-
des 7 furta exclusa: fuit intelligēdū de vio-
lētia non inferēda in ingressu possessionis.
non autē de illa que fit pro re iam obēta de
fendēda: nisi 7 de illa expta mēto sit scā.
¶ Quid si xpianus captiuus fuerit aliqd
sarraceno qui retinet eū. B̄. fm ray. ti. de
furtis. 7 hosti. ti. de pe. 7 re. si fuit captus tē-
pore treuge: qz eā frangebat: 7 sic fuit in
culpa: 7 non iminebat necessitas famis: te-
netur ad restitutōem. Si autē iniuste retine-
bat: vel tēpore belli captus fuerat: vel ne-
cessitas famis iminebat: cum talē sarrace-
nus pascē teneat ad restitutōem non tene-
tur. Et dicit Rod. q̄ tunc fit cōpensatio rei
sic surrepte cum iniuria retēdiō illi xpia-
ni iniuste. p̄. cū bi? sarracenus sit hostis: n̄
refert quō noceat eidē. ar. 2. de p̄mer. 7
merca. l. 2.

Circa 4^m arti^m qui 2° de pena fur-
ti sciēdū q̄ fm̄ l. hec est varia fm̄
q̄ agit varie de ipso. qz n̄ agitur
criminalit̄. i. ad corporis penā. quādoqz cū
nihil. i. ad penā pecuniariā. In p̄ casu non
d̄z fur suspēdi: vel demēdiari: vel exocula-
ri: s̄ aliter castigari. puta per fustigationē:
vel exiliū. vel alio mō: put videbitur iu-
dici: qd̄ est verū de fure simplici. Si autēz
sit plusq̄ fur: puta qz aggredit̄ uolenter
cum armis vel sine armis in domo vel in
itinere: vel in mari: subijciē legalibus pe-
nis. vt i. aut. vt nulli iudici. §. ult. coll. 9^a.
Sūt autē pene ille. §. q̄ fures capite punian-
tur: vel suspendant̄: si sepius bi? misērit:
7 famosi sint: ceteri autē in metallū dānan-
tur: vel et. in insulā relegāt. vt. ff. de penis.
l. capitaliū. §. crassatores. 7. §. famosos.
Dicit autē Rod. q̄ l̄z fur fm̄ iura scripta
non sit suspēdendus. p̄trariū tamē in militi-
locis de p̄suetudine suat. 7 pōt addi q̄ l̄z
consuetudo est satis rōabilis. tum pp̄ con-
seruatōez cōis pacis 7 q̄etis: tum pp̄ icōz
rigibilitatē: vt i. plibus malicie tal. In 2°
vō casu. i. cū agit̄ ciuili? pena furti manife-

sti ē q̄druptū: si manifesti vō dupli. c̄. e.
.c. 2. 7 Insti. de obli. que naf. ex delic. §. pe-
na. 7 hoc cōpetit 7 peti pōt post annū. insti.
de p̄pe. 7 tem. ac. §. furti. Agit̄ q̄ 3 furē: vt
visū est ciuili? 7 criminali. 7 ep̄. ff. de fur.
l. si. cōtra vō rem surreptā agitur cōditōe
furtiua. Nā actio furti penā h̄z legitimā:
cōditio rē ip̄am. vñ non vna cōsumitur p̄
aliā. ff. de cōdi. fur. si. p̄ fure. §. furti. h̄z at
canonē si furtum sit occultū: 7 fur sit spon-
te confessus post restitutōez. si tamē eaz fa-
cere possit subandi fm̄ hosti. 7 post pactam
penitentiā vel partē penitētie: recte ad sacros
ordines promouet̄. c̄. e. ex litteris. Si q̄s
tñ in ip̄o petō ap̄prehēsus fuerit iterfectus
cum cōstet eum recessisse in peccato mor-
tali: non orabit̄ p̄ eo. secus est si ante mor-
tem sit p̄fessus. qz tunc cōio negat̄. c̄. e. co.
.c. 2. accusatus autē 7 confessus vel conui-
ctus deponitur: 7 in monasterio retrahit̄.
c̄. e. de penis. tnc. Tenet̄ autē reus furti nō
tñ is qui furat̄: s̄ etiā is qui furi consiliū
vel opem dedit. consiliū dat qui suadet
impellit 7 instruit aliquē ad furādū. opem
fert qui ministeriū 7 adiutoriū prebet ad
rem surripiedā. insti. e. de obli. que ex velle.
naf. §. interdū. 7 tenet̄ furti non manifesti.
ff. c. l. is qui opem. nō tamē tenet̄ quis de
consilio nisi sit secutū. ff. e. si is. §. cui si tu.
Itē ille qui cum fure partit̄ est fur. c̄. e. q̄
cum fure. Datur autē actio furti contra fu-
rez etiā si sit impubes: dūmodo sit doli ca-
par. ff. e. impuberē. ¶ Sed quid de eo qui
scit furem vel rē furtiua: nunquid tenetur
eum vel eā indicare: interrogatus ab eo
cuius est: vel a iudice. 7 videt̄ q̄ sic. ar. 2.
de fur. ciuile ē. ¶ Sed p̄tra. qz non tenetur
indicare sine iudicio. i. sine salario. non. n̄.
turpiter accipit. ff. de p̄scrip. ver. l. solēt qui.
§. solēt. cui sine dicit̄ stādū legis doctores
.d. q̄ nullo sp̄ali iure cogit̄ q̄s indicare fu-
rē. ar. in. l. p̄dca. 7. ff. de offi. p̄si. l. 3^a. Pōt et̄
dici h̄z hosti. q̄ i foro iudiciali sūū canōico
sue ciuili refert. vix nolit̄ idicare pp̄ lucrū
qd̄ ide scit̄: vl̄ qz p̄cipianit̄: vl̄ qz pecuniā
a fure recepit ne idicaret. 7 n̄ tenet̄ sicut
fur. 7 h̄ est qd̄ notat̄ de re. c̄. e. qui cū fu-
re partit̄. talis. n. accipit et̄ h̄z legē. ff. de cō-
di. ob tur. cam. si quis a suo mco. N̄t nō
vl̄ indicare pp̄ amicitia 7 humanitatem
quam habet cum fure. 7 tūc nō est cogen-
dus: s̄ ē i cōptate an velit aicitia nēdē p̄ pe-
cunia. 7 tal̄ n̄ turpit̄ accipit. vt ibidē. l. idē ē.
turpit̄ at̄ accipet si tenet̄ idicō. ut ibidē. l. nl.

si tantū consiliū dedit: non tenet furti. si b
est vep. nisi furtū fuerit subsecutū. tunc. n.
etiā fm leges tenet. ff. eo. si is cui. §. si tu.
fm etiā ius canonicū 7 diuinū tenet: quia
fm canones in foro pñiali maleficia volū
tate 7 pposito distinguit. e. x. de sen. ex. cu. 3
volūtate i pñcipio. Matb. 12. Ex verbis
tuis cōdēnaberis. Cōsensus. s. ex. pñsus. qz
faciētes 7 cōfētiēte par pena constringit.
z. q. i. notū sit. 7 dicit rod. q. intelligitur
de cōfētu cooperationis. Palpo. i. adula
tor. qui. s. laudat aliquē de furto vl rapina:
vel tētrabit alicui apud furē vl raptorē.
dicēdo q. grauitē eū offēdit: 7 sic incitat
eum ad furādū vel rapiēdū sibi. ar. infli.
de obli. que ex deli. n. al. §. vñ illud. vñ solici
tauerit. Recursus sine receptās. s. furē cū
furto in domo sua. vel etiā qui dēdit fur
rem recurrētē ad eum ne cogat restituere
rem furtiua. talis. n. eque punit sic fur.
ff. de recep. l. 2. Participās. i. parte accipi
ens in furto. e. x. e. qui cum fure. Mutus. s.
qui vidēs aliquid: vel sciens aliquē para
tum furari vel rapere tacet dolose. cum tū
impedire solo vbo possit sine suo periculo
ptra illud. puer. z. 4. Eruc eos qui ducū
tur ad mortē. 7 qui tra. ad iteri. libera. ne
cesses. hoc tamen non tenet restituē: nisi
ex officio teneatur reclamare. Nō obstās
s. facto cum sine suo periculo restituē possit
qz non caret scrupulo societatis occulte q
manifesto facinorū desinit obnare. di. 86.
faciētis. vbi dicit culpam. pculdubio fa
cientis habet qui quod pōt corrigere ne
gligit emēdare. 7 hoc locum tātū habz in
his quibus incumbit ex suo officio pñhibē
ar. e. x. de sen. ex. q. pñsump. Non manife
stans. qui. s. scit vbi est res furtiua: 7 nō in
dicat: s. celat sciētē: 7 maxime cū interroga
tur a iudice vel ab eo cuius ē: si sciat furē
vel rem acceptam furtiue: cū tamē sciat se
posse veritate sine vllō suo periculo respō
dere. talis. n. fm canones est reus furti. e. x.
e. qui cum fure. 7. ii. q. 3. quisquis: nisi
forte cū fur alicui pñ bytero fuclaret secre
te se furtū pmississe. tūc. n. pñ byter non te
beret euz indicare. e. x. de excessi. pla. dilect.
filius. de hoc tamē latius est habitū supra
ar. pcedenti. q. s. quid de eo qui scit. **D**i
stinguitur autē cōmuniter de quolibet pñ
ctoꝝ hoc modo. s. q. aut sine ipso damnū
secutū fuisset: aut non. si sic: non tenet isoli
dū: s. solū intātm quātū habuit inde. si si:
teneatur ad totalē restituēdē damni dati.

qz qui dat occasionē dāni: dānum reddisse
videt. ff. ad le. aq. q. occidit. §. i. hac quoqz
actōe. 7 e. x. de iniur. 7 dam. da. si culpa. q.
dā tamē h. pcedit tūc de eo qui dat occasi
onē dāni. 7 hēt dñiuz vl auctoritatē super
eū qui iniuste intulit dānū cū als ille nō in
tulisset. vnde dicit q. si non habeat dñiuz
vl auctoritatē sup eū cui pcepit vl dedit cō
siliū vl auxiliū: nō tenet insolidū: s. alias
nō fecisset. ar. z. 3. q. 4. forte. 7. c. ista duo
noia. p. m. tamē dicitū tūc vñ s. Ric. 4. di.
15. q. 5. ar. 4. c. 7. Sco. 4. di. 15. q. 2. ar.
4. Uno tamē totū restituēte alij non tenē
tur dānificato restituē. s. illi qui fuerūt pñ
cipales in facto. 7 illi ad qz res puenit: re
stituere tenētur illis q. restituerunt p rata
portionis que eos ptingat fm Sco. vbi s.
Ric. vbi sup. 7 cōiter oēs. **Q**uid si res
furtiua casu fortuito peat: nunqd fur post
ea tenebitur restituere eā. Rūdeo q. sic. qz
fuit sepe in mora restituēdi: 7 iō non libe
ratur interitu rei sicut non volētus. C. eo.
subtracto. 7. q. d. me. cā. l. i. 7 hoc est vep
nisi res interierit postqz eā fur dñō loco 7
tēpore congruis restituēdā obtulit: 7 eam
recipere noluit. iam. n. mora purgauit. C.
de condi. fur. l. vlt. 7. ff. e. n. l. i. in re furtiua.
Restituet autē fur rem furtiua cū fructibz
perceptis. 7 qui pēpi potuisset a pmo pos
sessore. e. x. de resti. spo. grauis. ff. de rei ven.
si nanis. §. generalr. 7 si res perijt fiet esti
matio eius p illo tēpore in quo plus va
luit a tempore furti. ff. e. l. i. in re furtiua. §.
si ex cā. 7 simili modo fiet si res sit ceterio
rata. 7 hec eadem intellige de re rapta fm
Ray. **Q**uid si fur rem furtiua sumpibz
suis meliorauit: nunquid expensas repetet
vel reuēbit. Bndet Ray. 7 hosti. 7 gof. q.
non. imo etiā nec is qui mala fide emit. e. x.
de re. ec. non alie. ad audiētā. i. 6. q. 3. §. po
test. vñ. vniuersos. 7. io. q. 2. §. hoc ius pōz
rectū in si. nisi de euictōe sibi pñxerit. vt
tunc contra vēditōem regressuz habere
possit. C. de euic. si fundū. bone antez fidei
possessor expensas repetit. e. x. de in te. re.
sti. requisit. i. 2. q. 2. vlt. ar. c. dicit autē
rod. q. hoc. s. q. fur non potest petere vel re
tinere expensas quas fecit in melioratione
rei: est verum si agatur in foro iudiciali.
Sed rigor ille non est obsuandus in foro
penitentiali. quia ex quo plene satisfactum
est dānificato: iniquum est illum locu
pletari cū alteri dētrūto. **Q**uid si furtū
sit pmissum in vsu rei: 7 non i ipa re. Bndet

per anima ei? h. rod. Si vero non inveniatur spoliati: vel etiā ignorat: tūc fm ray. cum p. filio 7 auctoritate eccle sine penitē- tialis distribuatur in pias eas: 7 hoc in illa villa: vel si villa nesciat in illa dioecesi ubi est facta rapina. ar. op. c. x. de rapt. c. i. Et dicit rod. q. op. q. talis restitutio fiat i ca- dem villa: si cōmode fieri posset. alias si sit multū remota vel ex alia instā cā sufficiat q. alibi fiat. **Q**uid de pecunia vel re alia indeo vel usurario furtiz sublata: vel etiā innēta ab aliquo: nunquid liberabit eaz illis restituēdo: a quib' ille indens v' usu- rarius accepit vsuras. Rñdet rod. q. sic. maxime quādo ille indens vel usurarius nihil hēt nisi de vsura. Distingue dū tamē est circa pecuniā: vel etiā rē aliā furtivā. q. si sit adhuc in illa specie in qua fuit subla- ta apud furē potius dōz restitui indeo vel usurario: ne fur alijs eam restituēdo ad- huc perseveret in culpa furti rē alienā con- tractādo s'z eos qui dicunt q. i vsura trā- fertur omnim. Si autē sit confūpta: tūc lo- cum habet quod dicitur est. f. q. fur libera- re se potest restituēdo illis qui viderūt vsu- ras illi indeo vel usurario. Sedm vō eos qui dicunt q. in vsura non trāsfertur dū- tum: non habz predicta distinctio loci. Et fm aliquos etiā si in vsura transferat do- minū. nō qz cōpetit repetitio: 7 ad restituē- dum cogi potest. imo plenius ius hēt in re vsuraria ille qui soluit vsurā qz vsurari? 7 per consequēs ei pot' restitui dōz. In oi- bus tñ casibus predictis liberabit fur re- stituēdo indeo vel usurario cui surripuit. **Q**uid de eo qui furat? est decimas q's layc' pcepibat iniuste vsurpādo ius eccle- sic. cui restituet. f. layco vel ecclesie. Rñdet rod. q. sine isti sine illi restituat liberat' erit melius autē est si non timeat scādālū vel periculū restituētis q. restituat eccle gerē do negociū militis. qd ipse euz sit vtilit' ge- stum: teneat habere ratā. dōz tñ denunciare illi layco per se: v' saltē p alium q. intantū est liberatus.

De sacrilegio. put ē spēs furti. ti. 34?

Postea considerādū ē de sacrile- gio: quod ē spēs furti pprie dci: vt habitū est supra. Circa qd p' vidēdum ē quid ē sacrilegium: 7 vñ dōz. 7 an sit spāle pccū. 2. qd' modis p'mittit. 3. que pena ei? Quātū ad p'm sciē- dū q. sacrilegiū est sacre rei violatio: vel

eiusdē vsurpatio. 7 dōz hec violatio cōiter quecūqz irreverētia vel rebonoratio. vñ dicit sacrilegiū quasi sacrilegiū: qz ledit sacru. vel dōz sacrilegiū ab eo q. quis legit i. furat sacru. dicit aut aliquid sacru: qz ordinat ad dei cultū. 7 ex hoc q. aliqd v' putat ad dei cultū sit quiddā divini. 7 sic ei quedā reverētia debet: que in vñ refer- tur. 7 iō oē illud qd ad irreverētiā sacraz- rez ptinet: ad iniuriā dei ptinet: 7 rationē sacrilegiū hēt. Est at sacrilegium spāle pec- catū. b. n. spāle rationē deformitatis. qz. f. res sacra p aliquā irreverētiā violat. vñ 7 quādoqz invenit ab alijs separant. vt si iuder rapiat aliquē de loco sacro: quem alibi licite capē posset.

Circa 2. m sciēdū q. sacrilegiū cō- mittit qñz rōe psonē. vt cū quis verberat clericū v' psonā religiōsā. 17. q. 4. quis. qñz rōe loci. vt cū cnu- mitas eccleie vel cimiterij violat. qñz rōe rei. vt cum res sacra vel sacro vsui deputa- ta violat: siue vsurpat: 7 hoc p' ē triplr. f. auferēdo sacru de sacro. f. loco. vel nō sa- crū de sacro. vel sacru de non sacro. 17. q. 4. § sacrilegiū. 7 eodē p' real. c. quisquis. large tamē dōz sacrilegiū qui articulos fidei vel p'cepta dei nesciēdo vel negligēdo vio- lat 7 offēdit. 17. q. 4. p'stituit. Itē q. de in- dicio pncipis disputat vel indicat remocā- do. f. illud in dubiū. vt dicit ibidē. secus est si ppter discussionē vel euidētiā maiorem fiat hoc. 7 hoc est v' nisi cōstaret euidē- ter iudiciū illud eē p'ra vñ. rō h' est: quia fm p'bm p' etbi. cōe bonū gentis est qdā divini. 7 ideo atiquit' rectores reipublice divini vocabātur: quasi divine puidētie ministri. 7 sic per quādam nominis exten- sionē: illd qd ptinet ad irreverētiā pncipis. f. disputat de iudicio ei? an oporteat illd se q. s'z qsdā similitudinē sacrilegiū dōz. Itē qui p'mittit officia publica iudicis sūt sacrile- gi. 17. q. 4. p'stituit. rō h' ē. qz pplus xpian' p fidē 7 sacra scificat' ē. s'z illud. i. cor. 6. s'z ablutū estis: s'z scificati estis. 7 ita illd qd sit i iniuriā populi xpiani. f. qz infidēles ei p'ficiātur ptinet ad irreverētiā rei sacre. vñ dōz sacrilegiū. Itē qñqz rē eccleie datā reti- nuerit vel accepit s'z volūtate ei? 17. q. 4. §. q. aut. 7. c. nemini. 7. 12. q. 2. nulli. Itē trāsgressor iuris publici: qd p'sistit circa sa- cra. 7 sacerdotes: 7 administratores. de q' habetur di. i. ius publicum. **D**istingui- tur autē species sacrilegiū secundū diuersā

rōez factitatis rerū sacrarum quibus in reuerētia exhibet. attribuitur autē factitas: 7 psonis sacris 7 diuino cultui dedicatis: 7 locis sacris: 7 quibusdā alijs sacris. Or dinat autē loci factitas ad sanctitatē hoīs qui cultū exhibet in loco sacro. 2ª macha. 5°. Ad pp locuz gētē: si pp gētē locū degit domin^o. Et iō sacrilegiū quo peccat i per sonā sacrā est grauius. sūt tñ in vtraq; spe cie diuersi gradus fm differentiā psona rū 7 locoz sacroz. Silt: 7 3ª spēs q̄ circa alia factē cōmittit bēt diuersos gradus fm differentiā rez sacraz: it̄ quas sūmū tenēt locū factē a quib^o hō factificat: q̄z p̄cipuū est eucharistia cōtinēs ipm xpm. 7 iō sacrilegiū quod h̄ cā p̄mittit ē grauiissimū. 2^m vō locū post factā tenēt vasa p̄secrata ad factoz susceprōez. 7 ipse imagines: 7 san etoz reliquie in quib^o sancti quodāmodo venerātur vel abonorāt. Deinde p̄tinen tia ad ornāmēta ecclie 7 ministrōz. vñ deputata ad sustētōem ministrōz siue sint mobilia: siue imobilia. Quicūq; autē h̄ ali quod p̄dictoz peccat: sacrilegiū cōmittit. Ad hoc nota q̄ omne pctū qd̄ sacra p̄so na p̄mittit: m̄lū 7 quasi p̄ accēs est sacrilegiū. vñ dicit Hiero^o q̄ nuge i ore sacer dotū sūt sacrilegiū: vel blasphemā. for ma lit̄ autē 7 pp̄ic illud solū pctū sacre p̄sone est sacrilegiū: quod agit̄ directe cōtra san ctit̄atē ei^o. vt si vgo xeo dicata fornicetur. eadē etiam rō est de alijs.

Circa 3^m artū qui ē de pena facti legij scēdū q̄ pena eius fm leges est decapitatio si p̄sone ecclēstali: et atroz iniuria fiat. C. de epi. 7 de. si quis in hoc. alias iudicis arbitrio refuat. p̄ q̄li tate p̄sone rei tēporis 7 loci. diuersimode moderāda. ff. ad le. iul. pecn. l. i. §. i. 7 l. sa crilegiū. Scdm̄ at̄ canones est duplex pe na. s. spiritalis 7 pecuniaria. Spiritua lis p̄ter penitentiam est excommunicatio. cū distinctōe tamē: qz p̄ sacrilegio in p sonā ecclēsticā cōmissō est maior excoī catio ip̄o iure. p̄ sacrilegio vero in reb^o cō missō est minor excoīcatio p̄ter quosdam casus in quibus ē excoīcatio maior. vt cū quis ecclēsiā incēdit vel fr̄agit. de quo ple nius hētur. j. li. 7°. Conueniēs. n. est q̄ qui sacris iniuriatur a sacris arceat: quod fit p̄ excoīcātōem. qz tñ per hanc penā multi non sufficiēter a peccādo arcēt. ideo fm leges adhibetur decapitatio. 7 fm canōes pena pecuniaria. vt sic a sacrilegijs reuocē

tur. Qualis vero 7 quāta sit pecunia p̄sol nēda p̄ sacrilegio cōmissō siue in p̄sona: siue i reb^o habet. i. 7. q. 4^a. si quis i atrio. 7 si quis cōtumax. 7 si quis inuētus. si q̄s vinctus. in quib^o quidē capitulis diuer se pene ponuntur: 7 diuersimode. que quidē contrarietas soluit̄ per hoc q̄ sūt di uerse pene fm diuersas p̄suetudines di uersaz ecclēsiarū. Uel potest dici q̄ pena arbitrio iudicis imponēt.

De furto interpretatio. titulus. 35°.

Deinde considerandū est de furto interpretatio. Et p̄ te illo qd̄ cō mittit aliqui diuites layci. 2° de illo quod cōmittit aliq̄ cleri ci. 3° de illo: quod cōmittit aliq̄ p̄sone male accipiēdo a clericis. 4° de illo qd̄ cō mittit p̄ peccato carnis. Circa p̄mū que rit̄ vtruz diuites qui nolunt in necessitate pauperibus subuenire. debeant interpe ri fures 7 raptōes. Rūdz Alex. an. 3°. t. i. c. de 7 p̄cepto. q. 5^a. ar. i. o. q̄ sic. licet. n. s̄ tractio beneficij: in quātū ex eius defec tu paup̄ perit. fit p̄tra illud p̄ceptū. non oc cides. tamē in quātū non cōicāt̄ in neces sitate bōa paup̄: est p̄tra illud. s. non fur tum facies. dicit. n. ecclē. 4°. Silij elemosy nā pan. ne defra. 7 sequit̄. redde illi debi tum suū. q̄ diuites debēt elemosynas dare pauperibus. Si ḡ non reddāt in necessitate: cum tunc sit tēpus reddēdi debitum. qd̄ aliud sunt nisi raptōes. vtpote rē alienaz. s. pauperib^o violēt̄ retinentes. Ad. n. vt dicit Ambro^o est minoris criminis q̄s hā bent tollere: cum possit 7 abundās sis in digentibus renegare. Et itēz idem. Mōo p̄p̄riū dicat quod cōmune est plus q̄s sufficit ad sumptus violēt̄ retētum est. Ex p̄dictis patz q̄ diuites qui retinent superflua: 7 ultra sumptus necessaria: enz sciant 7 videant pauperes indigē: rapinā committunt. hec tamē intellige salua neces sitate fm statum p̄sone. plura. n. sunt ne cessaria regi q̄s comiti: 7 comiti q̄s militi. Necessariuz est enim regi thesaurizār. vt insurgētibus hostibus contra regnum ha beat vnde possit militibus pro defensione regni stipendia ministrare.

Circa 2^m queritur quid de ecclē siarum p̄latis: 7 alijs clericis: q̄ bōa ecclē paup̄ib^o debita dāt me retricib^o. p̄significis. potētib^o. diuitibus. 7

tamen vel prelat⁹ excusaretur in tali casu si dedit ut suam redimeret veratōem: a q̄ non poterat aliter liberari. c. x. de sumo. dilectus filius. d. Si vero non data ad h̄ opera. sed casu fortuito ppter aliquā causam necessariā et honestā venerūt: et impediti ad p̄ria redire nō potuerūt: nec inenerūt aliquid ad emēdum: vel non habebūt vñ emerent. tunc si pcurati fuerunt tēperate causa hospitalitatis et elemosine: non tenetur aliquis ad restitutōem. ar. ii. q. 3. quoniā multos. et di. 4. 2. quiescam⁹. Idē dō est si erant bene meriti bonelli et spirituales viri: presertim qz iam impenderāt ecclesie seruitium suū defendēdo eam contra predones et tyrānos. vel p̄stlando sibi patrocinium in causa: vel dando sibi de rebus p̄p̄is: vel alijs similib⁹ modis. talibus. n. tenetur ecclesia rependere vices. 12. q. 2. quicunqz suffragio. et c. ecclesiasticis. ¶ Sed autem predictum est qz p̄sone sup̄dicte restituere tenentur ea que taliter a clericis ceperunt: veruz est si clericus qui dedit per b̄i donatōem factus sit non soluendo. tenent tamen de eo quod habuerunt per fraudē: vel iniuriā: vel violētiam: vel b̄i: etiam si clericus sit soluendo. ¶ Quid de illis qui dono forte alicuius seruitij p̄cedentis occasione: accipiunt īperpetuum vel ad vitam suam usufructū alicuius possessionis ab ecclesijs vel mōasterijs. R̄ndeo s̄z ray. ti. de usur. Si aliquis aduocat⁹ gratis fuit monasterio vel ecclesie: vel etiā alijs diues gratis mutua. aut pecuniā suā: licite recipere p̄t b̄i gratis. i. ex dilectōe: licet sit exorta ex p̄dicto seruitio. 12. q. 2. quicunqz. et c. ecclesiasticis. et c. charitatem. Idē dō ē si adhuc nullo impenso fuitio tales donuz a monasterio receperunt. dūmodo student de competenti seruitio fidelit̄ respondē. ne alij videant bona pauperibus debita consumere. ppter quod strictius iudicatur de rebus ecclesie licet gratis receptis q̄ de rebus prelatoz. ¶ Sed cui predicta restitutio fiet. R̄ndet ray. qz auctoritate iudicis penitēntialis fieri debet ecclesie: cui sic iniurio se ablatum est. ita qz non illi eidem qui dedit cum turpiter dedit. tunc. n. nō sibi: s̄ successori eius poterit fieri: vel in utilitatē ecclesie cōverti: vel si p̄nario videbit̄ expe dire eiusdem loci pauperib⁹ largiri. ar. 17. q. 4. si quis in atrio. et c. de offi. or. cum vos. et s̄m rod. vltimū est melius. Quā pauperes indigent: et ecclesia satis abundat. ali-

ter melius est qz in utilitatem ecclesie pauperis cōvertatur. ¶ Insup̄ nota qz prelatus dupliciter aliquid p̄t ecclesie surripere. vno⁹ surripēdo rem deputatā alteri: non sibi. ut rem capituli: et tunc restitui debet ei cui⁹ est: alio modo rem ecclesie sue deputatā: trāsse rēdo in dñum alterius. ut. s. cōs. agnūci ul' amici: et tunc talis res restitui debet ecclesie: ut cōuertatur in utilitatē eius: vel custodiarur successori. Quod autē dicit ray. de auctoritate iudicis p̄nialis est v̄z s̄z rod. si super talibus disponēdis b̄at p̄tatem.

Circa 4^m querit⁹ quid de muliere que pecuniā recepit p carnali opere. R̄ndet rod. qz si recepit a clero seculari de rebus p̄p̄is non tenet restituere. si sit monialis: s̄ acquirit monasterio eius illud quod accepit. honestus tamen ē qz monasterium illud non retineat. s̄ erogat in p̄ios vsus. Si autē accepit a clero seculari de rebus ecclesie debet fieri restitutio s̄m qz dictum est in p̄cedenti q̄ō: nisi ep̄s velit dispensare cum muliere: que recepit qz retineat illud si est secularis: aut cū monasterio si est regularis. Si autē recepit a persona regulari de rebus monasterij: qd̄ p̄sumēdum est nisi de contrario constet: aut recepit ab habite administratōe: aut a simplici claustrali. In p̄mo casu debet fieri restitutio monasterio: vel p̄oratu: vel administratori: de cuius bonis datus est: et p̄t fieri restitutio eidē p̄sone que dedit si adhuc remanet in administratōe illa. maxime si creditur correct⁹: alij tutius est qz ei non reddatur: s̄ fiat quod dictum est supra. si tamen tali non correcto facta sit restitutio liberata est que accepit. Si autē amotus sit ab administratōe illa: aut si est simplex claustralis qui dedit: fieri debet restitutio monasterio: vel p̄oratu: vel administratori: nec liberabitur si soluerit illi. qui dedit nisi tunc demū cum conuersum fuerit in utilitatem ecclesie monasterij p̄oratus vel administratoris: nec retieri poterit a monasterio illius mulieris regularis: illud quod accepit a regulari alius loci: nisi de consensu abbatis et conventus si donum fuerit magnum: aut abbatis solius si fuerit paruum: vel ē mediocre. ¶ Quod autē dictum est de rebus talit̄ datis a regularibus personis intellige et de rebus datis a personis secularibus et laicis qui non sunt sui iuris. ut cum suus et filius familias quādo dant talibus de rebus et peculiaribus: nisi rerum

illarū habeant ita liberā administrationē
q̄ quasi paterfamilias: de eis dē disponē pos-
sint. Itē quod dictū est de moniali respectu
viri regularis tenendum est eō: quādo vir
regularis recepit aliquid de muliere regu-
lari. Vir autē secularis quod a muliere cō-
iugata recepit p̄ carnali copula: debet re-
stituere viro: si illa de rebus dotalibus v̄l
cōsibus dedit. si autē de rebus parafernali-
bus: aut si mulier soluta sui iuris dedit aliqd
amatio de rebus proprijs: licet sit bonestum
q̄ expendat illud in pias causas: non ta-
men tenetur nisi velit: poterit etiam ei re-
stituere quod dedit: quod videtur melius
si peniteat vel egeat. **¶** Nunquid perſona
regularis restituere pōt auctoritate propria
quod accepit pro carnali opere: vel quod
habuit de furto vel rapina. Respondet rōd q̄
si cuiq̄ competit repetitio rei date: distigūe-
dum est q̄ si adhuc extat res data penes
eum cui data est: et non audeat: vel timet:
vel non potest impetrare q̄ fiat restitutio
p̄ flatū collegij: restituit auctoritate propria
s̄m formam supradictā. et tradicte pre-
lato. quia magis est eo obediendum q̄
hominibus. Si autē non extat q̄ ias ina-
nis est actio quam excludit inopia debito-
ris. Si autē non est consumpta penit: sed
est conuersa in vtilitate monasterij: vel ha-
bet aliquid quod cōpanit ex se sibi data
si non pōt vel nō audeat vel timet impetra-
re q̄ fiat restitutio per flatū: gerat bona
fide negociū monasterij restituēdo cui re-
betur: vt dictum est. vel si fuit datum de bo-
nis ecclesie secularis impetrādo dispensatio-
nem ep̄i q̄ possit a monasterio retineri: v̄l
in pios vsus erogari. non tamē cōtradice-
te prelato faciat hoc p̄pter bonum obediē-
tie: nisi res illa sit comparata de pecunia ec-
clesie vel persone i hoc priuilegiata. s̄. q̄ rē
emptam de sua pecunia possit vendicare:
vt est miles et pupillus. in quo casu. s̄. con-
tradiciente prelato eam restituere potest: si
eam habeat. vt dictum est de ea re que ad
huc extat penes illam personā que accepit

¶ De octauo precepto. vbi primo de mē-
dacio. titulus. 36.

¶ Insequēter considerādum est
de octauo precepto: quo dicit
exo. 20. et vul. 5. Non loqueri
contra proximum tuū falsum
testimoniū. In quo quidē s̄m Aug^m li. de

mendacio: omne genus mēdaciū prohibe-
tur. Scdm. n. Alex. an. 5. r. i. c. de 8° prece-
pto. ar. 5. c. i. m. testimoniū large dicit ois
sermo qui attestatur de animo dicētis. Et
sic dicit Aug^m li. de mēdacio. Quisquis ali-
quid annūciat: testimoniū phibet animo
suo. et s̄m hoc omne mēdaciū est falsū te-
stimoniū. Strictē vero dicit testimoniū
sermo apud iudicē: vt non erret in iudicā-
do. vel est apud eum qui docet in doctri-
na salutis: ne erret in fide. vt dicit Aug^m i
c. li. et sic patet q̄ in hoc precepto phibet
mēdaciū. et hoc explicatur leui. 19. vbi di-
citur sic. Nō mētiamini: nec accipiat vnus-
quisq̄ proximum suum. Prohibet etiā in
hoc precepto falsitas: vt dicit ibi glo. et Isi-
do^r. et hoc est verū s̄m Alex. vbi supra
ar. 5. c. de falsitate aperte dicētis que attē-
ditur in mēdacio. **¶** Sed nūquid phibet
taciturnitas veritatis: cum veritas requi-
ritur. Respondet Alex. vbi supra ar. 4. q̄ sic.
quia in ista negatiua. s̄. Non loqueris. s̄.
et includit affirmatiua: qua p̄cipit obser-
uantia veritatis ad proximum. Negatiua t̄
obligat semp et ad semp. et affirmatiua se-
per: s̄ nō ad semp: s̄ pro tēpore et causa. cā
q̄ facit taciturnitate veritatis esse culpabi-
lem. ii. q. 3. quisquis. et est Aug^m ad ca-
sulanū. et Chrysostomus. dicit q̄ nō tātus est p̄ci-
tor veritatis qui palam mētiamr: s̄ etiā qui
non libere pronūciat veritatē quam libe-
re pronūciare op̄z. aut qui libere verita-
tem non defendit quāz libere defendere cō-
uenit. Causa etiā et oportunitas facit taci-
turnitate esse licitam. vnde Aug^m li. de mē-
dacio. Licet predicatori celare quicquid si-
bi pro tēpore videt. mentiri autē nunq̄. et
hoc videt. s̄. in se. ti. ar. 5. Quia igitur vt p̄z
ex predictis mendaciū phibetur in hoc
precepto. ideo primo dicēdum ē de ipso mē-
dacio: quod est cōiūs. 2. de testimonio fal-
so: quod est pessima species mēdaciū: vt di-
cit glo. Vidēdū est q̄ p̄mo quid ē mēdaci-
um. 2. in quo differūt hec tria. s̄. mentiri.
dicere falsū. et mēdaciū. 3. quot sunt speci-
es sine differētie mēdaciū. 4. vtrū mē-
daciū sit peccatū: et quādo est peccatū mor-
tale: et quādo est veniale. 5. de quibusdā
dubitabilibus circa mēdaciū.

¶ Circa p̄m igitur sciēdū q̄ mēda-
cium s̄m Aug^m li. de mēdacio est
falsa vocis significatio cum inten-
tione fallēdi. 2. q. 2. s̄. ille q̄. Et d̄ cuius
intelligentiam sciēdū q̄ dicitur exterius

plati bēt duplicē cōparatōem. vnā ad rē significatā. ⁊ sic dicitur sermo ver⁹. cū scz res adequat sermoni: vel est fallax: cū .i. non adequat: alterā cōparatōez bz ad in tēdōem dicētis. ⁊ sic dicit sermo verax: cū .i. intētio adequatur formōi. g. mēdaciu3 nominat dictū p comparatōē ⁊ ad rem: ⁊ ad dicētē. id ad pletā mēdacij rōem duplex falsitas concurrīt. vna p comparati onē ad rē. altera p cōparatōem ad loquē tis intēdōem. ⁊ h duplex falsitas tangitur in dicta diffinitione mēdacij. pma falsitas in mēdacio tenet ratōem materialis. 2ª rati onē formalis: ⁊ ab illa 2^a of quis mendax. ¶ Sed videt q̄ dicta notificatio non pueniat mēdacio officioso ⁊ iocoso. qz in neutro horū intendit quis fallere: s. in offi cioso intēdit pdesse. in iocoso delectari. g. ⁊c. B^o q̄ in dicta notificatōe verbū fallē di non tñ importat deceptio: s. etiaz falsum dicere. ⁊ hoc est omni mēdacio cōmune. falsum. n. dicere exterius quodāmodo fallē ē dū hō dicit illud qd pōt hoīez ad falsitatē deducē: ⁊ per psequēs fallē ⁊ deceptio. vnde mēdaciu3 iocosū ⁊ officiosū ex ipō genere opis rōem bēt fallēdi: licet ex intētioe di centis nō dicat ad fallēdum.

Circa 2^m sciēdum q̄ mētiri iuxta ethimologiā vocabuli ē h mētē ire. i. dicē v̄l facere aliquid h illō qd est in p̄cia. Aug^o at̄ strict^o sumit mētiri. put. s. est i. h mōne. d. Qui mētir h illud qd aīo sentit: loquit̄ volūtate fallēdi. 22^a. q. 2^a. is at̄. Dicē falsū ē dicere aliquid cē ita qd nō ē ita: non distincto v̄t intendat dicere verum vel falsū. Mendacium v̄o cōprehēdit v̄trūqz. est. n. mēdaciū vt dictū est falsa significatio vocis. ecce falsum di cere cū intēdō fallēdi. ecce mentiri. Ex his pz q̄ h duo. s. falsū dicē ⁊ mētiri se habent vt excedentia ⁊ excessa: quia non omnis qui mētitur dicit falsum. imo aliquādo di cit v̄t: licz intēdat dicere falsum. ⁊ ep^o n̄ oīs qui dicit falsū mentir̄. imo aliqui cre dit dicere v̄t. licet dicat falsū. g. qui mētir tur sēp fallit volūtate. licz qñz fallat in fa cti v̄tate. ⁊ id sēp peccat. quia ream lin gūā non facit nisi mens rea. 22^a. q. 2^a. ho mines. in fi. qui vero dicit falsum non sē per peccat. aliqui. n. dicit falsum cūz intētio ne: ⁊ tunc est pctū ⁊ mēdaciū. alii dicit fal sum ⁊ credit dicere v̄t. ⁊ tunc si adhibu it debita diligētia: nō peccat. si autēz peccat venialiter. vt in. c. homines palle. qui autē

dicit mēdaciū sēp peccat. vt. 4^a. q. 1. in fine.

Circa 3^m sciēdū q̄ spēs sine differe tiē mendaciorū s̄m Aug^o li. de mendacio. ⁊ habetur. 22^a. q. 2^a. p̄mum. sunt octo. p̄mūz est mēdaciū in do ctrina religionis. ⁊ s̄m Alex. an. 2^a. t. 2^a. c. de mendacio. ar. 7^a. questiuicula. 5^a. religio sumitur hic cōiter s̄m q̄ nos religat ad te nēdum nō tñ ea que sunt circa fidem: sed et̄. ea que sūt circa mores bonos. In bis .n. duobus consistit sūma xpiane religio nis. 2^m vt aliquē ledat iniuste: quod. s. est tale vt nulli p̄sistat: ⁊ alicui obest vt mēda cium extractōis ⁊ falsi testis in causa cri miali. 3^m est quod vni p̄dest: ⁊ alii obest. vt testimonium i cā pecuniaria. 4^m ē qd fit sola mentiēdi fallēdiqz libidine. vt cū quis delectatur in astutia mēdacia cōpo nendi. ⁊ sicut dictū ē sup̄ libido fallēdi: si dicit hic libido deceptiō: s. dicitur libido falsum dicēdi: ⁊ dicit hic mēdaciū fieri sola libidine mentiēdi. quia cū libido dica tur a libendo: nihil habz hic mēdaciū n̄ in se: neqz in causa. c̄ illuz in quo est libi do. s. mentiēti: p̄pter quod etiā Aug^o vocat ipm mendaciū mez: nō sic de alijs mē dacijs: quia habēt cāz c̄ mentiēti. scz. no cendi vel iunandi: vel placēdi. ¶ Nota ē hic q̄ libido potest dici duplici. vno mo do stricte ⁊ p̄prie s̄m q̄ dicit Aug^o q̄ libi do est appetitus animi: quo aliquod tēpō rale p̄ponitur bono eterno: ⁊ sic non est radix nisi mortaliz peccatorū. ⁊ sic nō su mitur in 4°. mēdacio. 2° modo dicit cōit .s. put est radix non tān mortaliz: s. etiaz venializ. vnde cum dicatur a libēdo sē libere quod est liberi arbitrij: pōt iordina te moueri ad mortale ⁊ veniale: ita ⁊ hic libido potest esse radix v̄triusqz. Et sic ca dit libido in ratione hui^o mēdacij. h Alex. 3^a. t. i. c. de 8° p̄cepto. ar. 6°. o. ⁊ 2^a. t. 2^a. c. de mendacio. ar. 7^a. questiuicula 4^a. ⁊ 2^a. c. 3^a. di. 38^a. ar. 5^a. 5^m est qd fit placēdi cupi ditate: vt mendaciū adulationis. 6^m est qd nulli obest ⁊ alicui p̄dest. s. ne sibi pe cunia auferatur. 7^m est qd nulli obest ⁊ ali cui p̄dest: vt. s. mortez cuadat. 8^m qd nul li obest: ⁊ ad hoc p̄dest ne castitas vio letur. ¶ Est ⁊ alia diuisio mēdacij breuior .s. in mendaciū p̄nciosum iocosū ⁊ offi ciosū. ⁊ colligitur ex verbis Aug. sup̄ il lud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendaciū. ⁊ habetur. 22^a. q. 2^a. ne qs. Et

hec 2^a diuisio mendacij est fm Ray. 7 bo
 li. plenior q̄ prima. q̄ fm eos mendaciū
 perniciosū p̄p̄bendit sub se primas q̄z
 differentias p̄me diuisionis. mendaciū ve
 ro officiosū cōp̄bendit reliquas tres. sic
 fm ipsū mendaciū iocosū in 2^a diuisione
 sup̄additur mēbris prime diuisionis. fm
 aut omnes theologos: quoz scripta vidi
 .s. f. Alex. an. vbi sup̄ra ar. 5°. c. Bon. vbi
 sup̄ra. Ric. 3° di. 38^a. ar. 3°. 7 p̄e. non sup̄
 additur diuisioni p̄me: s̄ continet̄ in ea. 7
 comp̄bendit sub se 4^m 7 5^m mēbrū eius
 7 hoc verius credo. vnde vna illaz nō ex
 cedit aliā. nec eoz 7 vna illaz includitur ī
 altera. 7 cōuerso. Hoc autē sic patet. men
 daciū. n. habet p̄ formali cōpletio: vt di
 ctum est sup̄ra intētionem fallēdi. 7 iō fm
 intētionē dicētis habet mendaciū in species
 diuersificari. intēdit enīz aut prodesse: 7
 sic est mendaciū officiosū. aut delectari. 7 sic
 est iocosū. aut ledere. 7 sic est perniciosū.
 Perniciosū autē cōtinet tria p̄ma mēbra
 p̄me diuisionis. fm q̄ aliquis pōt ledere
 vel in spiritalibus. 7 sic ē p̄mū mēbrum
 p̄me diuisionis. vel in temporalibus. 7 hoc
 aut vt alicui obfit 7 nulli proffit. 7 sic ē 2^m
 mēbrum. aut vt alicui obfit: 7 alicui p̄fit.
 7 sic est 3^m. Iocosū vero continet duo mē
 bra p̄me diuisionis. s. 4^m 7 5^m. intēdit. n.
 mentiens delectari. 7 hoc vel seip̄z ad sola
 tiūz pronocādo. 7 sic est 4^m. s. mendaciū
 simpliciter iocosū. vel audientes. 7 sic est 5^m
 Mendaciū autē officiosū continet tria vl
 tima mēbra. intēdit. n. mētēs p̄desse alii:
 vel in rebus. 7 sic est 6^m mēbrū. vel in cor
 pore: 7 sic est 7^m. vel in anima. 7 sic est 8^m
 7 sic patet p̄positū. **S**ed nūquid ē mē
 daciū si quis non implet qd̄ promissit. B̄
 qui aliquid p̄mittit si animū habeat faci
 endi quod p̄mittit. non mentitur: quia nō
 loquit̄ cōtra id quod gerit in mēte. Si vō
 nō faciat quod p̄mittit: videt̄ infideliter
 agere p̄ hoc q̄ animū mutat. potest tamen
 ex duobus excusari. Uno mō si p̄misit il
 lud quod est illicitum manifeste. 7 tunc p̄
 mittēdo peccauit. vnde mutādo volūtatez
 bene facit. Alio mō si sint mutare p̄ditōel
 p̄sonarū 7 negotioz. vt. n. dicit Seneca li.
 de offi. ad hoc q̄ quis facē teneatur quod
 p̄misit requiritur q̄ oia maneāt imutata.
 alias nec fuit mēdar in promittēdo. quia
 quod promissit habebat in aio sub p̄ditio
 nibus rebū. nec etiā est infidelis nō imple
 do: quia cedē conditiones nō extant. vnde

7 apostolus nō est mētus. qz corinthium
 non iuit quo se iturū promissit. vt dicit̄. 2^a.
 cor. ii^o. 7 hoc p̄pter impedimētūz quod su
 p̄uenit. hec Alex. 2^a. 2^a. q. iio. ar. 3°. c. 5^m.

Ad hec nota q̄ mendaciū pōt sumi tri
 pliciter. scz p̄p̄e. 7 sic est falsa vocis signifi
 catio euz intētionē fallēdi. 7 cōmunit̄ ac
 cipit̄ p̄ peccato duplicitatis. s. cum aliud
 est in mēte: 7 aliud dolose sumit̄ in opere
 fm illud psal. Mendaces filij hominū ī sta
 teris. 3° sumitur cōissime. 7 sic dicit glo.
 super illud psal. Quia delectali me q̄ om
 ne peccatū mendaciū est: qz est p̄tra legez 7
 veritatē. quod dicit̄ p̄ tanto. qz a vero bo
 no clongat: 7 verā delectatōem quā p̄mit
 tit: non dat. 7 sic etiā sumitur Jo. 8°. Dia
 bolus est mēdar 7 pat̄ eius. i. mendaciū. i.
 peccatū. fm glo. 7 in psal. Dis homo men
 dar. i. peccans. hec Alex. an. 3°. t. i. c. de 8°.
 p̄cepto. ar. 6°. c. p̄^m ad oppo^m.

Irea 4^m arti^m querūtur plā. scz
 vtrū mendaciū sit fm se malū 7 pec
 catum. B̄nde q̄ sic. vnde nullo
 pacto: nullo fine: nulla dispensatiōe huma
 na vel diuina pōt fieri b̄n. 7 hec Aug^o di
 ct̄ expresse li. de mendacio. 7 nitit̄ multipli
 citer p̄bare. 7 in hoc cōueniunt p̄munit̄
 doctores: vt dicit̄ Bon. 3° di. 38^a. ar. 2. c.
 Ratio huius ē qz dupl̄ dicit̄ aliquid eē
 malū. scz aut ex genere actus. vt cū actus
 super materiā indebitā transit. aut ex mali
 tia intētionis. pōt autē actus transire sup
 materiā dupl̄. s. respectu rei: 7 respectu p̄
 ximi. si respectu rei: sic est malū in se: 7 fm
 se. neqz vllō mō pōt fieri bene. vt est ve
 um odire. Si respectu pximi: vt est nocere
 pximo: sic est malū in se: nō tamen fm se.
 vñ pōt aliquo fine fieri bene. quia potest
 ibi recta intētio superuenire. Si autē aliqd
 est malū ex malitia intētionis: tunc sū sit
 respectu rei: siue pximi simpl̄ est malū: 7
 nullo fine pōt fieri bene: quia dicit̄ p̄uatio
 nē debiti finis. tale autē est mendaciū. quia
 non tñ dicit̄ malū ex hoc q̄ transit super
 indebitāz materiā: s̄ etiā qz hēt intētiōis
 maliciā. **A**trū omne mendaciū sit morta
 le peccatū. B̄nde q̄ non: s̄ aliqd ē morta
 le: aliquod est veniale. mendaciū. n. esse pec
 catū mortale dupl̄ pōt intelligi. s. aut p̄
 se. s. ratione sue speciei. aut per accidēs. scz
 ratione alicuius circūstātie. Primo modo
 illud mendaciū est peccatū mortale: quod ē
 fm suaz specie p̄tra charitatē. vt est mēda
 cium in doctria religionis: 7 mendaciū qd̄

est in nocumētū proximi: sine p̄sit alicui alij: sine nulli. 7 sic tres p̄me differētie que continētur sub mēdacio p̄nicioso sūt peccata mortalia rōe sue speciei. 7 t̄e bi^o intelligit illud psal. Perdes omnes qui lo. men. 7 illud sap. i. Os quod mētū occidit aiaz. Illud autē mēdaciū quod fm suaz sp̄m non est cōtra charitatē: non est fm suā specie peccatū mortale: s̄ veniale. vt mēdaciū in quo nō supra: s̄ infra x̄m intenditur aliqua leuis delectatio: vel etiā vtilitas proximi. 7 sic mēdaciū continēs duas differētiās mēdaciū. s̄. quartā 7 q̄ntā. 7 mēdaciū officiosū continēs tres vltimas differētiās: non sūt fm suaz sp̄m peccata mortalia: sed venialia. vnde Aug^o super illud psal. Perdes oēs qui lo. men. duo inquit sunt genera mēdaciōnū: in quib^o non est magna culpa: sed non sūt sine culpa. scz cū aut iocamur: aut proxiō cōsulēdo mētimur. 2° modo. scz per accidēs et mēdaciū iocoso: 7 officiosū: pōt esse mortale: 7 hoc contingere pōt quadrupliciter. Primo rōe nocumētū. vt cūz mētēs videt p̄babiliter ex suo mēdacio alicui iminere aliquid quod notabile nocumētū. licet illud mēdaciū non esset ad hoc ordinatū. Alio^o ratione nimie libidinis sine complacentie seu delectationis: quod cōtingit in mēdacio iocoso. puta fm Rod. cum aliquis suā vel alterius cōplacētā: sine delectatōem i suo mēdacio: dilectioni x̄i 7 mādatorū eius p̄ponēt: tunc in tali mēdacio mortali peccaret. vnde Aug^o nullū peccatum adeo est veniale q̄ non fiat criminale: dū placet. secus est si delectatio illa esset sub x̄o. ar. 25^a. di. 5. criminis. 3° ratione cōtēptus etiā in mēdacio iocoso. vt cum q̄s pro indifferenti: 7 p̄ nibilo habet dicēto ta dic mēdaciā iocosa: sicut vera: sicut faciūt mimi: 7 iocatores: 7 filēs s̄z host. ar. c. di. 5. alias: secus est de alijs quibus hoc accidit forte raro: l' ex euētū. Unde si ray. 7 hosti. quādo dixerūt 4^m 7 5^m genus mēdaciū esse pernitiosa: 7 mortalia peccata: intellerunt hoc modo. scz ratione alicuius circumstātie. puta p̄tēptus vel libidinis: vel nocumētū: vel scandali: bene dixerūt. Si autē intellerūt ratione sue speciei: p̄rinz sentire vident Alex. an. 2° t. 2°. c. de mēdacio. ar. 4°. o. Bon. 5° di. 38^a. ar. 3° c. Ricar. 3° di. 38^a. ar. 3° c. 7 Tbo. 2°. q. 110. ar. 4°. c. quibus in hac materia magis assētiendum puto. 4° ratione scandali. scanda-

luz autē ex multis cāis contingere potest. 7 contingit frequēter ratione circumstātie persone. vt cūz mētēs est perfectus: 7 q̄ ad vite statum: 7 quo ad reputatōem bonimū. In tali. n. si conscia dicit sibi probabiliter q̄ ex suo mēdacio sequetur scandala: mēdaciū est peccatū mortale. secus ē si sit perfectus. non tam in opinione bonimū. licet. n. in tali sit gratius peccatū q̄ in boic ip̄fecto: non tam est mortale: quia non subiacet scandalum. Et sic intelligi potest quod dicit Aug^o super illud psal. per. oēs qui lo. men. si quis inquit nō vult bonimū perdere ad mortē veruz taceat: sed falsuz non dicat: ne pro corpore alterius animā suaz occidat. Et similiter illud q̄ idē dicit li. contra mēdaciū. scz q̄ perfectozū est p̄ceptū: non tantū non mentiri: sed nec velle mentiri. Et hec que dicta sūt in hac solutōe consonant verbis Bon. Ric. 7 Tbo. vbi supra. **N**otandū autē circa 5^m genus mēdaciū. scz mēdaciū adulationis fm Ray. q̄ tripl̄ quis adulatione. s. attribuendo alicui bonū quod nō habet approbando malū quod habet: 7 superextollēdo bonū quod habet. Primo modo 7 2° credit Ray. esse peccatū mortale: s̄ 2° modo gratius. 22^a. q. 2^a. p̄mū. 7 di. 46^a. sunt nonnulli. 7 di. 38^a. c. nullus. 3° modo credit veniale. di. 25^a. q. alias ea demū. Quāda tamē dicunt in p̄rio modo et veniale. hec Ray. s̄z vero hosti. p̄mo modo potest dici mortale in mimis 7 similibus. in alijs vero quibus hoc accidit forte raro vel ex euētū est veniale. **Q**uia vero de mēdacio in boic perfecto sunt diuerse sententię. ideo vt melius faciat lectozū referam eas succincte. Dicunt enī q̄dam q̄ mēdaciā illa que sunt venialia i imperfectis: vt mēdaciū iocoso 7 officioso sunt et venialia in perfectis. magis tamē gratia. Alij dicunt q̄ mēdaciā officiosa sunt semper in perfectis mortalia: iocosa vero sunt venialia. pro eo q̄ hō mēdaciā officiosa ex animo dicit: 7 per ea fallere intendit. non autē per iocosa. hec autē s̄ mēdaciā iocosa esse venialia in perfectis intelligendum videtur fm Ray. 7 hosti. quādo ille cui dicuntur iocosa mēdaciā scit dici causa iocandi. sic videtur Aug^o dicere illud 22^a. q. 2^a. ne quis. 7 quādo in dicendo ea nō est cōtēpt^o: vel libido nimia. **D**icitur autē hic perfectus fm Ray. 7 hosti. vir claustralī sive religiosus q̄ ex toto

renunciavit mundo: et multo magis f3 bo
 sti. eps qui sicut peccat i dignitate: ita pe-
 minē d3 alijs in religioe et scititate. Uel est.
 vir pfectus d3 f3 hu. et Jo. vt hosti. refert
 ille qui si recederet: statim ad patriā euolar3
 Pzia opi. magis plac3 ray. et qui tenet eā
 ridet ad vba Aug. vt dic' Bon. 3. di. 38.
 ar. 4. c. q' Aug' nō intēdit dicē q' p'dicta
 mēdacia sint pfectis viris pctā mortalia:
 s' q' sint i eis grauiora et magis idecētia.
 q' mētiēdo se et alios ad mortē disponunt
 2. vo opi. magis psonat vbis Aug. q' v'f
 exp'sse dicē sup illō psal. p'des o. q' lo. men.
 q' mēdaciū officiosus ē viri p'fctis mortē
 pctā. ipe. n. pp magnū vitāi zelū marie
 vtestat' est mēdaciū: et iō illō saltē a viris
 pfecti. voluit elōgare: vt vitas i aliquib' se
 dē solidā inueniūz fm Bon. vbi sup in fi.
 articuli et h' 2. opio ē tutior f' hosti. ar. di. 3.
 ad ei. tenet et eā frater Huil. et mara lo-
 quēs indistincte de viris pfectis. vt etiaz et
 magis ad hēre. Bon. distinguit tū rōabilr
 de viris pfectis. vt iā statim patebit. fm n.
 q' ipe dicit hō nō obligat spāl'r ad aliqd
 vltra alios: nisi rōe voti emissi: vel officij
 cōmissi: vel scādali imminētis: v' p' scie dictā
 tis: si q' viri pfecti sūt obligati ad nō mētiē-
 dus aliquo g'f'e mēdaciū: cūz nō sint obli-
 gati ad h' ex pcepto: nec ex voto: nec ex of-
 ficio: p'misso erūt obligati ppter scādalu:
 et conscie vinculū. Et iō distinguēdū ē q'
 quidā sūt pfecti publici: quidā occulti. p'z
 mis adhibet fides tāq' p'fuatoribus vita-
 tis. Et q' mēdaciū tēp'hēlū facit vt homo
 nō credat alteri: si ipi mētiēt: iaz nec eis
 crederetur: nec aliquib' alijs: et sic vitati p'
 iudicaret: et alijs occasio scādali daretur.
 et iō tales debēt h'fe p' sciaz q' p nulla re di-
 cāt mēdaciū pp vitādū scādalu et vitatis
 p'tēptū. q' q' dicunt mortali peccāt. tū q'
 faciūt p' sciam. tū q' alios actiue scādali
 zant. non sic autē scādalizāt de imp'fctis:
 vel de p'fctis occultis. iō tales nō sic obli-
 gātur ad oē mēdaciū cuitādū. S3 p' super
 illud Ro. 14. De qd nō est ex fide ē pecca-
 tū. dicit glo. oē qd fit p'tra p' sciaz edificat
 ad gebēnā: s' oē mēdaciū fit p' sciaz. g' 2.
 B' ad gebēnā edificat p' cām pctā moz-
 tale: s' p' occasiōē sine dispositōē veniale
 vñ et mēdaciū veniale edificat ad gebē-
 nā dispositiue. Uel et fm pe. 3. di. 38. qe-
 quid fit p'tra p' sciam faciēdi ex necessita-
 te edificat ad gebēnā. nō autē quicqd fit p'
 p' sciam faciēdi ex honestate. Ad h' nō

fm Alex. 3. t. i. c. de 8. pcepto. ar. 6. c. in f'
 r'fionē ad obiecta. q' cū Aug' dicit super
 illud p'des o. q' lo. mē. q' vir p'fct' mētiē-
 nō d3 p' cōseruāda alterius vita: ne p'dat
 aiāz suā. nō intēdit dicē q' p'fctus quocū-
 q' mēdatio mētiat' mortali peccet: s' q' se
 per vitare mēdaciū d3: ne p' vita alicuius
 seruāda discrimē cōmittat i aiāz suā. p'p'e
 veniale. n. cicius veniet ad mortale. vnde
 cūz dicit. dū vitā alterius suat: supple mē-
 dacio veniali: aiām suā p'dat. i. aliquādo
 p'dē p'ringat: mēdacio mortali. p' q' nescit
 v' r' mēdaciū pueniat ex radice mala sūt
 libidine. i. amore mortali vel veniali. ideo
 dicit ne forte. ac. vnde non asserit pp h' q'
 p'dat aiāz suā. Est autē libido mortalis ap-
 petus animi quo bonis etnis q'z t'p'alia
 p'ponit. vt vlt Aug' li. 5. mēdaciū. libido
 vo venialis ē appetitus s'ensualitatis v' r'ōis
 quo aliqd t'p'ale nimis diligit: tū sub reo.
 hec Alex. vbi s. S3 nūquid oē mēdaci-
 uz est p'hibiti in h' pcepto. s. nō loqueris
 falsū tēstimonij. B' q' sic loquēdo de mē-
 dacio: qd puenit ex libidine mortali. non
 at mēdaciū pueniēs ex libidine veniali. sic
 nec in alijs pceptis p'hibet culpa venial'.
 Et qd dicit Aug' li. de mēdacio q' in nul-
 lo casu ē mētiēdū: intelligit q' est malum
 fm se: et mēdaciū mortale separat a vita-
 te dina. veniale at ad separatōem dispōit. B'
 Alex. an. vbi s. Quicūq' etiā qd genus
 mēdaciōz sit gratius pctā. B' fm q' be-
 atus Aug' dicit. gradus mēdaciōz scq'z
 ordinē: ita q' p'mū est magnus: et vltimuz
 ē minimuz. Rō hui' est. q' fm q' vlt' p' h' li.
 Top. si magnū in vno g'f'e excedit maxi-
 muz in alio genere: et simpl'r hoc gen' ex-
 cedit illud. vñ ad hoc q' aliqd genus ex-
 cedat alterz: nō opz q' singula hui' ex-
 cedant singula alterius generi. s' q' sūmū in
 vno genere excedat sūmū i alio gen'e. ex m'
 pōt poni de equo et asino. qm' g'ntē mēda-
 cia oia: illud est maximū quo q's intendit
 nocere in spūalibus: iō p'mū gen' mēdaciū
 qd fit in doctrina religionis cū ad hoc or-
 dinē est it' oia mēdacia sūmū. q' vo non
 pōt aliquis p' cā maiori mētiēti q' p' p'fer-
 uatōē spūalis boni: vel bono spūali anxi.
 ideo illud mēdaciū est leuissimū: qd fit p'
 cōseruāda corpis castitate: vel aliquo sili.
 et sic gradatim ascēdēdo et descēdēdo est
 videre in alijs. vnde valde rationabili-
 ter Augustinus species mendaciorum et
 gradus ordinauit.

Circa 5^m ar. plā querit. s. vtrum
 facti patres mētū fuerint i aliqb^o
 dictis suis que referuntur in sacra
 scriptura. R^o i sacra scriptura vt dicit au
 gu. iducunt aliquoz gēta q̄si exēpla pfe
 ctē virtutis: et quib^o non est estimādū eos
 mētū fuisse. si qua tamē i eoz dictis mē
 dacia videatur itelligi debent eē dicta figu
 rālit^r 7 p̄betice. Quod. n. dixit Abrahāz
 gen. 22. se ad serūū euz puero reuersurūz
 non fuit mēdaciū. qz fm̄ Alchmū 7 si iten
 debat filiū imolare: credebat tamē vt dicit
 apls qz domin^o eū suscitaret. sciebat. n. qz
 firma erat promissio qua dictū fuerat ei.
 In Isaac vocabit tibi semē. vel cū dixit.
 reuertemur. subintelligit. si dominus vo
 luerit. Non est etiā mētū abrahā gen.
 13. 7 20. d. qz Sara estz foroz sua. qz vt di
 cit Aug^o q̄dibus sup gen. hoc dices. veri
 tatē voluit eclare: non mēdaciū dicere. so
 roz. n. sua dicebatur: qz filia fratris eius
 erat. vñ ipse dixit gen. 20. Uere foroz mea
 est filia patris mei: 7 non matris mee. qz
 sez ei attinebat ex parte patris. Isaac etiā
 dices gen. 26. Rebecca vxore sua qz
 foroz eius est: non fuit mētū. qz erat ei^o
 foroz 7 vxoz. Jacob etiā dices gen. 27. se
 eē Esau p̄mogenitū Isaac: non est mētū.
 quia hoc dixit mistice: p eo qz p̄mogenita
 eius abebat sibi de iure. 7 sic Jacob erat
 Esau p̄mogenitus: nō in p̄sona quidē: s̄ in
 iure p̄mogeniture. Usus autē fuit hoc mō
 loquēdi p sp̄m p̄bie ad designādū myste
 rium. qz sez populus mior. s. gētiliū substi
 tuēdus erat in locū p̄mogenitū. s. poplū iu
 deozū: vel et ad designādū qz populus
 ab eo descēdēs erat preferēdus quantum
 ad reuz: populo ab Esau descēdēte. Isaac
 vero dixit hoc Jacob fraudulēter egisse.
 qz estimabat. vnde nec ipse mentus fuit.
 Joseph et. gen. 42. dices fratrib^o suis. ex
 ploratores estis: non fuit mētū. qz hoc
 non dixit asserēdo: s̄ pot^o tentando: sine
 interrogando. Non fuit et. mentus gen.
 44. dices qz habebat sciam auguriādi:
 quia ibi sumit auguriū cōiter p futuroz
 p̄uisione Vel pōt dici qz hoc dixit interro
 gatiue exp̄mens opinionē populi quaz de
 ipso habebat. Vel et fm̄ Aug^o 5. super
 gen. Joseph dixit illa non serio: s̄ ioco: 7
 iō non est habēdus p mēdacio. mendacia
 .n. a mendacibus seriose dicuntur: qd d̄z
 itelligi fm̄ qz mēdaciū d̄ falsa voeis si
 gnificatio cū intēdō fallēdi. Quidā vō

laudat in scripturis nō p̄fectā virtutes
 s̄ p̄pter quādā virtutis indolē: qz. s. in eis
 apparebat aliquis affectus laudabilis: et
 quo mouebant ad aliqua indebita facien
 da. 7 sic Judith laudat: non qz fuit volo
 ferni mentita: s̄ p̄pter affectū quē habuit
 ad salutē populi: p̄o qua se periculis eo
 posuit: licet etiā dici possit qz eius vba fuit
 fm̄ aliquē intellectū mistici vā. vñ p̄z glo.
 ibidē n̄ dixit illa adulatorie mētēdo: s̄ in
 tura p̄betice p̄dicādo. **C**it^r oblietices
 peccauerint mortalit^r vel venialit^r in mēda
 cio suo: et quo d̄ exo. i. qz dixerit. non se
 hebree mulieres sicut egyptie. 22. in quo
 sunt mētē fm̄ glo. 7 fact. s. vñ. n. qz mor
 talit^r. qz dicit ibi glo. Greg. qz benignitat.
 eaz merces: que in c̄na vita remunerari
 poterat per mēdaciū culpā in mercedē tem
 poralē est cōmutata. Nihil autē hanc cōmu
 tationē facit nisi peccatū mortale. 22. Con
 tra hoc est glo. alia ibidē dices. Leuiticē
 culpā si quis quā mētā prestādo benefi
 ciū. Itē videt qz circa hoc idicr^o sit p̄tra
 ri^o Greg. d. sup Isai. vsus finē. qz d̄ns eis
 p̄parauit domos sp̄uales. 7 sic videt qz n̄
 retribuit eis in p̄iti. Vnde hic est mul
 tipler modus dicēdi. Unus est qz obliet
 ces mentite fuerunt p cōseruatione vite
 puoz: 7 vite p̄prie: 7 respectu vite puo
 roz: mendaciū illud fuit ex pietate: 7 pe
 catū veniale: qz erat mēdaciū officiosū. re
 spectu vō vite p̄prie quā magis diligebant
 qz veritatē: fuit ex libidinoso amore vite
 sue: 7 eo tēpore quo veritas erat p̄tēda. s.
 quādo interrogate fuerūt i iudicio a iudi
 ce: 7 fm̄ hoc fuit peccatū mortale: 7 abstu
 lit^r eis mercedē quā prius meruerant par
 uulos dei timore seruādo. 7 fm̄ hoc loquū
 tur diuersimode sancti. 7 huic opi. magis
 videt adberere Alex. an. 2. t. z. c. de men
 dacio. ar. 6. q. 2. Sed ille modus dicēdi
 est fm̄ Bon. 3. di. 38. q. circa litteraz. q. i.
 calumniabilis: qz duz videt dicere qz ali
 quis dices aliquod lene mēdaciū. p salute
 cozporis sui mortali peccet. Dicunt etiam
 aliqui: vt dicit Ric. 3. di. 38. in expositōe
 littere qz oblietices: quia requisite in iudi
 cio a iudice: vbi quilibz tener non negare
 veritatē: mētē fuerunt. iō mētēdo mor
 talit^r peccassent: nisi fuisset opus misericor
 die. cuius inquisitio ad p̄baraonē nō p̄ti
 nebat. qz non est data aliqua p̄tās hōi ad
 agēdū aliquid s̄ vā. Ali^o autē modus di
 cēdi est qz in oblietibus illis est duo

p̄siderare. s. beneficii pietatis p̄cedens : ⁊
 mendacii subsequens. ⁊ p̄mū fuit ex pie-
 tate quadā naturali : quod quidē nō erat
 vite eterne meritoꝝ de cōdigno: q̄ n̄ crāt
 in charitate: s̄ de congruo : q̄ disponēbat
 eas ad charitatem : s̄ mendacium subse-
 quens disposuit ad p̄trariū: ⁊ ideo pietas p̄-
 cedēs fuit tēporalī remunerata pp̄ mēda-
 cii: quod ad grām sine charitate viāz im-
 pediuir: q̄ quidē facē pōt veniale. ⁊ h̄ vlt
 dicē Grego. cū dicit. Benignitatē carum
 merces que ī et̄na vita remunerari pōtat:
 poterat in q̄s potētia ranota: non potētia di-
 sposita ⁊ p̄p̄nua. ⁊ ex hoc nulla est p̄tra-
 nerſa inter Grego. ⁊ Aug. nec etiā int̄
 eos ⁊ Hiero. q̄ ip̄e non vlt dicere q̄ ob-
 stetricēs habuerint domos sp̄iales p̄ gr̄e
 affectōem: s̄ q̄ quodāmodo preparate fue-
 rint ad grām per timorē ⁊ pietatē. Et huic
 modo dicēdi adheret Bon. vbi sup̄. huic
 etiā modū ponit Alex. vbi sup̄. 3. mod⁹
 dicēdi est fm̄ L. bo. 2. q. 10. ar. 4. c. 3. m.
 s. q̄ obstetricēs quo ad effectū p̄cedētē
 meruerūt remuneratōem et̄nā. vñ Die-
 rony. exponit q̄ dñs edificauit eis domos
 sp̄iales: s̄ quo ad actū mēdacij nō merue-
 runt remuneratōem et̄nā: s̄ forte aliquaꝝ
 sp̄alē: cuius merito non repugnabat defor-
 mitas illi⁹ mēdacij: sicut merito remunera-
 tionis et̄ne. ⁊ sic intelligi debēt vba Grego.
 d. q̄ merces benignitatē eaz. que ponit
 eis in et̄na vita retribuī p̄missa elpa mē-
 dacij: in remuneratōem tēporalē ē declina-
 ta. Non n. intelligi q̄ p̄ illō mēdacij ami-
 serint remuneratōem et̄nā quā iā merue-
 rant ex affectu p̄cedenti. fm̄ vñ Alex. 3. l.
 i. c. de 8. p̄cepto. ar. 6. c. 7. ad opp. si mē-
 dacij obstetrici p̄cessit ex libidine morta-
 li: puta si diligebāt vitā sp̄alē hebreoz su-
 per cui fuit mortale. ⁊ h̄ casu loq̄ Grego.
 si vñ p̄cessit ex viciāli libidine. i. amore s̄b
 vñ: fuit viciāle. ⁊ sic loquit̄ Hiero. sup̄
 nēs eas ex pietate fuisse mētitas. s̄b vñ
 vitā illoꝝ dilexissē: ⁊ ideo vitā et̄nā meru-
 issē. Et̄no q̄ aliquis videat sibi p̄iculum
 iminē amittēdi castitatē. nūquid licebit ei
 mentiri pp̄ illō p̄iculū cuitādū. Ad h̄ rñd̄
 Alex. an. 2. l. 2. c. de mēdacio. ar. 7. q. 2.
 ⁊ Bon. 3. di. 38. ar. 6. in rñssōne ad p̄-
 mā q̄dem. q̄ ille qui ē in tali p̄iculo p̄stitu-
 tus: aut est p̄fectus amator p̄tinentie: aut im-
 p̄fect⁹. si est p̄fect⁹ ita q̄ possit p̄fidē de p̄-
 nētā mētis: nō d̄z mētiri p̄ vitāda corru-
 ptōe carnis. q̄ sicut dixit beata Lucia. Si

me inuitā violauerit: castitas m̄sibi d̄nphi-
 cabit ad coronā. in tali. n. ē posset illa pas-
 sio sine culpa. Si autē est imp̄fect⁹ rōabilr
 timere d̄z ne succūberet si ad statū illū ve-
 niret. ⁊ iō ei cōcedit̄ enadē p̄iculū maiorē.
 peccati p̄ minus p̄ctū. vñ sani⁹ p̄siliū ē tali
 falsū aliq̄d dicē q̄ illā passionē sustinē. Et
 hoc est quod dicit Aug. li. de mēdacio. pec-
 cata illa que ita cōmittūt̄ in hoīe: vt est
 faciāt inundū: ⁊ in peccatis nostris vita
 re debemus: ac p̄ h̄ nec peccata dicēda sūt.
 q̄ iō sunt vt inuiditia enitē. q̄ intelligi
 d̄z nō q̄ nō sint peccata simplr. s̄ q̄ non
 sint grātia. Et sicut dictū ē de viro ip̄fecto
 respectu sui. sic est d̄z de viro ip̄fecto res-
 p̄ctu alteri⁹ ip̄fecti fm̄ Bon. vbi s̄. **Utrū**
 liceat alicui dicē mēdacij: vt ad fidē vl̄ re-
 ligionē alliciat p̄mū. Rñdet Bon. vbi s̄
 rñssōne ad. 2. q. q̄ nō: q̄ nō indiget de⁹ mē-
 dacio nostro: nec d̄z aliquis credē q̄ aliq̄
 conuertat p̄ falsi suggestiōne. s̄ pot⁹ p̄ sp̄s
 sancti inspiratōem. q̄ vt dicit Grego. in
 vanū laborat lingua doctoris: nisi int̄ ope-
 retur grā saluatoris. **Utrū** p̄dicator ⁊
 doctor theologie sēp mortali peccet mētē
 do: cū faciat ⁊ doctrinā suā: que ē doctrina
 veritatis. Rñdet pe. 3. di. 38. q̄ non. gra-
 tias tñ peccat si scandalū vl̄ cōtēpt⁹ do-
 ct̄ric sit annexū. tunc. n. si sciēs hoc mēt̄ur
 mortali peccat. Si dicat q̄ faciat p̄tra do-
 ct̄rinā d̄z q̄ facē p̄tra illud quod h̄o docē
 faciēdū ex necessitate p̄ctū ē mortale. sed
 non p̄tra illō q̄ docet ex p̄silio vl̄ vtilita-
 te. **Utrū** liceat alicui mētiri p̄ p̄suanda
 alterius vita. Rñdet pe. 3. di. 38. q̄ non.
 n̄z est imp̄fecto. l. 3. n. ip̄fecto vitatē celare.
 s̄ nō falsitatē dicē fm̄ Aug. ar. p. co. 22.
 q. 2. p̄. ⁊ di. 14. q̄ ait. que sūt capitula
 Aug. 7. 22. q. 2. omne. q̄ ē cap. s̄sido.
 Imp̄fect⁹ q̄ de q̄sito ad mortē d̄z celare vi-
 tatē. s̄. s̄p̄bilitate vel figuratine querentes
 deludēdo: vel oīo tacēdo: vel exp̄sse se non
 indicatūz asserēdo: s̄ nō d̄z falsū dicē. Si
 vero ex eo q̄ nō mēt̄it p̄icturā accipiūt.
 nō tñ ip̄e p̄dit. Si dicatur q̄ Aug. dicit
 q̄ hoc nō cōuenit p̄fect. 22. q. 2. ne q̄s.
 q̄ a p̄rio s̄sū p̄uenit ip̄fecti. R. q̄ dicit il-
 lud nō p̄uenire p̄fecti. nō q̄ p̄ueniat alijs
 s̄ q̄ min⁹ p̄uenit eis. vñ Aug. li. de mēda.
 De q̄sito igit ad mortē si nescis: te nescire
 fatēdū ē. si scis. n̄ ē d̄z nescio. si at sit neces-
 sario d̄z dices. scio vbi ē. nūq̄s at remōstra-
 bo. s̄z at hosti. t. de pe. s̄t rñderi. si talē q̄ris
 curre illuc cito. ita tñ q̄ sibi oñdatur alia

via q̄ fugiēs teneat: vel alius loc⁹ q̄ vbi latet. vel sic multi domū istā intrāt ⁊ exerant q̄s nō video: nō scio ubi sit. i. in quo angulo dom⁹. vel sic. nō vidi cū diu ē. possuz .n. intelligē illud diu sicut volo. vel sic. nō est hic. i. in loco ubi sū.

De falso testimonio ⁊ testib⁹. ti. 37.

Pro ista considerādū ē de falso testimonio. ⁊ p̄mo de pctō eius. 2.º de pena ei⁹. 3.º q̄l̄r testis i testificādo se hēre debz. 4.º an testes sint cogēdi: ⁊ qualif. ⁊ quādo. 5.º vtz testes peccēt se subtrahēdo a testimonio. 6.º vtruz liceat eis pecuniā recipere. p̄ ferēdo testimonio. 7.º qui p̄t ee testes. ⁊ qui nō. 8.º quot testes requirūt. cetera de testib⁹ relinquo iuri. peritis gr̄a b̄renitatis. **C**irca p̄m sciēduz q̄ falsū testimoniu sēp est pctū mortale. b̄z. n. de formatē. tū ex p̄iurio: qz testes nō admittūt: nisi iurati. ⁊ ex hoc est sēp mortale pctū ex suo genere: sicut ⁊ quelz alia iniusticia. tū ex falsitate s̄m q̄ oē mēdaciū nō tū ex hoc b̄z q̄ sēp sit mortale. vñ falsū testimoniu in iudicio plātū ad iusticiā ipe diēdā. nō b̄z rōez pctū mortalis ex mendaciō: s̄ ex p̄iurio. **H**ō est q̄ in testimonio non d̄z bō asserē. p̄ certo quasi sciens illō de q̄ nō est cert⁹. s̄ dubiū d̄z sub dubio p̄ferre: ⁊ illō de quo ē cert⁹ p̄ certo d̄z asserē. Si quis tū sollicitē recogitās cōmēt se certuz eē de hoc: qd̄ est falsū. nō peccat mortaliter asserēs illō: qz nō dixit falsū testimonium per se ex intentione: s̄ p̄ accūs s̄ illō quod intendit.

Circa 2.º sciēdū q̄ sicut dicit Aug⁹ testis falsus trib⁹ ē obnoxio. s. deo: cuius p̄ceptū p̄tēnit. iudici: quem mētēdo fallit. ⁊ pctō quē ledit. c. x. de cri. fal. c. i. pp̄ p̄m septēnis p̄nia sibi tāq̄ p̄iuro d̄z ip̄oni. 6.º. q. i. q̄cūq̄. pp̄ 2.º ifamabitur: 22.º. q. 5.º. si quis p̄uict⁹. vel vberib⁹ castigabit. 5.º. q. 5.º. illi q. vel cōrdinarie possit puniri. vt. l. de testi. l. nullū. pp̄ 3.º s̄z mod̄ lesionis condēnabitur. ar. l. de p̄. indi. qui male indi. l. 2.º.

Circa 3.º sciēdū q̄ testis d̄z p̄sōa cōis eē: ⁊ d̄z iurare tactis sacro s̄ctis enāgelis: purā ⁊ merā v̄itatē quā nonit de sacro sup̄ quo iducit d̄cē: nulla adiecta falsitate. 3.º. q. 9. hortamur. 7.º. 4.º. q. 4.º. nullus unq̄s. 7.º. 14.º. q. 5.º. si sane. eps tū nō tāgit enāgelia: s̄z corā eo ponāt. p̄t et

ei iuramētū f̄mitti de pctū voluntate. s̄z ray. ar. c. x. de iurciur. cū qdā. 7.º. l. de iurciur. l. i. **C**irca 4.º sic distinguit s̄z gof. s. q̄ aut requirit testimoniu in cā civili: aut in criminali. si i civili: tūc gnā l̄r quilz sciēs v̄itatē d̄z cogi p̄hibē testimoniu v̄itati. s. de testi. si q̄n. 7.º. 14.º. q. 2.º. quāq̄ Si in criminali: aut agit de crimie civili. ⁊ sic et s̄ cogēdi. c. x. de testi. co. p̄tea. 7.º. c. c. i. **A**ut criminali. ⁊ tūc aut agit de crimie falsi. ⁊ sic et s̄ cogēdi. vt in. c. cum s̄. **A**ut de alio crimie: ⁊ tūc gnāl̄r nō s̄nt cogēdi. c. x. de testi. co. dilecto. p̄ter q̄s si p̄ alios v̄itas nō p̄t liquē. vt in. c. quāq̄s palle. **U**n̄ nisi se subtrahāt gr̄a odio. vel timore. c. x. de testi. co. c. i. **S**ūt at cogēdi p̄ cētūrā eccl̄astica. vt p̄z ex forma l̄raz pape p̄ clausulaz illā. s. testes at. 7.º. q̄ si nō ponat ibi: vt solet fieri q̄n in eis sit mentio de crimie: nihilominus iudex ad iura se referat: ⁊ testes cogat: vel nō cogat s̄m sup̄dicta. **C**ōductio tū curie romane ē q̄ in cās de scō vbi agit de crimie: nullū testē cogat q̄l̄rcūq̄ de eo agat. ⁊ idē seruat i litteris nō appōndō clausulā p̄dictā. **H**ōt et Ray. a. de rapto. q̄ q̄ quis pp̄ defcū p̄batōnz rē suaz amittēt: tūc p̄sone p̄uilegiate vt p̄ byteri cogēdi s̄nt iurati testificari. l. 14.º. q. 2.º. quāq̄s nō tamē in causa sāguinis.

Circa 5.º sciēdū s̄m gof. q̄ illi qui subtrahūt suū testimoniu illi reu: q̄ nō nisi p̄ eos p̄bari pōt: mortalitē peccant. ⁊ id cogēdi sunt satisfacē: sicut de alijs mortalib⁹. 6.º. q. i. illi qui. ⁊ maxime peccat q̄ metu alteri⁹ celat v̄ez. vñ Aug⁹. 11.º. q. 3.º. quisquis metu cuiusq̄ ptāt v̄itatē occultat: irā d̄i sup̄ se puocat. qz magis timet hominem q̄ deū. ⁊ p̄ pauca. v̄ez reus ē: ⁊ qui celat v̄ez: ⁊ q̄ mēdaciū dicit: qz iste n̄ vlt̄ p̄desse: ⁊ iste vlt̄ obesse. **A**bo. v̄o 2.º. q. 70. ar. i. c. circa h̄ sic distinguit. s. q̄ q̄n requirit testimoniu alicui⁹: aut regrit̄ auctoritate superioris cui tenet̄ obedire in his q̄ p̄tinet ad iusticiā. ⁊ sic tenet̄ ferre testimoniu in his i quib⁹ s̄m ordinē testimoniu exigit̄ iuris: vt in manifestis: ⁊ in his de qb⁹ infamia p̄cessit. in alijs v̄o non tenetur. **A**ut regrit̄. nō tū auctoritate superioris. ⁊ tūc si testimoniu requiritur p̄ libertatē hoīs ab iniusta morte siue pena qua cuiq̄ v̄l falsa infamia: siue et̄ ab aliq̄ dāno tenetur testificari: tū et̄ testimoniu ei⁹ nō requiritur: tenetur facē qd̄ in se ē: vt cōd̄ciet v̄itatē alicui qui possit ad h̄ p̄desse s̄z

illd pner. 74. etne eos qui ducuntur ad mortē. 7 Ro. i. Digni sunt morte. 2. glo. cōfentire ē tacere. cū possis arguere. Sup bis vō que pinēt ad pdenatōem alicui nō tenetur aliquis testificari: nisi cū a supiori cogitur s3 ordinē iuris: q2 si circa h vitas occultetur: nulli spāle dānum ex h nascitur. 7 si periculū imineat accusatozi: non est curādū: q2 se sponte igeffit in h piculū. alia vero rō est de reo: cui piculū iminet ipō nolēte. **S**3 nūquid h bōi testi moniū ferre de cōmissis in secreto sibi. **R**o q2 nō. de pmissis. s. sibi in secreto p p̄fessio nēsi nouit ea tñ p viā p̄fessionis. q2 vin culū faciē est maius boīs p̄cepto. circa vero ea que cōmittuntur bōi h secreto alr q̄s per confessionē. sic distinguūt. **A** bo. 2. 4. 2. q. 70. ar. i. c. 2. m. s. q2 si sint talia que statim vt nouit ea manifestare tenetur: vt si pertineāt ad corruptōes multitudinis spī rituālē vel corporālē: vel est grane dānu3 alicui p̄fone: tūc p̄ secreto p̄missū obliga ri nō pōt: quin de his testificet vel ea denunciet: q2 alit̄ fidē frāget quā alteri d3 si vō sint talia que q̄s p̄dē nō tenet: bene pōt obligari ad celādū ex h q2 sibi p̄mittū tur: 7 tunc nullo mō tenet ea p̄dere etiā ex p̄cepto supioris. q2 celare ea tenet de iure nature: sup qd nō ē p̄lat. **T** hōi bōi dē. ex h tñ vide in li. se. ti. 67. **Q**uid si q iurēt testimoniū nō p̄hibet. **R**o credit gof. in ramētū eē temerariū qñ nō nisi p eos pōt de vitate liquere: tūc. n. possēt etiā p̄p̄ia au ctōritate p̄tranire. 22. q. 4. in malis. 7 h qñ ē certuz mortale ex h puenire p̄cū: fecus ē si dubitare: tūc. n. esset p̄ supio ris auctoritas regrēda. e. x. de elec. v. v. nera, bilē. **Q**uid si vn̄ infuit negocio: 7 cuz sciat nō posse p̄bari p vn̄: iurauit nō p̄bi bere testimoniū vitati. credit gof. h iuramē tū eē temerariū. q2 7 si vn̄ nō faciat p̄bati onē plenā. facit tñ semiplenā: 7 fit relatio iuramētū vt per illud p̄batio cōpleat. c. de rebus cre. in bone fidei. **Q**uid si aduer sarius s̄trabat testes. **R**o ostēdit se fontē litē iniquā. e. x. de testi. p̄stitutis. 7 expiri d3 in se iudicis auctoritatē elusā.

Circa 6^m sciendū q2 testis nihil d3 recipere p testimonio ferēdo. q2 sic nō d3 esse snia venalis: ita nec te stimoniū. 14. q. 5. non sane. expensas tati recipere pōt a pducēte ei. 4. q. 3. s. v. r. ris. **Q**uid si testis corrup^o dicat testimo

nū falsū. **R**o testimoniū nullū est: 7 q2 ve nale: 7 q2 falsū: 7 p̄fē penā falsi tenet i iudicio aie illi que suo testimonio lefit ad oē iteresse. ar. e. x. de testi. sicut. Pecunia vero data nō restituet ei qui turpis dedit: q2 ei obstat p̄p̄ia turpitudō. vt in. c. non sane: s3 ei in cuius iniuriā data videt. i. q. i. inbe mus. **Q**uid si pecunia sit data simpliciter vt testimonū ferret: dici pōt in hoc casu fm gof. q2 ille qui dedit eā repetē pōt: si nō dedit eā aīo vt testē corrupet. s. vt sibi iusti ciā cōseruaret. ar. e. x. de sumo. oilcet. 7 i. 4. q. 5. nō sane.

Sequit̄ videre de 7. s. qui p̄nt esse testes 7 qui nō. Circa quod scier dū q2 in testib⁹ potissime. 7. sūt p̄si derada. vñ vsus. **C**ōditio sex^o etas discre tio fama. Et fortuna fides: in testibus ita requirunt. **C**ōditio. q2 si ē seruus a testimo nio repellit. 4. q. 3. s. itē in criminali. vñ. itē liberi. **D**istinguit̄ tñ: q2 fuis aut ē ma numiss⁹: 7 tūc recipi p̄ i testimonū coruz que vidit tēpore seruitutis. Aut ē manēs sū: 7 tūc aut̄ interrogat̄ de his q̄ p̄tinent ad dñm suū: aut de alijs. in p̄mo casu non ad mittit̄. s. nec p dñm: nec p̄ dñm: nisi in cri minib⁹ exceptis. s. adulterij. fraudati cen sus. 7 lese maiestatis. interrogari tñ in facto suo possit. ut in dicto. s. itē serui. **Q**uidā at̄ dicūt alios casus duos. s. cū vir vxorē d̄f occidisse fm legē vlt. de sicarijs. 7 cū agit̄ de occiso dño. In his vō que pinēt ad ali um q̄s ad eius dñm admittit̄ vnus in tēfē cū testū. vt in dicto vñ. itē serui. **S**ec^o q2 mulier nō admittit̄ ad testimoniū cum agit̄ de crimie criminalit̄. admittit̄ tñ cum agit̄ de crimie ciuili. c. s. clicos. e. x. e. qm. 7 in crimine excepto. vt i sumo. e. x. de sumo. tāta. 7 in cā inquisitōis 7 cōuicatiois 7 exceptōis. e. x. c. tā litteris. 7. c. sup eo. 7 in cā ciuili p̄ter q̄s i testamētis 4. q. 2. s. si te stes. 7 in cā matrimoniali. vt in. c. tam lite ris. 7 e. x. de ver. signi. forus. in glo. **E**tas q2 masculis minor. 14. ānoꝝ. 7 femia mi nor. 12. annoꝝ: nō admittit̄ in ciuilib⁹. 4. q. 3. c. i. In criminalib⁹ aut̄ minor. 20. an noꝝ. 4. q. 3. s. item in criminali. in v. item testum. **P**otest tamen pubes. 12. an noꝝ testificari in criminibus exceptis. vt in nece domini occisi: 7 lese maiestatis. ff. ad Sil. l. 2. 7. 4. q. 3. c. p̄mo. in glo. sed 7 pubes testificari potest de his que vi dit i erate pupillari. 7 maxime de his que vidit cū erat proximus pubertati. ff. c. l. i.

Discretio. qz 7 furiosus 7 mente capto repellitur sicut ab officio iudicandi. 3^a. q. 7^a. §. tria. **S**ama. c. x. c. de testi. testimonium. **N**ō fm Abbate in cā criminali repellit qz ppter infamiam iuri. vel facti. in civili vero nō repellit ppter infamiam facti. vt in. c. testio nū. **Q**uid si p duri 7 te teste infamē: 7 eundē postea pducis 7 me: nunquid ai repellē possū. **R**ō q nō. f. rōe eoz que prius pmissit qz pducere eū. h. rōe postea pmissorū fm Huil. dnr. adi. **S**ortuna. qz paup repellit qui de facili cā lucrī mētē. 4^a. q. 3. itē in criminali. vñ. testes. fm tñ Jo. si caret suspitōe: bene admittit. Insi. de susp. tu. §. vlt. **F**ides. qz infidelis nō admittit 7 fidelē. c. x. de h. re. c. i. **L**icet at p dicit. 7 potissime sint in testib⁹ p dicit. sunt tñ p dicit. 7 alia. f. **N**ō si sit inimicus. qz talis repellit a rennatiōe 7 accusatōe 7 testimonio. c. x. de accu. cū oporteat. 7 ab inquisitōe. qz inimic⁹ nō pōt eē inquisitor ibi dē. c. ad p dicit. 7 a iudicio. c. x. de f. li. spo. itē euz quis. **R**elig⁹ at arbitrio iudic⁹ que inimicitie a p dicit repellat. ff. de q d b⁹. l. i. §. q d i. **E**t quidē fm Huil. c. leues inimicitie a p dicit repellit pter qz a testimonio qz teste nō oīo repellit: s. debilitant. in aut. de testi. §. si vo. coll. 7^a. **9** nullus admittitur in cā de re. p dicit. 4^a. q. 3^a. §. itē in criminali. **N**ō fm gōf. nullus admittit in cā sua pncipal⁹ vel sedario. l. c. l. oibus. vñ vēditōr in cā rei vēditōe nō admittit. p em ptoze. qz p dicit vēditōris cā vñ. n. 3. debitor in cā pignoris p creditore. ff. de app. l. ab exccutore. **S**allit hoc in legatarijs 7 pmissarijs qui ferūt testimonium in cā testamēti: cum agit de hereditate: non de legatis 7 si de cōmissis. **S**allit et. hoc in collegijs 7 corregularib⁹. **D**onachi. n. 7 clerici in cāis mō asterij sui 7 ecclie sue pnt testificari. ita tñ q statat vñ vñ vñ duos pcuratores ad agēduz 7 respondēduz. 7 illi duo si possunt esse testes in cā illa. s. alij possūt. c. x. e. insup. **S**ilr p dicit pōt eē testis. ita tñ q ponat alius pcuratorē. qz non pōt esse simul actor 7 testis fm hosti. **S**ilr bycono mo: vel vicednō agēte. p rebus ecclie: pōt eps testis esse. h. hosti. c. x. e. insuper. **I**nno. vo p dicit. **I**so. obscenri 7 ignoti. tales. n. si admittunt nisi cum tormentis. in aut. eo. l. sancimus. h. 3. gōf. **Q**u^o exccutores negotiorum. vt procuratores. curatores. tutores. 7 iudici non admittuntur in causa in qua sunt exccutores. c. x. e. insuper. **I**z^o fo

cij criminis. c. x. e. venies. h. intellige qz socij criminis nō admittit ad testificandū: s. ad accusandū sic. socij vo criminis nō maneri admittitur ad vtrūqz i criminibus exceptis: 7 ad vtegedā cōspiratōne. c. x. de testi. co. c. vlt. **I**z^o nō admittitur quis in cā cōmuni. qz cā cōis duoz nō est vtrūqz. ff. de rit. nup. illud. **I**z^o pat non pōt esse testis in cā filij. nec ep^o: nisi i casibus possūt. n. pater 7 mī testificari. p filio in cā matrimoniali. vt dicit. j. li. 8. 7 in cā de etate 7 cognatōe 7 natiuitate. ff. de pba. l. etiā. 7 in cā religionis. 20. q. 3^a. pte sens: 7 in cā testamētaria. Insi. de testa. §. in testibus. **D**ēs autē alij p sanguine pōt patrē 7 matrē admittant in cā civili: sine sint p p nqui sine remoti: qz non in cā pbi bitū. ff. c. l. i. **I**n criminali autē cā 7 fratē: vel p fratre non admittit fratē: nisi i crimine heredis. c. x. de p sūp. literas. **I**z^o vo c. x. e. in litteris distinguit de cōsanguineis. qz aut p affectōem psumitur ptra eos: sic admittunt. aut nō psumit. 7 sic admittitur. si tales apparēt qui veritate gratie pponat. 4^a. q. 3^a. §. itē eos testes. **I**z^o non admittuntur domestici vel familiares. nā in criminali cā non lz accusatores testes de domo p dicit ducē. 3^a. q. 5^a. c. l. 7 dicunt p dicit domestici vel familiares quibus impare pōt rōe patrie vñ p dicit dicit. 4^a. q. 3^a. §. itē in criminali. vt vxor. colonus. seruus. librus. ascriptiu⁹. mercenari⁹. filius i p dicit patris 7 oēs habitates i domo. **N**ō tñ fm hosti. qz si aliquis fuit colon⁹ mens: vel mercenarius 7 mō non est: talis de cōsuetudine admittitur: vt p me testetur: nisi ipm in frandē eiecitē a me: vt p me testetur caret. **I**z^o fm Huil. vxor pro viro: vel qui libet domesticus pro domestico: non testificat: nisi aduersarius velit. qz hoc ē introductū in eius fanorē. ar. l. de leg. qd fanore. sicut aduocatus alteri⁹ p dicit ab alia pte pōt in teste admitti. c. x. e. romana. 7 patronus. 7 gener. 7 nur⁹ q sūt de familia. l. de vbo. sig. l. si. in p dicit. **S**amiliars dicunt cōsanguinei. affines. amici. 4^a. q. 3^a. §. itē vñ nō tñ quilibz amic⁹ repellit: s. tātū ille q est maxia familiaritate p dicit. ff. de ver. sig. late. nec quilibz affinis: s. qz ex nuptijs affinitatē p dicit. c. x. e. de eo qui co. discretio nem. **A**dmittuntur tñ quandoqz domestici in causa criminali. quandoqz in civili. **I**n criminali vero in duobus casibus. **P**rimo cum canonici p dicit suū accusat

.2^a.q.7^a.latoz.2° cū accusat matrimonii
 ppter p̄sanguinitatē.25^a.q.6^a.ca.i. Nota si
 monachus vel clericus accusat aliquem de
 collegio p̄t alios monachos in testes in-
 ducē. qz nō reputat magis domesticū ac-
 cusatis q̄s accusati. si vero accusat eū: tūc
 tūc nō p̄t. 14^a.q.2^a.super prudētia. Ad-
 mittunt et q̄s domesticū in cā civili. i. i le-
 gario: vel fideicommissario: qz sit dome-
 stic^{us}: p̄t et testificari in cā testamētū cum
 agit de hereditate. In i. de testa. §. legata-
 rius. Itē in his que fiunt i caplo: qz illi n̄
 facile pbāt. nisi p̄ canonicos. e. e. veniēs.
 2. Itē in his que fiunt in domo. l. de repu-
 cōsē. Itē i cā ecclie sue: in qua 7 mona-
 chi 7 elici p̄t testificari. e. e. insup. 2. ano-
 nie. aut nō tñ p̄t eē testis in cā ecclie sue:
 si ē p̄t eē testis canonici sui in cā p̄ria.
 nō tñ p̄t sui canonici: si ei. 3. aliū. qz nō
 ē dōctric^{us}: si ecclie tñ fm̄. 30. 14^a.q.2^a.
 sup̄ prudē. 16° non admittit illi qui co-
 gnoscunt p̄sonas litigātes. q̄s. i. agit de cō-
 tractib^{us}. ar. i. aut. e. §. i. 7 e. e. cā cām. i. glo.
 17° excoicati 7 suspēsi. e. e. de ac. oliz. qd
 ē vey de suspēsis ab hoic fm̄ hosti. ibidez.
 18° piuri. e. e. sicut nobis. 19° n̄ admit-
 tant ad testificādū criminosi: si sint de crimi-
 ne cōniti: vel p̄fessi: vel et. si ad huc pos-
 sit p̄uici. e. e. sup̄ eo. fm̄ aut leges tñ cō-
 dēnati repellit. 20. nūqd testis cui cri-
 mē obijcit exipe p̄t qz exicipēs sit crimi-
 nosus. 21. qz nō. qz exicipēs p̄cipit ius
 suū se defendēdo: 7 nullus p̄hibet a defēde-
 nō: si tñ si excoicat^{ur} eēt. e. e. testimoniu.
 in glo. hosti. aut dicit qz si exicipēs sit ex-
 cōicat^{us}: vel talis cui foris ē intēdit^{us} repelli
 p̄t. Nota qz criminosus aut nō ē cōda-
 tus de crimine. 7 sic repellit a testimonio in oī
 cā: p̄ter q̄s in causa iqtis: q̄s. i. sit iqtis-
 tio tā i capite q̄s in mēbris tūc. n. recipitur:
 qz ea que domi fiūt p̄ domesticos p̄bati
 debēt. e. e. veniēs. vñ sufficiūt tales qua-
 lesq̄s sint: nisi sint corrupti v̄ inimici. e. e.
 de sen. 7 re. in. cā. i. 7 a. §. si eēt testes ad-
 ducerēt: tūc regreret qz nō eēt criminosi.
 si. h. gos. 7 Jo. 2^a.q. i. de oīpotēs. Bar. dicit
 qz nō admittit criminosi: nisi sint de crimi-
 ne emēdati: vel nisi i crimib^{us} excepti. si
 ille qz quē sit inquisitio: fuit ātea de illo cri-
 mine infamatus. h. Bar. in. c. deus oīpotēs.
 Aut est emēdat^{us} de crimine: 7 tūc aut cum
 infamia comitat^{us}: aut nō. si nō: admittit i cā
 civili: nisi sit piurus qz tūcūqz peniteat. 7
 idē est in cā criminali si agat civil^{iter}. si at cri-

minali repellit nisi in crimibus exceptis.
 .i. si p̄bet se p̄ p̄f byterz penitētia egisse: si
 in alijs crimib^{us} repellit siue sit cōniti^{us} de
 crimine i alio iudicio: siue possit p̄uici: vel
 etiā si grauata eius opio sit. p̄ eo qz q̄s
 fuit sic repulsus. In crimine tñ heresis ad-
 mittit etiā piur^{us}. si autē eū infamia comi-
 tet. vt si fuit cōdēnat^{us} de furto nomine suo:
 qz nō p̄t facē iudex qz talis infamia non
 sequat. ff. de furtis. nō poterit. sic repellitur
 in qualz cā: nisi fuerit pius in integrū resti-
 tutus. e. e. testio. 20. layci. layci. n. nō
 possūt accusare elici: n̄ testificari p̄ cā in
 cā criminali. Hō tñ qz aut agit de crimine ci-
 uili aut criminali. si civil^{iter}. i. in modū exce-
 ptōis sic admittit layci p̄ elici: tā ad ac-
 cusādū q̄s ad testificādū. aut criminali^{ter}
 7 tūc non admittit cōtra elicum ad accu-
 sandū: nec ad testificādū in crimibus non
 exceptis: nisi suā vel suoz iniuriā p̄sequā-
 tur. In exceptis vero si accusat zelo malo
 non admittunt. si vero zelo bono admittit
 tur. Alius aut p̄tra que agit de crimine ex-
 cepto: aut fuit ātea infamatus de illo crimi-
 ne: 7 tūc admittunt etiā viles p̄fōe 7 cri-
 minosi: 7 ad accusādū 7 testificādū p̄t ini-
 micos 7 p̄spiratores 7 participes criminis.
 sp̄ale tñ ē in crimine simonie 7 lese maie-
 statis: in quib^{us} admittunt participes crimi-
 nis ad accusādū: si non ad testificādū. dī.
 79^a. si quis p̄t quod hugo intelligit de so-
 cio criminis: non muneris. q̄s. i. res nō p̄-
 cessit ad actū. qz pecuniā non dedit nec re-
 cepit. qd Jo. non credit. qz simonie crimē
 p̄cedit instar lese maiestatis. Aut est bone
 fame: sic non admittunt layci nisi bone fa-
 me. Clerici vero p̄tra clericos admittunt:
 nisi sint criminosi: vel et irregulares: non
 n. possūt p̄ byteros accusare: vel p̄tra eos
 testificari: qui ad sacerdotiūz eligi p̄hibē-
 tur. 2^a.q.7^a. ipi quod est vey h̄ Jo. in cā
 criminali: non civili. vñ bigam^{us} non p̄t ac-
 cusare clericūz criminali: si civil^{iter} tñ. Sili-
 ter nec qui mēbrū amisit aliquo casu p̄t
 accusare clericū ordīs sup̄ior. si clericum
 eiusdem ordinis vel inferioris accusare po-
 test. 2^a.q.7^a. clericus. 7 hec sunt vera de ac-
 cusatione: secus est de annunciatione. extra
 .e. cum nunciis. in glo. 21° accusati de
 crimine. Accusatus enim de crimine pen-
 dente accusatione non potest testificari in
 causa criminali: nec aliquem accusare:
 nisi forte in crimibus exceptis. nec etiam
 potest ad ordines promoueri. extra .e. ca.

vit. si in civili potest admitti post suam. et si sit appellatus: quia adhuc est integer eius status ut iterum honoribus figatur. ff. de apel. in fpo. nihil inno. l. vna. vbi dicitur quod appellatio interposita siue ea recepta sit: si non medio tempore nihil novari oportet. **22º** conspiratores hi. n. non admittuntur in testimonium contra quem conspiraverunt. ff. de alios sic. c. de sen. et re. iudi. c. i. l. a. §. 2º. **23º** iudices ad vocati assessores appellatis in causa principali. tales. n. non possunt esse testes in causa appellatis. l. 6º. c. romana. 7º. **24º** mediatores. in precibus. n. non admittuntur mediator: nisi de consensu partium. in aut. e. qm. vo. **25º** statu liberi. i. quibus libertas est sub conditione relicta ea sunt huiusmodi. c. de statu libe. statu libi. **26º** liberti. hi. n. non possunt testificari contra patronum et filium eius: vel pro patrono. ff. de fideico. l. i. paul. hoc fallit tamen in quibusdam criminibus. **27º** qui fuerunt in custodia publica pro aliquo crimine: nisi prius se purgaverint. 4º. q. 3º. c. i. **28º** hermafroditum. in his. n. qualitas sexus incalescentis ostendit an possunt testificari in causis criminalibus: et in ultimis voluntatibus: in quibus multum non recipitur. 4º. q. 3º. §. item hermafroditum. si quis utatur utroque membro: ut accidit quibus de facto: tunc episcopus faciat eum eligere quod membro velit uti: et iurare quod de cetero non utetur alio membro secundum hostium. **29º** vasalli non possunt esse testes vel per testes testificari in causa criminali. ar. c. de offi. deleg. cum que in f. huiusmodi. dicitur quod imo possunt esse iudices. Alij distinguunt quod vasallus autem est obligatus ad certa servicia: et non ad iuramentum: et tunc potest ut per se illis qui tenent decimas ab ecclesia in feudum. c. de deci. quis. Aut ad prestandum sacramentum fidelitatis: et tunc non potest: quia hoc sacramentum repugnat quibusdam speciebus fuitatis. ar. c. de re. in indigni. **30º** gratiosi. i. adulatores. 2º. q. 5. s. l. **31º** socius omnium bonorum. ar. c. l. oibus. potest tamen pro parte socij sui: non pro sua testis esse: ita quod ei nullum emolumentum accipiat. ar. c. de pbe. dilect. h. in fi. **Ad h.** nota quod qui repellitur ab accusando: repellitur etiam a testificando. 4º. q. 2º. et 3º. c. i. hoc tamen regula fallit. Prius in civilibus: quia elici qui sunt irregulares: non suo crimine ut bigami et mutilati admittuntur ad testificandum in civilibus: contra elici non ad accusandum. In criminibus vero neutrum possunt. 2º in mulieribus que repelluntur ab accusando: nisi in exceptis criminibus: et tamen admittuntur ad testificandum: nisi in ultimis voluntatibus: 3º in criminibus privatis. in his. n. non potest accusare cuius

non interest: et tamen potest testificari. Item quicquid admittit ad accusandum: admittit etiam ad testificandum. 4º. q. 2º. et 3º. c. i. ar. a. h. r. b. regula fallit. Prius in criminibus non exceptis: quoniam quis prosequitur iniuriam suam vel suorum. tunc. n. quilibet potest accusare etiam infamis. et non infamis non potest testificari. 3º. q. 5º. c. sicut in criminibus exceptis ubi admittitur laycus infamis. ad accusandum etiam infamis. ar. c. de sumo. tanta. si non ad testificandum: nisi presumptio aliqua precedat. ar. c. de regu. in. cum in contemplatione. bec. Jo. i. q. i. si quis episcopus. et 4º. q. 2. sup. c. testes in sumo. Item omnes qui sunt suspecti in iudicio: suspecti etiam sunt in testificando: quia testes sine suspitione et infamia debent esse. 2º. q. 7. testes. omnes tamen qui de iure possunt repelli: sunt admittendi: si is contra quem producantur eorum testimonio fuerit usus in alio iudicio: nisi dixerit aliquid de novo legitimum postea emeris. 4º. q. 3º. §. item in criminali. ff. item si quis testibus.

Equif videtur de 8º. s. quod testes requiruntur. Circa quod sciendum quod regulariter duo ad minus sunt necessarii. ex. c. venies. i. si. vbi si non potes probare tamen intentionem: nisi per unum testem cede actores tamen ex causa donatoris alicui amico tuo. et ille agens potest et illi producat in testes. ar. c. de insuper. quibus tamen creditur vni. et primo in matrimonio in favore matrimonij. quibus creditur vni in restitutione in integrum. c. de resti. in te. ex litteris. 2º in revocatione mandati facta procuratori. c. de pecu. ex insinuatione. 3º qui partes consertunt. ar. c. de fideico. l. si. 4º in papa cui soli creditur. 20. q. i. quicquid. 5º contra ad presertim. l. 3. n. vni testis non facit plenam probationem. facit tamen presertim. di. 86. tanta. 6º quando queritur de conscientia alicuius. c. de litteris. §. si. 7º quando fama vel alia admicula assunt. c. de pteca. §. i. et in fi. et hosti. c. de reb. ablati. alicui violenter creditur et per ipsius iuramentum. c. de his que vi. sup. co. 9º qui non pindicat alicui. ut de baptismo alicui. c. de pte. di. 4º. c. itaq. In hoc tamen casu credendum est tamen christiano si tamen pindicaret alicui de baptismo alicui: non creditur vni: ut si quid legati esset alicui si baptizatus esset tamen. pindicaret huiusmodi secundum Jo. Item de re presertim ecclesie. io. quoniam quis vult probare se penitus egisse: creditur ei presertim. c. de sumo. nemo. et potest dicere in generali. quod ille confessus est secum: et creditur etiam penitus tuisse de omnibus peccatis. sic creditur vni

testi et aliquo q̄ habuit signa penitentie. 12° in causa denunciationis ubi persona denunciatus cum vno teste sufficit ad pbandum ebaritatinā monitōem. extra. co. in omni. 15. ubi agitur ad impediendum matrimonium et de spon. preterea. i. 4° in causa testamentaria: cuius testator vni fidez voluit adhibere. ff. de dote prele. Theopompus. is. quādo quis habuit pbabilez causā ignorantie: vt si verberauit clericū qui nō habebat tōsuram: si iurauerit se ignorasse eū clericū: creditur ei. extra. de sen. exco. si vero. 2. Item quādoq; nō sufficiunt duo. 7° p̄mo cum accusatur cardinalis. 2°. q. 4°. presul. 2° in testamentis. codicillis. 7° dōa tōibus causa mortis. vt patet. 3° in titul. suis. 3° in probatiōe confessionis: perfecte solutionis qnq; requiruntur saltem non rogati. licet sufficerent duo rogati. 4° cuius quis debitor quod cōtinetur in scriptis vult pbare se totum: vel eius partes soluisse. hoc emz nō potest facere nisi per testes quinq; idoneos qui interfuerunt. 2. co. l. testuz.

De iudicib⁹ et eoz officialibus. ti. 38°.

Deinde cōsiderandū est de falsitate que cōmittitur cōtra primū in iudicio per alios q̄ p̄ testes. Et p̄mo de falsitate iudicū. 2° aduocatoz. 3° accusatorū. 4° reoz: sū eozuz qui accusantur. De predictis omnibus tractat plenissime Alex. an. 3°. t. 2° parte. i. o. sed ego de ipsis ponam hic aliq̄ breuiter magis necessaria in foro sciētie: sicut quēsalia iurisprud. gratia beneuolentis.

Circa p̄mū p̄mo dicēdū est de multiplici iudicio 7 suspitiōe: 7 quali vel quo iudicio index possit iudicare. 2° quid in 7 de sentētie inique latide. 3° quid iuris de peccāta recepta a iudice. 4° de iudicis idoneitate. 5° de iudicandi modo siue qualitate. 6° de officialiuz iudicis dolo 7 cupiditate.

Circa p̄mū nota s̄n August^m in omel. de penitētia. 7 est in glo. i. cor. 5° super illo verbo. Quis frat nominatur. 7c. Hic inquit apls dicendo. noluit hominē ab homine iudicari ex arbitrio suspitionis: vel extraordinario usurpatoz iudicio: s̄ potius s̄m legē dei 7 ordinem ecclesie: siue vltro cōfessus: siue accusatus: 7 cōuictus. s̄m hoc igitur est duplex iudicium. s̄ iudicium s̄m legē dei ordi-

natum: 7 iudicium temerariū. primū cōceditur homini: 7 est duplex. s̄. iudicium discretōis 7 correptionis. Iudicium discretōis cōceditur omni hōi in manifestis 7 certis. iudicium vero correptionis cōceditur prelatis in cōuictis vel confessis. de quo i. psal. Erudimini qui iudicatis terram. Iudicium vero temerariū vniuersali interdicit hōi est autē iudicium temerariū ex parte iudicātis. 7 ex parte rei iudicate. Ex parte iudicantis tripliciter. p̄mo per usurpatōem: sicut dicit glo. super illud Mat. 7°. Nolite iudicare. glo. temerarie. Iudicium. n. temerarium est quando illi quibus nō est cōmissum iudicant. Ro. i. 4°. Tu qui es qui iudicas alii. seruis. 2° p̄pter indignitates. Ro. 2°. In quo alterū iudicas: teipm cōdemnas eadē. n. agis que iudicas. 3° p̄pter ignorantiam. Dan. 13°. Sic fatui filij Israhel non iudicantes. neq; qd̄ verū est cognoscētes: cōdemnatis filias Israhel. p̄mū hōz est temerariū p̄pter defectū potestatis. 2° p̄pter defectū bonitatis. 3° p̄pter defectum sciētie. Est autē potestas de cēntia iudicij. bonitas autē 7 sciētia sunt de congruitate 7 idoneitate eius. Similit̄ ex parte rei iudicate est iudicium temerariū tripliciter. P̄mo qm̄ iudicat̄ p̄sōa q̄rū ad futurū eū tū. vnde super illud Mat. 7°. Nolite iudicare. 7c. dicit glo. nescim⁹ qualis est futurus: qui nunc apparet malus. de cuius cor rectioe desperare: temerarium est iudicium. 2° cuius iudicatur̄ intētio incerta. vnde super illud Mat. 7°. Nolite iudicare. glo. sunt q̄ dā incerta quo aio fiant: de quib⁹ iudicatur̄ temerariū ē. 3° cui iudicatur̄ factū occultū. s̄z iudicātū. s̄m que modū dicit. i. cor. 4°. Nolite ante tēpus iudicare quoadusq; ve. domin⁹. 7c. Quāti autē ad circūstātiā iudicij d̄ iudicium nō s̄m temerariū: s̄ est inuisitū ex p̄uersitate ai. s̄. ordiū 7 cāe. sicut etiā iudicium d̄ iustū ex aio eā 7 ordie. Ex p̄dictis p̄z q̄ index iudicare n̄ d̄z aliq̄ueq; de occultis: n̄z de incertis: nec de his que nō pertinet ad ipm. als peccat̄ p̄tra primū. Triplex nāq; est gradus suspitiōis s̄z Alex. 2°. q. 60. ar. 3°. c. Primus est cum quis ex leuib⁹ iudicij de bonitate alicuius incipit dubitare. 7 h̄ ē p̄ctū v̄iale: 7 lenē. p̄tinet. n. ad tentationem humanā: sine qua non ducitur ista vita. vt habetur in glo. super illud. i. cor. 4°. Nolite ante tempus iudicare. Secundus est cum quis ex leuib⁹ iudicij pro certo maliciā alterius estimat.

7 hoc si sit ex aliquo gravi: est peccatum mortale: in quantum non est sine cōceptu primum. unde glo. subdit ibidē. 7 si suspitiones vitare non possumus: q: homines sumus. iudicia tamē. i. diffinitivas sententias continere debemus. 3° est cum aliquis iudex ex suspitione. pcedit ad aliquē condēnandū: 7 hoc directe p̄tinet ad iniusticiā: unde est peccatum mortale. ¶ Item fm Alex. an. 2°. t. 2°. c. de suspitione. ar. 7°. c. est suspicio triplex. s. temeraria. probabilis. 7 violenta. Temeraria est quādo pauca sūt signa mali: 7 multa boni. 7 ex tali suspitōne iudicare. i. condēnare: est peccatum mortale. Probabilis est quādo sunt multa signa mali: 7 pauca boni. 7 ex tali suspitōne iudicare est peccatū: si non ita graue. veniale tamē est dum stat in suspitione. si vero perueniat ad firmā assertionē cum pertinacia: p̄sumitur esse mortale. Violēta est quādo apparēt omnia signa mali: 7 nulla boni: 7 tunc nō est peccatū. De p̄sumptōe autē quere. j. li. 8°. ti. de sig. ver. Ex p̄dictis patz q: licet homini iudicare hominē: iudicio quidē fm legē dei 7 ecclesie ordinationē ordinato: non autem iudicio v̄spato: n̄ iudicio suspitioso: nisi h̄z suspitōne violētā. ¶ Si obijciat q: Moyſes v̄ſurpasse iudiciū occidendo egyptiuz. dīcendum q: hoc videtur fecisse quāsi adēptus auctoritatem ex diuina inspiratione vt videt per hoc quod dicit act. 7°. q: percusso egyptio estimabat Moyſes intelligere fratres suos q: deus p̄ manus eius daret salutē populo Israhel. Vel p̄t dicit q: Moyſes ibi cōfēdēdo hebreū excessit moduz debiti. sicut innit Ambro^o li. de offi. 7 Aug^o p̄tra faustū. 7 in quōibus ero. vbi etiā vult q: licz illud factū Moyſi fuerit vitiosum. fuit tñ virtut. future signū. qz liberaturus erat populum.

C Irca 2^m querit quid si iudex do
lo malo sententiā ferat iniquā. R^o
fm Ray. ti. de rap. 7 hosti. in sum.
si hoc faciat timore vel amore: sine odio si
ue cupiditate: sine aliqua alia cā tenetur
peise leſo ad oē itereſſe: nisi posset induci
ille p̄ quo ſententiā tulit ad integrā restitutio
nem. de pena iudicis qui male iudicat
l. nono iure. ii. q. 3^a. quatuor. 7 fm leges
multas alias penas sustinē oz. imponi eti.
d̄z ei p̄t restitutōem penitētia tāqz p̄ gra
uissimo crimine. ii. q. 3^a. quicūqz. ¶ Quid
si iudex iniquā tulit sententiā p̄ impruden-

tiā. R^o fm Ray. 7 hosti. tenet leſo fm leges
iniquatū equū 7 bonū videbitur religioni
iudicātis. ff. de exor. cog. l. si in iudicio tam
anime tenet ad restitutōem. in culpa eius
fuit: cum se insufficientē sciat vel scire ve
luit: 7 tamē cām iudicare p̄sumpsit. 7
idē est si erat sufficiēs quo ad sciētā: si iu
dere voluisset: si quia negligens fuit: 7 iu
dere noluit quē eodēnare debuit absol
uit. 7 e^o. 7 procede hic fm di. postam. j.
ti. de clerico percussore. ar. de homicidio ca
suali. in p̄ncipio. Vitius tamē est agendū
cum isto qz cum illo qui fecit dolose. fm ta
men Rod. ratio supradicta. scz q: in culpa
fuit. quia se insufficientē sciat vel scire ve
luit: non habz locum nisi in iudice ordi
rio qui debet esse sufficiēs ad suuz officiū
delegatus aut sepe ex certa sciētia del. gan
tis est ignarus iuris: dūmodo sit bonus
homo. 7 q: talis ad restitutōem teneretur
si necessitate obediētie iudicaret: 7 bona si
de ex consilio peritorū iniquam sententiā
ferz: irrationabile eēt: nisi i inquirēdo cō
siliū culpabilis: aut negligēs fuisset. tūc.
ad restitutōem teneretur.

C Irca 3^m querit qd si iudex accepit
pecuniā vt ferret ſententiā. R^o fm
Ray. 7 hosti. ibidē. aut accepit pecu
niā vt iudicaz inique. aut vt bene. aut
simpliciter. In p̄mo casu si tulit sententiā
iniquā: tenetur sicut dicitur est supra in il
lo qui iudicauit dolo. pecuniā aut acce
pit sine tulerit sententiā iniquā sine inſiam
sine nullā: tenet indistincte restituē: nō ei
qui dedit cum turpiter dedit: sed ei in cu
ius iniuriā recepit. i. q. i. inbemus. 7. l. inſ.
reptundaz. ar. 17^a. q. 4^a. si quis in atrio.
In 2° 7 3° casu similr tenetur restituere.
quia cum ex officio teneretur iudicare bñ
7 gratis turpiter accepit. Et idem dicēdū
est si pecuniā accepit: vt non iudicaret. i. q.
i. inbemus. 7. l. inſ. reptundarū. 7 extra
de simo. nemo. 7 ii. q. 3^a. non licet. Sed
cui restitnet. Respondeo illi qui dedit si bo
na intentione dedit. scz vt in 7 quietem si
bi seruaret. i. 4^a. q. 5^a. non sane. 7 extra de
simo. dilectus filius. i. Si vero dedit vt si
bi iudic. animuz sub recci specie inclinaz
7 ita indirecte 7 tacite intendebat eum cor
rumpere: si hoc scit iudex non illi qui ce
dit: sed pauperibus: vel ei in cuius iniu
riam data fuit: restituere debet. vt in. ca.
p̄callegato. non sane. vt dictum est su
pra de eo qui dedit vt inique iudicaret.

Quid si nullo modo iudex sententia ferre voluit. 7 ideo pauper aliquis vel alius ius suū amittit. Bndeo fm Ray. 7 hosti. iudex tenet: 7 facit litē suā. i. tenet iustitiam 7 d3 estimatōem litis lesio ppter malitiam vel negligētiam eius. z3^a. q. 2^a. domin^o de^o. 7. c. q. 5^a. administratores. Nunquid iudices possunt a partib⁹ aliquid recipere. B^o non lz iudici vedē iudiciū instam: q̄ntis in rīsperto liceat vedere iustū consiliū: 7 ad uocato iustū patrociniū. ii^a. q. 3^a. non lz. 7. i. 4^a. q. 5^a. non sane. vnde iudices ordiarij non debēt aliquid petē etiā expēsas: cuz ppter iusticiam tenēdam suas habeant dignitates 7 redditus assignatos. di. 8°. nō satis. 7. z3^a. q. 1. militare. Iudices vero plati quibus papa cās delegat: non videt fm hosti. q̄ etiā expēsas petere possint. si tamē sua stipēdia sufficiant sibi: qz de his vitare debēt. vt in. c. militare p allegato: ni si forte oporteat eos domum exire: qz tūc quaten⁹ plus expēdunt q̄ expēderēt domi: petē possēt. 10. q. 3^a. canēdum est sane. Et sic intellige q̄ alij dicant eos expēsas indistincte petē posse. 7 iura que p se iducant. q̄ nemo tenetur p̄ijs stipēdijs militare. z8^a. q. i. 133 nunc. in fine. 7 e^x de p̄serip. cum ex officij. Nam 7 si quis de mā dato p̄ncipis ad aliā eat. puincā expēdēt vobz ea que domi expēdēt. in aut. de mandato p̄n. §. illud. col. 3^a. si si litigantes sint paupes: nihil habebit. vt dicitur ibidē. §. fit quosq̄ tibi. Si etiā ordinarius dat delegatuz expēsas facē d3. e^x de offi. or. int. cetera. habētēs. n. stipēdia ecclesiastica dicē non possunt q̄ militēt stipēdijs p̄ijs. e^x de dona. c. 2^a. si tamē equos: v^t aliquid aliud occasione h^o cause pderēt quod domi non amississent: credo q̄ petere possent. ar. ff. de incendio. ruina. naufragio. l. i. §. ex incendio. 7 si vltra hoc iudices petant: tanq̄m indēbitū repeti pōt. ar. e^x de censu. pcuratores. 7 sentētia lata occasione ista: non tenet. ar. e^x de excessu. p̄latoriū. Cum ad quorūdā. Quia. n. fronte possunt expēsas petē: non ratiōe iteresse. qz hoc domi expēdissent: nec ratiōe laboris: qz pape debent obedire: nec rōe iudicij: qz non d3 esse venale. Nec peti debēt expēse nisi occasione negocij de quo querit̄ facte. e^x de p̄cu. cuz pro causa. vnde si plus expēdāt q̄ domi expēdissent: illud petant. vt dicitur est. dum tamen expēse sint moderate respectu p̄one. extra de censu. pcuratores.

7. ii^a. q. 3^a. illud. bec hosti. Possunt tamen iudices exenia moderata sū modica spōte oblata recipē. vt esculētum 7 poculētū. 7 h^o: que statim consumūtur vel non extendunt ad munez quātitatē. di. 18^a. de eulogijs. non tamē credo q̄ a litigatorib⁹ debeant recipere etiam sponte oblata p̄p̄t suspicionem vitandam: nisi consideratis circūstantijs positis. §. de simo. bec ray. Potest tamē iudex aliqua petere ratione assessorum si petat bona fide: vt quia erat ei periculōsū iudicare sine consilio. quia minus discretus erat. ar. di. 37^a. §. si. secus ē si erat sufficiētē ad hoc discretus: vel nihil assessori dederit: vel nullū habuit: vel inde partē sibi aliquā accepit. quia tūc fraudulenter petit fm Ray. 7 hosti. Cōsulit igitur hosti. q̄ iudex assessores habeat de cōsensu partium: 7 cum eo cōueniat: r̄si nō consentiant: s̄ eius opinioni stare volunt impudent sibi. ipsi emz non est periculū dū modo iudicet fm consciam iuris. ergo clerici necdūz a malo: imo ab omni specie mali debent abstinere. sic intellige e^x de offi. or. inter cetera. quicquid alij dicant: verū est tamē q̄ quicquid sit de iure: de facto obtinet q̄ tam delegati q̄ ordinarij: tam plati q̄ p̄uati: ex quo tanq̄ delegati cognoscunt: expēsas omnes habere volunt ex sua consuetudine p̄ana: vel potius corruptela. Quia autem p̄elatus nihil a clerico suo petere debeat. probatur. ii^a. q. i. si quis cum clerico. bec hosti. de vi. 7 ho. de.

Circa quartum queritur vtruz platus malus iuste iudicare possit subditos suos. Et videtur q̄ non. quia iudicium eius est temerariū p̄p̄t eius indignitatē: vt dicitur est supra i p̄ncipio huius tit. p̄. Amb. dicit sup illud. psal. Beati immaculati. Ille inquit iudicet qui non agit ea que putat in alio puniēda: nec cum de alio indicat: in se sententiam ferat. Contra. Mat. 23. dicit x̄ps de malis p̄elatis indeorum. Quicumq̄ dixerint vobz facite. 7 c. Bndeo fm Alex. an. 3°. t. 2°. c. de iudicib⁹. ar. 3°. c. Est iudicare de officio potestatis: 7 est iudicare de idoneitate 7 merito potestatis. primo modo iudicare potest p̄elatis malis. 2° modo non nisi bon^o. p̄mum sine sc̄do est damnabile iudicanti. salubre tamen est subdito obtemperanti. vnde mali plati dum ab ecclesia tolerant effugē iudiciū: nō ē licitum: obtemperare ei p̄ficiū. 7 h^o has duas vias diuersimode

loquuntur auctoritates diuerse. Ad hoc
 non sicut in theologia, 2^a q. 60. ar. 2^a c. 3. q. illi qui
 sunt in maioribus peccatis iudicare non de-
 bet eos qui sunt in eisdem peccatis: vel mino-
 ribus. ut dicitur in bryso. super illud Math.
 7°. Nolite iudicare: et precipue si sint publi-
 ca: quia ex hoc suos scandalizant. si vero sint
 occulta: et incubat ex officio necessitas iu-
 dicandi: potest cum humilitate et amore vel
 arguere vel iudicare. vnde Aug^o li. de sermo. do-
 mini. Si inuenimus nos in eodem vicio esse in-
 gemiscamus. nec tamen ideo homo sic se
 condemnat ut nonius peccati committat: sed con-
 demnans alium ostendit se sibi condemnabile esse
 propter idem: vel simile peccatum: ut Tho. ibidem.
 Sed nunquid inferior potest iudicare su-
 perioris. Vnde iudicare dicitur dupliciter. pro-
 pter: ut iudicare ex potestate sine auctorita-
 te: et cõiter extenso vocabulo ad argue-
 re corripere et monere. Arguere proprie est
 superiorum respectu inferiorum. vnde ap^ls ait
 Thimo. Argue cum omni imperio. corripere
 est respectu parium. Math. 18°. Si peccauerit
 in te frater tuus: corripere eum tu te et ip-
 sum solum. monere vero est inferiorum respectu
 superiorum. vnde Ber. ad Eugenium. ideo te:
 non arguo. dicitur igitur quod iudicare proprie
 est auctoritate merita examinando argu-
 endo et puniendo: non est inferiorum: sed iu-
 dicare cõiter sumptum. s. monendo ex chari-
 tate est bonorum subditorum respectu malorum
 superiorum: vel prelatorum.

Circa 5^m queritur plura. scilicet utrum debe-
 at iudex iudicare sine veritate quam
 ipse nouit: vel sine allegata. et hoc
 require supra titulum de iuramento. ar. 10. q. 7^a.

Nunquid iudex potest contra aliquem pro-
 cedere sine accusatore. Vnde iudex est inter-
 pres iusticie. iusticia vero non est ad seipsum
 sed ad alterum. et ideo oportet quod iudex inter alios
 quos ordinat. hoc autem fit cum vnus est
 actor et alter reus. Si ergo non sit accusator legi-
 timus non fatiget reus. et de accu. c. 1. quã-
 doque tamen infamia tenet locum accusato-
 ris. Unde super illud gen. 4°. Uxor sanguis. 2^a.
 dicitur glo. Euidetia patris sceleris accusa-
 tore non eget. propter quod propter infamiam
 purgatio indicatur. et de veniens. in fi. vel sal-
 tem ex officio suo a superioribus inquiritur. et
 de qualr. In denuntiatione autem quod non in-
 tenditur peccantis punitione: sed correctio. ideo
 nihil contra eum agitur cuius peccatum denun-
 tiatur: sed pro eo. et ideo non est ibi necessarius accu-
 sator. Nunquid iudex potest penam diminueri

vel auertere. Vnde sicut in hosti. et de rap. in
 archiepiscopo. licet iudici ex causa pena vnã
 in aliam commutare quando scandalum non in-
 miner: et ubi procedit ex officio. ff. de his q.
 no. infra. quid ergo. Secus quando causa non
 subest: vel quando ab alio accusatur. quia
 tunc nec melior nec durior infligi potest: ut
 de sancti bap. tit. 1. 3^a. in fi. Sape tamen
 fit contrarium de facto. hec ponit idem hosti. in
 summa tit. de accu. Ber. vero et de offi. dele.
 de causis. et de accusationibus super his di-
 stinguunt sic. quod pena autem est expressa in iu-
 re: aut non. si sicut iudex delegatus non
 potest illam diminueri: nec ab ea potest appellari.
 si tamen diuerse pene sint expresse in iure:
 minor imponatur. et de di. i. pene. vel erit
 locus gratificationi. et de iure patro. cum
 aut. vel illa imponatur que magis timeat.
 et ut lite non pre. quoniam in fi. Iudex autem
 ordinarius si super crimine dispensare potest
 eam potest minueri. et de iudi. ac si clerici. Si autem
 non potest dispensare: non potest eam minueri.
 Si autem pena non sit expressa in iure: tunc
 relinquunt arbitrio iudicis. ut in c. de causis:
 et ab hac appellari potest. vnde si excederet
 reduci deberet ad arbitrium boni viri. et de
 iure iur. qnta. 7. c. veniens. hec Ber. Ad
 hoc nota quod multiplex est pena que potest po-
 test. scilicet canonica vel legalis. 16^a. q. 1. statui-
 mus. Constituendialis. et de offi. or. dile-
 ctus. Contumacie. ubi pecunia potest potest: vnde
 modo non excedat modum. et de modo mul-
 ctarum. illustres. Et auaritia vitetur. ut si pen-
 nia pauperibus retur. pars autem a parte
 accipiat ultra suum interesse. et de do. et
 contu. c. 1. licet lex hanc totam puniat potest. ff.
 de coll. bonorum. 1. 2^a. nisi ubi potest satisfactio
 iniurie. et de iniur. olim. Iudicialis. et
 hec etiam potest. ut cum quis obligat se ad
 probandum sub pena. 10. lib. et de elec. cum
 dilectus. Arbitraria. et hec potest ab eo quod
 non seruat arbitrium. et de arbi. dilecti. et de
 nuntiatione et iudicium apposita. et hec potest
 potest quatenus inest. ff. de ac. emp. et ven.
 preda. nisi apponatur in fraudem. ut ibi
 dem. l. papinianus. hec hosti. in ca. dilecti.
Quid fiet de penis exactis per iudices
 ecclesiasticos. Vnde gregorius titu. de pe. q.
 pene exacte rone delicti: damnum vel iniu-
 riam ecclesie contingens applicari debent
 ecclesie damnum vel iniuriam passæ. et de
 penis. c. 2^a. Si vero damnum vel iniuria
 respiciat aliquem priuatum applicabitur ei
 pena sine canonica: siue a iudice irrogata

sue cōditionalis. **N**ihilquid lz iudici pē
nā relaxare. **V**nde qd nō. c. x. i. g. dicit
de homicida. mozier nec misereberis eius
7 hoc duplici ratione. pmo ex parte accu
satoris. ad cui⁹ ins pūnz qūq; vt reus pu
niat. 2° ex parte recipi. cum fugitur pote
state. ad cuius bonū pertūnz qd malfacto
res puniantur. sicut mēbzū putridū absē
ditur. ne aliqua pars corpis corrupat vel
ledatur. Quātū ad pūmū nō differt inter
iudices inferiores 7 sūmū. qz quilibz iudex
tenetur vnicuiq; reddere ius suū. S; qm
ad 2^m differt. qz iudex inferior non habz
potestātē absoluedi rei a pena cōtra leges
impositas sibi a supiorē. s; iudex sūmū. s.
pnceps cui est plenarie cōmissa potestas
publica. si passus iniuriā velit remittere.
pōt licite reum absoluerē. si hoc vtilitati
publice viderit non obstar. nec obstat pre
dictis illud Jaco. 2°. Iudiciū sine miseri
cordia fiet ei qui non facit misericordiā. qz
hoc hēt locū in his que iudic. arbitrio re
linquūt. in illis. n. intelligit illud ecclī. 7°.
Noli esse nimis iustus. vbi Aug⁹ erga pe
nitētes misericordes eē monemur. non aut
hēt locū in his que p legē diuinā vel bñā
nam determinātur.

Circa 6^m art^m qui ē de officialib⁹
iudicis sciēdū sūm ray. ti. de rap. qd
ipī indistincte si iudicē dolo indu
xerūt ad male iudicādū. tenēt sūm disti
ctōez postā supra ti. de rap. Si vō iudex
p imprudētiā assessoris male iudicauerit. ex
cusatus erit. si simplex erat. 7 cōsciām bo
nā habuit. nec in culpa fuit eligēdo talem
assessorē. quia cōiter bon⁹ 7 sufficiens crede
batur. magis qd fuit assessor in culpa. quia
pcepit eligē. p pē sciām. non sic iudex. 7 iō
precise tenetur lēo. ff. qd quisq; iuris. l. 2^a.
Si autē officiales inferiores vt nuncij in
fulati. vel similes habeāt certos redditus
assignatos sibi. non lz eis aliquid a litigā
tibz. vel et alijs subditis extorquē. sicut
sup dictum est de indice ordinario. Si vō
non habēt. distinguit sūm Alex. an. 3°. t. 2°.
.c. de personis assillētib⁹ iudicio ar. 2°. c. qd
sūm consuetudinē 7 morē terre recipere pōt.
s; per vim vel imoderatā improbitatē reci
pere non possunt. Hec distinctio p vba Au
gu. ad Macedo. pbatur. 7 habet. i. 4. q. 5^a
non sane. dicit tamē hosti. qd dicti officia
les. s. inferiores 7 si certum habeāt fallari
um. si tū sūm morē terre. non p vim vel per
imoderatā improbitatē extorquent aliquid

paruum vt obulū. vel tenariū. vel aliō qd
certū. non tenētur illud restituē. s; inde pos
sunt elemosynā facere. assessor aut si certū
h; salariū. 7 extorquet vltra tenetur. ar.
c. 7. de vi 7 ho. c. l. c. ab omni. h. hosti. .c. ti.

De aduocatis titulus. 39°.

Deinde considerādū est de ad
uocatis. 7 pmo que debēt in ad
uocando sūare. 2° qui pōt. 7 q
non aduocare. **C**irca pūmū
sciēdū qd ipī tenētur in aduocātōib⁹ 4°
obseruare. Pūmū est qd examinēt cause
qualitatē. 7 si viderit eā iustā. si voluerit
eaz assumāt. si vero iniustā renuāt. Unde
diligētē cauere debēt. ne cām assumāt in
iustā vel desperatā. 7 si forte eam ignoran
ter ab initio acceperit. 7 in pcessu talem co
gnouerit. cessent vel clientulo suo cōsulāt
qd cedat vel cōponat sine aduersarij dam
no. 7 sūm gof. salariū illud receptum resti
tuant. C. de indi. rem si nouā. tamē vt dicit
hosti. illa lex non dicit de salario hoc qd dī
cit gof. qz tunc non haberet aduocat⁹ ali
quid pro labore que forte subijt bona fide
Si vō neq; aduocatus clientulū suū indu
cat sciēter ad mouēdū vel defendēdū cāz
iniquā. ad dāna 7 expensas ei tenet. ar.
C. de admini. tu. non est ignotū. tenet et
si pp suā imprudentiā. vel negligētā cām
amiserit. ff. de offi. p. i. illicitas. §. sicuti. 7
multo fortius si ppter infidelitatē 7 pditō
nem. quia tunc est dignus maiori pena. ff.
de pe. si quis. tenetur etiā qualicumq; vltō
suo causam amiserit. ar. ff. de cui. emptori
secus est si ex qualitate cause. vel defectu p
batōum. qz vicinū est māc nō artificis. ff.
ad le. aquil. si seruus seruum. §. si calicez.
2^m quod obseruare debēt aduocati est ut
seruēt in aduocādo tria. pmo modestiam.
vt non peacit. nec cōuiciādo vel vociferā
do pponant. C. e. quisquis vult esse causi
dicus. 7 hoc nisi quaten⁹ litis vtilitas ex
pōsit. 2° veritatē. s. vt non mētiant. nec fal
sa iura allegēt. nec falsa instrumenta. nec
falsos testes. nec falsas rationes vel pba
tiones inducāt. nec canillationibus se in
uent. nec dilationes non necessarias petāt.
3°. q. 7^a. hec tria. v. q. autē ex litig. aduo
cato tū defendēdi iustā cāz licz prudētē oc
cultare ea quib⁹ ipediti pōset ei⁹ pcessus.
non tamē licz ei vti aliqua falsitate. 3° le
galitatem. 7 de cōtigētibus nihil omittāt.

3^m quod obſuare debet eſt vt petant ſalarium moderatum: ſine ab initio euz faciunt pactum: ſue ex poſt facto: ſi ab initio non fuit determinatum quantum eēt. dicit autē attendi moderatē ſalarium 4°. quoz primū eſt magnitudo cauſe. 2^m labor aduocatus. 3^m ſcia facundia et bonitas aduocatus. 4^m conſuetudo regionis. Et ſm bonū quantum conſiderationem pot et debet mai^o et minus taxari. 5^a. q. 7. §. tria. vñ. apud vrbē. 4^m quod obſeruare debet aduocatus eſt vt neq; conueniant ab initio de ſalarium euz grati dāno litigatoris: et precipue de quota parte litis. 5^a. q. 7. §. arcetur. quim mo etiā tales ab aduocato arcetur: vt ibi dicitur: nec etiā poſt litē inceptā: nullum in eāt pactum cū clientulo ſuo: vt in. §. tria. vñ. p. terea: ſi poſt pactā cāz de ſalarium caueri pot teſt. ff. de var. et for. cog. l. i. §. ſi cui. hoc eſt intrepide tenedū eſt qd adhibitis circumſtantijs predictis: licite pot ſine petō petere ſalarium aduocatus. ii. q. 3. non licet. et qd ibi dicitur Aug^o. qd licet iurisperito videri in ſuum conſilium. Intellegit Ray. quādo laborat in libris volūdo: et ſtudēdo: et acta reſpiciēdo: et forte cum alijs peritis diſputando: alſ vbi ſua labore mēdere pot: credit qd nihil recipere debz: imo quod gratis accipit a deo debz dare gratis p eo. 5. illd. gratis accepit: gratis datur: quod nō intelligit Hoſti. ſi conſilium petens ſit diues. qz nō laborat mō. laborant tamē ſtudēdo et diſcēdo. Si vō aduocatus ſalarium extorſit vnde extorquere nō debuit: nō plus qd debuit: reſtituē tenet. ſi tamē ſine fraude et dolo eius aliqua ſibi a clientulo ſuo ſponte oblata recipiat. nō tenet ad reſtitutionē. Et idem dicēdū eſt de iuricoſulto. i. q. 5. nō ſane. i. ſine. et ca. q. 6. Si res. Tenetur et. aduocatus reſtituē oīa que iniuſte amiſerūt illi contra quos patrocinium preſtabat ppter pūnaciā eius. hec Ray. vnde dicit hoſti. ti. de pen. qd ſi aduocatus p ſua cauillatōem abſtulit ſuo aduerſario bonam eam: vel grauauit eū in aliquo petendo diſcretionem ſup ſua: vel allegando falſe contra conſuetudinem: vel faciēdo poſitōem duplicem: canilloſā: vel p inſtructionem falſi teſtis: vel inducēdo clientulum ſuum ad negādū veritatem: tenetur inſolidū quo ad verū intereſſe. Itē aduocatus ſm Ray. tenet de ſua ſcientia elemoſynā facē: et aduocare pro miſerabilibus pſois que ppter defectū aduocati quem cōducē nō poſſunt eās amittit

et grauare iniuſte. ii. q. 5. paup. ad illar medici qui gratis tenentur languido pauperi curā et pſilium impartiri. mouē. n. pbatur languētibus inſtigē: qui hāc euz poſſit nō excludit. di. 83. in principio. Ray. patrocinari. n. cauſe pauperi: opus ē miſericordie. vnde de hoc idē dō eſt: quod. j. de alijs operibus miſericordie ſuo loco dicet. Et idē dicēdū eſt qd tenet. ſi caſu: puta 5. 2. bō. 2. q. 7. ar. i. c. cum aliquis occurrat aduocato maxime ſibi pūctus: tāta ad pſis neceſſitate patiens qd in pſoptu nō appareat: quō aliter ei ſubuenire poſſit: alſ nō tenetur: ita qd peccet nō faciēdo. ſi ſi ſine tali neceſſitate ſubueniat laudabiliter facit. Et idem dicēdū eſt de medico quāntū ad curatōem pauperis.

Circa 2^m ſciēdū qd repellunt ab aduocato mōachi et canonici regulares: et quilibet alij religioſi tam in foro ſeculari qd eccliaſtico. tales. n. peccāt aduocato: niſi p monaſterio ſuo. niſi lōmi nius imperate ſuo prelato. c. c. 2. Itē clerici in ſacris ordinibus eſt nō beneficiati: et clerici in minoribus ſi ſint beneficiati aduocare prohibentur corā iudice ſeculari: niſi in cauſa pſia: vel p ſua ecclia: vel p coniuictis: et miſerabilibus pſonis que pſias eās adminiſtrare non poſſūt. c. c. 2. pmo. et li. 6. c. cum ſacerdotis. et ita poſſūt h vrgente neceſſitate: vel cā elemoſyne. Clerici vō in minoribus: et nō beneficiati poſſunt aduocare: et ſalarium recipere et in foro ſeculari: ſicut poſſūt et in ſua negociatōem: ſi ſint pauperes exercere. c. c. i. vñ. qd vō licet aduocare in foro eccliaſtico. ar. a contrario ſenſu. c. c. i. e. c. i. e. p. vō nec i cauſa ecclie pſit aduocare: ſi aduocati habebunt ſm Hoſt. 3. q. 5. qz epi. quod intelligit Hoſti. corā iudice ſeculari: qz coram eccliaſtico poteſt ſi placet ſibi: et per curatōem et p ſe litigare. ſic intelligitur c. c. de iura. calū. c. ſi. Nota tamē qd predictę pſoe aduocare poſſunt in caſibus pmiſſis. ita tū qd diuinum officium: cui intereſſe tenent nō impediatur. ar. di. 21. clerici et clericos. **N**ō etiā qd clerici in cauſa criminali nō poſſūt allegare corā iudice ſeculari. di. 51. aliquātos. niſi ad hoc vt ſupplicet p reis. 23. q. 5. c. i. Nō etiā qd clericus nō debet aſſumere eam p eñeis cōtra eccliam in qua beneficium obtinē. et ſi cōtra eam aduocatus vel pcurator eſſe preſumat: pot tanq; ingratus hoc beneficio ſpoliari. c. c.

.e. cum sacerdotis. §. clericus. 7 ides est cōtra suuz episcopi. extra de excessibus. pre lato. grauez. Sed nunquid episcop⁹ re putabitur extraneus respectu eccle epi/ lis. aut vnus de canonicis respectu epi 7 capituli. Rndet Rod. q. nō : cuz pene sint restringēde: non ampliāde. 7 hoc quādo li tigatur de iure: quod illi habent: inquan tum sunt canonici. vel eps illius ecclesie: secus est forte si vnus de canonicis ageret cōtra ep̄m vel capitulū petendo aliquid iure hereditario. 7 alius canonicus ei⁹ cēt in illa causa aduocatus: vel procurator. Item dicit Imo. c. f. e. super. c. fi. q. etiam laycus si beneficiuz habeat ab ecclesia: pu uari debet beneficio si cōtra ecclesiā aduo cat. Quid si due ecclesie in quibus qs est beneficiatus agant adinuicē cōtra se. Cōsulit Hosti. q. neutri noceat: sed cōcor diam tractet. ar. extra. e. c. fi. Si tamē sit p latus alterius: videtur q. possit agere cōtra reliquam: 7 etiam ius suozū cōtra p/ priam ecclesiam defendere si mōita nolit emendare. Et hoc innuit hoc quod dictū est supra p extraneis. dicuntur eniz sui bi cōtra quos nō potest fm leges testificari. extra de testi. co. c. i. Appellatio antē suozū est largior q̄ domesticozū. di. 47. §. necesse ppe si. ubi. qui suos. 7c. lex autem dicit q. p filijs. parētibus. vxore. cōsanguineis 7 affīnibus ex trānsuerso vsqz ad quartuz gradū potest patrociniuz impartiri. C. de aduo. diuerso. indi. l. petidōem. §. licentia. Quid si eps 7 capitulū litigent. Rndz Hosti. q. debet adherere ep̄o si credat q. in furia sibi fiat. ar. c. x. de verb. signi. cum ele rici. als adhereret capitulo. ar. extra de iur. inf. petidō. si autē dubitet: de pace tractet. In hoc tamē casu videtur q. debeat poti⁹ eē cū caplo. ne remaneat indefensuz. ar. c. x. de iur. inf. breui: nisi forte eps p̄cipiat ptra rium cui est in dubio obediendum. In scō tamen pprio hoc precipere nō debet. Quid aliquis cogi potest vt p miserabili bus p̄fōis sit cōtra ecclesiā: a qua bene ficiuz habz. Rndz Hosti. q. sic: si alius ha beri nō potest: dūmō ecclesia habeat aliū ita bonū qui foneat iusticiā eius. als sec⁹ e. ar. c. x. de testi. cū in officijs: sicut 7 quilz in defectu pbatōis cogitur dicere veritatē Nec obstat si iuramētum cōfessōis sine si delitatis ipsi ecclesie fecerit. quia tacite hāc cōditōem habuit. nisi superior cōtrariuz ei preceperit. ar. extra de iur. inf. veniens.

.§. verū quia. 7. e. venientes. Quid si qs cum ep̄o cām habens aduocatus nō inue nit. nunquid ep̄s ei aduocatus cōtra se da bit. Rndet Hosti. q. sic: nisi eum offendere velit: sed aduocatus nō debet ei cōtra cō scientiam obedire. Item repellit ab ad uocando quis quādoqs iudicis officio. qz vritur simul officio aduocati 7 assessoris. quia in eadē causa nō potest quis duo of ficia exercere. 4. q. 4. c. i. 7. 2. Itē qz qs repellitur quis: quia iudex videns ex vna parte aduocatos rudes: 7 ex alia prudē tes eque vult distribuere: 7 vnum eozum parti indigēti: cui cōnegat suuz patrociniū dare. C. e. de postulā. puidenduz. 7. 3. q. 7. §. tria. 7. §. si quis vo. debet eniz iudex aduocatum dare feminis. pupillis. rebili bus. 7 illis qui nō sunt sue mentis. vl. q. p pter potētiam aduersarij aduocatos inue nire nō possunt. ff. de offi. p̄cō. nec quicqz. §. si. per totū. nec tunc gratis dare debet: s. salario a parte cōnento: vel statuto a iudē ce moderato quodāmodo supradicto. ff. de vari. 7 e. xoz. cogni. l. i. b. quidē s. 3. Hosti. moderamine adhibito saltē circa clericos q. si pauper sit bis cui datur: gratis aduo cet: 7 a deo remuneratōem expectet. si autē aduocatus a iudice iussus alicui patrocini um neget sine excusatiōe enidēti nō ad uocet. C. e. p̄uidenduz. i. interdicit sibi officium aduocatiōis. Item repellitur qs si pecuniam ob nō aduocandum accepit. ff. ad le. iul. repetanda. l. 3. §. lex iulia re. Itē hereticus. paganus. 7 ex cōdicatus. 4. q. i. c. i. 7 extra de here. vergētis. 7. c. ex cōi camus. 7 de pe. di. i. nemo. vel in foro. vbi etiam habemus q. iudex peccat 7 puniri debet qui scienter tales admittit. Itē qui le ges andūit p̄sus. extra de p̄uil. super spe cula. Item qui habens personatus leges audiuit: 7 infra duos menses nō resp̄nit. extra ne cli. vel mo. super specula. Sunt et alie p̄fōe p̄ter p̄dictas. p̄hibite. de qui bus 3. q. 7. §. tria. s. pene nominate speci alius pertinent ad iudiciū anime. Ad hoc nota fm Hosti. q. in casu in quo aduocat⁹ nō est persona idonea: vt religiosus vel in sacris cōstitutus in casibus nō cōcessis. si als diligenter officium suum exequatur: nec sit in culpa amissionis cause: nō tene tur illud quod pro salario recepit restituere ei qui dedit: cum sua non interst. s. als est ei iniungēdum q. erogat i. pias causas ar. 1. 4. q. 5. non sane. s. c. vlt. 7. iz. q. 2.

b z

gloria epi. Si vero imoderatas quantitate
recepit: tunc illud quod nimis recepit re-
stitueret tenetur illi a quo extorsit.

De accusatoribus ti. 40.

Prima considerandum est de ac-
cusatoribus. 7 pmo quid est ac-
cusare. 2o vtrum quis teneat ac-
cusare. 3o de temerarie accusa-
tionis detectione. 4o quos quis potest ac-
cusare. 5o quid iuris est de eo qui pecunia
recepit pro accusatione.

Circa pmo sciendum quod accusare
prie est alterius crimen referre
ad penam canonicam vel legale.
Auctor vero dicitur accusare etiam denun-
ciare crimine alterius ad penitentiam pagen-
dam. Utrumque horum si fiat ex charitate est
licitum 7 sanctum: quia sine plectendo sua
ignoscendo hoc bene agitur ut vita homi-
num corrigatur. 23. q. 5. p. deest. si autem
ex malignitate illicitum est: et etiam mor-
tale peccatum. quia pmo modo intenditur
vel fratris correctio: ut in denuntiatione.
vel bonum reipublice: ut in accusatione.
2o vero modo intenditur proximi lesio. dicitur
etiam accusatores large detractores 7
similes fm Ray.

Circa 2o sciendum quod accusatio or-
dinatur principaliter ad bonum rei
publice: quod quidem periturum p
punitiorem peccantium: ad quam agitur i
accusatione. 7 ideo sicut quis tenetur bo-
num percurare: vel etiam vitare malum reipub.
sic etiam tenetur accusare. vnde s. 2. bo.
2. q. 68. ar. i. c. si crimen sit tale quod ver-
gat in detrimentum reipub. tenetur homo ac-
cusare: dummodo possit illud sufficienter pbare.
hoc enim incumbit accusatori: ut cum pec-
catus alicuius vergit in corruptiorem mul-
titudinis corporalem vel spirituale. Si ve-
ro non redundet in multitudinem: vel etiam
si sufficienter illud pbare non possit: non
tenetur illud accusare: quia nullus ad hoc
tenetur: quod non potest debito modo perficere.
hec 2. bo. ibidem. als esset fratris pro-
ditos. 2. q. i. si peccauerit. 7 5. q. i. c. 2. se-
cretorum cuius solus deus est cognitor 7 iudex.
Et preter penitentiam gravis est pena contra
tales instituta. quia s. debent excoicari. di.
46. accusatores fratrum. potest tamen si
occultum dicere personis talibus in secre-
to que possint prodesse: 7 non obesse.

autem in casu predicto homo teneatur ac-
cusare est ar. leui. 5. vbi sic dicit. Si pecca-
uerit anima 7 audierit vocem iurantis: te-
stisq; fuerit quod aut ipse vidit: aut conscius est:
nisi indicauerit portabit iniquitates suas.
Ex quo ut dicit Aug. videtur homo pec-
care si scit aliquem falsum iurare: 7 tacet. g.
teneatur accusare. p. dicit Aug. in regula
sua. Si frater tuus vulnus habet in corpo-
re quod velit occultare: cum timet secari:
nonne crudeliter siles: 7 misericorditer in-
dicares. q. 5. g. magis debeo vulnus ani-
me indicare: ne deterius putrescat in corde.

Sed obijciatur: quia ex dicta auctoritate
te leui. videtur quod qui audit peccantem debet
eum accusare: etiam si solus sciat: cum con-
trarium habitum est sup. Ad quod rñdet
Aug. ibidem. quod a tali peccato se eruit qui ta-
libus indicat: qui possunt perituro magis p-
desse quod obesse. s. corrigendo: vel orando.
Utrum vero homo teneatur crimen al-
terius denunciare. Bndeo sup. ti. de pñrio
ar. 3. q. Quid si aliquis audiat alium iu-
rare. 7c.

Circa 3o nota quod sicut habetur. 2.
q. 3. s. notandum. accusatorum teme-
ritas tripliciter dicitur. ant. n. ca-
lumniantur: aut pñuaricantur: aut tergiver-
santur. Est autem calumniari falsa crimina
intendere siue imponere. subaudi sciens
7 animo calumniandi. c. 7. de calu. c. 2. cor-
git enim quandoque quod aliquis accusat aliquem
ex animi leuitate. s. quia nimis facile cre-
dit quod audit: 7 hoc est temerarium. quod
vero contingit hoc ex iusto errore. B ante
omnia prudens 7 iustus iudex debet discer-
nere. Tanta autem 7 talis pena imponenda est
accusatori calumnioso: quanta 7 qualis est
imponenda accusato si conuictus. ff. de ca-
lu. l. si. Pñuaricari est vera crimina abscon-
dere. s. fraudulenter. ut cum accusator con-
tra crimina de quibus accusauit cum reo
colludens pñuas pbatores dissimulat: 7 fal-
sas accusationes admittit. vnde dicit pñ-
uaricator quasi pmi siue peccatis. s. inten-
ti variator. q. 2. s. parte aduersa adiunat p-
dita sua ca. Tergiversari est animo ab ac-
cusatione desistere. animi. s. accusandi ex-
ponendo: non qualiter cuius: s. inordinate. In
hoc. n. q. ab inceptis desistit quasi tergum
vertit. pot. n. aliquis ab accusatoe desistit
dupl. vno modo si in ipso peccato accusatois
cognouerit esse falsum illud de quo accusabat:
7 sic pari consensu accusator 7 reus mutuo

absolunt. Alio si princeps ad que ptinet cura boni cois: quod p accusatorem intendit absoluerit accusatores. Si vo cessat inordinate: puta ppter quendam aliquam euz adversario: facit iniuria reipu. 7 io hoc ei remitti non pot p accusati: s pncipē: q cura reipu. gerit. p3 ex dictis q cōtingit peccare in accusatōe. vel qz iniuste p accusati agit: vel qz respublica leditur. dū .s. peccati puniō impedit. p̄mū sit calūniando. 2^m sit p̄uaticādo vel tergiversando. Nota est. qz accusatoz calūniōso debetur pena duplex. vna ē pena talionis: vt dictū est sup. si tamē iudex cognouerit euz accusasse: nō oio nocēdi: s ex leuitate animi: vlt ex cā erroris insū nō imponit penā talidōis 2^a est pena infamie. 7 q̄nc̄ princeps remittit penā: 7 non abolet infamiā. q̄nc̄ infamiam abolet.

Circa 4^m querit̄ pla. s. vtz subdī si possint accusar suos platos. R^o q sic. clicus .n. accusare pot ep̄m 2^a. q. 7. lator. 7. c. p̄sumit. 7 monach^o abbatē sine potē vbi nō est abbas. 7 cū non habeat p̄p̄riuz debz ei de bonis monasterij puideri. eē de accu. ex parte. si tñ loculos beat dz ei h̄ auxiliū denegari. eē de offi. oz di. q̄to. 7 multo magis est subueniēdū seculari: si egeat sine sit clicus: sine layc^o de bonis coibus: siue in quib^o p̄sumitur ius habere. l. de ordi. cog. l. si. hoc etiā volunt multa alia iura fm̄ hosti. Nec obstat illd .c. 2^a. q. 7. ipsi apli. 7. c. testes. p totū. ex qz bus bēc q non audir̄ minor ordie volēs accusare maiorē: qz fm̄ hosti. corrigūt̄ per illa p̄allegata capla. s. lator. p̄sumit. Distinguēdum tamē ē qz p̄hibita est accusatio p̄latoz ab ignotis: 7 etiā a notis criminosis 7 infamibus. nō autē a notis bonis ex affectu charitatis: que distinctō dicitur 2^a. q. 7. querēdū. 7. s. bis auctoritati bus. 7. c. p̄sumunt. 7 fm̄ hanc distinctiōnē intelligi debēt omnes canones: quibus p̄hiberi videt̄ accusatio p̄latoz: si est et p̄hibita accusatio p̄latoz: 7 a criminosis 7 infamibus in casu. s. cu3 ipsi p̄lati exorbitauerint in fide. 2^a. q. 7. s. opponitur. Scēdū etiā qz aliqui p̄lati nō p̄nt accusari p̄pter excellētiā dignitatis. vt papa 7 imperatoz: qz sunt supra ius 7 legib^o soluti. papa. n. non habz supiorē nisi deuz. 2^a. q. 3^a. nemo alioz. nisi in crimine here sis. di. 40. si papa. Nunquid monach^o accusare pot̄ aliū q̄ abbatēz vel potē suū.

Vnde q non. eē de accu. ex parte. quod intelligit̄ p̄tra volūtātē abbatis: s de volūtate abbatis admittet̄ vtilitate monasterij exigēte. ar. de pollula. ex parte. als fm̄ canones: nisi monasterij intersit: abbatis licētia non sufficit. euz sit mortuus mūdo. is^a. q. i. placuit cōi nro cōsilio. licz renuncia re possit ad p̄niam nō tñ fratres: s etiam quēlibz fidelez: etiā abbate p̄tradicente. Ad hoc. n. tenentur quilibz fm̄ Aug. quia generaliter dictū est. Si peccauerit in te frater tuus. 7c. Ad hoc. is^a. q. 3^a. Julian^o. 7 eē de iureiur. quēdamodū. s. si. Alij vo vt illa. 7 Hof. Maso. intelligunt qz mōa ebus potēt alium accusare de volūtate abbatis: etiam si monasterij non intersit. 2^a. q. 7. cum pastoris. hosti. autēz est p̄me opi. Nunquid layci p̄nt clicos accusare. R^o Bar. 7 melandus dixerunt qz layci bone fame admittuntur ad accusationē clicoz. 7 iura que contradicere vidētur. vt 2^a. q. 7. c. i. 7. 2^a. 7 pla alia intelligūtur de laycis criminosis. s eis apte p̄tradicit eē de testi. de cetero: nisi in criminib^o exceptis. vt dictuz est supra. In illis. n. dicit quidā q omnes layci et. criminosi 7 infames admittunt̄ ad accusanduz 7 testificanduz etiā meretriz. eē de simo. tanta. 7c. Alij dicunt qz nullus laycus admittit̄ clericos etiā in criminib^o exceptis: nisi eozum opinio sit granata: vel si quis suoz vel suozuz iniuriā psequatur. 7 sic sentit Hof. quia gn̄aliter layci p̄hibent clericos accusare. 2^a. q. 7. ipsi apli. 7. c. testes. per totum. Et si queratur in quo g sunt excepta crimina. Vndet qz infames admittūtur contra laycos nō infamatos: 7 p̄tra clericos si infamatos. 2^a. q. i. In p̄mis admittuntur et i testes p̄ laycos infamatos: etiāz alijs amuniculis. eē de simo. licet heli. 7. c. per mas. i. Ancredus vo vlam mediam tenens dicit qz oēs layci bone fame: 7 bone vite in criminib^o exceptis admittuntur 7 non in alijs nisi suā vel suoz iniuriā psequatur: vel nisi in casu. eē de seruis non oz. nullus. alr̄ h̄ crimina non videntur̄ excepta. Layci vero criminosi vel infames non admittuntur: nisi etiam clici fuerint male fame: quia tunc admittuntur: nisi sint inimici. vt colligit̄ eē de accu. cum p̄. mā. tonella. 7 eē de simo. tanta. 7. c. per mas. excipiuntur etiā p̄cipēs criminis. eē de testi. veniens. Jo. tamē dicit qz layci bone fame p̄nt accusare suum p̄latum. qz sua

interest habere bonis prelati. ar. 2^a. q. 7^a.
 clericos. 7. q. 4^a. illud tamē. fm etiā eūdes
 communior est opinio q non possunt. nisi
 suam vel suorū iniuriā prosequat. h. host.
Circa 5^m nota q si aliquis accusa
 tor pecuniā accepit ob accusandū
 vel nō accusandū crimē p̄cussiois
 p̄misit: 7 tenet restituē ei qui dedit. si n̄ tur
 piter dedit. als ei in cuius iniuriā data fuit
 i. q. i. iudicemus. 7. c. se. fm Ray.

De accusat. titulus. 41.

Quando considerandū est de reis
 sine accusatis sine iudicandis. 7
 p̄mo qui sunt iudicandi. 2° vtz
 iudicandis liceat cōfingere indi
 cum damnationis. **C**irca p̄mū querū
 tur plura. s. vtruz generalit̄ mali sint iudic
 andi sine puniēdi. h^o q vniuersali ma
 li sunt corrigēdi per amonitiōem fm illud
 Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus
 7c. s. non sunt vniuersali puniēdi per con
 demnationem. 7c. Non. n. sūt aliqui cōdem
 nandi nisi concurrētib⁹ tribus. s. iurisdicō
 ne. cōnitiōe. 7 pace sine vnitāte ecclie. de
 p̄mis duob⁹ p̄z ex predictis sup̄ ti. de indi
 cibus in p̄cipio. de 3°. s. de pace ecclie. die
 Aug⁹ 3° eplaz Parmeniani quādo cuius
 q̄s crimē notū est: 7 omnib⁹ execrabile ap
 parer: si non tales habeat defensores p̄ q̄s
 possit scilicet p̄tingere: si dormiat ferocitas
 discipline. **U**truz absēs possit cōdemna
 ri. h^o q non: nisi sit absēs ex cōtumacia
 quales fuerūt Dathā 7 Abyron qui vo
 cati a Moyse noluerūt venire. numeri. 16.
 Absēs vō ex iusta cā nō pōt legitime cō
 demnari. vnde Severin⁹ papa 3^a. q. 9. ab
 sēs nemo iudicet. c. i. 7. c. absēs. 2. qz h
 diuine 7 humane leges prohibēt. **U**trū
 multitudo peccans sit puniēda. 7 vī q n̄
 Mat. 13. De zizanīs dicit serui vis im⁹
 7 colli. ca. Rndz dñs q non. ne forte era
 dicatis simul 7 triticū. finite vtraqz crescē.
 7c. abī dicit glo. nō ē excōicāda multitudo
 nec p̄nceps populi. Sic Aug⁹ ad Bonifa
 ciū. vbi per graues dissensionē scissuras
 non huīus aut illi⁹ hōis est piculū: s. strā
 ges iacēt populoz: retrahēdū est seuerita
 ti: vt maiorib⁹ malis sanādis sincera cha
 ritas subueniat. **R**ōtra exo. 27°. Moyfes
 p̄pter idolatriam p̄cepit occidi multitudi
 nē. vsqz ad .23. millia hominū. p̄. 4. Reg.
 i. Delias zelo iusticie igne celeti i duos qn

quagenarios cū suis. 50. p̄demnauit. p̄.
 deute. 7°. p̄cipit filijs isrl. vt. 7. gentes que
 erant in terris p̄missionis p̄ceterēt vsqz ad
 infectōem. g. 7c. h^o fm Aug^m li. 5° fau
 stū. crimina sūt puniēda qn salua pace ec
 clestie fieri pōt. In quo tamē discretio ē ad
 bibēda. Aliqñ. n. delinquētū multitudo
 diu p̄ patientiā est expectanda. aliqñ est in
 paucis puniēda: vt coz exēplo ceteri ter
 reantur: 7 ad p̄miaz p̄uocētur. sic Moyfes
 7 Delias idolatriā in paucis punierunt.
 vt alij p̄teriti eā dimitterēt. Ad illd qd d̄
 deute. 7° de gētib⁹. dicit H2eg⁹. Vbi patie
 ter tolerandi sunt mali: vbi aliqui innocēti
 tur boni. qd qz nō erat in gentibus illis:
 vlt̄ diuino iudicio sunt delecte. **P**er p̄lica
 p̄z n̄sio de zizanīs. Illud. n. nō est facien
 duz vbi timet: ne simul eradicez triticū.
 fm. n. Aug^m qn multitudo ē in scelere: nec
 salua pace ecclie mali pōt puniri. debēt po
 tins tolerari. **U**trū iudex punire debeat
 reos in se delinquētes. h^o q sic intuitu bo
 noris diuini: sine officij sui. nō aut̄ intuitu
 p̄prie iniurie. vñ beatus Petr⁹ p̄tumclias
 illatas sibi euz gaudio suscipiebat. peccata
 vō que p̄mittēbāt i vruz acerbe puniebat
 vt p̄z in Anania 7 Saphira act. 5°. **U**trū
 stolus etiā p̄ totā eplaz suam ad cor. i. pia
 monitōe per contēptū delinquētes in ipm
 ad amorē sui reuocat. Elymā vō magnūz
 qui ceteros a fide retrahēbat ecclieate per
 cassit. act. 13°. q at Elias ignē postulat
 de celo: non cuius meriti esset apud deū on
 dere voluit. s. q ille deus verus eēt quē co
 lebat. **B**eat⁹ ei. Siluerius papa iniurian
 tes sibi anathematizauit. s. h̄ intuitu dei 7
 ecclie: cuius pastor erat fecit.

Circa 2^m querit̄ pla. s. vtrū quis
 mortalis peccat negādo vitatē per
 quā p̄denaret. h^o Tho. dicit q
 sic. 2^a. 2^a. q. 69^a. ar. i. c. qz quicūqz tacit⁹
 debiti iusticie mortalit̄ peccat. ad debitum
 aut̄ iusticie pertinet q aliquis obediat suo
 sup̄iori in his ad que ius suz p̄latōis extē
 ditur. 7 iō accusat⁹ ex debito tenet iudici q
 est sup̄ior ei⁹ exponē vitatē quaz ab eo fm
 formam iuris erigit. 7 iō si eā p̄stiteri nolu
 erit: vlt̄ mēdaciū negauerit mortalit̄ peccat.
 Si vero iudex hoc erigat qd non potest
 fm ordinem iuris non tenet ei r̄dere. sed
 pōt per appellatōem vel alij licite subterfu
 gere. non tamē iō ei mēdaciū dicit. **H**ec
 obstat p̄dictis illud Chy. Non tibi dico:
 vt te. p̄das in publicum: neqz apud alius

accuses. qz in casu p̄dicto non p̄dit a se :
 s̄ ab alio : dū ei respondēdi necessitas im-
 ponitur a superiori suo. Si dicatur q̄ ibi vi-
 detur cōmēdaciū officiosū : quod ē v̄iale
 peccatū. qz homo ibi mētitur vt liberz seip-
 sum. dō q̄ imo est ibi aliquid de permissio
 admittū. qz iudici dēbitū. s̄ cōfessionē veri-
 tatis. negat. 7 accusator punitur: si in p̄ba-
 tione deficiat. **U**trū liceat accusato se ca-
 lumniose defendere. **B**ndet **A**bo. 2. q. 69. ar. 2. c. q. non. vnde et. in cā crimina-
 li iuramentū de calūnia est p̄standū. c̄ de
 iura. calū. inherētes. **N**ota etiā q̄ aliud
 est veritatez tacere. aliud est falsitatez p̄po-
 nere. p̄m̄ licet in aliquo casu. non. n. tenetur
 quis omnē veritatez p̄fiteri: s̄ v̄n̄ illam quaz
 potest: 7 debz ab eo requirere iudex s̄m̄ oz-
 dinez iuris. puta cuz sup̄ aliquo crimine p̄-
 cessit infamia: vel apparuerint aliqua ex-
 pressa indicia. vel etiā p̄cessit probatio se-
 miplena. 2. aut. s̄ falsitatez p̄pone in nullo
 casu alicui licet. Sic q̄ accusato licet se defē-
 dere: veritatez illā quā confiteri non tenet
 occultādo p̄ aliquos p̄gnos 7 licitos mo-
 dos. puta q̄ nō respondeat ad que respon-
 dere non tenet. hoc aut̄ non est se calūnio-
 se defendē: s̄ p̄vidēter euadē. non aut̄ licet
 ei vel falsū dicere. vel v̄z illud qd̄ p̄fiteri
 tenet tacere: neqz et aliquid fraudē v̄l do-
 lū adhibere: qz fraus 7 dolus v̄z mēdaciū
 habēt. 7 hoc est se calumniose defendere. v̄n̄
 non lz reo in casu sanguinis corruppe su-
 um aduersariū. peccat. n. accusator si collu-
 dat cuz reo qui est noxius. quod patz ex
 hoc q̄ penā incurrit legibus p̄stituta. 2. q. 5. c. i. 7 c. 2. 7 c. 3. 7 c. 4. vnde cū idē
 tere aliquē ad peccatū sit peccatū: p̄z q̄ et
 reo peccat cū aduersario colludēdo: q̄nis
 huic peccato lex civilis non adhibeat penā
 qz multa s̄m̄ leges humanas relinquunt
 impunita: que s̄m̄ dei iudicij s̄nt peccata.
 hoc **A**bo. vbi sup̄. **U**trū liceat reo per ap-
 pellatōem iudiciū declinare. **B**ndet **A**bo.
 vbi sup̄. ar. 3. c. q. sic: si appellat ex confi-
 dentia iuste eā. quia. s̄ iniuste grauat̄ a iu-
 dice. vt habet. 2. q. 6. c. i. 7 se. hoc eniz est
 p̄vidēter euadere. v̄n̄ **A**pl̄s ad **L**esarez
 appellauit act. 25. Non autē lz appellare
 causa more afferēde: ne s̄ cuz iusta senten-
 tia p̄ferat. hoc. n. est se calumniose defen-
 dere: quod nō licet. vt dicit̄ est. **U**trū cō-
 damnato ad mortem liceat se defendere si
 possit. **B**ndet **A**bo. vbi sup̄. ar. 4. c. q. n̄:
 si sit iuste p̄dēnatus. **U**trū **R**o. 13. **Q**ui pote-

stati resistit: v̄i ordinatōi resistit: 7 p̄ cōse-
 quens sibi dānatōez acquirit. lz. n. iudici
 cum resistētē impugnare. v̄n̄ p̄z q̄ ex par-
 te rei sit bellū iniustū. 7 ideo indubitanter
 peccat. Si autē sit cōdenatus iniuste licet ei
 se defendere. tale. n. iudiciū est simile violē-
 tie latronū s̄m̄ illd̄ **E**ze. 22. **P**riūcipēs ei
 medio eius quasi lupi rapiētes p̄cedā ad
 effundēdūz sanguinē. 7 ideo licet in tali ca-
 su resistere: nisi forte p̄pter vitādū scādālū
 cum ex hoc aliqua grauis turbatō timere
 tur. lz autē ei effugere si possit: etiā si sit in-
 iuste cōdenatus. tenet tamē non resistē agē-
 ti: quin patiat̄ quod iustū est cum pati. sic
 etiā si quis iniuste est cōdenat⁹ mori fa-
 me: non peccaret si cibū sibi occultūz dānū
 ederet. qz non sumere est se occidere. hoc
Abo. 2. q. 69. ar. 4. c. 7. c. 2. m.

De falsarijs. ti. 42.

Cum dicit̄ sit in p̄cedētib⁹ de fal-
 sitate quam cōmittunt aliqui i
 foro iudiciali: p̄t hic subijci de
 falsitate quā aliqui faciunt cir-
 ca litteras domini pape. qua. s̄. pena s̄nt pu-
 niendū s̄m̄ casū alia de hac matia relinquā-
 tur iurispit. **S**ciendū itaqz q̄ s̄m̄ casū.
 pena taliam ē multiplex. **N**ā ille qui p̄ se:
 v̄l p̄ aliū falsitatez exercet: ip̄o iure cuz oib⁹
 fautoribus 7 defensoribus suis est anathe-
 mat̄ vinculo innodat⁹. **I**dē est de his qui
 scienter v̄tūt falsis litteris apostolicis. lz
 tales infra. 20. dies a tpe cognitiōis penā
 emittant excoicatiois. **S** dico de v̄tūtib⁹: non
 falsarijs. vt c̄. e. ad falsarij. **Q**uid
 q̄ si quis per. 30. dies litteras tenet: ex quo
 falsas litteras nouit: 7 postea p̄duxit in iu-
 dicio. 7 eniz redargueret de falsitate in cō-
 tinenti destruxit vel renuncianit. **B**ndeo
 p̄culdubio excoicatio est: si n̄ si occultū est
 eū ecclia nō vitabit. **C**urrūt q̄ eidē. 20. di-
 es a tpe p̄scie occulte q̄ ad tēū: s̄ quo ad
 eccliam a tpe p̄scie publicate. ad qd̄ ac-
 cedit illd̄ c̄. de simo. suā nobis. 7. c. tua nos
 i. 7. c̄. de sen. ex. a nobis. 2. **Q**uāteqz di-
 xi q̄ infra. 20. dies vitat̄ pena. vt c̄. e. de
 cri. fal. dura. intellexit **H**of. de l̄ris quas
 quis per alium ip̄extrauit. **N**ā si p̄ seipm̄: v̄l
 si p̄scius fuit vel debuit eē statū pena incur-
 rit. vt c̄. e. ad falsarij. **D**e falsario at̄
 dñi pape distinguit̄ v̄tū de falsitate dubite-
 tur: vel certūz sit. si dubitet̄: tunc ē falsari⁹
 capiēdus: 7 in carcerem mittendus. 7 sup̄

pena est sicut pōtēx consilēdus. vt di.
19^a. in memoriā. sic intellige illud c. x. c. sup.
eo. 7 c. x. de rescrip. c. 2°. Si autē pro certo
sciretur qd esset falsari^o nō p suspitōez. s. per
rei euidentia. si clericus sit: & gradū dū est:
& potestati seculari tradēdus sū substitutio
nes legitimas puniēd^o. per quā 7 layci con
uicti legitime puniunt. vt c. x. c. f. de cri. fal.
ad falsarioz. & licet etiā ipso iure in hoc ca
su officijs 7 beneficijs ppetuo sūt pūati. vt
ibidē. 7 h intelligit de illo qui p se vel per
alium falsauit. S. si quis scietē vti^o litte
ris ab alio falsans: non est ipso iure pūat^o
si clericus sit. s. officio 7 beneficio spoliād^o
.i. suspēdendus: subandū 7 nihilomin^o ex
cōicatus: quousq; digne satisfecerit. Lay
cus etī p eādē sniaz excōicatus ipso iure
illatā satisfacē cogit competētē. 7 itelligas
in vtroq; ad arbitriū papē. qz nec p alium
resitui poterit: nec absolui. sic itelligas c. x.
.c. ad falsarioz. §. qui vō. in pñ. 7. c. dura
§. vlt. ar. c. x. de pbe. grane. §. vlt. vel pōt
dici qd q̄uis papa absolōnē sibi r̄tinerit
nō tamē satisfactōez cū dicat in illis 7 i il
lis. s. clericis 7 laycis malitiā granius q̄ ne
gligētā puniēdā. Qd at̄ dixi de pena ipōnē
da in vtrūq; litteris ab alio falsatis: 7 de
malitiā q̄nī q̄ negligētā puniēdā etiā de
his qui falsas litteras impetrāt statim obf
uādū. vt c. x. c. ad falsarioz. de hac mat̄ia
require. j. li. 7. ti. 2°. casu vō. 24. Si quis
autē clericus litteras regis falsauerit cara
ctēizatur i facie. pmo a suis ordib^o & gra
datus. puincia abinrabit. 7 sic abire pmit
titur. vt c. x. c. de cri. fal. ad audiētā. 7 idem
intelligo de falsario cuiusq; pncipis secula
laris. qz de similibus idē est iudiciū. c. x. de
transla. int. corporalia §. i. i. fi. 7 de rescrip.
int. ceteras. 7 de sta. mo. sup. quodaz. in fi.
Falsarius vō ep̄i & ponit 7 monasterio de
truditur. vt di. 50. si ep̄s aut p̄l̄r. vel die
q̄ est ab officio 7 beneficio suspēdendus. vl
suspēsus nunciādus. sicut 7 falsarius capi
tuli: donec indulgētaz sedis aplice merea
tur. vt c. x. de testi. tā litteris. §. vlt. vl. meli^o
dictū dānī. intelligit quādo in modū ac
cusatōis puincit criminali accusatus. q̄nī
aut quis i modū inquisitōis est puic^o hēt
locuz qd dixi. vt innuit illa & ceteral. tā lit
teris. vel q̄nī falsarius civilr puenit ad b.
vt beneficio eccliastico puef. qd hz locuz
etiā in falsario delegati. vel quous alio. vt
c. x. de rescrip. oliz ex litteris. in fi. 7 de offi.
dele. cū olim magister. cuz ḡ ab obtento re

moneatnr. multo fortius ab obtinēdo re
pellit. vt c. x. de excē. pla. int. dilectos. §. p
terea. s. 7 que sit pena falsē carte ex dicto
vel tacito legit c. x. de rescrip. sup. litteris.

**De duobus vltimis pceptis quibus p
hibet cōcupiscētia alienaz vxoz 7 rēuz
titulus. 43°.**

Consequēt p̄siderādū est de 9°
7. io. pcepto simul. qz sil ponit
exo. 20. sic. Nō cōsiderab vxoz
rem pximi tui. nō serui. nō an
cillaz. nō bonē. nō asinū. n. oia que illi^o
sunt. 7 teute. 5° sic. Nō cōcupiscēs vxoz
proximi tui. non domum. non agrū. non
fuit. non acillā. nō asinū. 7 vniuersa que
illius sunt. Ad hoz aut euidentia p̄t queri
pla. s. vtrū h duo pcepta: que. s. sunt de nō
p̄cupiscēdo malū sint pcepta legis natura
lis. Respōdeo qd sic. qz sicut in corde no
stro est scriptum qd malum non est facien
dum. ita etiā qd maluz non est concupi
scēdū. Nec obstat illud ad Ro. 7. Cō
cupiscētia nesciēbā: nisi lex dicēt. n. cupi
scēs. qz apls loquit in p̄sona eoz in qbus
lex naturalis erat intū obscurata qd nesciē
bant vtz p̄cupiscētia eēt p̄cū. 7 quātum
ad hoz dicit glo. nesciēbā peccatū esse. In
aliquib^o aut nō erat ita obtenebrata quin
beneficēt esse p̄cū: s. nō tā graue. 7 q̄nī
ad hoz dicit glo. vel tam graue. **Utrum**
enāgelū supabundet a lege sū illud. lex
cōhibet manū. non animū: enāgelū etiā
animū. h. n. nō videt cuz in his pcepti. ani
m^o cōhibeat. R^o qd lex p̄hibz cordis actū
ne indei rudes 7 carnales putarēt ipsū eē
cōcessū. 7 tamē supabundat enāgelū in
duob^o pmo i gnālitate p̄hibēdi. qz Mat̄
5° p̄hibet actus cordis inordinatus sū
vim irascibilē 7 cōcupiscibilē. in lege autē
tū sū cōcupiscibilē. 2° in exp̄sione: quia
in lege nō p̄hibetur nisi inordinatio affecti
onis: cuz dicitur. nō cōcupiscēs. In eman
gelio vō p̄hibet intēō cogitatōis. Mat̄
5°. Si vidēs muli. ad cōcupi. 7 c. i. si ocu
lum habeas itēōis in mulierē cogitādo.
vt concupiscas eā. iā mechatus es. 7 c. sū
Alex. an. 3°. t. i. c. de duob^o vlti. pceptis ar.
vlt. in fi. **Utz** in his duobus pceptis
p̄hibeat p̄cupiscētia gnālis. Rndz Alex
an. vbi sup ar. 3° c. qd sū formā pcepti p
hibetur p̄cupiscētia gnālis. omne n. p̄cu
pitū est extra. Aut ḡ est cōicans nobiscū:
aut non. si sic intelligit p vxozē sū modū

decalogi per synodothen a parte totū. si si intelligit per re. primi. **U**trū hic phibeatur interior actus concupiscentie in primo motu. aut in delectatione vel in consensu. **B**enedict Alex. an. vbi supra ar. 4. c. q. tripliciter potest concupiscentia sumi. Uno modo potest dici appetitus vegetabilis. et talis concupiscentia potest esse inordinata est a fomite mouere. i. a corruptioe original' culpe. Alio modo potest dici appetitus sensibilis. et hoc prout est inordinata: est a mouente sensualitate cum fomite. 3. modo concupiscentia est appetitus rationalis. et sic est a liberi arbitrii voluntate. **C**oncupiscentia primo modo est in suggestione. 2. in delectatione. 3. in consensu. **D**es q. q. per se concupiscentia potest esse in sensu rationali voluntati phibetur. concupiscentia vero que est in delectatione sensualitatis: vel ex suggestione fomitis in actu vegetabilis: non phibetur simpliciter: sed tantum in quod quia non erat phibendum ne ille concupiscentie sint in nobis. quia hoc est impossibile nobis: sed phibentur ne sequamur eas sed illis ecclesiis. **P**ost concupiscentias tuas non eas. ire autem idem est quod consistere. concupiscentias autem suggestionis et delectationis non phibetur proprie. sed ex prohibitione consensus ostendunt male et vitare. **S**ic ergo per hoc preceptum non phibetur motus primus concupiscentie qui consistit infra limites sensualitatis. sed phibetur directe consensus voluntatis in opus vel delectationem. **U**trū ad idem preceptum pertineat phibitio voluntatis et operis. **B**enedict Alex. an. vbi supra ar. vlt. c. q. aliqui contingit esse peccatum in voluntate non sequente opere. ne quod quod credideris esse peccatum tantum cum opus inungitur voluntati: separatis phibetur mala voluntas. **Q**uandoque vero opus sequitur voluntatem. et tunc voluntas et opus exterius si considerentur in radice. scilicet libidine et intentione sunt idem peccatum. **S**i vero considerentur voluntas in se et opus in se: alie sunt circumstantie boni et bite actui exteriori quam voluntati. quia diuersificatur modus. locus. tempus. et quedam alie circumstantie. licet circumstantia finis sit eadem. **S**i ergo ut dicit Augustinus peccatum est actus inordinatus ex defectu boni. aliter autem defectus actus est bine inde. ergo in hoc aliud peccatum. ut ergo hoc daretur intelligi phibetur voluntas: et opus. lex igitur secundum rationem latius perfectam docuit utrumque vitandum. **I**n aliquibus tamen. propter unitatem radicis: voluntatem et opus vno precepto phibuit. ut in homicidio et falso testimonio. **I**n aliquibus ve-

ro duobus preceptis propter differentias de factis inordinationis. ut in mechia et furto. **S**ed quare magis phibetur seorsum voluntas et opus in his quam in alijs. **R**espondeo quia delectatio mechie et utilitas diuitiarum sunt propter se appetibilia in quantum habent rationem delectabilis: vel utilis. et ideo debuit in eis phiberi opus et concupiscentia. sed homicidium et falsitas sunt horribilia. et ideo non est simile de his et de illis. **Q**uare magis in speciali phibentur auaritia: et luxuria quam alia vitia capitalia. **R**espondeo quod illa duo phibentur magis explicitate. quia propter improbitatem libidinis citius progrediuntur in opus exterius. nihilominus tamen et alia vitia capitalia ibi phibentur implicite. **S**uperbia enim phibetur ibi in adoratioe dei et bonificatione proximi. **I**nuidia et ira in phibitione homicidij. accidia in sacrificatioe sabbati. auaritia in phibitione furti. luxuria et gula sibi coniuncta in phibitione mechie: et adulterij: vbi phibetur omnis illicitus coitus: et immoderata delectatio carnalis.

De preceptis euangelicis regulantibus circa operanda et vitanda. ii. 44.

Abito de preceptis moralibus diuine legis veteris: consequenter considerandum est de preceptis moralibus diuine legis noue. scilicet euangelice. horum autem quedam sunt generalia respectu omnium: ut ea que continentur in sermone domini in monte **M**atth. 5. 6. et 7. et **L**uc. 6. **Q**uedam vero sunt specialia respectu personarum presertim dantium. ut precepta que specialiter dantur apostolis. **M**atth. 10. ad presens autem agendum est tantum de generalibus. **E**t secundum ordinem euangelij: precipue **M**atth. in quo primo traduntur precepta de faciendis et vitandis. 2. precepta de ordinata intentione habenda in faciendis. **M**atth. 6. ibi. **A**tendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus. **I**tem inter precepta prima dantur precepta primo ordinata irascibilem. cum dicitur **M**atth. 5. **A**udistis quia dictum est antiquis. **N**on occides. et 2. ordinantia concupisibilem. cum dicitur ibidem. **A**udistis quia dicitur est. non mechaberis. et 3. ordinantia rationalem: cum ibidem additur. **A**udistis. quia dicitur est

non piarabis. 7c. Itē ordinātia irascibilē
constitunt in duob⁹. s. pmo in prohibitione
ire. cum dicitur. Audistis quia dictum est
antiquis. Non occides. 7c. 7 h patet p ea
q̄ dicitur. j. li. 2. ti. 49. s. de clemētia: 7 mā
suetudine: 7 vitijs oppositis. arti. 3. 2. i iul
sione recōciliatōis 7 concordie. Recōcilia
tionis respectu eius quē lesim⁹. cū dicit. si
offers munus. 7c. 7c. d. concordie respectu eius
a quo lesi sum⁹. cū dicit. esto cōfētēs. 7c.
vel recōciliatōis respectu amici. concordie
respectu inimici. 7 de his duob⁹ est hic dō.
Postea sequitur pcepta ordinātia p̄cipi
scibilem. 7 h sunt tria. Primo. n. p̄hibet
voluntas mechādi cū dicit. Dis qui vi
dit mulierē. 7c. 7 de h require. j. li. 2. titu. de
luxuria. 2. iubeat declinatio occasiois me
chādi. ibi. q̄ si ocul⁹ ex. 7c. 7 de h dicitur
h. 3. reprobaf separatō p̄ngij legitimi ce
cepta cā fornicatōis: cū dicit. Matb. 5.
dicitū est aut antiquis. Qui dimiserit vro
rē suā. 7c. 7 de hoc regre. j. li. 8. ar. ii. De
inde ponunt pcepta ordinātia vim rōalē.
7 pmo pceptū ordinans eas in vep. cū di
citur. Matb. 5. Itē audistis. qz dicitur ē
ātiq̄s. Nō piarabis. 7 de hoc require sup.
ti. de iuramēto. 7 ti. de p̄nario. 2. ponuntur
pcepta rōalē ordinātia in bonis. 7 inf h
est pmo pceptū paciētie. 2. pcepta beneficē
tie. 3. pcepta dilectōis 7 benivolētie. Item
inf pcepta paciētie pmo p̄cipit paciētia re
spectu lesionis corp⁹. 2. respectu ablatio
nis rerū. 3. respectu angarie operum. Itē
inter pcepta beneficētie pmo precipitur
erogatio. 2. mutatio. pmo q̄ consideran
dum est de pceptis regulantibus circa
facienda 7 vitanda. Deinde de pceptis
regulantibus circa intentionem circa il
la. 7 de primis est agendum secundum or
dinē sup̄dictus i titulo isto p̄missis illis
de quib⁹ alibi determinat. pmo igit p̄side
randū est de pcepto recōciliatōis. 2. de p
cepto p̄cordie. 3. de pcepto vitādi occasio
nē mechādi. 4. de pcepto paciētie respectu
lesionis corp⁹. 5. de pcepto paciētie re
spectu ablatōis rerū. 6. de pcepto paciētie
respectu angarie op̄. 7. de pcepto eroga
tionis. 8. de pcepto mutuatōis. 9. de pcep
to dilectionis inimicorū. **C**irca pceptū
q̄ recōciliatōis sciēdū q̄ ponit. Matb.
5. Si offers munus tuū. 7c. vsqz vade pri
us recōc. fratri tu. 7c. Hec aut verba s̄m
q̄ habet ab Aug. li. de s̄mo. dñi. i. mō. 7 a
Chryso. sup. Matb. sic debēt exponi. Si of

fers mun⁹ tuum. i. me substātie. v. opatōis
bone ad altare ecclie. vel matris tue. s̄m. n.
glo. cor est tēplū. altare fides. cui nisi mun⁹
dimittat deo nō placet. 7 ibi recoz. s̄. q̄ fr
t. hz aliqd aduersus te. s. p̄p̄ iniuriā a te si
bi illatā. relinque ibi munus. s. tui sacrificij
7 vade cor̄poralis si sit p̄is. v. sp̄tialiter. s.
motu cordis si sit absēs recon. fratri t. s. ab
eo veniam postulādo: 7 sibi satisfaciēdo. v.
si frater t. hz aliqd aduer. te. i. te lesit. p̄
quod eum odis: vade. s. sibi in corde p̄
cendo: ad quod teneris de necessitate. Si
vero iuris cor̄poralis cum ad amicitiam
renocādo 7 rogādo: hoc erit perfectionis:
7 cum sic feceris: tunc veniēs offers mun⁹
tūi deo. s. gratum.

Sequitur vidē de 2. s. de pcepto cō
cordie. hoc autē ponit. Matb. 5.
Sic esto cōfētēs aduersario tuo
cito dum es in via cū eo: ne forte tradat
aduersarius tu⁹ te iudici: 7 index tradat te
mistrō: 7 in carcerē mittaris. Amen dī
co tibi nō exeras inde donec reddas nonis
simū quadratē. Hec verba possūt expo
ni: vt patet ex glo. tripliciter s̄m q̄ aduersa
rius potest dici homo. sermo diuini. 7 deus
de aduersario boie sic. Esto p̄s. aduersus
t. i. beneficis ei subueniēdo 7 beniuol⁹ dī
gendo. cito. s. ante mortē. dum es in via. i.
in hac vita cū eo: ne forte. 7c. sic tēperant
vt dicit glo. vt locū penitētie nō auferret.
ne forte tradat t. adue. t. in. i. sit cā tue tradi
tōis iudici. i. xpo. Ho. p̄ omne iudiciū te
dit si. 7 index tra. te. mi. i. diabolo. 7 i car.
s. inferni mittaris. s. ab eo. Amen dico tibi
nō exies inde donec. i. nūq̄. designat. n. h
s̄m Aug. p̄p̄mitatē. sicut ibi. Donec po
nā ini. tu. 7 Matb. i. Et non cognouit eas
donec pepit si. suum p̄mogenitū. reddas
nonissimū q̄dratē. i. sustineas penā etiā mi
nimo peccato debitant. qz nihil manet ipu
nitiū. quadrās s̄m dīero. 7 quoddā gen⁹
nūmi valens duo minuta: 7 significat pec
cata minuta: vel penā minutis peccatis de
bitam. 7 s̄m Aug. nūq̄ erit in soluēdo:
7 nūq̄ in reddēdo. i. nūq̄ erit. possūt
etiam exponi de aduersario: qui est sermo
dei sic. Esto consen. aduer. t. i. v. verbo. s̄z
ei obediendo. 7 dicitur dei verbum aduer
sarius. quia nobis peccantibus aduersaf.
cito dum es in via cum eo. glo. cū sermo
ne diuino. in via. i. xpo recte gradimur.
dum ei obediendo ad vitam eternā pertin
gimus. ne forte tra. te aduer. t. i. sit cā tue

traditionis. 3° possit exponi de aduersario qui est deus. aduersatur enim nobis ppter peccata nostra. esto. pten. aduer. t. f. deo ipz r. uerendo: 7 ei obediendo: cum quo sumus i via: qz ipe e vbiqz. alia exponit vt pu^o.

Quoniam videre de 3°. f. de pcepto vi tandi occasione mechandi. h autē ponit sic Matb. 5°. Si oculus tu us extit. scādali. te abscede ei: 7 pice abs te. Expedi. n. tibi vt peat vni mēbz qz to tuz corpus t. eat in gebēnā. 7 si ma. t. ext. scan. t. abscede 7 pice abs te. expedi. n. zē. h autē verba sū qz apparz ex glossis sic exponi pnt. Si oculus tu^o extit. i. extioz aspectus. iterioz cogitatus. p siliari^o p puz. studium quo quis vacat vite pteplatine scādali. te ad malū trahendo: vel in erro rē inducēdo. v. l. malū p siliēdo. vel i supbiā erigēdo. reddēdo singula singulis abscin de. euz. f. a te sepando. 7 pice abs te. f. ab eo longe recedendo. 7 p hoc qd dicit dext intelligit illud qd fit recta intentōe. qd si sit occasio pcti quicqd sit illd abem^o a nobis remouere. 7 si dext oculus. i. qd fit cū bona intētiōe: qd minorē pbet occasiōē mali: o3 rēonē. multo magi. oculus sinis ter. i. qd fit mala intēdo: qd p bz maioretz occasiōē mali. expedi. n. tibi. i. minus est malum tibi. vel magis est vtile tibi vt pre at vni mēbz tu. qz to. cor. tu. eat in ge. Et si manus t. ext. i. extioz cōtactus: interioz voluntas sine consensus. familiaris adiu tor vel amie^o. studiū vite actine scan. te. f. ad malūz trahēdo v. l. iducēdo: abscin de. f. a te separando: 7 pice abs te. f. longe ab ea recedēdo. Nota i oculo vel in manu: v. l. in alio mēbz cōsidero vitii: 7 illd e remo uendū: 7 actuz qui si sit malus est p conti nētiā rēdinādus: 7 ipm mēbz sine mēbz natura que est bona: 7 illa e sūada. Expedi. n. 7ē. vt pu^o. **S**i dicatur qz tale pceptum sit ad litterā seruādū: qz sic inuenit in vitis patrū frequēter a factis esse factū. dō qz illud nō legit ad ex^m: s. excusat per spūz sctū: quo inspirāte credit esse factū vt dicit Aug^o 5°. de ciui. dei de Sāpōne q se occidit Indici. i. 6°: qd nō excusat aliter nisi qz latens h sps suggererat: qui p eum miracula faciebat. vñ sū canones quicūqz tali occasiōe sibi mēbz abscederit irre gularis est.

Quoniam videre de 4°. de pcepto pa ciente respectu lesionis cozpoz. h aut ponitur Matb. 5°. sic. Audist.

qz dictū ē oculū p oculo: autē p vete. hoc dictuz est Exo. 21°: 7 cōcedit ibi: nō pceci pitur lex talionis: qz nō erat pceptū moza le: s. iudiciale. 7 sequit Matb. 5°. Ego aut dico vobis. i. sup addēdo non resistere ma lo. i. iniurie ab alio illate: vel malo. f. homi ni iniuriati. s. si quis te pcul. in dex. maxil lā: prebe ei 7 alterā. dextera dicit: qz ē nōz bile mēbz 7 euidēs. q. d. si quis tibi gra uē 7 manifestā iniuriāz intulerit: parat^o sis patienter sustinere aliam: vt nō monearis per impatiētiā. 7 si graue 7 manifestā: ml to magis lenes: 7 occultā. 7 hoc est qd di cit. pbe ei 7 alterā. Nota qz dicit Aug^o qz i sacra scriptura sunt pcepta 7 exēpla scti toruz: vt p exēpla intelligamus pcepta hoc. n. pceptū. f. Si quis te pculserit. 7ē. in tellige p xpi factū: qui dixit patienti. Si male locutus sum: testimoniūz perhibe te malo. vnde pcludit qz h^o pcepta intelligū tur quo ad animi pparatōem. vt. f. homo sit parat^o patienter talia sustinē. ita qz i coz de sit animi benivolētia. dicit tamē p. in po stilla sup Luc. qz est p siliū perfectōis: nō p ceptum. **U**trū aut liceat vim vi repellē. require sup ti. de bello. **S**ed nunquid hic retractat lex talionis. **R**ndz Alex. an. i. 3° qz sic quo ad puataz psonā: nō quo ad iu dicem. puata. n. persona si vindictam expe teret: malū p malo redderz. vt dicit Aug^o **I**ndex vō amore iusticie iustuz p iniusto redderet: 7 ita bonū pro malo. **N**ō est qz dicit Aug^o. hic non phibet vindicta que est ad correctōem. qz ipa pertinet ad mise ricordia. s. h non pcedit nisi cui est ex or dine data: 7 sine ira: vt pfi in filiū. **N**ō etiā sū Tho. in pma 2°. qz illud pceptū fu it non vt vindicta expeteret: sed vt iusticia seruaretur.

Quoniam de 5°. f. de pcepto patientie respectu ablationis rerū. h autem sic ponit Matb. 5°. Et qui voluēt tecum in iudicio contendere. i. contentiose agere: 7 tunicam tuāz tollere. i. vellē infe riorē. dimitte ei 7 pallium. i. vestem su periorē. 7 hoc maxime pertinebat ad ec clesiā pmitinam. scz vt liberius predica rent. Sed ex hoc videtur qz non liceat ve bitum repetere. 7 ad idem facit illud Luc. 6°. Qui aufert que tua sunt ne repetas. 7 qui aufert tibi vellimentum 7 tunica: nō li prohibere. **V**nde hoc non licet sub iudice mfideli. i. cor. 6°. **N**udet aliquis ve strum habens negociū aduersus alium

inducari apud iniquos. glo. i. infideles q
sunt iniqui fidelib⁹ quocūq; mō pnt. 7 fm
pe. ibidē in postilla sua. in glo. intelligit vbi
nō habent fideles indices p quos sua re
petē possint. Sub fideli aut indice pōt qd
repetere quadrupliciter. scilicet ex zelo iusticie. ex
necessitate. cum indiget in pnti. ex infirmi
tate. cū timet de pnto indigē. 7 ex cupidita
te: vt cum abūdat in diuitijs 7 appetit am
plius abūdare. pmo mō. 2° 7 3°. licet sua
repetere: nō autē 4° mō. licet aut sua repe
tere in charitate 7 benivolētia: s non cōtē
tōe 7 fraudulētia. 7 hoc 2° modo intelligi
tur illō Mat^h. 5°. Si quis voluerit tecum
iudi. pten. vi. ei 7 palliū. glo. ante qd pte
das. i. cum cōtētoe repetas. Sed qd de
religiosis. R^o si habet in cōi licet eis repe
tere debito mō. s. non vt bona sua: s vt bo
na congregatōis 7 ppter vtilitatē nō ppriā
s cōem: que ē quadruplex. s. paup^{er} sustē
tatio. maloz repressio: quia si nō fieret h
daretur malis occasio aliena rapiēdi. pacē
7 vnitatis cōseruatio que destrueret si nō
liceret repetere sua 7 infirmoz consolo q
turbarent si sua repetere non possent. Si
vero nihil habent nec in pprio: nec in cōi
tunc non licet talibus repetere euz non ha
beant rerū pprietatē vel dominiū: s tātmz
vsuz. possunt tamē denunciare vel iudici
vt super hoc pntideat fm q sibi videbitur
expedire. vel alteri. s. pcuratori qui petat
nomine eius ad quē dominiū rerū iparū
noscitur ptinē. vt sic eaz vsuz possint hē
Nota etiā fm glo. Aug. i. corinth. 6° q
pfectis licet sua repetere sine causa. sine lite
sine iudicio. nō. n. cōmittit eis mouē cām
ante iudicē. Infirmis vero licet repetē sua
an iudicē cām mouēdo: s nō cum cōtētoe
7 fraudulētia: nec apud indices infideles
s. vbi possunt haberi indices fideles. Ex p
dictis concludit Alex. an. 3°. 4°. c. de prece
ptis patētie. q. 2. ar. i. o. vbi tractat de hoc
precepto q. repetere sua cōtentiosē vl frau
dulenter: vl corā iudice infideli est omni
bus phibitū. repetere vero sine cōtētoe.
sine fraude: nec corā iudice est omnib⁹ con
cessuz. pfectis vero phibitū. vnde nō repe
tere est consiliū infirmis. pceptū perfectis.
7 vocat pfectos vt dicit vbi sup ar. 2°. qui
renunciauerūt pprijs. talibus. n. nō licet re
petere sua vt sua: s bñ licet eis repetē sua vt
alterius intuitu cōis boni. vt sup dictū est.
Hec obstat pdictis q supra illud. i. cor. 13°.
Charitas non querit que sua sūt. dic glo.

Charitas non repetit ablata. qz ē veruz q
charitas nō repetit cā cupiditatis. h. n. nul
li lz. s. repetit ex cupiditate que amat pecu
niam pp se. s. repetit ex zelo iusticie puenit
oibus impfectis fm debiti modū. Sed
quid si ex repetitōe scandalizet ille a quo
repto. vt. n. q. tunc nō liceat repetere. qz
dicit auctoritas. qm potes sine pctō vita
re scandalū pximi debes. Bndz Alex. an.
vbi supra ar. 3°. c. 3°. q. opz tenere qd est
certū. certū est. n. q. raptor est qui abstulit.
incertū autē est q inde scandalizet. si vō sci
am q inde scandalizabit si sim ifirm⁹: 7 ti
meam meuz casū ex nō repetitōe prepou
derat scandalū ppriuz scādalo alterius: 7
plis teneoz ipz vitā qz scādalo pximi. Si
vō si pfectus 7 repetā debito modo: sicut
preponderat bonuz cōe bono spāli: sic p
ponderat scādalo ppriū cōitatis: 7 pluriū
s. dissipatō pacis 7 vtilitatis cōis: 7 incē
tinuz reliquēdi: que omnia acciderēt si nō
liceret sua repetere pp scādalo pximi sin
gulare. S; nunquid lz repetē nō tm ne
cessaria: s etiā supflua. Bndeo q sic. s. i. b
ē differētia. qz post repetitōem potes neces
saria retinē: s supflua teneris indigētib⁹
dispensare: quia sūt aliena ad retinēdū: tua
ad dispensandū. Quid de seruis: nunqd
repetēt. R^o fm Aug⁹ in li. de fmōe do. in
mō. Si ille inquit seruis rectus 7 bone
stius ad colēdas rei a te dno educat 7 re
gitur: qz ab illo qui cupit euz auferre. ne
scio vtrū quis audeat dicē vt velle cū ve
bere pnti. q. d. in tali casu nō d; pnti re
petitō serui sicut pallij. Ad h nota q qz
uis liceat repetē sua in iudicio fm modum
supdicti: nō tasi expedit oib⁹. pmo pp bo
nestatē. puer. 20. Honor ē hōi q se sepat a
pctōe. 2° pp pacis pseruatōez. Chrys⁹.
omne iudiciū irritatio cordis ē. 3° pp mul
toz pctōz vitatōem. i. cor. 6°. Itz oio ve
licū ē i vob q iudiciū hēt. inf vos. Chry.
difficile ē rem dimittere: s difficil⁹ est de iu
dicio sine pctō exire. 4° propter aduoca
torum malignitatem. psal. Tota die iniu
sticiam cogitauit lingua tua.

Equitur de secro precepto. scz pa
cientie respectu angarie operum.
de quo Mat^h. 5°. Et quicunq; te
angariauerit mille passus: vade cum eo
alia dno millia. Est autem angaria inde
biti obsequij extorsio in propria persona.
expone ergo quicūq; te angariauerit mil
le passus: idest compulerit ire per mille

passus. Et h̄ glo. dicit mille. quia illd erat iter sabbati in quo resignatur p̄fectio spiritalis que ostēditur i huius p̄cepti imple-
tione. 7 hanc rōem ponit Aug^o li. de fimo. dñi i mō. Uade cū eo alia duo milia. i. sis paratus animo patiēter ire si fuerit neces-
se. 7 additur binarius ad designādū q̄ de-
bet h̄re p̄fectionē patiētie i ore 7 i corde.

Equit^r de 7. s. de p̄cepto erogatio-
nis. de quo dicitur Mat^h. 5. Qui
autē petit a te da ei. 7 Luc. 6. Om-
ni petenti te tribue. in x̄ quod est. dicit Luc.
11. Date elemosynā: 7 ecce omnia mūda
sunt vobis. ex pone. q̄ petit a te. s. ex necessi-
tate 7 indigentia: da ei. s. ex charitate 7 be-
nivolentia: 7 intelligitur h̄ p̄ceptū h̄z gl.
de bis que iuste 7 honeste dari possūt. res
autē que est necessaria: ita q̄ nullo mō ea
carere possis: non pōt dari honeste. res vō
aliena non potest dari iuste. res autē sup-
flua non pōt retineri iuste. Ad h̄ nota q̄ h̄z
negare rem petenti aliqui p̄pter p̄pua indī-
gentiam sicut excusat se mulier. 3. Reg.
18. ap̄d Helīā. Aliquādo propter petētis
sufficiētia. Hiero^o. Diuitibus dare nihil
aliud est q̄ p̄dere. aliqui p̄pter petētis ma-
liciam. eccl. 12. Benefac humili: 7 ne exde-
ris impio. Aliquādo p̄pter meli^o cōferēdi
p̄videntiā s̄m illud eludet elemosyna in
manū tua donec inuenies cui res. quod
forte sumptū est de eccl. 29. Elyna viri q̄st
sacculus euz ipso. Alia de hac materia re-
quire. j. li. 5. ti. de elyna.

Equit^r de 8. s. de p̄cepto mutua-
tōis. de quo Mat^h. 5. Et volen-
ti a te mutari: ne auertaris. s. mu-
tuam negando. 7 hoc sine spe alicui^o lueri
s̄m illud Luc. 6. mutuū date. s. indigentib^o
7 cūte. 23. Fratri tuo absq̄ vsura illud
quo indiget cōmodabis. Ideo sequit^r Lu.
6. nihil inde sperantes. scz ab homine. vl-
tra fortē. ita. s. q̄ p̄pter h̄z sp̄ncipaliter
mutueris. licet quidē sperare: 7 bonū est
sperare a deo inde mercedē. quia sine ille
reddat: sine non: deus tamē reddet. vt di-
cit glo. Potest tamē sine vito vsure spera-
ri beneficiū ab homine. obligatur. n. ex
beneficio s̄m illud Mat^h. 7. Omnia que
cuq̄ vultis vt faciant vobis homines: 7
vos faciatis illis. Peccatur autem circa
mutuum multipliciter. Primo indigentī
non dando. eccl. 29. Scnerare proximo
tuo. in tēpore necessitatis illius. 2. datum
nimis importune reptendo quando hoc

non potest soluere. Isai. 58. Omnes vbi
tores vestros repetitis. Ibi glo. qui nō ba-
bentem repetit deo violētiam facit. 3. p̄-
gnora necessaria detinēdo vel destruendo.
exo. 22. Si primo tuo pignus acceperis
vestimentum eius ante solis occasū red-
des ei. 4. cum vsura exigēdo cōtra illud
Luc. 6. nihil inde sperantes. 5. p̄o dilatoe
termini solutionis munera accipiēdo. psal.
Qui pecu. su. nō dedit ad vsu. 7 mu. sup in-
no. non accepit. Alia que pertinet ad mu-
tuam 7 vsurā require. j. li. 3. ti. de mutuo
7 ti. de vsura.

Equit^r de 9. s. de p̄cepto dile-
ctōis inimicōz. 7 de hoc require
j. li. 2. ti. de charitate. 7 quātū ad
p̄ctēs potest notari q̄ diligere p̄pter mu-
tue familiaritatis oblectamētum est vanū.
psal. Filij hominū vt quid diligitis vani-
tatem. diligere p̄pter peccati cōscium ē ma-
lignū. s̄m illud nau. 1. Sicut spine se inui-
cem cōplectuntur. Diligere p̄pter benefi-
cium acceptū vel speratū est meretriciū.
de quali amico dicitur eccl. 6. Est amicus
socius mēse. Diligere p̄pter amorē recipio-
cum est nature vbitū: de quo Ro. 13. ne-
mini quicq̄ debeatis: nisi vt inuicem dili-
gatis. Diligere vero p̄pter bonū habitum
vel speratū est bonū 7 gratuitū 7 merito-
rium. s̄m. n. Aug^o qui diligit proximū di-
ligere debet eum. aut quia est bonus. aut
vt sit bonus.

**De p̄ceptis euangelicis regulantib^o
intentionem titulus. 43.**

Deinde cōsiderandum est de p̄-
ceptis regulantibus intentōz
respectu faciēdoz. 7 vitando-
z. 7 q̄ ad ordinatā intentōz
regrunt duo. s. amor bōi: ne sit libido i vo-
lūtate 7 discretio bōi. ne sit error in electō-
ne. id dant aliq̄ p̄cepta de rectitudine in-
tentionis. cū dicit Mat^h. 5. Attēdite ne iu-
sticiam ve. fa. 7ē. 7 aliqua de discretōe euz
dī. nolite iudicare. 7ē. Circa p̄m p̄mo p̄-
bibet obliq̄ intentō. 2. eius occasio. s. iordi-
nata sp̄aliū dilectō: 7 sollicitudo euz dī. no-
lite solliciti eē. 2ē. Circa 2^m vō. s. discretō-
nē p̄: pbibet temeritas iudicādi. 2. p̄cipif
diligētia sibi canēdi. cū dī. Attēdite a f līs
p̄betis. 7 quia infirmitati humane diffi-
cile est: 7 quasi impossibile indiscreta iudi-
cia vitare. ideo addūf tria p̄cepta. p̄m.

vniuersi de petendo auxilium gratie. cum dicitur. Petite. 7c. 2. de seruando equitatem legis nature respectu proximi. cum dicitur. omnia quecumq. 7c. 3. de conatu ad amorem dei. cuius dicitur. intrate per angustam portam. gl. i. charitate. Item circa id discretos tenentur iudicij. nota quod aliquis indicat ex auctoritate: ut plati. aliquis ex vite dignitate: ut perfecti. aliquis ex doctrine veritate: ut doctores et predicatorum. et secundum hoc accidit indebitum iudicium tripliter. primo ex defectu seu abusu auctoritatis in causa examine: et hoc prohibet Mat. 7. Nolite indicare. 7c. 2. ex dignitate vite in vitiorum reprehensione. et hoc prohibet cum dicitur ibidem. Quid vides festucam. 7c. 3. ex defectu discretionis doctrine in predicatione: cum dicitur ibidem. Nolite sanctum dare canibus. Et pre dictis colligitur quod sunt precepta quibus intentio ordinatur. de quibus est hic dicendum secundum ordinem predictum breuiter transcurram. Primum igitur predictorum preceptorum est illud. Attendite ne iustitiam vestram iusticie vestre faciatis coram hominibus. scilicet hac intentione neque videamini ab eis. scilicet ita quod in hoc. scilicet favore hominum non constitutis sine vestrorum operum. sic. n. 7c. Gregorius opus est deus in publico: ut tamen intentio maneat in occulto: alioquin mercedem non habet apud patrem vestrum qui in celis est. et merito: quod seruisti hominibus: non deo. et hoc explanatur in demofryna. oratione. et ieiunio. Postea Mat. 6. claudit generaliter. Nolite thesaurizare vobis thesaurum in terra. scilicet fauorem et laudem hominum de bonis operibus appetendo. thesaurum autem vobis thesaurum. scilicet bona opera faciendo: in celo: et ita in loco tuto. In thesauro intelligo quid preciosum. copiosum. deliciosum. et stabile. quod seruetur in futuro. hoc autem omnia excellenter inueniunt in celo. nihil vero tale est in terra. Non merito deus thesaurizari in celo non in terra. Possis autem hic queri utrum teneamur omnes actiones in terram referre. Sed responsio huiusmodi quodis habet. 7c. li. 2. ti. 2. 3. preceptum est illud Mat. 6. In si nolite solliciti esse in crastinum. id est in postea. glo. interlinealis. non labor et prudentia dantur: sed sollicitudo mentem suffocans: qualis autem sollicitudine prohibet: quere. 7c. li. 2. ti. de prudentia. arti. 4. 3. preceptum est illud Mat. 7. Nolite iudicare. id est non affectetis alios iudicando condem nare. quod non debetis alios iudicare libidine vindicte: sed zelo iusticie. Unde prohibet hoc in ordinatum affectum: sine appetitu inordinatum

tum iudicandi. et non iudicabimini. sed in dicio eterne condemnationis. in quo enim in dicio. id est in quali: vel pro quo iudicio iudicaueritis. sed iuste vel iniuste. Iudicabimini. quia si iudicatis iuste: iudicabimini ad premium. si iniuste: ad supplicium. Est autem multiplex iudicium. scilicet proprie discussionis quod laudatur. i. cor. 11. Si nos metipsos iudicamus. non utique iudicamus. Diffinitionis quod permittitur de apertis que non poterunt fieri bono animo secundum glo. Auctoritatis quod datur iudicibus. L. c. 19. Iuste iudica proximo tuo. Suspicionis de occultis. Jaco. 2. Facti estis iudices cogitationum iniquarum. Emeritis eum asserione. Ro. 14. Tu quies qui iudicas alienum seruum. et hoc fit quadrupliciter. primo quando fert sententia de occultis cordis. 2. quando fit interpretatio male de dubijs. 3. quando diffinitur de futuro statu hominis. 4. quando contra ius assumitur executio iuris. De hac materia requiritur supra de falsitate iudicis. 4. preceptum est illud Mat. 7. et Luc. 6. Quid vides. id est quare consideras festucam. id est leuia peccata in oculo. scilicet conscientie. vel intentionis fratris tui. id est proximi. scilicet corripiendo: et trabem. id est gravem crimen in oculo tuo. id est in conscientia tua non vides. id est non consideras. ut. scilicet amoncas. B. n. est natura oculi. scilicet ut se non videat. sed cor poralis: non spiritualis. Liby. si te magis diligis quam proximum quare ipsum procuras: et non prius te ipsum. et post pauca sequitur hypocrita. scilicet qui te simulat bonum. scilicet corrigendo: cum sis malus: eijce pro otramem de oculo tuo. sed vere penitendo: et tunc videbis. id est videre poteris eijcere festucam de oculo fratris tui. scilicet corrigendo. Bre. Imperit et improbus est medicus qui alijs mederi appetit: et proprium vulnus nescit. sed omnes sumus tales medici Hilarius. Uix inuenitur aliquis ab hoc vitio alienus: quod quilibet suis vitijs fauens: aliena facile reprehendit. De hac materia. scilicet de correptione requiritur. 7c. li. 2. ti. de correptione. 5. preceptum est illud Mat. 7. Nolite sanctum dare canibus: nec margaritas mittatis ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus: et canes conerunt dirumpant vos. Nota secundum Augustinum 2. li. de sermone domini in monte. c. 15. sacra scriptura dicitur sanctum. quia non debet corrumpi. et margarite: quia non debet contemni. canes sunt veritatis impugnatores. porci vero veritatis contemptores. secundum hoc ergo sic exponitur. Nolite

sanctus. i. sacras scripturas dare. ea. s. apie
do 7 predicando canibus. i. hereticis infide
lib⁹. neq; mar. mit. predicando an porcos
. i. luxuriosos 7 carnales: ne forte concul
cas vilificando. s. porci pedibus. s. spiritua
libus. intellectu reprehedendo 7 affectu co
ternedo: 7 canes conuersi. s. contra vos
dirumpat eos. s. murmurado de vobis vt
verberando: vel forte occidendo. **Sed** vt
xps contrariu predictis fecisse infidelibus
pdicando. **H**ndeo fm Aug^m heretici siue
infideles: aut ita sut obstinati q; de eoz cor
rectione non sperat. aut speratur. si sic. sic
est eis pdicandus: sicut faciebant apli. si
non. aut habitant cum alijs qui predicato
ne recipiunt. 7 tunc est eis predicandus. 7
ita intelligitur qd hic dicit. **P**otest autē b
queri ratione huius pcepti: quid tenetur
scire doctor sine predicator. **H**ndz Alex.
an. 3. l. 4. c. de pceptis ordinatib⁹ interdez
. q. 3. ar. 2. q. i. q. contingit tripliciter doce
re. s. simpliciter exhortando. 7 hoc est com
muniter omnium. predicando: 7 hoc est sa
cerdotu. cathedra tenendo: 7 hoc est docto
rum. h⁹is sufficit scire simpliciter creden
da: 7 diuina mandata. secūdis est necessa
rium scire exponere credenda: 7 mandata
fm illud. i. p. 3. **P**arati sep ad satisfacio
nem omni poscenti vos ratodem. **T**er
tius ē necessarium scire oia ad sua doctrina
pertinentia. **S**ed nunquid facere tenet
predicator illud quod pdicat asserendo.
Hndz Alex. an ibidem. q. 2. q. tenet face
re quicquid asserit faciendū de his que per
tinent ad necessitate salutis. non autē que
prinēt ad perfectōem. s. religionis: ad qua
nō omnes tenentur. **Q**uid de peccatore:
nunquid peccat predicando. **H**ndz Alex.
an. vbi supra questuicula. 3. q. aliquis do
cet: qz tenetur ex officio quasi de necessita
te. aliquis docet quasi ex voluntate. **I**te pec
catum aliquod est notorium: aliquod ocul
tum. dicit q; q; existens in peccato notorio:
siue pdicet ex necessitate officij: siue ex
voluntate peccat. **I**llū autē qui est in pec
cato occulto dicit peccare: cum ex volunta
te pdicat. 7 hoc ratione contemptis: non
autē illum qui pdicat ex officio: dum tñ
illud faciat cum timore: 7 quasi coactus
officij necessitate. **S**impliciter autē videtur
dō q; existis in peccato siue occulto: siue ma
nifesto docens vel predicās si non sudeat
dolere de peccato: simpliciter dicitur cōtēne
re: 7 ideo peccare. **6^m** pceptum est illud

Matth. 7. **P**etite 7 acci. querite 7 inue.
pul. 7 ax. vo. petite fide fidelit credēdo. q;
rite s;e fiducialit postulādo. pulstate chari
tatem ardentem desiderando. **E**t hec ex posi
tio dicitur ex glo. vel petite ore. querite cor
de. pulstate opere. ois. n. qui petit. s. illō qd
dō: 7 eo modo quo dō. s. pie p se: perseve
rāter 7 ad salutem: quod est petere in noie
thū. accipit. s. vel ad votum: vt quādo sibi
datur illud quod petit. vel ad meritum. vt
quādo non datur illud: s. equivalens. vñ
Jo. i. 4. **Q**uicquid petieritis p a n. n. m.
hoc faciam: 7 qui querit cordis desiderio
inuenit in pmo. 7 pulsanti ad iannaaz pa
radisi: aperitur hostium celestis pallacij.
7^m pceptum est illud Matth. 7. **O**mnia
quecumq; vultis vt faciant vobis homines
. s. in quantum homines. qz sic sunt iusti 7
rationabiles. vnde intelligitur de volunta
te rationabili 7 consiliata. vt. n. dicit Au⁹
voluntas cōiter sumpta est bonoz 7 ma
lorum: stricte vero sumpta est tātūz bono
rum: cupiditas tātūz maloz. **E**t vos faci
te eis: quia totū est iustū: quod faciunt vo
bis. **E**cce pceptū affirmatiuū legis natu
ralis: 7 in hoc includit aliud pceptum ne
gatiuum iuris naturalis. s. non facias ali
is quod tibi non vis fieri. quod hēc Tob.
4. hoc est. n. lex 7 pphete. i. in hoc imple
tur. **8^m** pceptum est illud Matth. 7. **I**n
trate per angustam portam. angusta porta
dicitur vel charitas ratione difficultatis i
diligendo inimicos. vel penitentia ratione
penalutatis in suslinendo: 7 hec porta ē an
gusta in ingressu: lata in progressu: s. lauis
sima in egressu. puer. 4. **U**ia sapiētie mō
strabo tibi: ducā te p semitas egritatis: qz
cū ingressus fuēis n. artabūt gressus tui.
psal. Lati man. m. nimis. qz lata 7 spatio
sa est via que ducit ad pditōez. h. porta 7
via est cupiditas q; est radix oīuz maloz.
i. T. h. vlt. **E**t multi intrāt p eā. qz vt dicit
Matth. 20. **M**ulti sūt vocati: pauci vero
electi. **9^m** pceptū ē illō Matth. 7. **A**ttēdite
. i. diligēt caute vob a falsis pphis. i. qbus
lz receptozib⁹: siue sint bēfici q; fallūt p fal
sā doctrinā. fidē. 7 scripturā corrupēdo: si
ue sint hypochrite qui fallūt sanctitates si
mulando. qui veniūt: non mittit a deo ad
vos recipēdos in vestimentis onium. i. in
habitu 7 signis iustoz. **I**ntrinsēc⁹ autē
. i. interiori pposito siue desiderio sunt lu
pi rapaces. lupi sūt ratione voracita
tis: et crudelitatis: 7 caliditatis. **E**t sūt

rapaces: qz rapiūt ab intellectu fidem. ab affectu charitatē: 7 ab effectu sanctitatem. Et fructib⁹ eoz cognoscentis eos. i. ab operibus eoz occultis: vel ab exitu operum. de hoc require. j. li. 2. ti. 27. de hypochrist.

De lege humana scripta. s. de constitucionibus. titulus. 46.

Habito de lege diuina 7 eius pcepti. congruitas ordinis erigit aliqua breui⁹ de lege humana dicere. 7 pmo de lege scripta que dicitur cōstitutio. 2. de lege non scripta que dicitur p̄suetudo. Circa primum nota qz nomē legis 7 nomē cōstitutiois ad omnes recales prorogari potest. restricto tamen vocabulo cōstitutiones dicuntur p̄ncipuz leges populi romani. edita p̄torz. s̄m qz notat Hof. ti. de consili. Sumendo q̄ nomen legis 7 cōstitutionis ad p̄sens cōiter pro eodē. Uidēdum est p̄mo quid est lex sine cōstitutio: 7 vnde dicitur. 2. qualis debz esse lex. 3. quis facere potest cōstitutiones. 4. ad quid fiunt cōstitutiones. 5. de virtute cōstitutionis. 6. qualiter cōstitutioni derogetur. 7. quādo cōstitutio incipit artare. 8. de pena non seruātium cōstitutiones.

Sic p̄muz sciēdum qz lex est que dam ordinatio rationis ad bonuz cōmune ab eo qz curā habet cōstituta. promulgata: 7 bene dicitur promulgata. quia vt dicit di. 4. s. leges instituntur cum promulgant. s̄m vero qz habet di. i. s. cum itaqz. cōstitutio est ius scriptuz: sicut cōsuetudo est ius non scriptū morib⁹ vtentium approbatum. vt in di. i. consuetudo. Dicitur autē hic lex a ligando vl' legēdo. cōstitutio vero dicitur quasi cōmune statutū: qz papa cum fratribus suis: 7 alij p̄lati cum caplis 7 canonicis suis faciunt cōstitutiones.

Circa 2. sciēdū qz sicut tradit Iherozms li. c. bi. lex debz esse talis qz religioni cōgruat. qz discipline cōueniat. qz saluti proficiat. Primum attenditur in quātum conuenit legi diuine. 2. in quantum cōuenit legi nature. 3. in quantum expedit vtilitati humane. Itē debz esse clara nihil ambiguum cōtincens vel obscurum. c̄x de consili. 2. vl.

Circa 3. sciēdū s̄m qz. 7 hosti. qz cōstitutiones facere possunt pa-

pa cum fratribus suis in spiritalibus: 7 ecclesiasticis: 7 ceteri p̄lati cum canonicis 7 capitulis suis. c̄x de his que fiunt a p̄la. per totū. 7 legat⁹ in puincia sibi commissa. c̄x de offi. le. c. fi. 7 capituli circa ea que spectant ad ipm. c̄x. c. de consili. cum ac cessisset. 7 aliud collegiū approbatum. c̄x. c. ex litteris. 7 synodus puincial' di. i. 6. qd dicitur. 7 c. synodu c̄p̄oz. di. i. 8. de c̄p̄lis. 7 eps extra de malo. si quis. 7 dicit Iherozms. c̄x de loca. c. i. 7 c̄x de sen. c. cōi. a nob. qz eps cum capitulo suo facē potest statuta sup iurisdictione sua: s̄ super alijs non potest: nisi bi quozū interest cōstitiāt: vel ad minus sint presentes. c̄x de his que fiunt a p̄la. c. fi. Princeps etiā potest cōdere legem cū proceribus suis in tēporalib⁹. c̄x de leg. 7 p̄sti. l. humanū esse. 7 p̄fectus cū p̄caro. c̄x de offi. p̄fec. formā. 7 bi quibus mādāt imperator. vt in p̄logo insti. s. c̄p̄s h̄ vo. p̄pitio. 7 populi romani. istum. de iure natu. gen. 7 cūi s̄ lex est. licz dicatur h̄ p̄as in p̄ncipē translata. c̄x de vete. iure. l. i. h. n. s̄m qz dicitur: non quia populus eaz anio a se abdicauerat: sed qz cōcessit 7 oliz eā trāstulit. tamē eā postea reuocauit. ff. de ori. iuris. l. 2. 7 senatus. ff. de legi. 7 se. con. l. nō ambigitur. 7 ciuitas sine vniuersitas. insti tu. de iure na. s. i. 7. z. Nec obstat qz etiam alij dicit qz soli p̄ncipi licz cōdere legē. qz superiores de quib⁹ dictū est qz possūt condere legē auctoritate p̄ncipis condere intelliguntur. Sic etiā in ecclesiasticis facere intelliguntur p̄dicti cōstitutiones auctoritate papę. vnde 7 in concilijs intelligit excepta auctoritas papę. c̄x de elec. significasti. 7 di. i. 7. per totū. hęc qz. Potest autē h̄ queri vtz omnis lex humanis posita deriuatur a lege naturali. B. vt dicit Aug⁹ p̄. li. de lib. ar. non videt eē lex que iusta non fuerit. vnde quātū habz de iusticia: tñ habet de virtute legis. In rebus autē humanis dicitur aliquid esse instū ex eo qz est s̄m rationis regulā rectū. p̄ma autē rōis regula est lex nature. vnde ois lex humanitas posita intātuz bēt de ratōe legis in quātum a lege nature deriuat. Si vero in aliquo discor det a naturali lege: nō erit lex: s̄ corruptō legis. Sciēdū autē qz aliqua deriuatur a p̄ncipis cōib⁹ legis nature p̄ modū p̄ductionis. vt hoc qd est non esse occidēdū. potest deriuari sicut conclusio: ab eo qd est nulli esse malū faciēdū. quedā vero per modū exterminatiois: vt lex nature habz qz qui

peccat puniatur: s̄ q̄ tali pena puniat̄ est quedā determinatō legis nature. vtrāq̄ ḡ inueniuntur posita lege humana. Sed ea q̄ sunt p̄mi modi habēt vigore non tantū ex lege humana: s̄ etiā ex lege naturali. ea vero que sunt sc̄di modi vigore tantū habēt ex lege humana. hec Tho. p̄ma 2^a. q. 95^a. ar. 2^a. **¶** Quid de condētionibus leges iniq̄s vel statuta p̄tra dei legē: 7 ecclesie libertate. Rōdeo tales leges 7 talia statuta ipso iure nō valēt. di. 8^a. que p̄tra mores. 7 32. q. 7. flagitia. 7 faciētes 7 cōstitiētes moraliter peccant. vnde vicī. Ita. io. vch qui condūt leges iniq̄as. 7 sunt ipsi 7 heredes eorū: nisi ea telenerint ipso iure excōmunicati. de hoc vide 7 die vt. j. li. 7^a. ti. 2^a. casu 12°. 7 sc. 7 si qui dānificati fuerint occasiōe talis legis vel statuti: tales 7 eorū heredes tenētur restituere iuxta di. posita sup. ti. 31°. de 7 p̄cepto ar. de pedagys 7 questis. tenēt etiā insolidū qui induxerunt p̄ncipes ad cōdēdūz tales leges. Dēs. n. obseruatores mortali peccant. 7 tenēt restituere omnia que talū legū occasiōe lucrati sunt p̄ sile in dicto ti. arti. 7 de his qui sequuntur rāptores. B. Ray. 7 idē est s̄m. Doli. si fiant contra ins postitū ad pauperes opprimēdos: 7 iniusticiā impediēdam.

c Irea 4^m sciēdum q̄ p̄stitutiones ad hoc fiunt vt appetitus noxius sub iustā regula limitetur. vt c. 6. in p̄benio. 7 vt humana audacia coherceatur: tutaq̄ sit inter improbos inocētia. di. 4^a. facte.

c Irea 5^m nota q̄mōz actus legū siue cōstitutionū in his v̄sibus contentos. Quatuor ex verbis virtutes collige legis p̄mittit puni imperat atq̄ vetat. Inueniuntur etiā in iure cōsilia que s̄m. gof. s̄ p̄missione cōtinētur. **¶** Sed nūquid lex humana cohibere debz oia uicia. Rōdeo q̄ non. vnde Aug^o de libero arbitrio. videt̄ mihi lex humana ista recte p̄mittere: 7 diuina p̄uidētia iudicare. hec Aug^o lex ḡ humana recte p̄mittit aliā qua vitia. s̄ illa que nō p̄t cohibere. vt fornicatōem simplicē cum meretrice. licet sit graue peccatū: 7 lege diuina puniendū. tñ qz p̄p̄ hominū corruptōem: difficile est a carnis voluptatibus mltitudinē hominū abstinere. Ideo ne homines in mala maiorā 7 rēpublice magis ne cūat: vt i adulteriū 7 peccatū p̄tra naturā inciderent: noluit lex humana hoc p̄hibere tanq̄ aliqd

per rectores multitudinis puniendū. vnde Aug^o 2^a de li. ar. Aufer meretrices 7 libidine omnia turbas: pone eas loco matronarum: de corez debonestas. Illa autē p̄cipit lex humana puniri que sunt grauiora: 7 a quibus est possibile maiorē partē multitudinis abstinere: 7 p̄cipue que sunt i no cūmētum aliorū: sine quorum p̄hibitione societas humana conseruari nō possz. cuiusmodi sunt homicidiū. furtū. adulteriū. 7 alia h̄i. hec Tho. p̄ma 2^a. q. 96^a. ar. 2^a. c.

¶ Anquid lex humana p̄cipit omnes actus virtutū. Rōdeo lex humana vt dētū est ordinat̄ ad cōde bonū. 7 ideo p̄cipit tantū illos actus virtutū qui sunt ordiābiles ad cōmune bonū. vel imediate: vt cū aliqua fiunt directe p̄pter bonū cōmune. vel mediate: vt cū aliqua ordinant̄ a legislatoze pertinētia ad bonā disciplinā per quā ciues informantur vt cōmune bonū iusticie 7 pacis p̄sensum seruet̄. hec Tho. vbi supra. ar. 3^a. c.

c Irea 6^m sciēdum q̄ derogatur cōstitutioni p̄ori per cōsuetudinē posteriorē. c. 7. de cogna. s̄m. c. i. et si in posteriori nulla fiat mētio de p̄oribus: s̄t secus in rescriptis. c. 7. de rescrip. ceter. cui diuersitatis ratio est s̄m. gof. quia in legibz 7 cōsuetudinibus p̄tinēt iura. oia autem infra cōtinēt̄ in p̄ctore pape vel p̄ncipis. vt. c. de testi. l. omnibus. Et ideo cū papa condit̄ cōsuetudinē posteriorē quasi ex certa sciētia faciat memoꝝ p̄oris tollit̄ p̄or. si in rescriptis continēt̄ facta. factoz at̄ habere memoriā 7 in nullo peccare est potius diuinitatis q̄ humanitatis. c. de veteri in. e. l. 2^a. §. si quid aut. vnde nō p̄sumitur q̄ papa p̄scius p̄mi rescripti cōcedat 2^m. 7 hoc intelligo in p̄ore 7 posteriorē s̄m. tps: nō s̄m ordinē scripture.

c Irea 7^m sciēdūz q̄ cōsuetudō incipit artare post duos m̄ses ab ei⁹ publicatione. c. 7. ne de. vel mo. c. vlt. ante v̄o hoc tēpus non ligant̄ ignorātes. c. 7. e. f. de p̄li. cognoscētes. hoc intelligit hosti. de cōsuetudōe p̄ncipis: vt in iuribus p̄dictis. qz cōsuetudō talis ē generalis: 7 oēs asrigit c. 7. e. c. f. Cōsuetudō autē iferorum statim ligat̄ facta p̄m̄gatōe: nisi forte absentes quibus nec tñ dabo: nec illud limitabo. qz plus 7 minus eorū iurisdictione p̄tenditur: s̄ arbitrio boni iudicis hec cōmitto. c. 7. qui matri. ac. p̄nt. c. f. Et extendit̄ etiā cōsuetudō ad futura: non ad p̄terita. b b

extra. c. i. de cōsili. c. fi. **S**ed nunquid lex humana hōi necessitatē imponit i foro cōscientie. **R**ndz **A**bo. i. 2. q. 96. ar. 4. c. sic. Leges humane aut sūt iuste: aut iniuste. si iuste habēt vim obligandi in foro cōscientie a lege cōna a qua derivāt. puer. 8. Per me reges regnant: 7 legum p̄ditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iuste ex tribus cōcurrentibus simul. p̄mo ex fine: quādo. s. ordinant ad bonuz cōmune. 2. ex auctore: quādo. s. lex lata nō excedit potestatem ferētis. 3. ex forma: quādo p̄prie sū equalitatem p̄portiois imponuntur s̄ditis onera in ordine ad bonuz cōm. In iuste autē sunt leges dupli. vno per cōtrarietatem ad bonum humanum. vt quādo de ficit ibi aliquod trīuz predictozuz: 7 tales leges non obligant in foro conscientie nisi p̄pter vitandum scandaluz vel turbationem. p̄pter quod etiam homo debet cedere iuri suo sū illud **M**atth. 5. Qui aufert tibi tuni. dimitte ei 7 palliuz. Alio modo per cōtrarietatem ad bonuz diuinū. vt leges tyrānoz inducentes ad idolatriaz vel ad aliud quod sit cōtra leges diuinā. 7 tales nō licet seruare. **N**unquid omnes homines s̄ditur legi humane. **R**ndeo dupli. potest quis esse subiectus legi. vno modo sicut regulatus regule. 7 sic omnes subiecti potestati: subduntur eius legi. Et sic dicitur **R**o. 13. omnis anima potestati bus s̄limioribz subdita sit. Alio modo sicut coacti cogēti. 7 sic legi subduntur tātum mali: quia corū volūtas dissonat legi. p̄nceps autē vt dicit iuris peritus legibz est solutus: quod est verū quāntū ad vim coacti nam. s. quāntū ad dei iudiciuz debz voluntarius legem implere. vnde extra. c. cum omnes. dicitur q̄ quisq; iuris in alterz statuit ip̄e eodē iure debet vti. Est et p̄nceps sup̄ legem inquāntū p̄t euz expedit leges mutare: 7 in ea p̄ loco 7 tēpore dispensare. **N**unquid licet subdito legi agere p̄ter verba legis. **R**ndeo legis latoz leges p̄ponit sū ea que cōtingunt vt in pluribus ferens intentionem ad vtilitatem cōm. vnde si casus emerit in quo observatio talis legis sit cōmuni salutē dānosa non est seruanda. vt si in ciuitate obsessa: lex statuat q̄ porte ciuitatis maneant clausē. hoc est utile cōmuni salutē: vt in plibus. Si tamē cōtingat hostes isequi aliquos cines i dānuz cederz ciuitatis: nisi aperirētur ei? porte. 7 ideo tunc essent aperiēde. 7 ideo dicitur

bilis q̄ intelligentia dīctorū ex causis est assumēda dicendi. quia non res sermoni: s. rei debet esse sermo subiectus. **C**ōsiderādūz tamē q̄ vti legis observatio s̄z verba nō habeat subituz periculū: cui statim oporteat succurri. non tamē p̄tinet ad quē libz vt in p̄teritū quid ē vtile ciuitati: 7 qd inuitale. s. hoc tāntūz p̄tinz ad rectozes 7 p̄ncipes qui p̄pter hī cās 7 casus habent auctoritatem de legibus disp̄tandi. Si vero periculum sit ita subitū q̄ ad eos recurri nō possit: necessitas disp̄tationē habz annexam. Si dicatur q̄ eius est legē interpretari: cuius est cōdere. **D**icēdūz q̄ ille qui sequitur intentionem legislatoz: non interpretatur simpliciter legem: s. in casu i quo manifestus est latoz legis aliud intēdisse si. n. sit dubiū d̄z vel sū vba legis agere: vel sup̄iores cōsulere. rectozes autē multitudine disp̄tate possunt in legibus humanis. quādo requirit hoc causa rationabilis cedens in vtilitatem boni cōmunis. **A**bo. i. 2. q. 96. ar. 6. o.

Circa 8. scīdū q̄ si quis cōstituciones nō habet arguendus est de negligentia. qui vero habz 7 non seruat cōtipiēdus est de temeritate. vt di. 20. si de cetera. si vō aliquis nō seruet eas i cōtemp̄tū ecclie romane hereticus est censendus. vt di. 20. de libellis: saluis alijs p̄nis que p̄ singula iura singulariter imponuntur nō obseruantibus eas.

De lege humana non scripta. s. de consuetudine ti. 47.

Deinde cōsiderandū est de cōsuetudine. 7 p̄mo quid est: 7 vnde dicit. 2. qualis 7 ex quot actibus inducitur. 3. que cōsuetudo p̄iudicat iuri. 4. que est consuetudo generalis 7 que sp̄ialis. 5. an vna consuetudo aliam contrariā tollat. **C**irca p̄m scīdūz sū gos. q̄ cōsuetudo ē quoddāz ius moribus. i. assiduis actibus instituz: quod cum lex deficit p̄ lege suscipitur. di. i. cōsuetudo. qz est in cōi usu. vt ibidē.

Circa 2. scīdū sū **H**of. q̄ cōsuetudo inducitur cū expresse populo placz aliquid obseruari p̄ cōsuetudine in futurū. vnde nō eo ip̄o q̄ aliquid fit: ius p̄suetudinariuz inducitur. ar. ff. de itinere actuz p̄nato. l. si. Inducit aut vñ act? p̄suetudinē. 23. q. 2. ita nos.

Circa 3^m sciendum fm Hof. qd cū
aliquid sit multotiens puenire vi
detur ex deliberato iudicio ratiois
7 inde est qd consuetudo inducta supradicto
modo vbi viget tollit ius: diimodo sit ra
tionabilis. Interpretatur etiaz legem extra
.c. cū dilect. p lege suscipitur: cum lex ve
ficiat: vt dictū ē supra. Sec^o est si non sit ra
tionabilis. ff. de le. 7 se. con. qd non ratione.
Si autē non sit inducta supradicto modo
s per quādāz assuetudinem hominū: si nō
sit ad prescriptiōem .40. annoz perducta
fm canones non vincit legē. extra. e. cū cō
suetudinē. Si autē sit ad prescriptiōem pda
cta: 7 ius parit: 7 legē vincit. extra. e. c. vlt.
s 7 si tāto tempore seruata fuerit qd non sit
in memoria hominū quādo cepit: legē vi
cit. ar. ff. de aqua plu. l. i. in fi. Similit^r 7 illa
cōsuetudo quā romana seruat ecclia: 7 ab
alijs pcepit seruari. ii. di. nolite. 7 qd dicit
est pscipi cōsuetudine: intelligit euz indu
citur circa illud qd est pscipibile. als se
cus est. c. de prescrip. cām. Sed que cō
suetudo dicit^r ratioabilis. Rndz Ber. c. 2.
.e. l. de consuetudine. c. fi. in glo. 4. qd gene
ralit^r illa consuetudo est ratioabilis q nō
obuiat canonicis institutis. Irratioabilis
vero est que reprobat^r a iure. vt illa c. 2.
.e. ex parte nostra. 7. c. cū venerabilis. 7 cō
suetudo onerosa. e. 7. c. c. i. 7. c. cū iter nos.
7 generalit^r vbi sit aliquid contra more ec
cliaſtice discipline: siue libertatem. extra de
elec. cū terra. 7. c. sacrosancta. Ex supradicti
recolligi possunt plura que requirunt^r ad
hoc qd cōsuetudo pceindicet iuri cōmuni.
Et supradidit aliqua Ber. c. 2. e. c. fi. in glo.
5. pmo qd sit ratioabilis. 2. qd sit prescri
pta. 3. qd ex certa sciētia: 7 non per errorez
sit inducta. 4. qd sit inducta eo sciētia q ius
cōdere pōt. ff. de le. de quibus cāis. in fi. 5.
qd sit tale ius qd possit pscipi. 6. qd usus sis
illa cōsuetudine siue vicibus illis quibus
es usus eo animo ut intēdas te ius habe
re: siue credas. 7 vt illud in posterū faciās
ff. de itinere actuz pri. l. vlt. als non pōest
vt dicit^r ibi. 7. qd maior pars populi sit usa
cōsuetudine illa. qz sicut minor pars popu
li non possit inducere legē: ita nec cōsuetu
dinē. hcc Ber. dicit tamē in fi. eiusdē glo.
qd ad hoc qd consuetudo pceindicet iuri sa
tis videtur sufficere fm. c. fi. c. 2. e. si cōsue
tudo sit ratioabilis 7 pscipta. Sed nū
quid quelz multitudo consuetudinē indu
cere pōest. Rndz Ber. l. bo. i. 2. q. 97. ar.

3. c. 3. si sit libera multitudo que possit si
bi facere legē. pōt et. pari ratione inducere
re consuetudines. Si vō non habeat libe
ram potestatem legē sibi condēdi: vel lege
supioris tollendi. nihilominus tamē p sue
tudo in tali multitudo pualēs vim obti
net legis vbi p eos toleratur ad quos per
tinet imponere multitudini legē. ex hoc. n.
videtur ipam approbare consuetudines
Sed quāti tēpus requiritur ad hoc qd
consuetudo sit pscipta. Rndz fm cano
nes vt dicit Hof. 7 habitū est sup. 7 Hof.
requirit tēpus. 40. annoz. fm leges tamē
est diuersitas vt notat Hof. ti. de cōsuetu
dine. quia fm Jo. bar. sufficiunt. 10. ani in
ter pscientes. 7. 20. inter absentes. Sedz vero
alios spectanduz est tēpus: cuius nō extat
memoria. Inno. autē extra. e. super. c. dile
ctus. dicit qd in ecclia necessaria est prescri
ptio. 40. annoz: s in alijs sufficit prescriptio
.10. vel. 20. annoz. 7 hcc sunt vera si illud
quod pscipitur vel assuetur hēt pūna
am cām. Item si consuetudo est generalit^r
cōtra omnes tā ptra ecclias q̄ alios suffi
cit prescriptio. 10. annoz cōtra omnes. qd
dam vero distinguunt int^r ecclias 7 pua
tos. aliter si nō habz cām cōtinuam neces
saria est prescriptio tēporis: cuius memoria
nō existat. Ad hoc nota ad maiorē eui
dentiā differentiā int^r prescriptōez 7 cōsuetu
dinē. differūt aut^r fm Hof. ti. de cōsuetu
dine. pmo qz prescriptō habet locū in reb^o mo
bilibus 7 immobilibus. corporalibus 7 icor
poralibus. vt in seruitutibus. iurisdicōib^o
decedōibus. 7 b^o. 2. quia prescriptō acquiri
tur singulari euz pūnato. s cōsuetudo nō
magis acquiri^r illi q̄ isti. 3. qz in prescriptō
ne titulus 7 bona fides requirunt^r. extra
de prescrip. si diligēt. s in cōsuetudine nō re
quiri^r titulus. bic. n. non requir^r nisi usus
7 tēpus ppletū. vnde hic est usus loco titu
li. 4. quia pūlegiū 7 prescriptio aliquotiēs
non pcurrunt. extra de prescrip. veniēs. Sedz
pūlegiū 7 pūlegiū bene concurrunt. c. 2.
.e. cū dilectus. 5. quia prescriptō est actōis
siue iuri. pcedi exclusio. ar. l. de annali ex
cept. l. fi. in fi. Sed consuetudo est de sui na
tura actōis siue iuri acq̄sistō. vt apparz
extra de elec. cōstituris. 7. c. in geneti. in fi.
prescriptō vero non respicit pūie usum. 7
eniz pscipitur ptra aliquē. quia nō agit:
vel non vsitur suo iure. cōsuetudo vero re
spicit usum. 7 id allegat^r qd ita cōiter actū
est vel vsū: nihilomin^o 7 pūlegiū negatiua
b b z

respicere potest ubi que pbari potest. s. q. tale quid vel tale non debz fieri. ar. extra de elec. cum ecclesia vulturana. ad si. secus esset si nullo modo pessz pbari. 6.º qz cõsuetudo erronea non inuat. Secus est de prescriptione. quia titulus putatiuus rñsi verus non sit: dum tamen pbabilis error excuset. dat iustam causã vñncipiendi. s. de hoc vide. j. li. 3.º. ff. de p̄scrip.

Circa 4.º sciendum q. consuetudo generalis est que generaliter obseruatur. vt extra. c. f. de consti. c. i. r. c. cum omnes. 7. di. ii.º. nolite. 7. de p̄sc. di. i. c. basilicas. Specialis consuetudo ẽ que in certo loco vigore 7. obseruantia; habet di. 2.º. nouit.

Circa 5.º sciendum q. consuetudo posterior tollit consuetudinem porẽ extra de cogna. sp̄ri. c. i. 7. hoc ẽ vt ruz si diuerse consuetudines in eodẽ municipio diuersis tẽporibus oriuntur. Secº est si in locis diuersis. di. 2.º. scit sancta. vñ cõsuetudo aliquozũ nõ debz subuerti more cõtrariozũ. di. 2.º. illud. Item consuetudo mala nullo tẽpore cõfirmatur. q̄nimo tanto est permissior quãto est diuturnior. extra. c. c. fi. Itẽ consuetudo in ecclie grauaamen inducta reuocari debz. extra. c. c. fi. Itẽ sicut iura reducuntur ad cõcordiã cum iuribus. l. de offi. do. l. vna. sic 7. cõsuetudo iuri vñ p̄uilegio p̄raria reducitur ad cõcordiam per interpretationẽ. c. f. c. c. dilectus.

**Explicit liber primus
de p̄ceptis.**

plus temeret homo per vtrũq. simul q. p. interiorẽ tãti. qz pluribus nocet: 7. plura mala ifert: 7. plus delectat peccãtẽ. h. Ric. 2.º. di. 42.º. q. i. ar. 2.º. c. Utrũ sola intentio recta sine opere exteriori sufficiat ad meritũ. Bñdeo aut homo habz facultatẽ faciendi opus exterius: quod p̄ceptũ est: aut non. si sic plena voluntas ponit effectũ si astit facultas. als si non ponit euz possit: non vult plene: s. semiplene. 7. pigre sicut piger qui vult 7. non vult. Et dicit Bñe. in quadã omel. q. nemo de bona voluntate sibi blãdiatur: imo de dilectione dei mēs lingua 7. manus requiratur. Distingue tamẽ: qz aut ei occurrit tẽpus 7. locus necessario implẽdi p̄ceptũ. puta quia vlt. ely. nã dare: 7. occurrat ei aliquis cui vidz necessitatẽ extremã. pbabiliter iminere: nisi subueniat ei. 7. tũc sola intẽtio non sufficit ad meritũ: imo etiã talis trãsgreditur mandatũ. Aut non occurrit ei tẽpus necessitatis: s. indigẽtie rationabilis: vñ p̄gruitatis. 7. tunc etiã intẽtio sola ei non valz ad meritũ: liberat tamẽ eũ a transgressione. qz p̄cepta affirmatiua nõ obligãt nisi p̄ tẽpore necessitatis. Si autẽ homo nõ habeat facultatẽ operãdi: tunc sola bona intẽtio sine opere exteriori sufficit ad meritũ si alis p̄my: non autem accidentalis. Deus enim neminem obligat ad impossibile. 7. de tali potest intelligi illud Bñe. in quadã omel. Non est manº vacua a munere: si cordis arca repleta fuerit bona voluntate. h. Ric. 2.º. di. 41.º. q. i. ar. i. c. Utrũ ad meritũ sufficiat intentio fm habitũ. Bñdeo intẽtio fm habitũ potest itelligi tripliciter. vno modo ita q. consistat in solo habitu respectu p̄ncipij operationis: 7. continuationis eius vsq. in finẽ. Et hoc nõ sufficit ad meritũ. quia non est ipius opationis p̄ncipium. Alio modo ita q. illa intẽtio sit actuali respectu p̄ncipij operationis. non tamẽ respectu totius cõtinuãtionis eius vsq. in finem. Et sic dicit quidã q. tota opatio est meritoria in vtute actus ipius intẽtionis: per quas illa opatio fuit incepta. 3.º mō ita q. sit i actu respectu p̄ncipij opatõis explicitẽ. Ita q. explicitẽ intẽdat opatõem incipere 7. cõplẽ. S; respectu totius p̄tinuãtionis nõ manet intẽtio in actu explicitẽ: s. implicitẽ. sicut homo in volẽdo quicquid est ad finem actualiter. Implicitẽ tamẽ vult cessariũ ad hoc q. tota opatio sit meritoria. q. illa intẽtio sit in actu explicitẽ vel implicitẽ p. totã opatiõem a p̄ncipio vsq.